

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies decimus et undecimus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1868

Vita Prima Auctore Cincenio Justiniano Antistio, Sancto contubernali
Hispanice scripta, deinde Italice versa, at nun demum ex editione
Panormitana anni 1612 Latinitate donata.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71246](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71246)

A

VITA PRIMA

PROLOGUS.

Auctore Vincentio Justiniano
Antistio, Sancto contubernali

*Hispanice scripta, deinde Italice
versa, at nunc demum ex edi-
tione Panormitana anni 1612
Latinitate donata.*

VETUS CAPITUM PARTITIO.

B

PROLOGUS ad Christianum lectorem, in quo mentio fit de multis viris illustribus, qui in Valentino conventu predicatorum floruerunt.

CAPUT I. De nativitate, infantia et pueritia hujus Servi Dei.

II. Quomodo susceperit habitum S. Dominici, et de vita ejusdem usque ad presbyteratum.

III. De iis, quæ ipsi post susceptum presbyteratum acciderunt.

IV. De iis, quæ fecit, dum esset magister novitiorum.

V. De iis, quæ ipsi acciderunt in conventu S. Annæ d. Albaida, ac speciatim, dum esset vicarius ejusdem conventus.

VI. De eodem argumento.

VII. De iis, quæ egit in Indiis.

VIII. De eodem argumento.

IX. De ipsius reditu ex Indiis.

X. De iis, quæ gessit post suum in Hispaniam reditum, dum fuit Prior in conventu S. Onuphrii.

XI. De iis, quæ fecit post Prioratum conventus S. Onuphrii usque ad Prioratum conventus Valentini.

XII. De iis, quæ egit, dum erat Prior in conventu Valentino.

XIII. De iis, quæ gressit post finem Prioratus usque ad finem vitæ suæ.

XIV. De eodem argumento.

XV. De multis aliis, rebus, quas toto vitæ suæ tempore gessit.

XVI. De virtutibus hujus Servi Dei.

XVII. De infirmitatibus Servi Dei.

XVIII. De morte Servi Dei.

XIX. De honore ipsi in exsequiis et sepultura exhibitio.

XX. Quomodo Deus salutem Servi sui ante ejusdem obitum manifestaverit.

XXI. Quomodo Deus gloriam hujus Servi sui post mortem manifestaverit.

XXII. De aliquot miraculis post mortem ejus factis.

XXIII. De translatione corporis illius, aliisque miraculis per ipsum patris.

Communis omnium et a bonis Theologis admisa sententia est, juramentum, licet, servatis his tribus, quæ Deus per Jeremiam requirit, adjunctis, nimirum veritate, justitia et iudicio a, id est, ne falso, ne ex iniquo fine, nec sine justa causa juretur, laudabile vitæque aeternæ meritum esse: raro tamen evenire, ut tale sit, raroque concurrere istas condiciones, hominibus parum curantibus, ut verum dicant, et ne maligne loquantur, nec res frivolas vanasque tractent. Quamvis autem historia, quæ sine jurejurando scribitur, non tam rigorose easdem tres condiciones exigit, requirit tamen eas, ut sit bona ac laude digna historia, qualis sine illis difficulter reputari poterit, nec eo nomine digna haberi. Multi enim historiographi sæpe nimium creduli, parumque in veritate rerum, quas scribunt, inquirenda diligentes; præterquam quod etiam nonnunquam leviter referant, quæ eis in cerebrum cadunt; atque alias quoque, etsi sincere scribant vera, minime curant, ne ea in alterius infamiam vergant; multi porro narrationes suas tot vanis ineptisque rebus onerant, ut alio non tendant, quam ad male perdendum tempus, alias tam breve, tamque necessarium ad discenda, quæ oportet.

2 Quam ob rem inter hæc discrimina, velut inter charybdes scillasque navigant omnes historiographi, ut adeo felicem se dicere possit, qui alterum fugiens, non incidat in alterum; quia nonnunquam aliqui, ne unum lædant, factum pro suo libitu fingunt cum jactura veritatis; nonnunquam, ut verum sincere proferant, honorem alterius injuste violant; neque desunt, qui verum quidem sine alterius damno dicunt, sed inutiliter, ac sine ullo lectoris profectu. Sed præ ceteris omnibus in hoc versantur periculo, qui scribendam suscipiunt Vitam alicujus, qui paulo ante floruit eodem tempore, eodemque in loco, ubi scribunt. Hosce vero oportet accurate attendere ad verum et justum, ac denique ad utile; quia, præterquam quod ita jubeat Deus, etiam ex ratione humana loquendo in similibus historiis ipsorum plurimum interest, ut res, sicut sunt, accurate referant; dum minime difficile est, si quos hac in parte commiserint, errores detegi; nec ad eos convincendos necesse est navigari in Indias, multosve legi libros, quando etiam vivunt adsuntque, qui cum ipsis conversati fuerunt, quique, si chronologam vel leviter a vero descivisse deprehenderit, illum velut hominem ineptum, levem garrulumque plenis buccis traducunt. Possem hic in hanc rem insignia proferre exempla, atque specialiter hujus temporis scriptores, qui ea in parte sic errarunt, ut fidem suam penitus amiserint; at nolim ego hic aliorum revelare defectus.

3 Quod ad justitiam attinet, manifestum est, quantum intersit, utrum historiae antiquæ, an nostri temporis, scribantur, quia, ut recte ait sacra Scriptura: Multo plus potest canis vivus, leone

*Auctor probi
historici re-
gulam ser-
vandam*

a

E

*vitæque,
maxime syn-
chronon, vi-
tæ exponens,*

F

*observansque,
se nec sine
sua infamia,*

A. V. J.
ANTISTIO.
b

leone mortuo *b*. Qui modo male, etiamsi falso, de Alexandro Magno aut Cesare scripserit, nihil habet hinc timendum, cum hi tanto tempore mortui sint, eorumque pariter extincta familia; qui vero scribit de iis, qui nostris temporibus vixere, non potest, quin eorum aliquos superstitēs nominet, de quibus si forte quid mali dictum fuerit, licet vera scripserit, non deerunt ipsi multi adversarii, proindeque nec multi maledici. Denique scribere Vitas aliquorum nostri temporis, quæ nec doctrina sua nostro prosunt intellectui, nec bonis exemplis movent affectum, mihi multa reprehensione dignum apparet, quia id tam ample præstiterunt veteres, ut nihil opus sit, a nostris temporis fieri scriptoribus.

nec sine
offensa Dei
in hoc Opus-
culo posse
mentiri, pro-
fitetur.

4. Porro cum ego scribendam mihi sumpserim Vitam sancti Religiosi, non integro abhinc anno in hac civitate defuncti *c*, viventibus adhuc multis, qui cum ipso conversati fuerunt, quis dubitat, quin diligenter attendendum mihi sit, et considerandum, quid faciam, tam ne Deum offendam, quam ne proximum contristem; tum etiam ne famæ meæ noceam, cujus magnam curam habendam esse, sacra monet Scriptura. Proinde ego, quantum ad veritatem spectat, multum cavi; nam cum scribendæ mihi essent Vitæ Sanctorum, ad honorem Dei, summæ simplicisque Veritatis, nefas erat hisce immisceri mendacia, a quibus tantopere Deus ipse abhorret, ut S. Paulus scribens ad Corinthios dicat, Si Deus Christum non suscitaverit a morte, nos asserentes, Christum a morte, resuscitatum esse, falsum testati adversus Deum fuissetis *d*, quibus verbis (uti S. Anselmus alique ea exponunt) docuit S. Paulus, Deum tantum odisse mendacium, ut, quantumvis honorificum esset, ferre nequeat. Quam ob rem cavi, ne vel pilo a vero recederem, non modo quidquam fingendo, verum etiam vel minimum leviter credendo aliis.

5 Hinc præter ea, quæ oculis meis videndo, manibusque palpando comperi, præcipue usus sum Processu, quem vigilantissimus pastor noster illustrissimus dominus Joannes de Ribera, archiepiscopus Valentinus et patriarcha Antiochenus *e*, cum insigni zelo divini honoris, ejusdemque ovium emolumento, ad preces magistratus hujus Servi Dei; qui quidem Processus, quamquam solum aliquot mensibus post illius obitum coeptus, jam nunc complectitur examen centum et tredecim testium; et nisi summum hujus anni frigus, aliaque gravia negotia impedimento fuissent, jam ad ducentos pertigisset. At, favente Christo, quam primum continuabitur, ut integer offeratur Sanctissimo Patri Gregorio XIII *f*; proprio judicii de gestis, morte et gloria omnium Sanctorum, quibus peculiaris cultus in Ecclesia Dei debeat.

6 Præterea consului personas graves, variis in locis cum patre Bertrando conversatas, quæ tum coram verbis, tum datis litteris multa relatu digna docuerunt, quæ inter ipsas dictumque Patrem venerant; tuncque, dum certiora testimonia non habeo (nec enim aut antiquos aut hujus temporis scriptores laudare possum, qui ipse primus scribo) studui passim propria annotare nomina eorum, qui rebus gestis adfuerunt, aut eas retulere, additis etiam tempore et loco, quibus eadem contigerint. Fateor, me in apparitionibus illi oblatis non tam ex illorum verbis, quam quæ ex illiusmet, dum viveret, ore, aliarumque piarum personarum, quæ eas ab

eodem pariter audierant, referendis scripsisse. D Nec miretur quispiam, hunc benedictum Patrem alteri, quæ a Deo acceperat, revelasse; neque id novum, dignumque reprehensione est. Si legerimus Vitas multorum Sanctorum, ab excellentibus scriptas auctoribus, deindeque ab illustrissimo domino Lipomanno, Veronensi episcopo, et a Surio Cartusiano monacho, collectas, agnosceamus, id etiam ab aliis, passim omnibus, Sanctis factum esse.

7 Imo etiam deprehendimus, eorum aliquot ipsosmet aut litteris consignasse, aut dictasse, quæ sibi e caelo revelata fuerant. Ita S. Cyrillus alique veteres Sancti fecerunt; atque inter nostros patres ille ipse Robertus Avenionensis *g*, cujus Opera in lucem dedit Jacobus Faber Stapolanse, et Henricus Suso, cujus revelationes totamque Vitam, miraculis plenam, Serius in peculiari libro vulgavit *h*; sed, quod mirabilis est, id ipsum etiam aliquot sanctæ mulieres fecere. S. Radegundis *i* revelationes suas mandante Eugenio III, publicas fecit, quasque S. Cunegundis et S. Gerindis *k* habuerunt, per totum terrarum orbem dispersæ sunt. Sancta quoque Brigitta Sueca *l* octo magnos libros mirabilium revelationum suarum reliquit, quæ jussu concilii Basileensis (priusquam a Papa Eugenio IV dissolutum fuit) in judicio contradictorio approbate fuerunt a patre Turrecemata, tunc temporis sacri Palatii Magistro, ac deinde S. R. E. Cardinali; ex nostris vero sanctis mulieribus legitur S. Catharina *m* aliquos libros scripsisse De Providentia Dei, quam ob rem creditur multis insignibus revelationibus a Christo Domino, a Deipara, a SS. Francisco et Dominico, aliisque Sanctis honorata fuisse. Sic pariter fecit S. Osanna Mantuana *n*; ut adeo hic Servus Dei nihil novi, aut quiddam in Ecclesia insolens fecerit, si revelationes sibi factas cum addicto sibi amico communicaverit; neque ego quiddam novi facere contendo, easdem in hac Historia referendo.

8 Novit Deus, quantum laboraverim, ut pura vera, sine admixto falso dicerem, maxime, ne hoc etiam peccato tot alia delicta mea cumulando divinam in me iram provocarem, atque eo etiam magis, quod in hoc Opere meo minime intendere debeam, intendamve quiddam emolumenti, aliamve humanam gratiam aucupari, sed solum sanctam istam animam mihi devincere, ut pro me apud sanctissimam Trinitatem intercedat. Hinc quilibet statuatur, quam cavere debeam, ne quippiam, quod ei displiceat, scribam; optime guarus, omnes Beatos in caelo per divinam visionem ejusdem perfectionum reddi participes, eoque maxime abhorrerem a falsis confictisque laudibus, neque apud eos gratas ulliusve meriti adulationes esse.

9 Haud aliter, quantum ad justitiam pertinet, curavi multa cum cautela procedere. Etenim, quantumvis nonnunquam historiographo liceat verum dicere, nulla habita ratione de infamia alterius (ut Theologi asserunt in secunda secundæ S. Thomæ, ubi hic agit de detractio) nolui tamen hac facultate, qua poteram, hic uti; sed visum mihi potius est observandum S. Pauli dictum, non omne, quod licet, expedire *o*. Quapropter, quotquot huic Patri, dum viveret, aliquid injuriæ intulerunt, ab hoc meo labore securo sint animo; curent tamen dignam agere penitentiam, ne a divina Justitia puniantur; a me non habent, quod timeant.

certo com-
perta habe-
bat, scripsis-
se.

g

h

i

k

l

m

n

o

Quamque
sincere et
accurate id
fecerit.

F

et quam dili-
genter alio-
rum tamæ
caverit, ex-
ponit;

o

A timeant; quia, sicut nolo adulari, quem laudo, ita nec ullo modo adversus quemquam satyram scribere volo.

atque, se scripsisse, quod ita juberent superiores,

10 Verum fac, me, quod ad veritatem et justitiam attinet, curasse, ut meas partes explerem, ne ab hominibus merito arguar (utinam de hisce non reprehendar in conspectu Dei) quod tamen ad prudentiam et judicium spectat, multum vereor, ne graviter erraverim, quod scribenda mihi sumpserim heroica hujus gloriosi Patris gesta, quæ haud dubie doctiorem, eloquentiorem, ac religiosioris spectationisque vitæ requirunt, quam ego sim, qui vehementer metuo, ne meæ ignorantiae tenebris, exigua facundia, totque defectibus magnum illum Solem obscuraverim, qui splendidissimis radiis Vitæ suæ, peritiori calamo conscriptæ, illuminare posset non solum omnia hæc regna, verum etiam totam Europam, imo et totum, quantus est, mundum. Quocirca, quemadmodum in juramento, ad probandum, illud considerate et cum maturo consilio fieri, nulla potior est ratio, quam si dicatur jussu legitimi judicis fieri; ita nec ego potiori ratione possem me ab omni temeritate purgare, quam si dicam (ut vere est) hunc me laborem suscepisse ex expresso et peculiari meorum superiorum et prælatorum mandato. Et quia ita voluit archiepiscopus noster et patriarcha *p*, ejus Christianissimo zelo non potui resistere in tam sancto opere; quia, si ego hunc laborem detrectassem, fortasse nec alii patres voluissent aut potuissent suscipere, forte gravioribus occupati, quæ commode nequirent omittere.

tum ne præclara Sancti gesta ut multorum aliorum,

11 Ita vero facile sepulta mansisset hujus sancti Viri memoria, non secus atque multorum aliorum (quod non sine lacrymantibus oculis dico) qui in hoc ipso conventu floruerunt, et quorum tamen apud nos vix ulla superest memoria. Jacobus rex *q* in suis Commentariis, Petrus Marsilius, Petrus Antonius Beuter, Hieronymus Zurita, Annales scripti in civitate Majoricensi, et archidiaconus Gomez Miedes, cum aliis scriptoribus magnopere laudant sanctitatem et miracula beati F. Michaëlis de Fabra *r*; dum nos in hac domo non aliam de illo memoriam habemus, quam quod illius ossa cum quadam veneratione serventur in sacristia; in ejusdem autem epitaphio non aliud legitur, nisi fuisse Hispanum, habitumque illi a S. Dominico donatum Tolosæ; fuisse regi Jacobo a sacris confessionibus, et ejusdem comitem in expeditionibus Majoricensi ac Valentina; fundasse conventum Majoricensem et hunc nostrum; ac propter illius insignia miracula, non solum in vita, verum etiam post obitum patrata, a congregatis hujus civitatis clero populoque corpus ejusdem ad ordinariam spectatissimorum Fratrum sepulturam translatum fuisse.

qui in eodem conventu floruerant

12 Paulo post obiit beatus F. Joannes de Pinguentos, qui, tametsi et ipse multis claruerit miraculis, in qua ecclesiæ parte sepultus fuerit, hactenus nullam habemus certam notitiam; sed solum testamentum quoddam ab illustri persona anno mcccxi factum, in quo illa suis heredibus mandat, ut certos redditus assignent ad perpetuam lampadem coram beati F. Joannis de Pinguentos sepulcro alendam. Scribit Sorio, hunc patrem usque ad S. Vincentii *f* canonizationem innumera miracula pa-

Octobris Tomus V.

trasse; Robertus autem de Leccio, episcopus Aquinas, ex Ordine S. Francisci, in quodam sermone de S. Dominico, post honorabilem de aliquot Ordinis nostri sanctis mulieribus mentionem, singulariter nominavit octodecim beatos patres nostri Instituti, qui (præter Sanctos canonizatos et martyres) usque ad ejusdem Roberti tempora miraculis inclaruerunt, atque inter hos recensuit supra dictum, quem F. Joannem de Valentia appellavit: de quibus (uti et de aliis rebus ad hoc regnum pertinentibus, quas in aliis Operibus scripsit) oportuit illum recte instructum fuisse per summum Pontificem Callistum, patria Valentinum, cui erat admodum familiaris.

A. V. J. Aristio.

13 Floruerunt præterea tempore S. Vincentii *t* una cum ipso in hoc conventu quidam alii patres magnæ sanctitatis, atque ipsis etiam temporibus, quibus observantia Religiosa in eodem multum corruerat, non prætermisit Deus illum aliquot clarissimis honorare luminaribus, quæ ibidem mirabiliter fulserunt. Dum vero ad aureum sanctæ Religiosæque observantiae seculum ventum est, quis enarret favores gratiasque a Deo eidem collatas, dum electis semper atque inter ceteros præstantioribus viris florentem servavit. In hoc conventu floruerunt obieruntque duo isti gloriosi martyres F. Dominicus Cordubensis de Monte majore *u*, propinquus consanguineus comitis de Alcandete, et pater magister F. Amator Espi *x*, patria Valentinus, sed natus in Lucente. In eo floruit beatus F. Amatus, qui multa a dæmone per tulit, quod sacro Rosario valde esset addictus, multosque a gloriosissima cælorum Regina favores obtinuit. In eo habitum induerunt F. Michaël de S. Dominico, F. Laurentius Lopez, et F. Bartholomæus Pavia.

et quorum insigniores aliquot

E

u

x

nominas,

y

z

F

14 Possem etiam hic mentionem facere de nonnullis aliis patribus, atque aliquot fratribus conversis, quorum virtutes narrare in domo tyrocini soluerat magister noster pater Bertrandus *y*; verum, ut, quod mihi proposui, evidenter probem, suffecerit de sola insigni sanctitate patris Miconis *z* egisse, qui certe suis eximiis exemplis, et miraculorum fama in hac domo insigniter splenduit, et ad ejus obitum tota civitas accurrit, manus pedesque exosculans tanta cum devotione, ut non par esset præsentia et auctoritas domini Bernardi de Cardenes, tunc temporis proregis Valentia, ipsiusque amicissimi, ad ejusdem corpus protegendum, sed oportuerit, illum suis satellitibus uti, illudque noctu sepelire. Usque adeo illius obitu hæc tota civitas commota fuit, et ipsi quoque Mauri per plateas publice dicentes: Sanctus Frater obiit! Sanctus Frater obiit!

lapsu temporis oblivioni darentur,

15 Nec sane immerito, quippe qui religiosam illius vitam recte observaverant, dum plurimis annis coram eis prædicavit, et Prioratu fungens in conventu sanctæ Crucis de Lombai, obtulit se ad resuscitandum mortuum pro veritate Christianæ fidei probanda, cum eo pacto, ut illi obstringerent sese ad fidem dicto homini a morte resuscitato adhibendam. Nihilominus hujus patris historiam non habemus præter brevissimam relationem, quam de illius gestis conscripsit Laurentius Palmiero octavo decimove die, postquam ille obierat. Qua re quamvis sum erga ipsum pium studium probaverit, non tamen, nisi pauca, scitu digna,

A. V. J. Antistio.

Auctoris conclusio.

ex iis, quæ tunc nosebantur, memoravit. Nunc omnium istorum præclarorum insigniumque virorum memoria velut penitus periit ex quadam innata et, ut ita dicam, fatali negligentia, qua Ordo noster in nostrorum patrum fratrumque memoria ad posteros transmittenda usque laboravit.

16 Desiderans itaque ego ordinariam istam incuriam quoquo modo compensare, jam a pluribus annis hunc suscepi laborem, ut, quanta possem cum diligentia, eruerem ac in publicam proferrem lucem, quidquid de istorum patrum gestis posset reperiri, ut, qui hactenus nescivi ipsemet sancte vivere, scirem saltem aliquo modo aliorum Sanctorum Vitas et Opera scribere. Interea dum huic suscepto Operi, ad quod me frequenter animabat benedictus pater Bertrandus, diligenter incumbo, placuit Deo, ut illemet moreretur, utque ego post scriptam S. Vincentii Ferrerii Vitam aa primus istius Gesta in lucem darem, insertis aliquot memoriis aliorum illustrium sanctitate patrum, qui ejusdem vel magistri vel discipuli fuere bb. Concedat B mihi Deus, ut hanc Historiam cum veritate, et justitia et prudentia conficiam; utque horum servorum Dei Vitæ sic a me exarentur in charta, ut virtutes eorumdem, quas describo, simul incipiant meo cordi inseri, ut, cum me non solo habitu, sed multo magis operibus, fratrem suum agnoverint, mihi gratiam impetrent, qua cum iisdem quoque particeps fiam hereditatis, quam nostrum omnium communis Pater Jesus Christus suo sanguine acquisivit, quamque gloriosa quoque Virgo perpetuis suis precibus procuravit. Amen. Itaque hunc in finem in nomine ejusdem Salvatoris nostri hanc Historiam ordiamur.

ANNOTATA.

a Jeremiæ cap. 4, v. 2 : Et jurabis : Vivit Dominus, in veritate, et in judicio, et in justitia.

b Eccles. cap. 9, v. 4 : Melior est canis vivus leone mortuo.

c Hinc discite locum et tempus, quo Antistius hanc Vitam scripsit; Valentis scilicet, ubi S. Ludovicus natus, educatus et Prædicatorum Ordinem ingressus ac professus est, multisque annis vixit et obiit anno 1581 die 9 Octobris.

d Lege 1 ad Cor. cap. 15, v. 14 et seqq.

e Hujus præsulis, quo ipsemet S. Ludovicus ad mortem suam usque familiariter usus fuit, jam meminimus in Comment. prævio, ac frequens in hac Vita mentio recurrit.

f Scripsit hæc Antistius anno 1582, quo tempore universæ Ecclesiæ Dei præerat Gregorius XIII, anno 1585 mense Aprili mortuus; a quo hac in causa nihil actum inveni.

g Alias Robertus de Usetia dictus, quo nomine eum in Bibliotheca Prædicatorum tom. 1, pag. 449 et seq. recensens Echardus, obiisse ait anno 1296, ejusdemque visionum librum a Jacobo Fabro editum memorat.

h Eandem Vitam ex Surio apud nos recusatam habes ad diem 25 Januarii.

i Nescio, quam S. Radegundem Eugenio III synchronam hic indicare voluerit; sed legendum puto, S. Hildegardem Bingensem, cujus Revelationes editæ exstant, de quibus consule

ejusdem Sanctæ gesta in Opere nostro illustrata ad diem 17 Septembris.

k Per S. Cunegundam fortasse designat S. Cunegundem, alias Kingam, virginem, Poloniæ ducissam, et Ordinis S. Claræ, cujus Vitam dedimus die 24 Julii: Gerindem scriptam suspicor pro Gertrude Saxonica, de cujus Revelationibus meminit Eusebius Amort in Tractatu de Revelationibus etc.; quæque Romano Martyrologio inscripta est ad diem 16 Novembris.

l De hac sancta Vidua ejusque cælestibus revelationibus egimus heri.

m Senensis scilicet, cujus gesta apud nos legere est ad diem 30 Aprilis.

n Vita B. Osannæ Andreasie Mantuanæ in Opere nostro illustrata exstat ad diem 18 Junii.

o Primæ ad Corinth. cap. 6, v. 12 : Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt.

p Scilicet Joannes Ribera, de quo supra ad litt. e, et infra sæpius.

q Jacobum I, Aragoniæ regem, indicat.

r Relatus hic apud nos inter Prætermisos est ad diem 29 Septembris. Reliquos subdendos insignes viros, nisi dum peculiaris quædam ratio aliter suadebit, inobservatos præteribo, ne Annotata parergis, a S. Ludovici Bertrandi Vita prorsus alienis, nimium excrecant.

s S. Vincentii Ferrerii scilicet, ejusdem Ordinis Prædicatorum, cujus gesta data in Opere nostro sunt ad diem 5 Aprilis. Canonizatus autem hic fuit anno 1458.

t Id est, seculo decimo quarto et initio sequentis.

u Hujus apud nos memoria exstat inter Prætermisos ad diem 15 Junii, rursumque ad 10 Julii.

x Hic quoque inter Prætermisos locum habet ad præcitatum 10 diem Julii.

y Scilicet S. Ludovicus Bertrandus, cujus Vitam hic scribit Antistius, Magistrum illum appellans, quod eidem magisterio novitiorum Valentis fungenti jam professus, sed nondum presbyter, pro more in Prædicatorum Ordine observato paruerit.

z Venerabilis Joannes Mico vel Micon, dum Priorem Valentini conventus ageret, S. Ludovicum Bertrandum sacro Prædicatorum habitu induit ac semper maximi fecit: hinc crebra de ipso in Vitis edendis fiet mentio. Ejusdem elogium habes apud Echardum tom. 2 Bibliothecæ Prædicatorum pag. 154 et seqq.

aa Vita S. Vincentii Ferrerii, quam Majores mei ad diem 5 Aprilis dederunt, auctorem habet Petrum Ranzanem Ordinis Prædicatorum, postea episcopum Lucerinum; in Commentario tamen prævio ibidem § 1, pag. 479 de ejusdem Sancti Vita per Antistium scripta etiam meminerunt.

bb Horum prolixiorum elogia, quia ad S. Ludovici Bertrandi Vitam non pertinent, prætermittam, monito suis locis lectore, uti in Commentario prævio jam dixi.

A

CAPUT I.

Sancti nativitas, vitaque ante susceptum habitum Dominicanum: tirocinium; religiosa professio, et presbyteratus.

cap. I.
Nascitur Sanctus Valentia anno 1326

Ineuntis anni m^oxxxvi ipso die Circumcisionis Redemptoris nostri Jesu Christi, in civitate Valentia in Hispania natus est puer, filius Joannis Ludovici Bertrandi, notarii, et Joannæ Angelæ Essarca, ejusdem secundæ uxoris, conjugum multum honoratorum bonæque conditionis, baptizatusque est in ecclesia S. Stephani et in eodem sacro fonte, in quo S. Vincentius Ferrerius, ejusdem Ordinis, baptizatus fuerat a. Appellatus fuit Joannes Ludovicus; sed postea, prætermissis Joannis vocabulo, solum Ludovicus dictus; vulgo autem non aliter appellabatur, quam Frater Bertrandus b, quod cognomen ejus familiæ erat, ex qua multi magni nominis et præ ceteris æstimati viri prodierunt, ac nominatim quidam Petrus Bertrandus, vir doctissimus, qui unus e novem deputatis fuit ad declarandum, ad quem successio in regna Aragoniæ pertineret post mortem regis Martini c.

e
ez honorato viro, gratiis a Deo acceptis

2 Hujus benedicti Filii pater officio olim functus fuit in obsequio sacre inquisitionis, eratque vir pacificus, sincerus, benignus, omnisque simulationis ignarus; quapropter eum magni faciebant proceres ac præcipui barones regni Valentini, atque ob suam singularem benignitatem Patrem appellabant. Fuit etiam devotissimus S. Vincentio Ferrerio, maxime ob duas gratias a Deo per ejusdem Sancti merita acceptas. Prima fuit, quod, dum ipse adhuc puer festivos e pulvere pyrio d ignes pararet in Vesperam S. Dionysii, quæ Valentia solet festivissime celebrari, favilla ex accenso luminari in vas ejusdem pulveris nitrati delapsa, eoque incenso, ambusta facie, pene mortuus fuisset; et advocata illius avia, Ursula Ferrera, ad ecclesiam nostram festina currisset, atque ante altare S. Vincentii (e cujus familia erat) flexis humi genibus, multisque cum lacrymis nepotis sui vitam sanitatemque flagitasset; domum reversa eundem omni exemptum periculo repererit, licet tale fuisset incendium, ut eo ipse potuerit extemplo exanimari, aut saltem ipsius deformari facies, oculique, supercilia et nasus consumi, caputque velut hominis mortui reddi.

memorabili; et piissima Genitrice.

3 Altera vero gratia sic se habuit: Post multos annos in primo suo matrimonio exactos in gravem diuturnamque infirmitatem lapsus et ad extrema deductus fuerat, paulo post feria quarta hebdomadæ Sanctæ, dum sepeliendo corpori vestis funebris parata jam esset, oculos aperuit, suasque vestes poposcit; et dicentibus, quod suæ mentis impos deliraret, Non deliro, repositus; sed vidi huc intrantes S. Vincentium et S. Brunonem e, qui dixerunt mihi, me non moriturum, sed debere feria quarta hebdomadæ

Sanctæ adire ecclesiam, ut divino intersim Officio; atque ita fecit: induit enim se suis vestibus, et in ecclesia Officio interfuit. Quo miraculo tantum fuit in divino servitio confirmatus, tantumque S. Brunoni devotus, ut, cum Leo Pontifex f permisisset, in ecclesiis Cartusianorum de eo fieri Officium, cœperit ejusdem festum in Cartusia de Porta Cæli quotannis celebrare g. Mortua deinde illius conjuge h, ad idem monasterium se contulit, ut ibidem habitum assumeret; sed in ea via fidem duo Sancti denuo apparuerunt dixeruntque, non esse Deo placitum, ut monachus fieret, sed ut in seculari vita persisteret. Qua de causa duxit alteram uxorem i, admodum Christianam, piam, probatissimæ vitæ morum, itaque secessus amantem, ut raro, nisi ad ecclesiam, e domo sua prodiret in publicum.

A. V. J. An-
tistio.

f

g h

i

4 Modo ut ad nostrum beatum Puerulum revertamur, dico, illum vehementer propensum fuisse ad planctus; unde apparet, Deum cœpisse illum ad quemdam sanctum mœrorem comparare, ut, velut alter Jeremias, viveret semper afflictus dolensque de peccatis hominum. Qua de causa interdum ad ecclesiam portabatur, ut eum sacrarum imaginum conspectu sedarent; idque erat promptissimum remedium, ut is a planctu cessaret; dumque non patebant ecclesiæ fores, monstrabantur ei Apostolorum aliæque saxæ statuæ, circum portam locatæ; manifesto sane indicio futuræ illius singularis in Sanctorum cultum propensionis. Quamquam autem a tenera sua ætate cum magna pietate educatus fuerit, Missas Vesperasque frequentans, ac singulari devotione ergo Dei Genitricem affectus, et honestate præditus, orationique multum addictus, mundanis se rebus subducens, frequens adiret monasteria et ecclesias, maxime S. Dominici, in qua, non solum mane et vesperi, verum etiam nonnumquam a prandio crebro visebatur; dum tamen ad annum ætatis quintum decimum pervenit, frequenti Sacramentorum usu magis eluxit, specialiter (ut creditur) motus a P. F. Ambrosio, cognomento a Jesu, celebri Ordinis Minimorum concionatore, qui a sacris confessionibus ipsi erat.

Puer planctus
piisque operibus
deditus
est.

E

F
e peregrinatione
retrahitur;
veste clericali
indutus

k

5 Cum indies cresceret, atque in piis affectibus proficeret, statuit ad S. Jacobi tumulum in Gallæciam peregrinari, iterque ingressus est; sed a nonnullis, qui eum insecuti fuerant h, ut reducerent, ad quemdam fontem vicinum Bugnuolo (qui locus paulo plus quam viginti miliaribus l Valentia distat) interceptus fuit, qui ut reditum suaderent, dixerunt illi, matrem suam, quam discedens infirmam reliquerat, morti proximam esse præ dolore et sollicitudine, quam ex ipsius discessu conceperat: eoque errore captum reducere. Interea pater exploratum jam habens, ratum illi fixumque esse numquam nubere, eum veste clericali induit, qua ipse aliquo tempore usus, in piis operibus se exercuit et nosocomia frequentavit, in iis sepius pernoctans, ut adesset et serviret infirmis.

fulget virtutibus;

6 Nonnumquam etiam domi suæ, lecto non usus, integras noctes in oratione aliisque sanctis exercitationibus perdurabat, quod persensere illius matris famulæ, quia, dum Sabbatis vesperi, ut fieri solet, linteamina lecti mutabant, ea tam candida nitidaque invenerunt, quam præcedenti hebdomada fuerant. Proinde suspicatæ,

A. V. J. An-
tistio.

suspiciatæ, quod res erat, leviter perforata ejusdem cubilis janua, conspexerunt illum moventem atque ex industria versantem sui lecti lintheamina, ut in iisdem dormivisse videretur. Erat quoque patri suo matrique obedientissimus; res rara in pueris, nimis commode blandeque educatis. Numquam eos turbavit concitavitve in iram; imo dum mater ejus cum aliqua famula jurgaretur, aliterve commota esset, si forte hic Filius occurrisset, quemdam librum sumebat in manus, prælegebatque utilia et pia, ut iracundiam sedaret. Initio vitæ suæ spiritualis, ne quis adverteret, se frequentare Sacramenta, modo sanctissimam Eucharistiam sumebat in ecclesia S. Francisci, modo in Patrum Minimorum, quandoque in S. Dominici, et crebro in monasterio S. Mariæ de Jesu. Unum in eo ab ipsa sua pueritia fuit singulare, propter quod, credo, Deum ipsi tot contulisse gratias; nimirum, quod a juramenti semper abstinuerit.

B
ab induendo
Dominicano
habitu impedi-
tur.

7 Circa hoc tempus pene improvisa morte defunctus est F. Ambrosius, cognomento a Jesu (quem ei a sacris confessionibus fuisse, supra diximus) obiitque, dum in sanctæ Trinitatis, monacharum Ordinis S. Francisci, monasterio concionem haberet, uti ipsemet ante prædixerat. Quapropter bonus iste Juvenculus desiderans in via, quæ ducit ad cælum, progredi, confessarium sibi elegit patrem F. Laurentium Lopez, e regione Ocaniensi *m* ortum, Religiosum spectatæ virtutis vitæque admodum austere, qui hujus nostri conventus Priorem postea egit: quocum assidue sancte conversatus, tandem decrevit S. Dominici Instituta sectari. Proinde cum urgentibus precibus sacrum habitum petiit a patre magistro, F. Jacobo Ferrando *n*, tunc hujus loci Priore; viro certe in omnibus hisce nostris regionibus maximi nominis, quippe qui, licet patre Turca natus, eo pertigit, ut hanc provinciam bis rexerit; quippe Officium ecclesiasticum S. Raymundi de Pennafort composuit. Sed cum hæc illius genitor *o* audisset, eodem die, quo is sacro habitu induendus erat, accessit ad Priorem, tantumque de gravibus morbis, quibus iste suus Filius ab ipsa prima infantia laborasset, eidem locutus fuit, ut persuaserit, ne sui prioratus tempore eum vestiret.

C
Unde hactenus
relata accepta
sint.

8 Quæ de bonis sanctisque hujus Juvenis moribus hactenus narravimus, accepta sunt a nutrice, quæ ipsum ab incunabulis educavit, aliisque personis familiaribus, et in paternis ejusdem ædibus versari solitis, ac speciatim ex antiquis testimoniis Gasparis Mico, et Joannis Laurentii Perpignano, notariorum publicorum hujus civitatis, quos ejusdem Servi Dei genitor ad id officium instituit, quique ambo nunc ætatis sunt septuaginta annorum. De duobus quoque istis favoribus, quos ipsius pater a S. Vincentio recepit, ipsismet P. F. Bertrandum aliquoties audivi disserentem in ejusdem S. Vincentii commendationem. Narrabat ipse præterea solus in postremo sermone, quem in domo tirocinii habuit, se, dum etiamnum in sæculo degebat, aliquoties deambulandi gratia per portam, Regiam dictam, ex civitate versus mare progressum, versisque ad muros hujus conventus oculis, plangere cœpisse. Hoc ei etiam accidit, cum nostra æra campana pulsari audiret.

9 Patri Ferrando in prioratum successit beatus pater ac magister F. Joannes Mico *p*, qui die xxvi Augusti anno m̄dxlvi Servum Dei habitu S. Dominici induit, dum is ætatis esset annorum octodecim et mensium septem *q*. Aiunt, dum hic habitum flagitabat, etiam aliquot alios petiisse, quorum aliquos pater Mico alio miserit, suadens, ut alteri Religioni nomen darent; hunc vero promptissime suscepit, nostroque Ordini adscriptum voluit. Memor porro pius Juvenis, quid sibi ante contigisset, jam sic omnia disposuit, ut nec patri, nec matri, quidquam hæc de re innouerit ante sequentem vesperam, cum domum non redisset. Perpendentes enim, nihil sibi ab eo dictum fuisse, contra ac soluerat, dum ad nosocomium interdum se noctu reciperet, judicarent, illum monachum induisse, qua de re vehementer dolerant, quod ipsum, velut omnium, qui supererant, filiorum natu maximum, peculiariter diligenter, præterquam quod admodum timerent, ne vel ratione infirmæ valetudinis suæ diu nequiret eo in statu perseverare, vel intra breve tempus moreretur.

10 Omni igitur studio conati sunt ipsum a religioso proposito revocare *r*; sed quanto magis id illi studebant, tanto ille magis in eo se confirmari experiebatur; et presentiens, permisit illis Priorem, ut eum conveniret, sine mora Deo vovit, se in S. Dominici Ordine ad mortem victurum. Cum autem genitor illi nihilominus etiam magis magisque molestus esset, Prior, ut patrem convinceret, penitusque placaret, evocato coram illo Tironi dixit: Ex auctoritate, quam a Deo accepi, præcipio tibi, ut candide edicias mihi, an Religioso statu contentus vivas, et vere te sat validum sentias, ut illum feras in eoque perseveres. At ille respondit, ita omnino esse, ac malle se mori, quam ab eo desciscere. Post hæc, colloquiumque a patre Micone cum illius matre, quam invisit, habitum, ambo parentes tanto solatio affecti fuerunt, ut ad hunc conventum accesserint, Deo Deiparæque acturi gratias, quod Filius tam bonum vitæ statum elegisset.

11 Non multo post, instigante dæmone, fuit a viro sæculari accusatus de naturali, nescio, quo defectu, qui, licet peccati reum non faceret, parum tamen abfuit, quin ille propterea sacra exutus veste domum remitteretur, quod ipsum graviter afflixit. Sed dum quadam nocte post Matutinas preces in sacello sanctissimi Crucifixi de Rosario esset, accessit ad eum quidam pater, qui dixit: Fili, hic duo soli sumus, dic mihi sincere, an verum sit, quod de te dictum est. Responditque: Vere, pater mi, non ita est: ac mox pater iste reposuit: Confide igitur, Fili, te Religiosum futurum, neque me opinari, te ejuscumque rei mundanæ gratia mentiturum; posteaque manifestissime patuit, ipsum verum dixisse.

12 Anno m̄dxlv, die xvii Augusti s Religiosam professionem emisit, ab eoque tempore austerissime semper vixit, parcus in cibo, in potu sobrius, corporis flagellationibus, ciliciis, vigiliis continuisque precibus assidue adiectus. In colloquiis suis semper loquebatur graviter, ita multa levia peccata vitans, quibus facile scatet, quisquis nugis ac scurrilibus, quæ viros religiosos dedecent, delectatur. Et vero,

Dominicanum
Ordinem in-
greditur,
in suis paren-
tibus

p

q

E

quorum adve-
sa molimina
superat;

r

convictaque et-
iam falsa cul-
minis,

F

professionem
emittit; dign
moribus fulg

s

A vero, qui gravitatem amat, jocosque fugitat, passim in divino servitio bene comparatus est; quia, cum nihil gravius solidiusque sit, quam salus, qui cum gravitate loquuntur, aptiores sunt ad caelestia; quemadmodum contra, qui nugis fabulisque gaudent, semper pleni sunt peccatis venialibus, quæ ad perpetranda mortalia sensim disponunt. Non memini, illum unquam audisse vel minimum jocum proferentem, fabellamve narrantem, vel aliena deridentem.

Perfunctus morbo solita resumit exercitiis,

13 Porro ex tam assidua oratione, jejuniis aliisque piis exercitationibus in gravem incidit morbum, cujus curandi causa missus est ad conventum S. Matthæi, locum salubrem et clementis aëris. Convalescens ad solita rediit exercitia; non enim erat ex illorum numero, qui, cum agendo penitentiam morbum contraxerunt, eam plus quam mortem fugitant. Ut autem, quæ in tirocinio comparantur, non solo isto brevi tempore, sed per totam vitam usui esse debent; ita bonus ille Dei Servus ad finem usque vitæ servavit, non tantum ad Re-

B ligionis substantiam pertinentia, quæ primo anno sibi comparaverat, puta charitatem, paupertatem, castitatem et obedientiam; verum etiam alios Ordinis ritus, utut minimos; ac speciatim eximius fuit in modestia externaque corporis compositione, sensibus nusquam alio distractis, sibi semper præsens; nec unquam repertus est tiro, qui præ illo oculos suos demissos et graves in choro, in triclinio, intraque et extra conventum servaverit. Quod de corporis compositione modo dixi, dici pariter potest de ejus modestia in loquendo, aliisque probis moribus, quæ vera et propria bonorum Religiosorum ornamenta sunt; sed hæc deinceps rectius dicentur per decursum hujus Historiæ, ac speciatim in capite, in quo de ejusdem sanctis moribus agemus.

tentationem demones detegit superatque.

14 Dum adhuc juvenis erat, solebat ipsi tantum sapere orationis et contemplationis dulcedo, ut decreverit scientiarum studia abdicare, quod scholasticis studiis animus nimium distrahi videretur; at mox intellexit, hanc a demone tentationem esse, qui consuevit gravibus implicare erroribus eos, qui sine aliis volare volunt, id est, sine scientia contemplari. Quare non solum sua studia resumpsit, verum etiam, C quamdiu vixit, doctorum virorum amans fuit, nec ullus frater, qui aliqua polleret doctrina, in ipsius cellam ingressus fuit, cui non dixerit: Quid tibi videtur de eo, quod hodie legi? An hæc expositio tibi placet? aut aliquid simile. Ne vero in errore laberetur, maximi semper fecit S. Thomæ Aquinatis, totius Ecclesiæ magni luminis, doctrinam.

m. Sacerdotio initiatur: de instanti morte patris divinitus monitus,

15 Anno MDXLVII, mense Octobri primam suam Missam cum cantu celebravit *t*, et aliquanto post missus est ad conventum Sanctæ Crucis de Lombai *u*, in quo anno subsecuto, mense Novembri quadam nocte apparuit ei pater suus, velut mortuus vel morti proximus; tamque certam eam putavit visionem, ut postero mane de eadem cum confessario suo diligenter contulerit. Ecce autem post paucas horas adest missus nunciis, qui dixit, patrem ejus jam ad extrema deductum esse, ejusdemque nomine precatus est, ut proinde sine mora rediret Valentiam. Cum huc pervenisset, pater illum intuitus, Fili, inquit, una e maximis, quas in mea vita passus sum, molestiis, fuit, quod te viderem Religiosum; sed quod ho-

die me maxime consolatur, est, quod te in hoc sancto videam habitu; quare tibi animam meam commendo.

A. V. J. An- tistio.

16 Post hæc ille obiit die ix dicti mensis; placuitque Deo revelare ei pœnas, quas pater ferebat in purgatorio, quæque erant hujusmodi: Visus ipsi semel est ex altissima turre præcipitatus omnia sua ossa rupisse; altera vice videbatur, velut vulneribus pugionumque ictibus plenus, suam opem implorare. Hæc ille vidit sæpius nocturnis diurnisque temporibus octo annorum spatio, quo interim tempore assiduo plurimum affligebatur, dolebatque, quod patrem suum in tam gravibus tormentis semper videret *x*. Quocirca non cessavit a jejuniis et asperissimis flagellationibus usque ad sanguinem ut infra videbimus. Exacto octennio, conspicatus est patrem suum, velut in horto amenissimo, plenum letitia *y*; quam visionem cum obortis lacrymis ipsemet narravit fratri suo Jacobo Bertrando, alterique, qui simul aderat, sui amicissimo, uno circiter anno ante obitum suum jam infirmus.

idem assistit, ejusdemque animam in purgatorio videt:

x

y

17 Rogatus autem causam, ob quam pater hosce cruciatus tam diuturnos passus fuisset, respondit, existimare se, id factum esse, quod in obsequiis cujusdam horum regnorum procerum fuisset *z*. Quapropter, quod quidam doctor ait, nullam animam in purgatorio ultra septennium detineri, parum fundatum est, maxime cum videamus antiquam atque Universalem sanctæ matris Ecclesiæ consuetudinem celebrandi Missam Defunctorum pro nonnullis, qui jam ultra seculum obierunt, eademque Ecclesia soleat maximo numero annorum Indulgentias concedere; idque pariter aliquot vetustissimæ et maxime authenticæ historiæ, quas non vacat hic referre, confirmant. Hæc igitur, quæ in scholis tractari solet, quæstione dimissa, ad nostrum propositum redeamus.

E qua de re auctor pauca notat.

z

18 Dum etiamnum juvenis esset, arctissimam consuetudinem cum aliquot Patribus multum religiosi contraxit, ac specialiter cum patre magistro F. Joanne Micone, F. Michaële Navarro, F. Laurentio Lopez et F. Raphaële Castelle, quod hunc sciret orationi admodum deditum, vitæque austerrimæ, eundemque post Deum existisse auctorem reformationis hujus nostræ provinciæ, quippe qui diu noctuque valde laboravit, ut eam a liberiori ac velut sæcularium vivendi ratione, quæ in aliquot conventus inducta fuerat, revocaret; atque ipsemet ad invictissimum imperatorem Carolum V accesserat, ut aliquot Patres reformatos in eadem provinciam adduceret. Pater F. Ludovicus aliquando post Matutinum orationi intentus vidit dictum P. F. Raphaëlem gutture tenuis in aqua magno cum periculo submersionis. Cumque is pater tum deberet proficisci in Majoricam, ei hanc visionem narravit, quam eventus veram probavit.

Viri aliquot, quibus fuit familiaris, et quorum uni

F

19 Etenim dum ex ea insula rediret navi, qua etiam pro-regina, vidua proregis, domini Philippi Cervellone vehebatur, Majoricam inter et Ebusum *aa* vehemens orta tempestas est, tuncque dictus pater Castelle sensit intro sibi dici, ut in scapham descenderet: descenditque, sola tunica et scapulari indutus: navis vero cum pro-regina aquis submersa fuit; scapha autem transverse Ebusum appulit. Tantaque erat maris furia, ut bonus iste pater faucium tenuis immersus aquis diu steterit. Narravit Pater F. Bertrandus,

futurum periculum insinuavit.

aa

A. V. J. VAN-
RISTIO.

Bertrandus, hunc sanctum virum soluisse in orationibus suis, conformatis in formam crucis brachiis, non brevi tempore a terra elevatum persistere, multisque a Deo revelationibus donatum fuisse.

ANNOTATA.

a De hisce omnibus consule *Commentarium prævium* § 2, ubi eadem etiam ex *Relatione Auditorum Rotæ ad Gregorium XV Papam confirmata leges, observatumque, Sancti matrem, quæ hic Joanna Angela nominatur, ab aliis Joannam Annam appellari. Adde, domum, in qua ille natus est, nunc in veneratione haberi, qua de re vide dicta in eodem *Commentario prævio* num. 75.*

b Vernacule Bertran.

c Fuit hic Martinus ultimus ex *Barcinonensium comitum stirpe Aragoniæ rex, cui sine legitimo herede defuncto Ferdinandus Castellæ rex ex deputationum judicum sententia anno 1412 susceptus fuit. Vide Marianam Rerum Hispanicarum lib. 20, cap. 2, ubi inter præditos deputatos recensentur ex*

Valentini tres, Vincentius Ferrerius, cujus erat insignis opinio sanctitatis, ex Ordine Prædicatorum; ex Carthusiano ejus frater Bonifacius Ferrerius; et Petrus Bertrandus.

d Seu nitrato. Ita pulverem illum bellicum, quem, in generis humani perniciem sequioribus seculis primo confectum, ceteres salubrius ignoraverunt, liceat appellare.

e Sanctum scilicet, *Cartusianorum institutorem* indicat, cujus gesta die 6 hujus mensis, quo colitur, illustravimus.

f Hujus nominis X; qua de re vide *Commentarium de S. Brunone* § 46 ad mox citatum diem.

g *Cartusianorum Portæ Cæli monasterium Avignonis in Vita auctiori subjungenda quatuor leucis Hispanicis a civitate Valentia distare, scribit, additque, S. Ludovici patrem ejusdem monasterii res nullis annis curasse, et collata ab eo in illud beneficia aliquot memorat.*

C h *Prima scilicet, nam ex secunda natus est S. Ludovicus; de prima vero, susceptaque, si qua fuerit, ex hac prole, nihil quidquam præterea reperi.*

i *Alias, quæ post S. Ludovicum ex hisce secundis nuptiis natæ sunt, proles Avignonis in Vita auctiori lib. 1, cap. 1, num. 5 et 6 enumerat, earumque notitiam tradit.*

k *Avignonis lib. 1, cap. 1 ait, hos a Sancti patre, cui Filii discessus ex scripta, quam ibidem recitat, epistola immotuerat, missos fuisse.*

l *Avignonis istam locorum distantiam solum septem leucarum facit. Uter rectius?*

m *Oceania (incolis Ocana) Hispaniæ oppidum est in Castella Nova.*

n *Jacobus Ferran scribitur ab Echaro tom. 2 Bibliothecæ pag. 178, ubi hujus insignis viri, e parentibus infidelibus Tripoli in Africa nati, elogium datur.*

o *Genitor nimirum S. Ludovici, de quo sermo est.*

p *De eo cum laude jam memini supra; sed illum ut Beatum legitime coli, nondum comperi.*

q *Recte: natus enim est die 1 Januarii anno 1526, ac proinde anno 1544, die 26 Augusti numeravit annos ætatis suæ octodecim ac menses septem cum octavo inchoato a Kalendis Augusti ejusdem anni 1544.*

r *Avignonis ex Roca narrat, patrem Filio suo scriptis litteris suadere conatum, ut a ceptis resiliret, hujusque responsorias recitat, quas in auctiori Vita legere licebit.*

s *Lege xxvii Augusti secundum dicta in *Commentario prævio* num. 28.*

t *Anno ætatis suæ vigesimo secundo, octo circiter mensibus inchoato. Vide observationem nostram in *Commentario prævio* num. 29.*

u *Vide de hoc Ordinis S. Dominici conventu plura in auctiori Vita lib. 1, cap. 3, num. 31.*

x *Mirabilem de penis purgatorii visionem lege apud venerabilem Bedam lib. 5 *Historiæ Ecclesiasticæ gentis Anglorum* cap. 13.*

y *Apud laudatum Bedam loco citato etiam eæstat mentio de campo florigero, viso lætitudinis animabus pleno.*

z *Nempe, quod illius gratia ejusve obsequii occasione Deum offendisset.*

aa *Ebusus, nunc Ivica dicta, Hispaniæ Tarraconensis insula est in mari Balearico, inter Majoricam ad ortum, et oram regni Valentini ad Occasum, sita.*

CAPUT II.

Novitiis semel atque iterum præfectus, eos optime regit: succurrit mortuo amico suo: ingravescente peste, ad conventum Albaidæ mittitur: gesta ejus ibidem.

Perspecta hujus sancti Religiosi insigni virtute, patres nostri ipsum anno MDXLIX a magistrum tironibus in hoc conventu præfecerunt; quod quidem officium in Religiosis familiaribus magni ponderis est, at maxime in nostra, in qua magistri est eos curare, donec ad presbyteratum fuerint promoti. Hoc autem munere religiose sancteque, non solum hac, verum etiam sex aliis vicibus, quibus illud gessit, functus est, novellos illos rigide asperque educans, ne novæ insoliteque eis postea apparent Ordinis observantiæ, quæ certe graves sunt: et si septem mensium jejunium pœna dictu facilis sit, non minus tamen illud, quam septem mensibus, observandum est; idemque dico de ceteris sui afflictionibus in Ordine præscriptis, quæ tacite limæ ad instar corpora nostra sensim destruant.

21 *Consueverat sæpissime se flagellare in certis locis hunc in finem a se selectis; nocturnis temporibus id faciebat in uno e nostræ ecclesiæ sacellis obscuriori; nonnumquam in sacristia minori, dedicata Deiparæ titulo Misericordiæ in claustrum conventus, quem locum aiebat hanc ad rem esse accommodatissimum, quia terrorem incutiens et tenebrosus erat, magnoque*

CAP. IV.
Novitiis præfectus, eos

in semet ipsum asperimus.

A magnoque animo accedendus. Eo quadam nocte accedens reperit ibidem carum amicum suum F. Raphaëlem Castelle, humi extensum ac semimortuum, qui sui flagellandi gratia ante ipsum intraverat, quemque deinde duo ingressi fuerant demones, qui eum fuste male mulctaverant, ut olim S. Antonium. Flagellabat se præterea hic Pater noster terribiliter in domo tyrocini, adeo ut ipsius cellæ parietes tingentur sanguine, qui inter cædendum ex ejusdem carne spargebatur; nonnumquam etiam tirones conspersum cruore pavementum *b* viderunt; quorum unus cum diceret, velle se id Priori indicare, reposuit ille: Per amorem Dei tace, fili; emendabo me. Sed emendatio ea erat (sicut ipsemet cuidam familiari amico suo, multum religioso, secreto indicavit) ut imposterum flagellaturus linteis se cingeret, ut hoc defluum e scapulis sanguinem imbiberet, ne is in solum posset decidere.

rigidissime regit ac paterne fovet:

B 22 Ut autem flagellis multum utebatur in se ipsum, ita et in novitiis, ne luere deberent in purgatorio. Illo capitulum feriis sextis media nocte habente, videre erat faciem extremi iudicii, tanto cum rigore castigabat arguebatque non observatum silentium, somnum paululum productiorem, errorem in choro, aliosque ejusmodi minimos defectus in officiis nostris obeundis occurrentes: sed, expleto capitulo, ipsemet in suam cellam regressus sese asperere verberabat. Contra vero, omnium novitiorum suorum necessitatibus et infirmorum valetudini optime prospiciebat; quamdiu enim vixit, nobili se generosoque animo exhibuit; utque procul omni dubio non oportet arcum semper esse tensum, sed nonnumquam remitti, ne rumpatur; ita recte ordinata Religiosa instituta solent interdum permittere, ut fratres quopiam honesto oblectamento religiose se recreent. Proinde ejusmodi temporibus consueverat novitiis suis plurimum blandiri, servatis in has occasiones et in commune repositis omnibus donis, quæ ab eorum parentibus frequenter accipiebat. Et quia mater illius ei bene volebat, optimeque erga novitiis affecta erat, jubebat hæc interdum opiparas merendas parari, et ad eos hilariter ac benevole mitti.

C 23 Ipse nihilominus, etiam inter recreandum, mentem ad Deum elevatam habebat; cumque aliquando se cum aliis recrearet, subito se subduxit et cellam suam gemebundus ingressus est: quod advertens P. F. Thomas Arenas bonæ memoriæ eum secutus est, veritus, ne quid mali accidisset; et plangentem inveniens, causam rogavit, hocque responsum tulit: Ego non alteram plangentem causam habeo, quam quod nesciam, an salvandus sim, nec ne. Hæ erant illius cogitationes et curæ, hic clavus ipsius animo semper infixus, dum se recrearet: ac propterea non solum ea unica vice, sed etiam sæpe postea ita fecit. Cuidam quoque amico suo secreto narravit, se noctu sæpe expergefatum, ac mox Dei ejusque divinæ præsentiae recordatum, totis ossibus tremere cœpisse, sibi que tunc contigisse, quod capite iv libri Job legitur *c*. Frequenter etiam versabat in ore istud Salomonis Proverbiorum cap. xxviii: "Beatus homo, qui semper est pavidus."

Facile dimittit ex Ordine inconstantes

24 Erat admodum facilis in reddendis vestimentis tironibus; ea ante professionem repetentibus, ut redirent ad sæculum, solitus tum etiam a nobis petere, an vellemus et nos abire; vestes

enim in promptu esse. Nam quemadmodum *A. V. J. An-* sanctissimum est, libenter pique in Religioso *tistio.* Ordine perseverare, ita plenum periculi, ex vi et timore illum ingredi, aut ex pudore solemnibus votis profiteri. Verissimam quoque agnoscebat S. Augustini sententiam, dum in Epistola cxxxvii ad populum Bonæ ait, non reperisse se meliores, quam qui in sacra Religione profecerant, nec peiores, quam qui in eodem statu male vixerunt *d*; facile tollebat habitum novitiis, exutosque multo cum rigore remittebat domum, qui non recte incedebant Exhortabatur nos efficaciter ad orationem et contemplationem: at non, ut quidam alii magistri, qui devotionem tantopere inculcant, ut exiguam rationem studii litterarii habeant: quasi liberales litteræ sanctitati repugnarent, aut ignorantia augetur devotionem.

25 Imo vero assidue nos monebat, ut litteris studeremus, dicens, suum non esse alterum excogitare religiosum Ordinem; sed desiderare se, ut in Dominicano omnes clerici essent docti; qua expertus erat, quod in eo doctiores passim essent etiam religiosiores, et magis Deo timentes, cellæque ac solitudinis amantiore, atque in omni negotio cautiore. Proinde etiam multum favebat felicis ingenii novitiis, et, quamquam adolescentes, venerabatur: nec immerito, illos scilicet, qui vere docti sunt, non alios, qui se tales aestimant; nec sunt. Contra vero plurimum gaudebat, fratres Conversos in sancta simplicitate educari, et observari constitutionem, quæ vetat, ullum eis librum concedi. Solnerat dicere Coronam Marianam *e*, repetitamque Orationem Dominicam pulcherrimum ipsis et utilissimum ad eorum salutem librum esse.

malæque spei novitiis: litterarum studia commendabat clericis, vetabat conversis.

26 Ipse porro tantum delectabatur lectione, ut usque ad postremam infirmitatem numquam visus fuerit sine libro in manu: atque ego quidem existimo, nullum esse in hac nostra provincia Aragoniæ Religiosum, qui plures libros a capite ad calcem perlegerit. Verum tamen est, lecta ab eo (cum esset infirmæ memoriæ) minus, quam optasset, ipsi profuisse, ac propterea minus doctum audivisse, quam alios, qui minus legerant, meliusque meminerant. Usque adeo denique erat amans studiorum, ut, *F* cum secundo præisset novitiis, a Patre Generali obtinuerit transmitti ad celebrem Salmanticensem *f* S. Stephani conventum, ex quo noverat, tantos tamque eximios prodiisse magistros. Sed Pater Micon conatus est ipsum ab hoc revocare proposito, asserens, eum non esse a Deo ad Religiosum Ordinem vocatum ad docendas litteras, sed ut virtutes bonis suis exemplis et salutaribus monitis aliis suaderet; nec debere esse magistrum studentium litteris, sed novitiorum. Nihilominus voluit ad destinatum pergere locum, et in Castellam *g* profectus est.

Studiosum causa Salmanticam militi obtinuit;

27 Adventanti autem in locum, qui Villa Escusa de Haro *h* vocatur dictum ei a quodam patre magnæ pietatis est, non hanc esse viam, ad quam illum Deus vocaverat; proinde rediret ad conventum suum, ibidemque opus sibi a superioribus injungendum expleret. Valentiam itaque reversus ab ejus temporis Priore magister novitiorum denuo constitutus fuit; a quo officio numquam deinde amotus est, nisi quando ipsemet quietis causa, permittentibus superioribus, ei sponte sua cessit; quamquam Patres *h* eum

sed ex via Valentiam reduci novitiis denuo proficitur,

A. V. J. An-
tistio.

eum in commune bonum ad eandem curam revocaverint. Hinc factum est, ut ille magno numero juvenes instituerit, et ex ejusdem tirocinio multi prodierint, tam litteris, quam religione, excellentes; quorum licet multi jam obierint, florent tamen etiam aliqui mirabiliter in variis conventibus et provinciis nostri Ordinis; atque ipso sancti Viri sepulturae die quidam pius pater Ordinis S. Francisci *i* inter alia, quae in illius laudem protulit, comparavit eum magno isti patri B. Jordano *k*, proximo S. Domini in generalatum successori, qui suis ipse manibus sacrum habitum maximo juvenum numero concessit.

quos egregie
instruit.

28 Inter alios habuit duos novitios in dicendo Officio ac similibus rebus scrupulosissimos. Quam ob rem cuidam novitio, nomine F. Christophoro Escriva, nunc baccalaureo, ait: En, ut duo isti filiioli scrupulosi sint; noveris, ambos sacrum habitum exuturos. Itaque contigit, dum ambo pejores facti a Religione postea defecerunt. Quidam novitius, nunc vir, post aliquos dies tirocinii patrem F. Ludovicum, tunc temporis loci magistrum, accedens, insignem revelationem, quam sibi factam aiebat, enarravit. Respondit is: Jam nunc tibi revelatione fiunt? Agedum, etiam habitum exues. Pauci dies effluerant, cum ad saeculum regressus est, vitam anachoreticam professurus, nec eam professus est. Non probabat ille hujusmodi revelationes in iis, qui Dei servitium nuper amplexi fuerant; imo contra dicebat, oportere eos prius diligenter exerceri in vita activa, domando suum corpus, ac multo etiam magis suam voluntatem, et diu noctuque chorum frequentando; quam velle alis contemplationis volare; maxime quod per istam semitam ordinarie transierint Sancti, itaque doceant sacri doctores, ac nominatim S. Gregorius in Moralibus in haec Jobi verba: „ Ingrederis in „ abundantia sepulchrum. „ Alias secreto ad se vocavit quatuor novitios, quibus ait: Filiioli mei, parate vos: unus e vobis hoc anno morietur; contigitque, ut unus eorumdem infra tres menses obierit, tribus aliis aliquot annos superstitionibus.

C
Quanta fuerit
ejus apud suos
aestimatio.

29 Eo tempore tanta erat illius apud Patres existimatio, ut, dum pater magister Natalis, qui tunc sua perficiebat studia, nunc rector in Torrente *l* est, interrogaret benedictum patrem magistrum F. Joannem Miconem, an expediret sibi Dominicanum, an presbyterum saeculare fieri, eoque respondente: „ Bonum est „ viro, cum portaverit jugum Domini ab adolescentia sua *m*: „ instaret, ut mentem suam clarius exponeret; pater Micon reposuerit: A me nihil aliud audies; sed consule vestrum fratrem Ludovicum, qui, licet adhuc juvenis sit, Valentiae erit alter S. Vincentius, idque tu ipse videbis: qua ratione geminum simul protulit vaticinium: unum scilicet, F. Ludovicum alterum futurum S. Vincentium; alterum, supra dictum magistrum Natalem victurum, donec ipsum talem videret. Quae dicto an vere impleta fuerint, nec ne, constabit ex hujus Historiae progressu.

v.
Mors Miconis,
S. Thomae de
Villanova, et
peste correpti
Clementis Be-
net,

30 Anno MDLV *n*, ultimo Sabbato mensis Augusti supra dictus pater Micon cum magno virtutum odore et opinione sanctitatis in hoc conventu ad meliorem vitam migravit: qui paulo antequam exspiraret, fratres multum dolentes intuitus, Consolamini vos, inquit, Patres,

quia certo Sanctus in conventu superest. Paucis diebus post etiam obiit magnus iste hujus civitatis archiepiscopus Thomas de Villanova ex Ordine S. Augustini *o*, quorum mortem subsequuta est ingens annonae penuria, quae tenuit usque in annum MDLVII, ejus verno tempore in hac civitate accessit etiam pestis, ex qua brevi mortuus est P. F. Clemens Benet, qui, dum tunc de totius vitae suae peccatis apud nostrum patrem Bertrandum confiteretur, pollicitus fuit, fore ut nova de se ex altero illo mundo eidem nunciaret.

31 Proinde apparuit ei eadem nocte, nunciatus, se in purgatorio detineri pro quibusdam suis defectibus, quamquam levibus, et specialiter, quia contra constitutiones nostras indusio lineo paucis tempore fuerat usus; petiitque, ut id significaret Priori, hieque fratribus preces pro se indiceret. Itaque pater Bertrandus, rem aliis celans, Priori indicavit; isque fratribus eorumque precibus animam F. Clementis in capitulo commendavit. Quo facto, post sex octove dies quaedam persona simplex, horum inscia, mentem suam apud patrem Bertrandum sacra confessione eluens, asseruit, praecedenti nocte visam sibi esse aperiri terram, ex eaque prodeuntem animam fratris Clementis, instar stellae fulgidam, et per aera ascendentem ferri ad caelum.

32 Ingravescente deinde etiam magis peste, illius temporis Prior, pater frater Michael a S. Dominico, ex mandato patris magistri, fratris Petri Salmanticensis, tunc horum regnorum vicarii generalis, multos fratres ad varios conventus transmisit; in qua partitione patri Bertrando obtigit conventus S. Annae de Albaida *p*. Hic ille cum sodali suo tanto cum fervore divini verbi praedicationi incubuit, magnam interim egestatem, aliaque incommoda ferens, ac Deum in omnibus assidue laudans, ut tunc impletum sit, quod S. Vincentius illac olim transiens praedixerat, fore ut eo in loco Deus aliquando magnopere laudaretur; quamvis id temporis S. Annae conventum nostri nondum incolerent. Primum sermonem suum habuit in Palombara *q* cum magna animi suavitate, quod is locus natalis esset patris Miconis sibi amatissimi.

33 Praedicator in Albaida, ingressus in sacristiam Deum precabatur, indeque prodeuntis facies splendere visa fuit. Certe credo ego, quod multis piis personis visum fuit; splenduisse scilicet vultum illius; eumque splendorem eidem obtigisse ex devotione ac frequenti oratione, in qua soluerat totus ignescere: huic autem igni proprium est splendere. Cum quidam frater, Joannes Porez nomine, in conventu S. Annae vellet peccata sua apud ipsum expiare, dum parabat se, audivit magnum planctum et singultum alterius patris, fratris Alphonsi Hodi, eidem tunc confitentis; qui deinde recedens cum obortis lacrymis dixit ei: O mi frater Joannes, unus carbo accendit alterum! Consueverat etiam idem frater Joannes dicere, se inter confitendum ipsi, vel ex unico illius verbo soluisse se sentire vehementer ad lacrymas et contritionem excitari.

34 Habitabat tunc Belgicae duobus circiter milliariibus a S. Anna Hieronymus Abella, nunc unus e magistratu hujus civitatis Valentiae, qui magni faciebat patrem Bertrandum, quod eum orationi magnopere deditum cerneret: propter-

D

cujus animo,
Sancto procurante,
e purgatorio liberatur

E

Ad conventum
Albaide missus

P

q

praedicationi,
expiandis per
confessionem
animis,

piisque consiliis
suggerendis in-
cumbit:

ea

A ea tunc multa in hoc Patre observavit, quae postea saepius retulit. Solebat hic vir nobilis dicere, P. F. Ludovicum numquam sibi, dum soli simul essent, nisi de Deo rebusque spiritualibus locutum esse; cumque saepius ad eum adiret de re quapiam ad conscientiam pertinente consulendi gratia, soluisse accipere ab eo responsum, priusquam interrogasset; muros vero cellae illius totos sanguineis guttis respersos fuisse; eundemque crebro ad quemdam collem, conventui adjacentem pergere, ibidemque orare consuevisse. Ibat pedes per hanc viciniam praedicaturus et post habitam concionem assumpta pera mendicabat pro conventu.

visitur a pio
eremita: inter
Sacrificium

B 35 Circa hoc tempus invisit ipsum quidam eremita, qui incedebat discalceatus, sola tunica tectus, semperque Breviarium aut Coronam Marianam in manu gestans, et erat pro Sancto habitus, quod jam multis annis poenitentiam egisset in quadam spelunca, triginta circiter milliariibus ab isto monasterio dissita. Hic simul ac hunc benedictum Patrem conspexit ad osculandos illius pedes prociidit altaque voce

dixit: Tu es angelus, frater Bertrande, tu es angelus! O qualem sedem, qualem gloriam tibi Dominus paravit! Mansit autem cum ipso tribus diebus de divinis rebus tractans, confessusque apud ipsum est, et sacra Eucharistia quotidie refectus. Narravit praeterea supra laudatus vir nobilis, dum interdum cum uno pedisequo solus in ecclesia esset, hunc benedictum Patrem, Sacris operantem, quarta circiter horae parte stetisse ante sacram communionem cum Sacramento in manu, multas interim spargentem lacrymas, quae totidem margaretae videbantur; faciem vero illius instar crystalli claram apparuisse, et circum sanctissimum Sacramentum atque a capite Patris velut circulum lucidissimi splendoris.

mire fulget:
parturienti
suis precibus
succurrit:

C 36 Quodam die eidem viro nobili Belgidam redeunti ait pedisequus ejus: Domine, vidistine splendorem, qui circumdabat caput patris fratris Ludovici, dum plangeret, in manu habens sanctissimum Sacramentum? Testatus etiam idem est, sororem suam, dominam Isabellam de Beluis, parturientem, circumstantibus obstetricibus, post aliquot horas omnibus viribus defecisse. Quam ob rem dictus vir nobilis, earum inductus precibus, unum e suis famulis mula vectum ad Servum Dei festinanter misit, obsecrans, ut sine mora accurreret. Is autem cum advenisse, neminem videre aut alloqui volens, viro nobili solum dixit, ut oratorium sibi aperiri juberet; quod ingressus coram Crucifixo in genua procubuit, et Matutinum Nativitatis Domini nostri recitavit; ac deinde etiam diu in oratione persistit. Interea vir ille nobilis per rimam Januae illum observabat, advertensque absolvisse, eam aperuit: at ille sic inquit: Ista obstetrices parum gnavae sunt: vellent, illam praemature parere. Pariet tamen ante mediam noctem puellam incolorem victuram cum matre sua.

viro nobili
eremitanum quod-
dam, uxoris

D 37 Laudato viro nobili etiam praedixit quippiam, non exigui ejusdem animae momenti, quod viginti post annis ei contigit. Alias post sumptam in ecclesia S. Annae divinam Eucharistiam idem vir nobilis accessit ad cellam ejus, qui apprehensum amplexatus, Frater, inquit para te; statuit enim Deus tollere tibi, quod in hac vita praeter ceteris amas. Triduo post iste

Octobris Tomus V.

vir nobilis ob quamdam festivitatem ad S. Annae rediens in medio itinere Patrem obvium habuit, Belgidam euntem, qui ait: Frater, ego ad domum vestram pergo, dominas istas pie solaturus. Quare ambo Belgidam perrexerunt, ipseque post piam exhortationem illum ejusque conjugem, ac sororem, supra dictam dominam Isabellam, duasque consobrinas, ut alias facere soluerat, sanctissimo Sacramento refecit. Absoluto prandio, Deo gratias egit, dimissisque famulis domesticis, ipsi ejusdemque conjugi dixit: Quid si Deo placeret dissolvere nodum, qui vos ligat? Moxque sermone alio verso, coepit de divino amore loqui, et ad S. Annae conventum reversus est.

A. V. J. An-
tistio.

E 38 Triduo post, die Mercurii vesperi, istam bonam dominam acris febris corripuit: die Veneris eadem ad infelicem partum pervenit poststridie post sumptum cibum tam subito expiravit, ut vix potuerit nomen Jesu proferre. Subsecuta die Dominica adfuit pater frater Ludovicus, et in eodem cubiculo, in quo positum erat cadaver, post elevatos non parvo tempore in caelum oculos, eosdem dimittens, haec ait: Haec defuncta fuit una e purioribus magisque simplicibus animabus, quibuscum, dum vixi, unquam conversatus fui: quinque tamen diebus in purgatorio detinebitur. Absolutis exsequiis, corporeque in ecclesia S. Annae sepulto, eidem viro nobili praedixit, suos filios, tunc parvulos, presbyteros Jesuitas futuros. Atque ita eventus: post aliquot elapsos annos eorum tres isti Religioni nomen dedere; quartum vero, qui nunc conjugatus est, praedixit, remansurum in saeculo.

proximam
mortem, et fi-
liorem statum
vaticinatur:

F 39 Antequam pater frater Ludovicus vicarius esset hujus conventus, in quo non nisi quatuor vel quinque fratres habitabant, vix habebatur, unde viverent; sed postquam ejusdem regimen suscepit, accrevit numerus, fratrum, et tamen omnibus abunde provisum fuit. Advehebantur ipsi interdum bene onusta frumento plaustra, aliaque ei mittebantur in eleemosynam, quod ante raro fiebat; in arcula autem oblationum, in qua olim vix quidquam inveniebatur, coepit bona pecuniae summa reperiri. Id pariter fiebat, quocumque in loco ille praerat, ut, quamvis nec importunus nec molestus esset in petendo, nec singulari uteretur diligentia in spiritualibus filiis sibi suisve fratribus procurandis; nec soleret blandiri aliis; imo homo exiguae urbanitatis esse videretur; benedictus Deus, omnium eleemosynarum supremus distributor, fidelium corda moveret, ut ei abunde largirentur.

sub illo crevit
conventus per-
sonis et ele-
mosynis

G 40 Pedisequus, cujus paulo supra meminimus, jam annorum triginta, nomine Melchior Magnes in Processu testatus est, se, cum e servitio supra laudati viri nobilis dimissus fuisset, biennio famulatum patribus esse in conventu S. Annae, eoque interim tempore, dum patri fratri Ludovico sacrificanti frequenter inserviret, creberrime vidisse, quando sanctissimum Sacramentum in manu sua tenebat, descendente super eum candidissimam nubem cum aliquot gyris lucidissimis inter sanctissimum Sacramentum et caput Sacerdotis, unde tantus prodibat splendor, acsi duo luminaria arsisent. Affirmavit praeterea, se, dum interdum vellet de quopiam suo negotio cum Servo Dei agere, a bono Patre manu humanissime apprehensum

caesit lumine
in Missae hono-
ratum:

42 fuisse,

A. V. J. AN-
TISTIO.

docet procura-
torem in Deo-
confidere :

incendium si-
gno crucis
composcit.

fuisse, et in cunctis questionibus suis ab eo sibi satisfactum esse.

41 Rupta campana conventus, procurator ejusdem collegerat pecuniam, ut fieret altera. Sed cum pater Bertrandus, tunc loci vicarius, ea alium in finem indigeret, procuratori mandavit, ut pecuniam, quam in novam campanam servaverat, ad se deferret. Hinc multum contristatus est pauper procurator, veritus, ut campanæ solvendæ par esset : cumque proinde stomachabundus in corde suo, atque etiam intradentes (sic tamen, ut humano modo intelligi nequiret) murmuraret hæc verba : O benedictus sit Deus, quam terribilis hic homo est ! Pater Bertrandus subito ei inquit : Eja, age, pater, cum jam dixeris, o benedictus sit Deus, quam terribilis hic homo est ! bene facies nunc mihi tradens illam pecuniam, ut Deus ceteris rebus provideat.

42 Ortum aliquando in quodam monte incendium magna cum rerum omnium strage dilatabatur versus vineas Fratrum. Quod ubi Servo Dei nunciatum est, conventu egressus est, visaque per conspicillum magna ista flamma, quæ prædictis vineis jam appropinquabat, eam formato illic versus signo Crucis extemplo extinxit, quamvis eo jam pertigisset, ubi magna erat ligni aridi strues. Qui vero postea iverunt tantum prodigium visuri, reppererunt, incendio terminum velut ducto fine præstitutum fuisse, tamque directum, velut ibidem aliquod signum positum fuisset, ultra quod non poterat istud procedere r.

ANNOTATA.

a Roca et Avignonus signant annum 1551, diemque 21 Septembris. Ad Commentarium prævium num. 30 et duobus seqq.

b Consonant Auditores Rotæ Romanæ in sua Relatione Ms. ad Gregorium XV Papam his verbis : B. Ludovicus adeo flagellis cedebat corpus suum, ut non solum ejus disciplina, sed etiam parietes conspersi sanguine viderentur.

c Haud dubie indicat ea verba Eliphæ : In horrore visionis nocturnæ, quando solet sopor occupare homines, pavor tenuit me, et tremor, et omnia ossa mea perterrita sunt : et cum spiritus, me præsentem, transiret, inhorruerunt pili carnis meæ. Stetit quidam, cujus non agnoscebam vultum, imago coram oculis meis ; et vocem quasi auræ lenis audivi. Numquid homo Dei comparatione justificabitur, aut Factore suo purior erit vir ? Ecce, qui serviunt ei, non sunt stabiles, et in angelis suis reperit pravitatem : quanto magis hi, qui habitant domos luteas, qui terrenum habent fundamentum, consumuntur velut a tineæ etc.

d Habet ista S. Augustinus in editione Operum illius per Benedictinos Congregationis S. Mauri in Epistola 78 ad clerum populumque Hipponensem.

e Communiter sacrum Rosarium beatissimæ Virginis Mariæ nuncupatam, quod hic semel annotasse suffecerit.

f Salmantica, vernacule Salamanca, nota est Hispaniæ in regno Legionensi civitas, insigni veterique academia celebris.

g Nimirum in Castellam Novam, vulgo Castilla la Neuva, per quod Hispaniæ regnum

eundum erat Salmanticam, in Legionensi regione silam.

h In Blæviana charta geographica regni Castellæ Novæ, istius nominis vicus visitur 39 communibus milliariibus Hispanicis a civitate Valentia distans.

i Roca in Vita Hispanica scribit, hunc fuisse B. Nicolavum Factorem, de cujus cum S. Ludovico Bertrando sancta amicitia inferius plura legentur.

k Hujus beati, Ordinis prædicatorum secundi Magistri Generalis, Acta in Opere nostro illustrata habes ad diem 13 Februarii.

l Martiniere in suo Lexico geographico hujus nominis locum, excellenti vino celebrem, uno milliari Valentia distans memorat.

m Threnorum cap. 3, §. 27.

n Ita correxi ; nam in editione Panormitana, qua utor, legitur : ANNO MDLI, manifesto, verisimillime typhothetæ, vitio. Rationes accipe. Primo Avignonus, hoc ipsum Vincentii Justiniani Antistii caput laudans, signat annum MDLV, eundemque habent Roca in Vita Hispanica, et Echarde in Bibliotheca in elogio Miconis. Secundo emortualem ejusdem Miconis diem, quem Antistius ultimum Sabbatum mensis Augusti fuisse, addidit, iidem mox laudati scriptores diem ultimam ejusdem mensis dixerunt : hæc autem dies anno 1555 vere Sabbatum erat ; anno vero 1551 Feria secunda. Tertio adiecit Antistius, S. Thomam a Villanova, archiepiscopum Valentinum, paucis diebus post obiisse, quem anno 1555, die 8 Septembris mortuum esse, constat ex ejusdem gestis ad eundem Septembris diem in Opere nostro illustratis. Mitto plura.

o Vide Annotata ad lit. præcedentem.

p Albaida, quæ regni Valentini vicus est, marchionatus titulo insignitus, conventus S. Annæ initia et progressus legi possunt apud Diagum in Historia provinciæ Aragoniæ Prædicatorum lib. 2, cap. 101, ex quo suffecerit hic annotasse, eundem tempore, de quo scribimus, nondum Prioratus dignitate gavium fuisse ; sed solum Vicariatus, quod non posset duodecim Religiosos alere.

q Roca habet Palomar ; quo modo legendum puto, eo quod locus, de quo hic agitur, mox dicatur natalis fuisse patri Miconi ; hic autem in Palomar natus sit, teste Echarde tom. 2 Bibliothecæ pag. 154, ubi hic addit, Palomar oppidulum esse vallis Albaidæ ; quod reliquæ narrationi Antistii apprime convenit.

r Libet hæc ex Ms. Relatione auditorum Rotæ confirmare. Sic habent sub titulo Vastum incendium restinctum : Cum in regni Valentini pago villæ de Albayda pastores, quo uberius in sequenti anno herba proveniret, ignem stipulis de more iniecerunt, accidit, ut, flante validius vento, proxima quæque primum flamma corripere, dein latissime evagata, horribili spectaculo et ingenti mortalium terrore, toto monte sæviret ; jamque ad vineam monasterii, cui Bertrandus præerat, incendium properabat, cum Dei Servus certior factus in aperta, fratribus suis comitatus egreditur, flammaque conspicua, elevatis in cælum oculis, sanctæ Crucis signum, velut benedictionem igni imperiturus, dextera efformavit ; et ecce, nulla penitus intercedente mora, flamma ignisque omnis

A omnis evanuit, mutatione tam repentina, ut ligna, quorum non parva copia comburi cœperat, dimidia sui parte ustulata, dimidia vero integra, intacta cernerentur, et eodem in trunco velut exactissima quædam linea, qua discrimarentur, prout ipso benedictionis tempore, quod ad sancti Viri fidem incendium divina Providentia restinxit, plus minusve jam flamma corroserat. Probatur hoc miraculum ex duobus testibus C. QUONIAM 48 dist., C. PLACUIT 2 q. A., C. LICET de testibus, qui cum Bertrando profecti sunt, ubi incendium per omnes montis partes, jamjam vineam combusturum, decurrebat, et præsentibus fuerunt, cum exasperata vento vis flammæ, facto statim per B. Bertrandum Crucis signo, extincta est. Quod autem hæc ignis extinctio fuerit super totius naturæ creatæ ordinem, clarum est; cum vires humanæ vastum ignem in monte, lignis semustis, debaccantem, vento maxime spirante, non possint uno oculorum ictu depellere, quem tamen B. Bertrandum, divini amoris igne plenus, statim extinxit. *Hactenus Auditores Rotæ de stupendo miraculo, quod in Bulla Canonizationis etiam memoratur.*

S. Jacobum; si mihi dare vis filium tuum, magnum illum efficiam dominum. Illa vero (quamquam non displiceret hujusmodi promissio) petiit, sibi unum diem ad deliberandum concedi; et consilii gratia bonum patrem adiit; qui respondit, ut, dum rediret peregrinus, eum juberet in malam rem facessere, quia demon erat.

A. V. J. AR-
TISTIO.

45 Postero mane rediit peregrinus, eadem postulans, ad quem illa, Vade hinc, ait, in malam rem, quia dæmon es. Reposuit ille: Major dæmon est frater Bertrandum, qui id consilii tibi dedit: ut tamen scias, quantum possim, aspice hominem, qui asino huc advehitur; is ante has fores mortuus concidet: atque ita vere contigit; peregrinus autem interim ex oculis evanuit. Magister Honophrius Clemens, eloquentissimus hujus regni concionator d., qui ante Patrem Ludovicum conventus S. Annæ vicarius fuerat, hoc factum narravit, exponens primam Partem S. Thomæ, præsentem patre fratre Bertrando, dixitque, peregrinum illum, cum dæmon esset, naturaliter scire potuisse, adventantem asino hominem ex quodam malo ad subitam mortem fuisse dispositum, adjunctique, tam peregrinum, quam istum alterum, fortassis dæmones fuisse. Hic Valentia mulieri alteri similem errorem exemit, ac per totam vallem Albaidæ persuasum erat incolis, nullum sibi obventurum infortunium, quandiu dictus Pater eo in loco habitaret.

detegit, et mulierem simili errore liberat

46 Hoc tempore patri Bertrando admodum familiaris erat pater frater Joannes Alarcon, hodieque superstes in Lucente in monasterio S. Mariæ de corpore Christi e., qui importunis precibus a me rogatus, ut insigniora quædam de hoc Patre me doceret, inter alia mihi scripsit sequentia. Quo tempore (ita ipse) ego conversatus fui cum patre fratre Ludovico Bertrando, eidemque etiam a sacris confessionibus fui, cognovi illum singularem sancti patris Dominici imitorem in devotione, oratione, observantia, vitæque austeritate. Priusquam sacerdotio initiatus esset, multum profecerat in oratione, et aliquoties quædam ecstasium initia sensit. Hinc aliquando pater Mico ab eo rogatus, ut sibi explicaret, quæ res esset, dum homo nonnumquam eo pertingit, ut nesciat, utrum in cælo, an in terra sit, reposuit bonus pater, Deo gratias ageret, non quemlibet hac in re potuisse eo pertingere, quo ipse. Fervor ejus inter orandum, ingensque spiritus calor nonnumquam redundabat in corpus: proinde cum quodam die, valde frigida tempestate, dicerem, me frigere, graviter dixit: Qui friget, ore, nec frigus sentiet. Idne tu nescis, id numquam expertus es?

Varia alia ab eo gesta.

47 Missam celebrabat devotissime, dumque Christum in manu habebat ante communionem, hærebat notabili tempore, oportebatque, ut ab oculis sibi tergeret lacrymas, quas fundebat. Celebrabat Missam quotidie, tantoque astuabat amore sanctissimi Sacramenti, ut cum quodam Sabbato Sancto non posset dicere Missam privatam, rogaverit me, ut sacram Communionem sibi porrigerem; quamquam et ab hac tum abstinuerit, intelligens, id superiori non placere f. Inter colloquendum multus ei erat sermo de Deo et rebus sanctis, ut prodesset auditoribus; ac de me ipso quidem possum affirmare, in frequentibus cum illo habitis sermonibus sensisse me novum aliquid ad servendum

dum Albaidæ habitaret,

CAPUT III.

Cetera Sancti gesta in conventu Albaidæ: remissus Valentiam, novitiis denuo præficitur: concionatur: prodigium patrat.

vi.
Eo orante,
puerpera enititur.

Interea viginti et duo Fratres in hoc conventu nostro a ex peste obierunt, atque inter hos loci Prior, frater Michaël a S. Dominico, qui sibi numquam parens, velut alter Tobias, assiduus erat in visendis peste infectis et sepe liendis mortuis. Cum itaque pater Bertrandum in conventu S. Annæ aliquando orationi vacaret, apparuit ei in gloria Prior mortuus, et amplexans ait, sese eodem momento excessisse ex hac vita et proficisci ad cælum b.... Modo ad historiam boni Patris nostri revertamur. Quadam nocte magno cum strepitu pulsatum est ad portam conventus S. Annæ, quia domina Blanca Columba, uxor nobilis viri Joannis Milano, qui nunc Albaidæ comes est, nequens parere, in extremo vitæ periculo versabatur. Accessit eam benedictus Pater, impositaque illius collo Corona sua Mariana, in genua procidens oravit; moxque dicta domina peperit.

Pauperi prospici: dæmonem sub peregrini habitu latentem

44 Mandavit aliquando procuratori conventus, ut duos regales c lotrici daret, qui eos inter pannos sordidos ad eandem misit. Lotrix, his visis, mirabatur, propterea quod eod die magnopere egeret. Currit ergo ad conventum, Servoquæ Dei dixit: Pater, quid est hoc, quod in pannis reperi? Cui ille respondit: Vade; quia indiges; unde illa attonita hæsit, cum necessitatem suam nulli hominum indicasset. Albaidæ habebat quædam mulier filiolum multum sibi dilectum; ad quam accedens peregrinus quidam ait: Ego pergo ad

A. V. J. AN-
11510.

endum Deo incitamentum. Quodam etiam die, colloquentibus nobis, quidam, qui auscultabat, juvenis exclamavit: O Pater, Deus tibi benedicat, tu sancto tuo sermone pravam mihi eximisti cogitationem; præstolabar enim quemdam hac transiturum, quem multis fustium ictibus ferirem; sed hoc ipso momento audiens, quæ dicis, mentem mutavi. Dumque ego subjicerem, Modo vides, Pater, quid sit de Deo piisque rebus bene loqui, respondit, aliquid simile sibi etiam antea evenisse.

ex testimoniis

48 Præter perpetuum de piis rebus colloquium erat huic Patri quædam in omni sermone suo certa suavitas, quæ omnes mire rapiebat: eo autem in semet ipsum utebatur rigore, ut illius calceorum soleæ semper tinctæ apparerent sanguine, dum se flagellis ceciderat, ex scapulis defluo, quas omnino laceras lividasque gerebat. Imposita semel mea in ipsius scapulam manu, manifestum doloris indicium dedit; sed caute finxi, ne non advertisse. Alias in cella illius absconditos reperi veteres

B centones, plenos cruore, qui per flagella ex humeris defluerat, quos ego tunc abstuli, et ultra viginti annos pro sacris reliquiis servavi. Non placebat ei lectus mollis et delicatus. Cum nosambo occasione cujusdam jubilæi confessionibus in urbana ecclesia excipiendis in tam seram vesperam occupati fuisset, ut non possemus redire ad conventum, dominus Joannes Milano, qui nunc comes est, fecit ei lectum sterni, qui cum Patri nimis commodus videretur, noluit se exuere vestibus, sed persolutis suis precibus, ut erat vestitus, quievit. Nec solum ordinario indusio laneo utebatur, verum etiam, quantum ex multis indicibus colligi poterat etiam sæpe cilicio.

patrum Alarconis,

g

49 Tantum ipsum venerabatur is populis, ut concionanti Palumbaræ g frustum caputii illius pro reliquiis amputatum fuerit. Aderam ego, quando ille signum Crucis formavit versus ingens incendium, vineæ conventus appropinquans h; postridie vero illuc accedens, ut incendii terminum viderem, vidi illud eo in loco stetit, ubi erat lignorum et ramalium congeries prope vineam conventus. Hæc sunt, quæ supra dictus pater Joannes

h

C Alarcon, homo verax multaque fide dignus, mihi narravit, qui insuper dixit, vidisse se interdum per ipsius cellæ forium rimas quamdam claritatem translucentem, quæ lux minime naturalis esse videbatur: hæc eadem ego etiam ab aliis audivi. Quædam ex relatis in hoc capite confirmavit præterea pater frater Martinus Xoarez, qui eodem tempore habitabat in conventu Albaidæ; ac speciatim retulit, se quodam die Dominico ab eo vocatum esse, ut irent Belgidam, et in via habuisse quemdam hominem obvium, cui pater Ludovicus ait: Scio, cur venias, redi modo, et dic, me venire. Cum vero Belgidam advenissent, reppererunt mortuam conjugem domini Hieronymi Abella, superius laudati; quod pater Bertrandus jam divinitus cognoverat.

Martini Xoarez,

50 Narravit præterea idem pater, abhinc annis circiter undecim patrem Bertrandum post suum ex Indiis reditum, dum a concione in loco Agres dicto, quatuor milliaribus Albaida dissito, habita rediret, obviasse cuidam, qui ei dixit: Pater, ubi nunc habitat quidam sanctus pater vestri Ordinis, qui ante habitabat Albaidæ, eratque ejusmodi conditionis ac morum,

ea proferens, quæ Bertrandum ipsum indigarent. Respondit ad hæc pater Martinus, istum Patrem profectum fuisse ad Indias; sed jam inde reversum esse. Tum vero virum istum dixisse: Foveris, me in hoc, ubi modo sumus, loco vidisse miram ab eo rem fieri. Nimirum dum ipse a S. Maria de Agres rediret, viso pastore, gregem suum servante, procubuisse in genua, elevatisque ad cælum oculis, aliquantulum precatum, recta ad ipsum processisse, cum eoque nonnihil collocutum, reversum Albaidam. Tunc ego ab eodem petii, quid frater iste dixisset; qui respondit: Revelavit mihi secreta cordis mei, dicens, quod jam biennium trienniumve esset, ex quo non fuisset confessus; utque sine mora pergerem confessurus in Agres vel in S. Annæ Albaidæ; quo pastor iste etiam perrexit, ibidemque confessus, post biduum triduumve sancte est mortuus.

51 Eodem supra dicto fratre Martino teste, pauperibus ad januam conventus mendicantibus multas largiebatur eleemosynas: jejunii autem Quadragesimalis tempore, dum non potuerat quosdam eorum, qui apud ipsum confiteri volebant, matutino tempore audire, si pauperes essent, cibabat eos, ne jejuni repedarent domum, ac deinde eorundem confessiones excipiebat. Non obstantibus tot eleemosynis et liberalitate, erat conventui prospectum de omnibus. At, qui illi successit vicarius, non erat similis eleemosynarius, isque volendo parcere in commodum conventus, eo redactus fuit, ut nec fratribus victum posset præbere.

qui et ibidem convixerunt,

E

52 Alter pater, dictus Frater Petrus Miccon, testatur, magistrum Jordanum (unum e melioris magisque probatæ vitæ presbyteris hujus regni) coram suis discipulis in schola aliquando asseruisse, patrem fratrem Ludovicum Bertrandum, fuisse magnum servum Dei, et contemplationi plurimum deditum, sequæ, cum ad ipsum visendum accessisset ad conventum S. Annæ invenisse eum in monte, et post salutationem et amplexum rogasse, qui se haberet; sed non aliud a bono Patre responsum accepisse, nisi quod ille oculis in cælum sublatis, hilariter solum dixerit, posse nos esse filios Dei. Ex quibus ille intellexit, eum tunc in quadam excelsa contemplatione fuisse, eum ad quæsitum nil responderet. Consueverat idem magister Jordanus discipulis suis de illo dicere: Jam in cælo Vir iste est.

et Petri Micconis,

53 Cessante pestilentia, anno MDLX revocatus Valentiam est, ut novitiis magister de novo præesset, tuncque ego cœpi illius subditus esse, in eoque cognovi multas virtutum, quas jam retuli et relaturus sum l. Infinitas Deo gratias ago, quod, licet non acceperim ab illo sacrum habitum, nec sub ipso professionem emisserim, eum tamen habuerim jam professus, sub ejusque cura vixerim uno anno eum dimidio k; sed cum ea, quæ ad tironum regimen pertinent, dum illis præfuit, jam exposuerim cap. III l, nihil opus est eadem hic repetere. Subsecuti Quadragesimalis jejunii tempore conciones habuit in Alcoi m, ubi pro lectulo usus storea optimum exemplum præbuit. Aliquoties etiam haud procul inde concionaturus ivit ad gratificandum dominæ comitissæ Beatrici Mendoza, magnæ virtutis ac pietatis femina, quæ propter audita de eo ex multis maximeque ex isto pio presbytero, magistro Jordano, illum plurimi faciebat, aliquando etiam apud ipsum

Valentia iterum regit novitios: extra urbem concionatur:

i

k

l

m

A ipsum confitebatur de peccatis suis; feceratque illi parari lectum commodum; verum frater Petrus Micon, tunc vir sæcularis, qui jussu comitissæ patri Ludovico inserviebat, eidem dominæ dixit, eum nunquam dormire in lecto; nec tam mature umquam surgere potuit, quin hunc benedictum Patrem, positus humi genibus, deprehenderit orantem.

duas piraticas
Maurorum bi-
remes

54 Sequenti vere ad Valentinum littus appulerunt duæ biremes Maurorum cum ingenti præda, magnoque captivorum numero, quos ex ista ora abstulerant; de quibus redimendis parandaque pecunia dum ageretur, ecce biremium præfectus n quodam die festo, aliquot aliis comitatus Mauris, magno cum fastu obambulabat Valentiam; qua de re Pater noster, solitus a Deo petere spiritum Heliaë, vehementer indoluit. Proinde cum vespertino tempore novitii omnes essent in horto, postquam quilibet aliquid de ejus diei festo dixerat, ipse sancta succensus ira, versus nos ait: Qua ratione ferri potest, filii mei, ut hostes Christi post tantum illatum damnum hodie tanta cum pompa civitatem perambulaverint, atque etiam nunc eant jactabundi? Ad nos, ad nos, filii mei, ea spectant. Agite igitur, omnes hic procumbamus in genua, et, ad mare conversi, psalmum adversus istos Mauros devote recitemus.

suis precibus
submergit.

55 Novitii extemplo parnerunt ea cum devotione, quam Deus eorum animis infuderat. Paulo post intellectum est, Mauris vela facientibus et aliquantulum a littore provectis, terribilissimam ortam esse tempestatem, quæ eos omnes in profundum demersit. Quapropter Pater pro sua solita sancta simplicitate deinde sibi scrupulos movit, an non peccasset, data occasione novitiis (quorum meritis mirabilem illum effectum adscribebat) vindictam de Mauris a Deo tam fervide petendi. Psalmus, quem tunc recitaverant, si recte memini, fuit centesimus octavus, qui incipit: DEUS, LAUDEM MEAM, vulgoque appellatur Psalmus maledictionis; vel fuit octogesimus secundus, cujus initium est: DEUS, QUIS SIMILIS ERIT TIBI? qui admodum aptus videtur adversus Mauros aliosque sanctæ Ecclesiæ hostes.

C

ANNOTATA.

a Valentino scilicet, non Albaidæ.

b Sequitur hic insigne ejusdem patris Michaëlis elogium, quod, quia nonnihil prolixum est, et ad S. Ludovicum nullo modo pertinet, sciens prætermitto, uti similia me prætermisurum monui in Commentario prævio num. 13: mihi enim hic propositum est solius S. Ludovici gesta recensere; Antistio autem fuit etiam alios insignes viros, qui in suo Valentino conventu virtutibus eluxerunt, posteritati commendare.

c Moneta Hispanica est, vulgo Reale dicta, varique valoris.

d Elogium hujus viri, cui S. Ludovicus etiam in Prioratum conventus Valentini successit, habes apud Echaridum tom. 2 Bibliothecæ pag. 234.

e Videtur is conventus regni Valentini esse, quem Diagus lib. 2, cap. 96 in Luchente situm ait, et cujus notitiam ibidem tradit.

f Huc pertinent, quæ in relatione Auditorum Rotæ leguntur his verbis: Aliquando

prohibitus a vicario conventus sanctissimam Synaxim sumere (quam ipse solitus erat sumere, si Missæ sacrificium celebrare non poterat, ut supra dictum est) tam patienter et benigne præceptum adimplevit, ut ne verbum quidem protulerit, sciens, mandatum superioris ita esse suscipiendum, acsi Deus ipse præciperet; nisi certum sit, Deo displicere, ut docet S. Bernardus.

A. V. J. A-
ristio.

g Vide Annotata ad cap. 3 ad lit. q: fortasse hic diversus est locus ab illo.

h Redi ad caput 2, num. 42, et Annotata ibidem.

i Observa hæc pro majori fide Antistii, Sancto, cujus gesta scribit, synchroni et contubernalis.

k Nempe, quia in sacro Prædicatorum Ordine novitiorum magister etiam præest professis, donec hi fuerint sacerdotio initiati.

l Imo quarto, et in mea partitione secundo.

m Alcoi vel Alcoy, regni Valentini oppidulum est, duodecim circiter (si recte notent mappæ geographicæ Blaevianæ) leucis Hispanicis Valentia distans.

E

n Ita verti vocem barbaram Rais.

CAPUT IV.

Occasio, qua ad navigandum in Indias Occidentales accensus fuit: superatis difficultatibus, eo discedit: aliquot ejus gesta ibidem.

Circa hoc tempus Valentiam advenit quidam Indus a in habitu Religioso, falsisque litteris patentibus obtinuit, ut in conventu ultra annum hospitatus fuerit; qui cum nunquam fuisset novitius, nec educatus in Ordine nostro, mihi, aliisque novitiis non parvo offendiculo fuit; et patri Ludovico, magistro nostro, aliquando magnam molestiam creavit. Quam ob rem existimo, Deum istos defectus in hoc Indo solum permisisse, ut nostrum omnium, tam novitiorum quam Magistri, patientiam exerceat. Nihilominus cum advenisset Provincialis, velletque Indum severe castigare, Ludovicus ad illius pedes provolutus multis cum lacrymis precatus est, ut ei offensas remitteret, dicens: Si Indus male fecerit, omnis culpa mea est.

Ex auditis a
quodam impo-
store Indo
a

57 Porro per ea, quæ ex eodem Indo audierat de laboribus et molestiis, quas istis in partibus patientur Religiosi, Deus in Ludovico ardentissimum martyrii desiderium excitavit; huncque in finem ille statuit in Indias proficisci, ubi intexellerat, concionatores ab istis populis barbaris frequenter occidi, ac nonnumquam etiam comedi. Non poterat igitur hanc sibi eximere mentem, dum tandem a duobus patribus, ex Occidentali India appulsis, accepit, magnam in provincia novi regni Granatensis b ad convertendos infideles concinatorum penuriam esse. Per hæc ille magno divinæ gloriæ zelo accensus, sese obtulit his patribus, et ad id opus obstrinxit c. Quod quidem tanto

adire Indias
statuit; sed a
proposito

b

c

tanto

A. V. J. An-
tistio.

pere ei cordi fuit, ut nec lacrymæ fratrum et sororum aliorumque cognatorum suorum, nec repititæ preces suffecerint ad ipsum ab hoc proposito revocandum; quamquam duo tresve alii patres, qui suam etiam operam condixerant, jam consentissent ibidem permanere, ne nos affligerent.

agre revoca-
tur: at facti
penitens,

58 Fratres ejus, ut eum retinerent, diserte dixerunt, nullum se nummum ad istud iter ei largituros; ac pari modo pater prior, frater Jacobus Servano (qui eundem a pueritia sua piis moribus instruxerat) aperte negavit, expectandum a se esse viaticum, profecturis fratribus solitum concedi. Quibus de causis, quia erat afflictissima valetudinis, nec itineri pedibus conficiendo par, tandem statuit non discedere. Vocatum igitur socium, quocum se iturum condixerat, dimisit, isque solus profectus est Hispalim *d*. At vero subsequenti primo die Veneris jejunii Quadragesimalis Ludovicus, cum mane sermonem habuisset ad populum in ecclesia Conceptionis, anxiam cepit, quod remansisset, alterumque illum abire solum sivilisset;

B adeo ut eadem vespera in novitiatu concionatus fuerit, tirones ad accuratam Ordinis observantiam exhortans, et, si quos offendisset, veniam precatus, suam omnibus benedictionem impertierit.

eodem proficis-
citur: in via
socium reperit.

59 Postero mane tam multis apud Priorem suum institit, tantumque illi molestus fuit, ut importunate sua benedictionem ab eo tandem obtinuerit, protestante tamen semper Priore, non facere se potestatem eo proficiscendi; et, quia ipsum vehementer amabat, plangente dolenteque quod talem amitteret subditum. At pater Ludovicus eodem mane recordans, se nondum Missam celebrasse, accessit ad conventum Patrum de Jesu *e*, ibique eam celebravit tanta cum pietate ac spiritu, quanto quis potest aestimare, æterno Deo simul offerens omnes labores, quos erat subiturus. Post hæc recto itinere Sætabim *f* versus perrexit, bonumque sibi a Deo augurium dari ratus est, quod viam, quæ ad crucem Sætabis ducit, transversim permeans, offenderet istum suum socium, qui cum triduo ante ab eo recessisset, occasione cujusdam cognati sui, malæ vitæ *g* hominis, non potuerat se expedire, ut ante id temporis Valentia excederet; divina utique ita disponente providentia, ne iste pauperculus Pater suo socio careret.

Sætabi [ab ali-
quo fratrum
convenitur.

60 Interea nos in ipsius cellam ingressi, invenimus arcam instrumenta penitentiae continentem, nimirum, cilicia, flagella, catenas ferreas, et laminas stanneas, radularum instar perforatas, quas carni suæ admovere solebat, aliaque id genus, æque ac ista, delicata et mollia, quorum bonam copiam toto vitæ suæ tempore habere curavit. Fratres, cognito illius discessu, decreverunt eum insequi, quorum unus insecutus, postquam in via aberrasset, Sætabi offendit, ibique illum omnibus rationibus, quæ ad dissuadendum cœptum opus valere videbantur, acriter aggressus est; sed cum in suo proposito perstare videret, pecuniam ei dedit, et quia ob infirmitates suas pedestre iter facere non poterat, asellum comparavit, ut vehi posset *h*.

Hispali solvit
in Indias, pro-
misso quodam
vaticinio.

61 Hispali classi primo Indias petituræ se commisit, ab omnibus vectoribus sociis, navium gubernatoribus, nautisque tanti habitus, ut, quotiescumque orta esset tempestas, ad eum

recurrerent. Verum hic exciderat mihi quipiam scriptu dignum, quod aliqui ex patre Castiglione, Ordinis S. Francisci, intellexerunt. Hic, etiam secularis, patri Bertrando dixerat, velle se Ordini S. Dominici nomen dare, et ab eodem plurimum confirmatus fuerat, ad viam virtutis ac Religionis capessendam. Post aliquot annos, audito, Patrem Indias petiturum, rogavit eum, ut se socium acciperet: verum ille in extremum ecclesiæ perducto ait: Significas mihi, te futurum S. Dominici Religiosum; sed falleris; cogitas etiam mecum adire Indias; sed re ipsa remanebis hic, posteaque habitum indues alterius sacri Ordinis. Ad quæ attonito hærenti bono Castiglione, secumque reputanti, qua ratione res adeo suæ menti contraria posset sibi obtingere; ait bonus Pater: Ne dubita, quin omnia hæc, quæ dixi, tibi eventura sint. Factumque est, ut Valentia remanens Franciscanum deinde assumpsit habitum.

62 Quæ noster pater Bertrandus fecit in Indiis, sunt (ut ita dicam) innumera; sed ex his novimus paucissima, quæ per aliquos ex illis oris huc advectis relata, vel per litteras missas accepimus; quædam autem ipsemet Pater cuidam familiari suo enarravit, dum interdum incidisset sermo de magnis fallacis, quibus dæmon in istis regnis utitur, ut populos ad adorandum idola inducat; aut dum vellet aliqua de prædestinatione vel reprobatione quorundam Indorum disserere; aut denique ut proximi utilitati studeret. Id certo novimus, eum ibi semper magnæ sanctitatis odorem sparsisse, ingentemque hominum multitudinem convertisse ad Christum et baptizasse *i*.

63 Dum quodam die, qui erat vigilia sanctorum Angelorum mense Septembris, erat in ecclesia cujusdam vici, ubi ex obedientia morabatur (hi vici iis in partibus Doctrinæ appellantur, quod in isdem doctrina Christiana novis illis gentibus tradatur) accessit ad ipsum quidam Indus, puerulum in manibus gerens, et vehementer clamavit, ut ostenderet, se illius opem implorare; quem cum ille non intelligeret, advocavit interpretem, ex quo audit, Indum petere, ut puerum baptizaret. Interrogavit ergo eum: Quare tu vis, eum baptizari, qui idola adoras? Respondit Indus: Quia ille moritur, et ibi supra montem quidam spiritus dixit mihi, te adesse in Doctrina, et si tu aquam illius capiti infundas, puerum salvandum. Baptizavit ergo illum sine ulla mora, nomenque Michaëlis imposuit, ac paulo post puer obiit, agente multis Deo gratias patre Ludovico, quod primus, quem sacro abluerat fonte, volasset in cælum, et divinæ prædestinationis opus hac in re admirante.

64 In eadem Doctrina, multisque aliis, non deerat multa patiendi materia. Incedendum erat pedibus cum magna paupertate et fame, inter vehementissimos calores sub zona torrida, duobus solum gradibus *k* a linea æquinoctiali, ubi per totum annum dies noctibus æquantur; sed quod ei erat molestius, quam provincia foret vastissima, paucosque haberet conventus, hosque etiam invicem longissime dissitos, Priores, ut his de doctrina Christiana prospicerent, solebant varie distribuere fratres, et ad diversas stations mittere, ut adeo alii triginta milliaria a conventu, alii sexaginta, alii centum abessent, oporteretque, hosce invicem de peccatis confiteri

vii.
Ex multis il-
lius apud In-
dos gestis pau-
ca nota sunt.

i.
Divina in pue-
ro baptizando
prædestinatio.

Incommodæ
Deus fructu
pensas.

k

A confiteri; conventum inter eos erat, ut quilibet iisdem diebus ex propria doctrina abirent, sibi in medio itinere occurrentes, confiterentur. Cum vero bonus Pater usu Sacramenti poenitentiae plurimum delectaretur, soluissetque antea indies bis confiteri; non potuit non ea de re vehementer dolere; sed benedictus Deus ipsum mirabiliter solabat in ingenti fructu, quem ex istis infidelibus referebat.

Propter sublata sacrificiis ossa veneno potatur,

65 Dum apud Indos, qui ad radices montis S. Marthae l degunt, praedicavit, multos convertit baptizavitque. Pervenit deinde ad quemdam vicum, ubi, postquam plures dies praedicasset, nihil profecit. Sed cum audisset, ossa cujusdam idolorum sacerdotis, eo loci a longo tempore mortui, a populo coli, quod persuasum illis esset, ruiturum in ipsos caelum, quoties ea ossa amisissent; ac propterea eadem in summa veneratione haberi, et in templo, in quo sepulta jacebant, festa ab eis certamina ludicra soluisse fieri; ipse in illud occulte ingressus, ea ossa abstulit et quinque aut sex miliaribus procul inde asportavit. Quod ubi cognoverunt vel suspicari fuerunt, cum quodam pessimo sene sacrificulo convenerunt, ut illum veneno inficerent, feceruntque oblata ipsi potionem, qua hausta, ille lethifera correptus febrim, videbatur sibi ignem in visceribus gestare, et ad mortem sese comparans, die quinto (mirabile dictu!) serpentem evomit, atque ita se paulo melius sensit: verum alius Religiosus Ordinis Montis Carmeli, cui similem potionem dederant, intra paucos dies, post expiatam apud patrem Bertrandum conscientiam, mortuus est, ac in defuncti corpore massa vermium reperta fuit.

magnaque versatur in discrimine vita;

66 Memini ex illo audire, nihil sibi in hoc periculo molestius fuisse, quam quod deesset presbyter, a quo Sacramenta poenitentiae sacraeque Eucharistiae reciperet. Nec aliud quidquam habebat solatii, quam ex duobus Mauris Christianis, qui ipsi aderant; proinde ipse semet egregie confortabat usu parvae Crucis lignae, e corona sua Mariana dependentis, ad quam versus multis cum lacrymis animam suam Deo commendabat. Conspicati autem idololatrae, ipsum a veneno convalescere, convenerunt ultra trecentos, suis arcibus et spiculis armati, ut eum trucidarent; et quamquam alter e Mauris istis scolopetum bellicum ad ipsum defendendum mox oneraret, noluit is, sed advocatis illorum praecipuis cepit ferventer praedicare; dolorem suum de eorum aeterna damnatione professus, monensque, aperiendos tandem mentis oculos esse, agnoscendumque daemonis mendacium, cum nec caelum corruisset, nec quidquam aliud evenisset mali, quale ipsis persuasum fuerit eventurum, si ossa ista eis umquam ablata fuissent. Verum cum illos pervicaces duosque ad convertendum adverteret, consideraretque, Deum nolle quemquam vi illuc adigi, permisit, ossa ista recipi, eosque cum suo demone permanere.

sed utriusque periculo subducitur, ut ei fuerat praedictum.

67 Qua de re isti miseri adeo exultaverunt, ut multas gallinas et pavones velut in pretium redemptionis ejusdem idoli ei donare voluerint; quos cum ille admittere recusasset, parum abfuit, quin occideretur: et occisus fuisset, nisi caccicus quidam, id est, aliquis ex Indorum magnatibus, ab illo antea conversus, illum ex eorum manibus liberasset; sicque praedicti duo

Mauri cum aliis Indis pacis amantibus, ut ipsum periculo eximerent, postquam idololatrae abscesserant, in suos humeros sublatae quindecim miliaribus inde portaverunt, deinde navi impositum vixerunt ad locum, ubi habitabat illius regionis praefectus Petrus de Salazar, qui ipsum in suam domum recepit, in qua multis mensibus febrim laboravit. Haec aliaeque plures aliae molestiae ei praedictae fuerant a quodam pauperculo admodum simplice, orationi multum addicto, sanctaeque vitae, qui quodam anno, priusquam Pater profectus ad Indias est, illum die S. Joannis Baptistae in claustro conventus conspicatus, ad eum accurrit, haecque verba, non valde dissimilia ab iis, quae Agabus S. Paulo dixit: Spiritus dixit mihi, patrem fratrem Ludovicum magnas afflictiones passurum, magnoque versaturum in periculo; sed ex omnibus his liberabit ipsum Deus. De hoc sancto viro multa narrabat pater Bertrandus, quae nihil opus est hic referre.

A. V. J. Aristio.

68 Solut pater frater Ludovicus inter concionandum Valentiae crebro dicere, dum ipse permisit, ea ossa auferri, sacerdotum, qui ea recepturus venerat, coram iisdem magno cum tremore decussatisque ante pectus brachiis, procubuisse in genua, et rogatum ab ipso esse, si quod sciret propinato toxico remedium; sed miserum illum coram his ossibus tanta superstitione correptum fuisse, ut nec respondere nec verbum mutire auderet. Aiebatque bonus Pater, tunc sibi in mentem venisse, quanta cum reverentia oporteat nos gerere coram sanctissimo Sacramento; cum miser iste sacrificulus sic tremeret coram demone. Hoc nomine utor, non solum, quia David in Psalmo ait: "Omnes dii gentium daemonia"; verum etiam, quia ipsimet Indi in aliquot regionibus idola sua, quae pro diis habent, consueverunt appellare Daemona; dumque dicere volunt, privatum idolum suum aliquid petere, aiunt, id petere diabolus.

Hac occasione notantur paucos.

69 Praeterea aiunt, se istis idolis non servare ex amore, sed ex timore. Pari modo docent, hunc errorem, nimirum, quemadmodum verus Deus in caelo omnibus facit bene, ac nemini male, ita suos diabolos, quam possunt pessime, eis facere, nec quemquam adjuvare; ac proinde, sese iis offerre sacrificia, ne male mulcentur. Rogavit aliquando Pater unum ex caccicis o, cur non, ut ante soluerat, ad conciones suas veniret; qui respondit hoc modo: Diabolus meus minatus mihi est, me meamque conjugem ac liberos occidere, si imposterum ad te auscultandum accessero: sed reposuit Pater: Ut porro videas, quanta sit illius potestas, eamus ad illum, ivitque et validum eidem idolo ictum infixit, sine ullo in eodem sensus indicio. Eodem experimento usus fuerat alias et successerat feliciter; tum enim convertit caccicum illum, a quo eundem morti ereptum fuisse diximus.

de Indorum superstitionibus.

ANNOTATA.

a Quandoquidem tam in hac, quam in anteriori Vita frequens de Indiis facienda sit mentio, liceat hic lectorem semel monuisse, Indias Occidentales seu Americam semper indicari.

b Novum regnum Granatense Hispanis, ad quos

A. V. J. AN-
TISTIO.

quos illud pertinet, el Nuevo Reyno de Granada, ampla Americæ Meridionalis regio est in Terra firma, cujus primaria et archiepiscopalis civitas est Fanum sanctæ fidei de Bogota, vulgo S. Fé de Bogota appellata.

c Ne hæc et sequentia cuiquam scrupulum moveant, observasse oportet, Religiosos illos missionarios (uti Roca et Avignonus expresse addunt) facultatem habuisse (utique a totius Ordinis Prædicatorum generali Magistro) sui Ordinis patres, qui vellent, in laborum suorum partem adsciscendi, ac propterea potuisse S. Ludovicum, salva, quam debebat, inferioris ordinis superioribus suis obedientia, hæc etiam invitis, sese iisdem missionariis ad id muneris obstringere, et in Americam navigare.

d Hispalis, indigenis Sevilla, perampla Hispaniæ civitas est, et Vandalitiæ propriæ seu Inferioris, alias Anduluziæ, caput, ad Bœtim fluvium, celeberrimumque emporium, et archiepiscopali sede insignita; unde frequens B est ad Indias Occidentales, seu Americam, navigatio.

e Roca et Avignonus hunc conventum S. Mariæ de Jesu nominant, et ordinis S. Francisci esse, atque extra Valentiniæ civitatis muros situm aiunt.

f Særabis vetusta sub Romanis Hispaniæ civitas. deinde Xativa communius appellata, ac initio hujus seculi 18 destructa et instaurata, sita est in regno Valentino ad cognominem fluvium, novem circiter leucis, teste Martiniro in Lexico geographico, a metropoli Valentiniæ distans.

g Avignonus cum Roca, illum, non mala vitæ, sed malæ valetudinis fuisse, ait. Fortasse erravit hoc loco interpres Italus, quem hic reddo Latine: nam famæ proximi melius cavet Antistius.

h Scilicet Hispalim usque, ubi erat mari se commissurus.

i Auditores Rotæ in sæpe laudata Relatione, fidem etiam, inquit, in exteris regionibus cum magno vitæ discrimine propagavit, ex quibus cum incolumis redisset, inter alia retulit, se, cum ultra quindecim hominum millia ad veram fidem adduxisset, Crucem illis adorandam exhibuisse, ut fecerunt. Verum multo etiam plures ab eo conversos baptizatosque fuisse, colligo ex Bulla canonizationis, in qua sic dicitur: Sub monte Sanctæ Marthæ Indorum accolarum circiter quindecim millia, suis prædicationibus ad fidem conversa, baptizavit. Prædicavit autem etiam aliis in locis, ut visuri sumus, in quibus haud dubie multos Indorum pariter convertit.

k Mendumne hic cubat, an vero Sanctus eo usque progressus fuit?

l Indicat montes provinciæ S. Marthæ, in Americæ Meridionalis Terra firma, versus Orientem, inter provinciam Carthaginis Novæ ad Occasum, Novumque regnum Granatense ad Meridiem.

m Audi etiam de hisce Auditores Rotæ: Quam (arculam cum idolo, seu ossibus sacrificuli) ipse Bertrandus accepit, et secum asportavit; qua de re commota infidelium turba necem inferre tentabant; sed fortes Christi pugiles, ad fidem paulo ante conversi, in unum convenerunt, et B. Ludovicum cum dicta archula extra civitatem progressi ab infidelibus

defenderunt, et horum aliqui cum ipso Beato ad oppidum quatuor leucis distans profecti sunt, ubi cum post aliquod temporis spatium constitissent, fuit B. Bertrando appositum in cyatho venenum, propter quod ex naribus et ore quosdam vermes, seu parvulos serpentes, eiecit: quare cum Beatus aliquantum doloribus angeretur, quinque cohortes gentilium, elevatis vexillis, supervenerunt, et archula per vim iterum potiti sunt; quam sibi ablatam fuisse, B. Ludovicus Bertrandus acerrime tulit, ita ut, si ipse tunc temporis non fuisset veneno turbatus, passus potius fuisset, pro fidei defensione sibi necem inferri, quam archulam cum idolo per vim auferri. Ita de auditu a beato Viro, et de publica voce et fama super 9 et 10, testes 1, 155, 156, et alii testes etc. Propter hoc haustum venenum solet eidem Sancto calix cum insidenti serpente appingi.

n Psalm. 95, v. 5.

o Caci, ut supra jam annotavi, Americanorum principes appellantur.

p Moa supra num. 69.

E

CAPUT V.

Cetera illius gesta in Indiis,
et reditus in Hispaniam.

Quidam pater, appulsus ex Indiis, per viam hunc nostrum conventum adiit, ubi hunc bonum Dei Servum laborantem suprema infirmitate reperiens, narravit, se, dum in istis partibus degeret, ex relatione multorum accepisse, ab hoc sancto Viro quamdam puellulam, exiguæ ætatis, Indæ ad fidem conversæ filiam, in quodam vico a morte resuscitatam fuisse. Adjecit, nullum alterum tantos retulisse fructus in ista provincia, in eaque eum multa patrasse notata dignissima, atque inter hæc, Hispanice loquentem ab istis populis interdum intellectum fuisse; cumque solitus esset per interpretem prædicare, dictum ei ab Indiis fuisse, non opus esse interprete, quia ipsum intelligebant; ac proinde pergeret ipsemet prædicare; quod non dicebant aliis concionatoribus. Interrogatus autem pater Bertrandus, an hoc verum esset; ita esse, respondit; at si de resuscitata puella quærebatur, nec asseruit nec negavit; unde ego quidem existimo, hanc ab eo vere resuscitatam fuisse; quia, habita illius virtutis ratione, si mendax fuisset narratio, sine mora factum negasset, quippe qui optime noverat, quantum in similibus rebus Deo displiceat mendacium.

71 Magis etiam certior me facit, quod ille devote præsens in presbyterorum confraternitate Deiparæ, ab aliquo viro nobili rogatus, si in Indiis puellam vere revocasset a morte, respondit his verbis: Quid, vos igitur putatis, id esset? Deus instar fabri est, qui serram facere meditans, ex multis, quas in manibus habet, virgulis ferreis, omnibus eum in usum aptis, unam, quam vult, eligit, relicta altera: hisque dictis, tacuit. Quibus videtur dicere voluisse: Non est, cur me præ aliis æstimes, quod me elegerit Deus ad hoc miraculum patrandum. Ratio vero, ob quam Deus illi concessit, ut Hispanice loquens intelligeretur, prout

CAP. VIII.
Puellam mortuam resuscitat: Hispanice loquens intelligitur ab Indiis.

cujus utriusque facti veritas probatur.

A prout ipsemet aliquibus familiaribus suis narra-
vit, hæc fuit: Utebatur ille interprete, qui (sive
ex malitia, sive ex ignorantia) non exponebat
fideliter Indis, quæ ipse prædicabat; quod
advertens bonus Pater (nescio, utrum ex revela-
tione, an aliter) Dominum Deum nostrum
precatu est gratiam, ut ipsemet intelligeretur,
et obtinuit a.

a
Ex mirabili
evento multos
Indos instruit
ac baptizat:

72 Eodem laudato patre testante, pater Lu-
dovicus multos cacicos cum subditis suis ad
Christiana sacra perduxit, ac speciatim, cum in
quodam vico, ultra mille magna cum festina-
tione strepituque; et ex alio vico, ubi non nisi
duas personas convertere potuerat, quingenti
Indi illuc advenissent, de mysteriis fidei ab eo
instrui expetentes; qui rogati, quid esset, quod
baptismum tam avidè cuperent, responderunt,
quod, dum in aliquo festo simul essent con-
vivantes, utque erant soliti, dæmonem invo-
carent, dæmon, presentibus ibidem etiam
illis duobus Christianis, qui baptizati fuerant,
apparuerit illis in specie horridissima, palam
dicens: Quare modo me invocatis coram duobus
Christianis? Tollite eos hinc. Interim con-
spexerunt ad ejusdem dæmonis latus hominem
Christianorum habitu indutum, qui dixit, se a
fratre Ludovico Bertrando missum, ut doceret
eos, quam fode essent seducti; moxque cœpit
cum idolo disputare et illud convincere falsi-
tatis. Quapropter Indi, evanescentibus e con-
spectu tam dæmonio, quam dicto homine, quem
angelum fuisse, oportet, omnes ad patrem
Ludovicum concurrerunt; ut baptizarentur,
quod et ille, postquam eos abunde instruxerat,
perfecti.

b
toxicum bibit
innocue: leta-
tur pia morte
Indi;

73 Narrat insuper dominus Raphaël de Fi-
gheroa, rem esse publicam in Indiis, patrem
Ludovicum, cacici convertendi gratia, intoxi-
catum cyathum hausisse innocue, ut veritatem
Christianæ fidei, falsitatemque Indorum super-
stitutionis hoc modo probaret b. Quod a se quo-
que auditum fuisse, confirmavit dominus Joannes
Vives de Canamas. Convertit etiam quem-
dam Indum grandis ætatis, et post collatum
baptismum gravissime laborantem ad bene-
moriendum comparare studuit; sed cum aliquo
tempore ad illius habitaculum non accessisset,
C illuc rediens, invenit ibi alterum Indum infide-
lem, qui omni ope conabatur eundem perver-
tere; quo expulso, pauperulum infirmum in
fide confirmavit, recordatusque non allata
crucis, misit ministrum suum, qui eam vestigio
ex ecclesia afferret: at infirmus, elevata manu
digitoque in altum expectato, cum magna
lætitia ait: Non est necesse, Pater, aspice illam,
quæ tam pulchra in aère est! atque hæc pro-
ferens, Deo animam reddidit, magno patris Lu-
dovici solatio. Hoc ipsemet retulit inter con-
cionandum in ecclesia nostra in festo sanctæ
Crucis mense Maio.

c
pueri a se ba-
ptizati suam
necem docet:

74 Inter alios quoque puerum convertit,
quem in sacro fonte suo nomine Ludovicum
appellavit, piis moribus inbuilt, secumque te-
nuit, ut suæ Missæ inserviret. Quod ægerrime
ferens dæmon, Indis quodam die coram idolo
suo se commendantibus, ut sibi Maize (quod
Indorum frumentum est) concederet, respondit
per idolum, non exauditurum se eos, nec ul-
lum amplius daturum responsum, nisi parvu-
lum Ludovicum sibi sacrificassent. Absente igitur
patre Ludovico, Indi parvulum Ludovicum
Octobris Tomus V.

vi abreptum idolo suo immolarunt, reduci-
que patri Bertrando parvulum quaerenti dixerunt,
eum a Caimanis (animalia sunt instar crocodi-
lorum, quæ nonnumquam egressa magno flu-
mine insiliunt in eos, quos in ripa reperiunt)
devoratum fuisse; quo audito, ille vehementer
doluit, at multo etiam vehementius, intellecta
postmodum Indorum et idoli malitia.

75 Factus est Prior conventus Fani Sanctæ
Fidei c, quæ civitas longe dissita est Cartha-
gena d, ubi Dei Servus tunc habitabat. Quam
ob rem conscendit navim cum quatuor vel
quinque aliis, per magnum Magdalene flum-
en e navigaturus; sed exorta terribili tempe-
state, fluctus vehemens cymbam in aquam im-
pulsit, adeo ut jam inciperet submergi; verum
fervida ad Deum facta prece, alter fluctus pro-
digiosus eam in alterum latus impexit, et, sal-
vis omnibus, ad littus fluminis propulit, ubi
arrepit ejusdam arboris ramis, prosilierunt in
terram.

A. V. J. An-
tistio.

nausfragium
cum sociis suis
evadit

c

d

e

76 Quod ei de quadam belli ducis, vel gu-
bernatoris, uxore contigit, ipsemet cuidam
Religioso amico suo hac occasione narravit.
Religiosus hic in illius cellam visendi gratia
ingressus, eum plangentem reperit, quod, cur
id faceret, miranti dixit pater Ludovicus:
Fili, ora Deum pro me, quia magnus peccator
sum! At ille: Sume animos, Pater; quia Deus
est; verum ipse vehementer suspiravit, O fili,
inquiens, quam male rependo gratias, quas
Deus mihi concessit! Post hæc converso ser-
mone, cœpit loqui de quodam viro nobili, qui
cum uxore sua, pulcherrima femina, profectus
in Indiam est, officio, nescio, quo, a rege
donatus. Quo cum pervenisset, nihilominus
adamavit alteram: quod ubi uxor rescivit,
tulit ægerrime; quod isti ille omnia daret, ipsa
vere haberetur male. Habebat porro hæc fratrem
nostri Ordinis in istis oris, qui quodam die
patrem Ludovicum ad eam consolandam secum
duxit, isque ei dixit: Domina, confide in Deum,
maritum tuum sese emendaturum, tibi que
satisfactum iri; sed dum illi aperientur oculi,
tu tuos claudes. Paucis inde diebus vir iste
nobilis, a Deo compunctus corde, amicam
amovit, totusque uxori adharens, eam beni-
gnissime coluit, et placidissime vixit cum ipsa
usque ad hujus obitum, qui quindecim diebus
post contigit; quando illa solatio plena defuncta
est.

de pari conju-
gum vaticina-
tur

E

F

77 Indias peragrans, in variis vicis multos
invenit quodam malo, catarrho simili, pereun-
tes, quod usque adeo epidemicum erat, tam-
que lethale, ut pestis videretur. Propterea ipse
singulas domos ingrediens benedicebat infir-
mis; nec unus quidem eorum, quibus bene-
dixerat, ex eo morbo extinctus est. Quam ob
rem, dum quisquam eorum infirmabatur, aiebant
Indi: Cur non vadis ad sanctum Patrem, qui
te sanabit? Cum quendam idolorum sacri-
ficulum baptizasset, eoque in loco arundi-
neam Crucem fixisset, venit dæmon, qui eidem
sacrificulo apparere et cum eo loqui con-
sueverat, ad portam illius magnis ululatus
ac stridore clamitans, ut sibi aperiretur: re-
spondenti autem Indo, portam patere, Imo,
inquit dæmon, obserata cruce, quæ ibi fixa
stat.

morbum epide-
micum curat:
Cruce demo-
nem coarctat:

78 In illarum partium vico, qui, si recte
memini, Tubara vocatur, ultra triennium præ-
43 dicavit,

A. V. J. As-
tistio.
per baptizatos
multa idola
comburi: sa-
crificulum

dicavit, suisque manibus plures quam mille ac quingentos Indos baptizavit; qui deinde, eodem suadente, suis etiam manibus innumera idola publice combusserunt; quæ cum in variis istius deserti locis abscondita laterent, utebatur aliquorum simplicitate puerorum, quos per blanditias inducebat, ut loca proderent, ubi idola delitescerent. Conabatur etiam alterum idolorum sacrificulum, magni ingenii virum, convertere, ut hujus exemplo multos alios ad Christum adduceret; sed nihil in eo profecit. Recurrit igitur ad Deum, toto biennio gravibus sui corporis afflictationibus, frequenti Missarum oblatione, continuisque precibus instans; quo elapso tempore, dum minime exspectabat, idem Indus eum accersi jussit. Accedens graviter ægrotantem offendit rogavitque, quid vellet. Respondit Indus, se firmiter credere, omnipotentem Deum misisse in mundum Filium suum, ut homines viam cæli doceret; huncque in cruce mortuum esse, ut eos a peccato et potestate dæmonis liberaret; ac propterea velle se Christianum fieri.

B
graviter de-
cumbentem ba-
ptizat: signo
Crucis

79 Cum igitur ipsum in fide instruxisset, quantum tum quidem instrui potuit, baptizavit; moxque post cæpit Indus vehementer tremere; rogatusque a Patre, Cur trepidas? Quia, inquiebat, multi dæmones, instar turpissimorum animalium, circumstant; minantes scilicet illum in frusta discerpere, quod, postquam eum toto vitæ tempore tantopere honorarant, principemque ac majoris auctoritatis præ ceteris omnibus sacerdotibus fecerant, ab eodem desererentur. Quod ut audivit bonus Pater, priusquam inde recederet, e junco Crucem fecit, et ad caput lecti collocavit; dum vero illuc postea rediit, ex eodem sacrificio audivit, semper ad portam adstitisse dæmonem, qui horribiliter ululabat, nec umquam ingredi ausus fuerat. Nescio, utrum in accessu ad Indias, an in reditu acciderit, ut in quodam portu quamdam puellam papulis laborantem solo Crucis signo sanaverit.

et Corona Ma-
riana miracu-
la patrat.

80 Multa quoque alia, sed nobis incognita, patravit in Indiis; ex certa tamen relatione scio, eum, cum quamdam Coronam Marianam daret cuidam hujus civitatis incolæ, dixisse, ut eam magna in veneratione haberet, quod Indias petenti eam sibi dedisset frater Thomas de Arenas, concionator excellentissimus, cui ipse donaverat suam, adjecitque: Hæc Corona in Indiis sanavit infirmos, convertit peccatores, ac puto, etiam resuscitasse mortuos; proinde reverenter serva. Quin et ipsemet tanti eam faciebat, ut interdum mitteret infirmorum capiti imponendam, et aliquoties una alterave hebdomada commodaret. Alteri piæ personæ etiam clarius dixit: Hanc mihi Deus præstitit gratiam, ut hæc Corona mortuos revocaverit ad vitam.

Deflet auctor
suorum in-
scribendo in-
curiam.

81 Utinam multa alia, quæ hic Servus Dei fecit in Indiis, ad nostram notitiam pervenissent; sed hæc tamen non pervenerunt, nec perventura credo, nisi in cælo; maxime, quod nos fratres S. Dominici soleamus negligentes esse in aliis faciendis certioribus eorum, quæ in nostro Ordine contingunt. Quare sperare nequeo, fore ut istius provinciæ patres nos eorum rerum faciant certiores. Vere ego, patrem fratrem Ludovicum aliquando audiens quædam mirabilia de nostris patribus, puta, de beato

fratre Dominico Betanzi, aliisque narrantem, D admodum dolui, perpendens, nostros eadem negligentia, qua usi fuere in istis, etiam uti in his. Utque laudabat ille plurimum diligentiam patrum Jesuitarum, quod memoriæ prodiderunt labores, quos sui subierunt in Japonia, China, aliisque oris, in quibus Evangelium prædicarunt, ita improbabat negligentiam nostrorum, quod, cum sui in Indiis Occidentibus et Orientalibus, Taprobano *f*, multisque aliis in regnis tantopere laboraverint hæc tamen a Pontificatu Alexandri VI *g*, ac in multis oris Guineæ *h* jam inde a temporibus Innocentii VIII, qui Alexandrum in Pontificatu præcessit (uti narrat Joannes de Beros, Lusitanæ chronologus) vix ullus repertus fuerit, qui curaverit litteris consignare afflictiones ac martyrium nostrorum patrum; sed omnia prætermiserunt cognoscenda in vita altera; et si ego quidquam de iis audiverim, accepi vel a personis secularibus vel ab aliis Religiosis, non a nostris.

82 Post aliquot annos statuit pater Ludovicus reverti in Hispaniam, quod ægerrime ferret quorundam expugnationum *i* ac gubernatorum Indiarum nimiam crudelitatem, qui non solum Indos sæpius levi de causa nullaque justa ratione occidebant, verum etiam impediabant divini verbi prædicationem. Interdum etiam, dum magno Indorum numero prædicabatur, accurrebat præfectus regius, ac fuste ejiciebat omnes ex ecclesia, Exite, inquires, nebulones, ad opera vestra; cumque hi non modo inermes, sed etiam nudi essent (nam in aliquibus ejus regionis partibus semper nudis incedunt corporibus) necesse eis erat e vestigio abscedere, et concionator solus manebat in cathedra *k*. Sed quod ipsum (uti ex eodem sæpius audivi) ut inde recederet, plane permovit, fuit epistola domini fratris Bartholomæi Casai *l*, qui, non modo cum sæcularis presbyter esset, ex Hispania pluries in Indias, atque ex Indiis in Hispaniam, in earum commodum navigavit, sed etiam postquam nostrum habitum induerat, quinquaginta paulo minus annis, quibus illum tulit, eorundem perpetuum patronum se exhibuit.

83 Denique, quo posset huic operi charitatis melius incumbere, abdicavit episcopatum, Ciapæ, rediitque in Hispaniam, ubi multum ei laborandum fuit cum Sepulveda *m*, et a domino nostro rege *n* multas gratias Indis obtinuit, uti etiam ante ab imperatore Carolo V æternæ memoriæ impetraverat. Quamvis autem videret, se ob tot labores ex amore gentium inique tractatarum susceptos, a nonnullis historicis, qui iisdem Indiarum tyrannis adlabantur, reprehendi; Christi tamen honorem semper præ oculis habens, nihil istud curabat, sed opportune et importune arguebat increpabatque quorundam sævitiam, semper studens, ne eæ nationes privarentur jure, quod ipsis ex lege naturali regumque diplomatis competebat. Porro harum Chiapensis episcopi ad Bertrandum litterarum summa erat, ut in istarum gentium conversionem omni nisu incumberet; sed, quia ducum militarium *o* ac gubernatorum confessiones audire solebat, eos sedulo admoneret, si fixos a rege privilegiorum terminos transgressi gentem tyrannice tractassent. Cum vero pater Bertrandus dictum episcopum ob suas virtutes doctrinamque

Gubernatorum
in Indos sævi-
tia et Bartho-
lomæi de las
Casas

k

l

litteris motus
statuit in His-
paniam rever-
ti.

m

n

o

A doctrinamque magni faceret, vehemens eum incessit desiderium revertendi in Hispaniam, ut hisce se scrupulis exoneraret.

Redeundi facultate accepta

84 Dabam ego tum temporis studiis operam in nostro conventu Salmanticensi, ibique ab illius fratribus rogatus supplicavi nostro patri generali magistro, Vincentio Justiniano (quem Pius V sanctæ memoriæ ob sua merita et virtutes S. R. E. Cardinalem postea creavit) ut permitteret ei redire in Hispaniam; qui, quamquam primo nonnihil difficilis esset, trinas, in quibus hanc facultatem faciebat, litteras Valisoletæ *p* ad me transmisit, quarum ego binas huc Valentiam misi; tertiam fortunæ committens, cuidam viatori tradidi. Accidit autem, ut Pater flumine Magdalene *q* navigans, vehementer tempestate coactus fuerit multis milliariis invitus retrogredi. Verum ecce, cum in terram pervenisset, adfuit ei aliquis cum prædicta epistola, quam ei commiseram, petitque, an patria Valentinus esset, et quo nomine appellatus. Ita esse, respondit Pater; B seque Ludovicum Bertrandum vocari. Tum iste epistolam ei tradidit, et pro portorii pretio undecim scuta *r* exegit; quæ Pater ex amore Dei libens persolvit, ac in genua procidens Deo grates rependit, quod liceret sibi sine scrupulo in Hispaniam reverti.

sedam tempestatem signo Crucis compescit

85 Navi itaque sollicitè commissus inter navigandum terribili deprehensus tempestate est; vidensque navim vi fluctuum summo in discrimine versari, ne rumperetur, in eum locum se contulit, ubi majus erat periculum, seque opponens violentiæ undarum, quæ terribili tumultu altorum montium instar advolvebantur, interdum extenso brachio signum Crucis versus eas formabat; ac veluti hæc divinum hoc signum agnovissent, dum ad navim propius accederent, sensim rumpebantur. Non exiguo temporis spatio hoc miraculum tenuit; sed bonus Pater vanam gloriam veritus ex eo loco recedens navem in summo periculo reliquit; fluctibus terribilibus, quam ante, eam ad submersionem concutientibus. Extemplo ad illum recurrerunt nautæ, ejulatu ac lacrymis impelentes, ut, unde recesserat, rediret.

ac sedat, quod fidei attribuit

C 86 Cumque ille eodem, quo prius usus fuerat, remedio uteretur, non solum mitigata est maris sævities, verum etiam omnino deferbuit, et omnimoda malacia subsecuta est. Dum hæc ipsemet cuidam familiari suo referebat, adjecit: Adverte, frater, hæc non a sanctitate, sed a fide provenisse; de hac enim ait Christus in Matthæo, quod, qui habuerit fidem Apostolorum, huic daturus sit potestatem patrandi miracula: quod intelligendum est, dum ita necesse fuerit propter eandem fidem, aliisque de causis necessarium. In eandem rem aiebat præterea: Deus majus lumen concessit Luciferi, quam mihi; ac nihilo minus fuit damnatus; majoris etiam auctoritatis fuit Judas, qui se postea suspendit: idem mihi quoque contingere poterit: cum scriptum sit, nullum in hac vita scire posse, utrum odio, an amore, dignus sit s.

ignote linguæ barbaris utiliter prædicat

87 Postquam hæc scripseram, in quemdam rusticum incidi, Hieronymum Fernandez nomine, qui plus quam septem mensibus patris Bertrandi comes itinerum fuit. Hic mihi retulit, appulisse se aliquando cum ipso ad insulam cujus incolæ majorem partem Mauri erant, quamquam et aliqui albi, ibidemque cœpisse

Patrem in foro prædicare quodam idiomate, quod dictus quidem Hieronymus ignorabat, nisi dum ille loquebatur de Christo et passione ejus, at ipsum intellectum fuisse ab ejusdem insulæ incolis, certo argumento esse, quod finito sermone eorum multi ad eum accesserint, precantes, ut se Christianos faceret. Instruxit ergo illos in fidei mysteriis, sacroque lavacro abluit, ac post quinque dierum moram reliquit illis libellum, in quo sua manu descripsit Orationem Dominicam, Symbolum Apostolorum, salutationem Angelicam, antiphonam SALVE, aliaque ad doctrinam Christianam pertinentia; quem commisit aliquibus eorum, qui sanioris judicii videbantur. Contra alii eorundem Indorum, eo viso, fugiebant.

*A. V. J. VAN-
TISTIO*

88 Insuper narravit, patrem Ludovicum et socium illius aliquoties per viam secessisse ab ipso, eoque solo relicto, in obviam silvam se contulisse; quod quia ordinarie faciebant diebus Veneris, suspicatus, id eos facere se flagellandi gratia, semel a longe secutus, flagellantes conspexit. Referebat denique, sibi per deserta, montesque ac silvas proficiscentibus aliquoties magnas tigres, aliaque ferocia animalia occurrisse; cumque ipse diceret: Quo me ducis, Pater; visne, me ab feris devorari? sanctus Vir, formato versus ista animalia signo Crucis, aiebat: Tace, fili, nec metue; quia Deus nobiseum est, neque illa nocebunt. Ut autem sciatis, quanto studio iste Pater curaverit celare mirabilia, quæ Deus per ipsum operatus in India est, dicam, quod Petrus Joannes Robles, rector Enguere testatus est. Nimirum narravit hic, accepisse se epistolam a fratre suo, in qua is significabat, quod, dum a promontorio de la Vela versus Carthaginem Indiarum celoce navigaret, ea navis ex nautarum incuria in scopulum impacta dirupta fuit. In tam præsentem discrimine invocata S. Maria de Rosario, salvatus fuit uno die ac duabus noctibus nando; ac certe ingens fuit Dei beneficium quod non submersus fuerit, aut præ fame mortuus, vel devoratus a belluis, quæ in eo mari natant.

*inter ferus
incedit innoxius: naufragum*

89 Significavit præterea, cum jam in terram pertigisset, invenisse ibidem patrem fratrem Ludovicum, qui exspectabat eum in littore cum aliquot cibis ad eum reficiendum, quare maxime indigebat, quippe qui potius mortuus erat, quam vivus. Jam vero post aliquot annos, jam reverso ex Indiis patre Ludovico, prædictus rector cœpit de his cum illo loqui, eique gratias egit de beneficio, quod suo fratri contulerat; at Pater vetuit, ne cuiquam alteri indicaret; cum vero certissimum sit, non ita ipsum vetuisse, quod vellet celari miraculum, quantum hoc in honorem Deiparæ cedebat; necesse est, etiam aliquid intercessisse ipsimet honorificum, de quo istum loqui prohibebat. Ceterum cum jam huc pertigerimus, Deo reddamus gratias, quod aliqua scripserimus ex iis, quæ sanctus iste Vir patravit in Indiis. in quibus referendis, ne errarem, pedetentim processit, velut qui per silvam noctu incedit; verum nunc ad claritatem diurnam perveni.

littori adnatarem ebis mirabiliter reficit.

ANNOTATA.

a Confirmantur hæc ex Bulla canonizationis, quæ sic habet: Orationibus a Deo obtinuit,

A. V. J. ASTISTIO.

nuit, ut lingua sua Hispana, in qua natus erat, euangelizando, absque interprete intelligeretur ab Indis.

b *Huc facit, quod in Bulla canonizationis legitur*: Pluries in testimonium fidei mortiferum quid bibens innoxie, discrimen vitæ superavit.

c Fanum sanctæ Fidei, de qua hic, Hispanis Sancta Fe de Bogota, Americæ Meridionalis civitas archiepiscopalis est in Novo regno Granatensi, cujus caput est.

d Carthægena, cognominata Indiarum, ejusdem Americæ Meridionalis civitas est in Terræ firmæ ora maritima Septentrionali, ac cognominis provinciæ caput; solentque ad eam Hispanæ naves appellere; atque ipse quoque S. Ludovicus ex Hispania appulerat.

e Flumen Magnum Magdalena, Hispanis etiam Rio-Grande appellatum, Americæ Meridionalis est, quod in Novo regno Granatensi e duobus fontibus longe invicem dissitis, uti apud Martinierum in Lexico legitur, ortum, geminoque flumine labens, post varias ejusdem regni irrigatas provincias, conjunctis apud Teneriffum oppidum aquis, alterove, quod alii Flumen S. Marthæ appellant, recepto, in mare Septentrionale se exonerat. Porro Fanum sanctæ Fidei de Bogota, quo pergebat Sanctus, situm est apud fluviolum Pati, qui prædicto flumini se miscet.

f Ampla Asiæ insula in mari Indico est, nunc Ceylanum appellata.

g Ecclesiæ præfuit Alexander VI ab anno 1492 usque in 1503.

h Guinea ampla Africæ regio est, varietate dividitur.

i Italice est: Conquistatori, quo nomine designantur belliduces, qui Hispaniarum regum nomine varias Americæ provincias subjugarunt, amplasque in his ditiones sub iisdem regibus obtinuerunt.

k Quam indigne, frustra vetantibus Catholicis regibus, ejusmodi præfecti Americanos illos tractaverint, docent obvii earum regum scriptores.

l Alias Bartholomæi de las Casas appellati, ex Ordine Prædicatorum episcopi Chiapensis in Hispania Nova in America Septentrionali; cujus illustre elogium dedit Echardus tom. 2 Bibliothecæ Prædicatorum pag. 192 et sequentibus, in quo eorum viri pro Americanis adversus Hispanos oppressores insignia gesta, editorumque hunc in finem Opusculorum catalogum invenies.

m Joannes Genesis Sepulveda, celebris jurisconsultus, et Hispanus Cicero vulgo dictus, Hispanorum causam adversus Americanos, horumque patronum Bartholomæum de las Casas, in Catholici regis aula verbis scriptisque tutari conatus fuit, quibus sua feliciter opposuit laudatus episcopus. Vide Echardum mox citatum.

n Philippo II, Hispaniarum rege.

o Italice Conquistatori; de qua voce vide Annotata superius ad lit. i.

p Vallisoletum Hispaniæ civitas est in Castella Veteri, incolis Valladolid dicta.

q *Adi Annotata hic ad lit. e.*

r *Monetæ species scutum est.*

s *Eccles. cap. 9, v. 1*: Nescit homo, utrum amore, an odio dignus sit.

D

CAPUT VI.

Reditus in conventum Valentinum: Prioratus conventus S. Onuphrii ab eo gestus et acta ibidem: resumptum Valentini magisterium novitiorum et gesta.

ANNO MDLXIX, die S. Lucæ sacra in Hispaniam appulit a, ac confestim nihil Hispani moratus Valentiam contendit, ad quam cum admodum sera vespera pervenisset, coactus fuit in horto fratris sui extra urbis muros prope monasterium S. Mariæ de Succursu b pernoctare. Postero mane perlato ad conventum nostrum c illius adventus nuntio, vix potuit magister frater Laurentius Lopez, tum temporis ejusdem loci Prior, continere fratres, illuc accurrere gestientes. Tanta enim erat eorum de illius reditu lætitia, ut pene omnes facultatem peterent eum adeundi; atque ipse in primis Prior vix sui erat compos præ spirituali gaudio, pendens, Deum tempore suæ præfecturæ tantum beneficium huic conventui præstare. Simul ac autem ille conventum ingressus est, sponte omnia abdicavit, maxime pecuniam quam in Indiis in eleemosynam a multis piis personis acceperat; quamvis haud difficulter a Provinciali facultatem obtenturus fuisset, ut eam in multos libros cœmendos posset expendere. Id ipsum etiam fecerat, quando navigaturus in Indias, Hispani se navi commisit. Primo adventus sui in hunc locum die ait, se velle incipere Deo serio servire et novitium fieri; vereque in summa vixit humilitate, aliisque in virtute præluxit.

91 Propterea anno MDLXX jussus fuit admittere prioratum S. Onuphrii d, in quo opus erat gnavo magistro, non modo in speculando, verum etiam in agendo. Et vero tam providum se præstitit, ut, cum conventum propter annuæ caritatem et expensas annis elapsis factas, plurium centenorum scutorum debito gravatum, omnique frumento, vino et oleo destitutum, fratresque male vestitos atque ad eam inopiam redactos accepisset, ut, dum prioratus litteras patentes ei porrigebant, simul peterent pecuniam, unde cadum olei emerent, ipse sic rexerit, ut non tantum de victu et vestitu fratribus abunde prospexerit, sed insuper eam Crucem cooperatam e, quæ stat in meta Cupressorum, fieri curaverit. Dicentibus autem eum nimias in illam expensas facere, reponerat, etiam multo majores in frangendis crucibus a Lutheranis f fieri in Francia. Quidam etiam ipsius nomen, velut auctoris eidem inscripserunt, quod ipse inanis gloriæ fugitans, tolli mandavit.

92 Cœpit etiam dormitorium ædificare, murumque aliquot ulnis produxit in altum: fecit furnum: sacristiam copiosa suppellectili, quæ deerat, instruxit, plantavitque, nescio quas vineas

CAP. X
Primæ Sancti
CURÆ

b

E

c

in conventu
Valentino: fit
Prior conventus
S. Onuphrii,
d

e

f

cujus egestatem
mirabiliter
levat,

A vineas. Nihilominus in fine prioratus sui conventum frumento, omnibusque aliis rebus necessariis instructissimum reliquit: uti et bonam pecunie summam depositam successori. Quod ut magis mireris, majorem fratrum numerum, quam ullus decessorum illius, aluit, ac præterea excipiebat generaliter omnium Religiosorum Ordinum hospites, maxime Franciscanos, ut in nostris sacris Constitutionibus mandatur; multique ex illis proficiebant et magna devotione qua in ipsum ferebantur. Hinc liquet, quam verum sit, quod ipse aliquando patri fratri Vincentio Vera asseruit, se vere nescire, qua ratione tanta pecunia in cellam suam inferretur, se inscio, a quo id fieret; præterquam quod Deus fidelium corda moveret ad offerenda ipsi Missarum stipendia, quarum tantus erat numerus, ut eleemosynæ omnibus conventus presbyteris sufficerent.

nummis etiam
divinitus ob-
tentis.

93 Quod mox dixi de pecunia in illius cella reperta, testatur quidam bibliopola, Vincencius Garriga appellatus, a quo hic Vir sanctus B aliquando libros, sola data solutionis fide, sibi comparavit, eidemque, quotiescumque pro recipiendo eorum pretio accesserat, mox persolverat, contigisse semel, ut ingresso sibi in ejusdem cellam Pater diceret: Par amorem Dei ignosce mihi, quod oblitus fuerim pecuniam mittere. Sed bibliopolæ respondentis, se non ad petendam pecuniam, sed ad ipsum visendum advenisse, Hanc igitur, inquit, sedem occupa, et paululum colloquamur: Dominus providebit. In medio autem sermone extendit manum suam in vicinam mensam, dixitque: Cape nummos tuos, deditque ex amussim, quantum debebat: quæ res bibliopolam obstupescit, qua in eadem mensa nullus fuerat nummus. Narravit hæc postea bibliopola cuidam egregio viro, amico suo, qui rogavit eum, ut sibi mediam partem istorum nummorum pro pari pecunia concederet; bibliopola autem alteram partem mediam retinuit et devote servavit.

In subditos
suos invigilat:
externis prælu-
cet:

94 Prædicabat per omnia loca, in circuitu S. Onuphrii sita, sæpius pedes incedens, dumque Valentiam eundem esset, conabatur etiam iter pedibus facere, licet magno cum dolore, quod alterum crurum ulcerosum haberet: sed velut bonus pastor tantopere amabat conventum suum, ut ordinarie eodem die adiret ad S. Onuphrium, usus aliquoties una e mulis fratrum suorum. Quam vellem ego, ut omnes nostri Ordinis prælati hoc probe notent: nam, si episcopi, alique seculares, quibus commissa est cura animarum, teneantur lege naturali, et divina et humana in suis diocesis et parochiis residere; quo pacto a peccato mortali excusabimus prælatos religiosos, qui ambulandi gratia extra suos conventus vagantur, immemores, dum gallina mater abest a nido, omnia fere ova corrumpi. In vicis, ad quos prædicaturus excurreret, insignia edebat exempla humilitatis, patientiæ ac devotionis, multosque ad pietatem excitabat. Observatum Lerie g est, eum, dum in Vigilia Nativitatis Domini in domo rectoris hospitabatur, omnesque in ea aede dormire senserat, ex viva memoria Nativitatis Christi, quamolvebat in animo, noluisse somnum capere in lecto, sed lodice revoluta, ivisse ad stabulum, ibique super stœrea præsepi imposita dormivisse, seu (quod potius existimo) vigilasse cum puero Jesu, ea-

dem nocte inter duo bruta animalia in stabulo nato.

A. V. J. AN-
TISTIO.

95 Cum aliquando antemeridiano tempore modicum panis superesset in conventu, ipseque mandasset patri fratri Josepho Gacetto subpriori, ut cymbalo fratres ad triclinium convocari curaret, respondit hic, ne tertiam quidem partem panis fratribus necessarii adesse, ac proinde potius expectandum, donec recens panis eductus e furno esset. At Servus Dei videns jam sero esse, et pluere, nec panem sat cito posse afferri, jussit ipsum omnino sonare, ac denuo respondentem, Pater Prior, memento, desse panem, iterum reposuit: Dico ac dixi, ut sonares; tandemque etiam quarta vice reponenti subpriori: quid isti patres comedent? cum quodam impetu ait: Vade; non deerit panis. Itaque factum est: nam, cum non plures, quam decem panes valde exigui cum aliquot aliis frustis haberentur, hi per mensam distributi suffecerunt toti conventui, cui ordinarie non minus quam sexaginta opus erat h. Placuit autem divini providentiæ, ut subprior non ad- E verterit miraculum, nisi dum post absolutum prandium et actas Deo gratias vidit panem e furno eductum afferri.

panes multipli-
cat:

h
E

96 Dominus Jacobus Centella, cum ejus filius, dominus Cotaldus, nunc Nuale i dominus, gravi febre laboraret, tantoque versaretur in discrimine, ut jam a medicis pro deplorato haberetur, citato equo ad S. Onuphrii conventum accurrit, ut cum hoc Servo Dei loqueretur; eoque domi non reperto, ecurrit ad ecclesiam B. Mariæ de Arbucuch h, ubi ipsum eo die concionem habere, audierat. Dum huc pervenerat, descendit ex equo, et flexis ad illius pedes genibus præsentissimum periculum, in quo filium suum primogenitum reliquerat, lacrymabundus exposuit. Quo audito, ipse cum aliquot, qui aderant, Religiosis pro infirmo precatus est; deinde ad dominum Jacobum conversus ait: Domine, revertere, nam non morietur filius tuus. Hoc responso accepto, is dominus rediit Valentiam, ubi filium omni periculo defunctum invenit. Aliud huic simile beneficium bonus Pater eidem domino Jacobo præstitit, dum il- F lius uxor, domina Francisca Mercader, quæ hodieque vivit, graviter ægrotabat. Frater Antonius Catalanus asserit, se, dum novitius esset et coqus conventus, ipso S. Onuphrii festo die ex certo quodam eventu magis, quam unquam alias, conturbatum fuisse, graviterque tentatum, ut secreto ex Ordine recederet; sed dum hæc cogitationes in mente volveret, eodem illo die invisum esse a patre Ludovico, qui dixit: Probe novi, te hodie admodum fuisse turbatum. Quo pacto, Pater? respondit hic: at Pater reposuit: Non scio ego hoc? sed alias tibi dicam, quantum occurret.

ægros sanat:
secreta divini-
tus novit:

k

97 Anno MDLXXII quidam e præcipuis horum regnorum optimatibus implicatus erat summis difficultatibus, ac propterea illius uxor afflictissima. Bonus Pater ad eam consolandam accessit, cumque diceret, non adeo ei dolendum esse, dum non erat, cur id faceret; respondit domina: Quo pacto ais, non esse, cur ego doleam, dum maritum meum video periclitantem? Reposuit ille: Non est, quod doleas, cum Deus te l soletur, et visura sis maritum tuum vivum, suumque dominium gubernantem. Elapsis sex mensibus, existimabat illa,

Illustri domino
de viro suo le-
tiora longe an-
te vaticinatur;

A. V. J. AN-
ISTIO.

illa, tribulationem sui conjugis finiendam; at Pater jussit illam securam esse, sed, nondum advenisse tempus, affirmans. Tum illa: Quando ergo finietur? quamdiu durabit? Imo, imo, ait illa, durabit adhuc ultra tres annos, sed non explebit quartum. Ita autem re ipsa evenit, quod certe humana ratione nequibat præsciri.

de qua re cui-
dam Religiosæ
oblata etiam
fuerat visio:

98 Sed notatu dignissimum est, quod quædam femina admodum spiritualis et contemplationi dedita, dicta soror Tessedæ, quæ in monasterio Incarnationis, Ordinis Montis Carmeli, habitabat, ante omnia jam dicta viderit eundem dominum in periculo submergendi versantem (quod quidem obventuras ei adversitates significabat) ac deinde aliquo tempore post etiam viderit eundem e periculo emergentem, adjuvantibus illum patre fratre Ludovico, et altero quodam e Societate Jesu; ac speciatim viderit patrem Ludovicum formando signo Crucis auxiliantem. Visionem hanc soror Tessedæ cuidam personæ solitariæ narravit, addiditque, se maximo desiderio teneri benedictum istum Patrem videndi, si ita ipsi placeret. Convenit ergo hac de re persona ista Patrem, qui non nisi ægre et importunitate victus illam invisit. Postea ab eadem persona rogatus, quid soror Tessedæ ei dixisset, post multas preces secreto retulit, quæ mox narravimus; adjunxitque: Si isti visioni responderit eventus, factum id est, quod prædicta domina multis lacrymis obtinuerit a me, ut, quotiescumque mariti sui recordatus essem, signum Crucis ipsi formarem; quare, ut promissis stem, benedictionem meam eidem in cella nostra quotidie impertior, si quando tamen ejus mihi obreperit oblivio, simul atque recordor, ubicumque sim, solita Cruce ipsum signo.

docet sæcularium consortia
Religiosis vitanda:

99 Ambulanti mihi aliquando cum ipso extra conventum S. Onuphrii ait, Religiosos oportere amantiores esse cellæ, quam colloquiorum cum sæcularibus, eaque occasione narravit mihi (quod numquam somniaverat) ausam fuisse mulierem aliquam ipsum ad impudica provocare; sed non exposuit, quo modo Deus illum ex isto periculo liberaverit; addidit tamen: Atqui si, qualis ego sum, pauperculus, surdus, cæcus, debilis, infirmæ valetudinis et senex, non potuerim effugere ejusmodi occursum quid de juvenibus arbitrabitur? Toto, quo prioratum gessit, tempore multum gaudebat, si sui fratres raro prodirent foras, nec permittebat prodire, nisi ad res publicas, puta, ad prædicandum, disputandum in scholis, visendos conventus fratrum, similiaque consueta obedientiæ opera; nisi etiam quædam alia ex charitate ratio imperaret.

sibi confidenti
prætermisissæ
oblivione pec-
cata,

100 Circa hoc tempus contigit, ut quædam nobilis femina, apud ipsum peccata sua confiteri solita, semel post peractam confessionem diceret: Pater, nihilne prætermisi? Pater vero respondit, ita esse; ac prætermisissæ eam tale ac tale peccatum. Eidem dominæ postmodum carpento Valentia in Museros proficiscenti levis noxæ cogitatio, sive iracundia, sive temerarium iudicium, sive alterius speciei fuerit, incidit in animum. Dum vero apud eundem postea confiteretur, illiusque noxæ oblita esset, Pater, inquit, debebam et aliud quidpiam confiteri, sed nunc non memini: responditque ipse: de peccato in carpento loqueris; atque ipsa ita recordata fuit.

101 Cum duo conversi *m* una septimana multas eleemosynas collegissent, eorum unus nummum quatuor regalium *n*, alter scutum aureum ubi retinere voluerunt, sequenti hebdomade reddituri, si forte pauciores eleemosynæ colligendæ fuissent. Itaque antequam domum redissent, alter quadruplicem regalem suo calceo imposuit, alter ducatum in manica abscondit. Cum domum venissent, primo eleemosynas tradenti ait Prior, ut omnem pecuniam proferret, et respondentem, jam omnem exhibitam esse, reposuit: Ubi ergo nummus quatuor regalium, quem posuisti in calceo sinistri pedis? Tum dixit alteri: Tu quoque pro ducatum, quem habes in manica. Quibus dictis, ambo erubuerunt. Porro experti isti fratres hunc in ipso spiritum, aliquando dixerunt domino Hieronymo Abelia: Vere, domine, nescimus qua ratione cum hoc nostro Priore agendum sit: surdus est, myops est, vivit solitarius, nec tamen quidquam facere possumus, quin resciat.

et duobus fra-
tribus secretum
factum indi-
cat:
m
n

102 Mulier, nomine Angela Baiarri, modicum vini albi ab eo petit pro filia sua contagioso malo capitis laborante; utque eo illud semel lavit, puella sanata fuit. Ultimo prioratus sui anno Quadragesimales sermones ad populum habuit in Moncada, quod et duobus sequentibus annis præstitit, uberesque fructus retulit ex nobilibus et equestribus viris, qui suas ibi villas habent; uti et ex ejusdem aliorumque locorum rusticis, qui ad illius conciones conveniebant.

vino ab eo de-
to malum capi-
tis pellitur:
utiliter prædi-
cat:

103 Narravit mihi quidam frater, qui nostrum induerat habitum in S. Onuphrii, quod, cum, post professionem suam apud patrem Ludovicum generalem de peccatis confessionem faciens et ad certum peccatum dicendum pertingens, ex pudore titubaret; bonus Pater dixerit: Tunc fortasse Judas es, qui te non accusas de tali peccato? ac mox peccatum ei explicavit, cujus re ipsa erat reus. Idem frater mihi asseruit, metuisse se in posterum coram illo comparere; quia indicabat omnes suos defectus in cella commissos, exempli gratia, in epistolam sine licentia scripserat occulte, quod nemo scire poterat, vorabat eum, aiebatque: Scripsisti epistolam. Alio quoque tempore cum idem frater in quemdam defectum incidisset, appellavit illum, Tu, inquit, istud commisisti; eidemque id miranti dixit Pater: Ne turberis, quia hoc non dico, nisi ut confitearis mihi, qui id jam scio.

secreta novit.

104 Elapso gesti prioratus tempore *o*, reversus Valentiam est, et magister novitius de novo datus. Quo circiter tempore Valentiam accessit quidam pater, frater Michaël Ferrero dictus, ex Catalaïuda *p* veniens cum vehementi desiderio hunc Servum Dei cognoscendi; qui ipsum benignissime excepit, et quodam die in hortum novitiorum deambulatum duxit, de Deo semper cum ipso colloquens. Priusquam vero ipsum dimitteret, frontem ejus cruce signavit, ut facere soluerat iis, quibuscum agebat; ac deinde dixit: Pater, quare non meministi confiteri tale peccatum? Moxque reduxit ei in memoriam peccatum, quod quadriennio ante assumptum religiosum habitum commiserat, et hactenus oblitus fuerat confiteri. Hæc mihi ipsemet pater Ferrero ante mortem suam narravit. Tam crebro accidebat Ludovico ista rerum secretarum cognitio, ut multi ve-
rentur

ix
Valentis novitius
proficitur
aliquem secre-
ti peccati me-
morem facit:
o
p

A rarentur ei occurrere, ne secreta sua detegerentur.

prædicat in
Quadragesima
agri clamor
rum causam
q
r

105 Hoc etiam tempore pater Ludovicus ex mandato illustrissimi domini, fratris Martini de Corduba, tunc Dertusani, deinde Placentini, ac denique Cordubensis q̄ episcopi, sermones Quadragesimales Brigianæ r̄ habuit, bono omnibus hujus oppidi incolis præluens exemplo, quod, non modo nunquam e suo hospicio, nisi ad celebrandam Missam, aut prædicandum, prodiret, sed nec domestico cœtui se immisceret, præterquam a sumpto prandio, idque etiam breviter; neque unquam, nisi semel, visus fuerit per fenestram prospicere. Anno MDLXXIV in Octava Ascensionis Domini pater frater Bartholomæus Pavia Valentinus, sed natus in Cervera s, paucis, antequam moreretur, diebus vehementia stomachi ventrisque tormina passus est, magnamque commiserationem movebat. Prædicto autem Cordubensi episcopo valetudinarium tunc occupante, jacebat infirmus in dormitorio, vocemque suam semper ad cælum elevans clamabat: Domine Jesu, suscipe spiritum meum,

B
divinitus edo-
cetur

106 Plangebant omnes in suis cellis fratres, quod patrem, quo benigniorem amabilioremque nullum unquam noverant, tanto in tormento cernerent; ac mirabantur vehementer, quod idem ipse in altera infirmitate, toto quadriennio continuata, in qua et ferrum et ignis adhibita fuerant, nullum, velut ligneus fuisset (nisi semel submisce invocato nomine Jesu) vocem proferre, imo nec unquam hiscere visus fuisset. Ita autem se gesserat, quia, priusquam medici manus ei admovent, animum in piam quamdam cogitationem intendebat, eaque meditatione acquirerebat spiritum et robur ad patiendum sine ulla oris mutatione, et indicio sensus. Idem fecerat etiam in altero morbo bene diuturno, quo ante susceptum sacerdotium laboraverat. In hoc, qui ipsi supremus fuit, noster pater Bertrandus, qui eum diligebat, et faciebat plurimi, illum invisit, eoque redactum conspicatus post lectum Evangelium in suam cellam reversus est, Deumque pro hoc infirmo precatus, agnovit in spiritu, ipsum (quemadmodum Jobo et S. Antonio olim contigit) permittente Deo, a dæmonibus torqueri, sive ut a defectibus suis omnino purgaretur, sive ut id cederet ad majorem infirmi gloriam; ac propterea eum sic clamare et commendare se Christo t̄.

C
mortem absen-
tia cognoscit:

107 Cum illustrissimus dominus Cardinalis Gaspar Cervanti, archiepiscopus Tarraconensis, in ea civitate academiam fundasset u, ut solidam S. Thomæ doctrinam in eadem plantaret, voluit, ut duo e primis Theologiæ scholasticæ professoribus essent Fratres Dominicani, quorum alter fuit pater magister frater Franciscus Ferrandiz, patris Bertrandi alumnus, sed paucis post mensibus in principio anni Sancti x̄ iste e malo suo Tarracone pie obiit. Porro postridie mortis illius pater frater Ludovicus hic Valentia a socio suo fratre Francisco Palau, qui nunc hujus conventus Lector est, petiit: Quid de patre magistro Ferrandiz dicitur? Respondit ille, dici, ipsum male habere. Tum vero iste benedictus Pater, intento in quamdam arcam digito, ait: Ille mihi hac nocte super ista arca apparuit mortuus. Deinde post triduum de ejusdem morte allatus est nuntius; unde con-

cluditur, eundem mox ab obitu ipsi apparuisse.

A. V. J. AN-
TISTIO.

108 Quemdam hospitem, ad hunc conventum adventantem, pater Bertrandus amplexus est, et ei dixit: Vestra Reverentia commisit tale peccatum. Quam ob rem frater iste se cruce signavit: at pater Ludovicus adjecit: Non hoc alia de causo tibi dico, nisi ut te emendes. Hæc mihi retulit quidam Religiosus, qui audit prope adstans, non advertente Ludovico, qui surdaster erat et myops. Cum quædam persona cuidam mulieri ex Musero, nescio quod, malum et notabilem injuriam minata esset, illa magno correpta timore Valentiam venit, et Servum Dei de sua afflictione consultit, Pater, inquit, si mihi dicas nihil fore, non amplius timebo: respondit ipse: Vade, Deo propitio, filia: nihil enim tibi mali fiet: atque ita evenit.

quemdam dese-
creto peccato
monet: mulie-
ri metum exi-
mit.

ANNOTATA.

a De anno, mense, dieque, qui fuit 18 Octobris, ac loco, ad quam appulit, Hispani scilicet, conveniunt etiam Roca et Avignonus, quorum iste septennium (incompletum existimo) numerat inter egressum ex Hispania in eamque reditum.

b Erat hic conventus Ordinis S. Augustini, teste Avignono.

c Valentinum scilicet.

d Hunc Prædicatorum conventum Roca, Avignonus et Diagus duobus circiter milliaribus a civitate Valentina abesse, notant.

e Apud Avignonum dicitur ædificium, Crux cooperta appellatum.

f Calvinistas, opinor, indicare voluit.

g Leria, Hispanis Lyria, vicus vel oppidulum est regni Valentini, ad Duriam fluvium, quinque milliaribus Hispanicis Valentia distans.

h Hoc multiplicati panis miraculum cum aliqua adjunctorum variatione in sæpe laudata Ms. Auditorum Rotæ Relatione sic exponitur: Cum præset Frater Ludovicus Bertrandus monasterio S. Honuphrii, prope civitatem Valentia sito, accidit quodam die, ut, dum panis in loco de Museros nuncupato pro Fratrum usu coqueretur, famuli pluvia retardati eum afferre minime possent; jamque prandendi tempus elabebatur, cum sanctus Dei Servus fratri Josepho Gacet, qui ejus vices gerebat, ut nolæ pulsu fratres ad mensam vocaret, imperavit: obedivit Josephus, eique, cuius id munus erat, injunxit. Cui ille, Quid pulsem, inquit, si necessaria panis quantitas minime suppetit, nec præter paucula frusta quicquam superest? Quin potius panem mox a famulis adferendum expectamus? Quod Josephus intelligens, et majoris certitudinis ergo oculari inspectione cognoscere cupiens, non nisi septem panis frusta adesse reperit, remque ad Bertrandum retulit; qui nihilominus, ut ad mensam pulsari juberet, denuo præcepit, panem, affirmans, non defuturum. Quo peracto, cum fratres, qui triginta amplius erant, pransum convenissent, omnes (mirandum dictu!) de septem illis frustis comederunt et satiati sunt; nec minor eo prandio panis quantitas, quam solebat, assumpta est; tantumque insuper panis superfuit, ut reliqui fratres et famuli, qui

A. V. J. A.
TISTIO.

qui secundo loco de more comedebant, affatim eo satiarentur. Miraculum hoc, maximum veræ sanctitatis indicium, probatur per duos testes contestes, centesimum quinquagesimum sextum, qui in loco ad comedendum destinato præsentibus aderant, et de hoc pane supernaturaliter multiplicato comederunt; et per tres alios testes, centesimum quinquagesimum nonum, centesimum sexagesimum, et ducentesimum quinquagesimum nonum, de auditu ab illis, qui rem omnem exploratam habebant. Quod alius panis, quam septem frusta, non posset fratribus ad comedendum apponi, et quod alius panis non fuerit in refectorium transportatus, et quod plus quam triginta fratres de dictis septem frustis abunde comederint, et quod alias sexaginta panes non sufficiebant, affirmant duo priores testes, qui comestioni fuerunt presentes; et, licet sint ex eadem S. Dominici Religione, nihil tamen fidei eorum depositioni detrahitur; cum testes de universitate pro eadem possint testimonium perhibere, B quando de eorum singulari commodo non tractatur. *Hactenus illi. Præcipua inter utramque narrationem varietas est, quod Antistius decem valde exiguos panes cum aliquot frustis appositos fuisse, asserat; Auditores vero Rotæ, nulla facta de integris panibus mentione, non nisi septem panis frusta. Antistio consonat Roca, Auditoribus Avignonis, laudans Processum in 2 parte, fol. 1293 et 1309. Septem item fragmenta solum memorat Bulla canonizationis.*

i Roca habet Nulles; at neutro vocabulo mihi locus ipse notus est.

k Apud Rocam legitur Arboxech. Hic quoque locus mihi ignotus est. Verum is ceteraque loca hoc capite memorata, nisi aliud obstet, sita fuisse videntur in conventus S. Onuphrii et Valentini vicinia.

l Alii rectius: illum.

m Sic Religiosos fratres laicos ad ministeria domestica admissos vocitant.

n Regalis moneta Hispanica, uti scutum et ducatus, de quibus mox fit mentio.

C o Quod in sacro Prædicatorum Ordine triennium est.

p Rectius leges: Calatayud, quæ Hispaniæ in Aragonia civitas est, a Mauris condita.

q Civitatum Hispaniæ hic nominatarum prima, Corduba episcopalis civitas in Vandaliis est; secunda Dertusa item episcopalis in Catalonia; tertia denique Placentia pariter episcopalis in regno Legionensi.

r Hispanis Borriano, castrum et vicus est regni Valentini, septem miliaribus Hispaniis in Septentrionem Dertusam versus a civitate Valentini distans.

s Avignonis, ut hunc locum ab aliis synonymis distinguat, addit, fuisse Magistri Ordinis Montese, quæ regni Valentini validissima arx est, equitumque ab ea dictorum sedes.

t Subditur hic ejusdem patris Bartholomæi Pavia elogium, quod, quia ad S. Ludovicum, cujus ille discipulus fuerat, nulla alia ratione pertinet, prætermittendum censui.

u Gasparis Cervanti, seu Cervantes, elogium lege apud Ciaconium et Oldoinum in Vitis summorum Pontificum et Cardinalium tom. 3,

col. 1040, ubi etiam de fundata ab eo Tarraconensi academia fit mentio. Porro Tarraco, vernacule Tarragona, a qua Tarraconensis Hispania nomen habet, antiqua civitas est in Catalonia.

x Id est, Jubilei, opinor.

CAPUT VII.

Admissus a Sancto Prioratus conventus Valentini, quæque ibidem gessit ab anno MDLXXV usque in MDLXXVIII.

Volens Deus hujus domus reformationem ad suum finem perducere, corda fratrum movit ut Ludovicum, nihil tale opinantem, e magistro novitiorum Priorem conventus facerent. Gubernavit ergo hunc a die xv Maii anni MDLXXV usque ad eundem mensem anni MDLXXVIII a, magna præbens exempla religionis, cum ipse multo plura faceret, quam mandaret aliis; ac diligenter invigilaret, ut chorus, studia, aliaque omnia recte procederent; neque toto hoc triennio extra conventum pernoctavit, nisi solum ter, idque prædicandi divini verbi gratia. Quamdiu per valetudinem licuit, frequentabat chorum et ad commune triclinium semper conveniebat; imo etiam, dum esset infirmus, post sumptum in valetudinario prandium veniebat ad triclinium, summeque in eo locum occupabat, invigilans, ut fratres bene reficerentur, et servaretur ad mensam silentium.

110 Si autem tam debilis esset, ut suis se pedibus nequiret sustentare, suo loco sedens choro intererat a principio usque ad finem divini Officii. Utque volebat ubique adesse, ita multo cum zelo corrigebat defectus; quia ejus erat opinio, ut crederet, in religione leves defectus ac peccata venialia puniri oportere ferre cum eadem severitate, qua extra illam peccata mortalia. In regendo parvi pendebat hominibus placere, sed magni placere Deo et S. Dominico; propterea a primo Prioratus sui die affixit in cella sua schedulam, hisce verbis majusculis litteris inscriptam: « Si hominibus placere, Christi servus non essem b; » quod dictum accipiendum est iis in rebus, quas homines volunt pro suo arbitrio, nulla habita ratione divinæ voluntatis. Dum fratribus suis aliquod commiserat officium, puta subprioris, vel vicarii, vel novitiorum magistri, aut zelatoris, aut alterius hujusmodi; si vel minimum in illis deprehendisset negligentiam, eos sine mora suo munere absolvebat; quamvis solum octiduo illud gessissent.

111 Consueverat dicere, malle se instabilem reputari, quam videre, Dei servitium parum accurate exhiberi, contra quam exigat Religiosa perfectio: atque hac in parte patuit, verissimum fuisse, quod quidam probæ vitæ vir sæcularis ei dixerat diu ante, quam de ipso Priore creando quisquam cogitaverat, rediisse scilicet ipsum ex Indiis, ut istum conventum

CAP. XII.
Valentini conventus Prior factus præfatus alius,

delinquentes castigat, negligentes officiales absolvit a munere;

nihil humana justie curant miram habet visionem

A Prior regeret, in eoque etiam conservaret observantiam, quam ejusdem fundatores suo sanguine in illum introduxerunt. Paulo post electionem suam dixit mihi hæc verba: Pater, quid hoc sibi velit, quod nocte præterita tres viderim Veronicas cum tribus sacris vultibus? et aliquanto post subjunxit, significasse molestias, quas isto prioratus sui triennio passurus erat. Sed missis modo molestiis illius, dicemus quædam alia, quæ eidem contigerunt.

animam e flammis piacularibus liberat:

112 Dum quadam nocte post Officium matutinum orationi vacaret in choro, venit ad eum precatura veniam quædam anima ob causam, quam subdo. Religiosus quidam ei, antequam Prior esset, exprobraverat ignorantiam, isque responderat, Luciferum multa scivisse, et tamen esse damnatum. Non multo post frater iste, omnibus Sacramentis pie susceptis, mortuus est, jamque in purgatorio brevi tempore (quamque omne tempus eo in loco longum est) versatus fuerat, cum voluit Deus, ut hujus delicti veniam peteret ab eo, qui ejusdem a pueritia spiritualis pater fuerat. Apparuit igitur B illi flammis circumdatus, atque: Pater, ignosce mihi, quod tibi tali die dixi (non enim vult Deus, me transire ad cælum, donec mihi condonaveris) et celebra unam Missam pro me. Ad quæ ipse sine mora respondit, se libentissime ei ignoscere; factoque mane, pro eo Missam celebravit. Hinc proxima nocte in magna gloria eidem apparuit, petiitque ab illo pater frater Ludovicus: Pater, nostine, quo loco ego apud Deum sim? eaque anima reposuit: Tu modo Deo servias: Deus enim magnam tui curam gerit.

secreti consilii divinitus consensum probat

113 Hisce iisdem diebus Valentia prorex admodum secreto tentabat Rodericum Salzedo, an vellet regi servire, ut assessor gubernatoris hujus regni in tractu Oriolæ d; ille vero cum eodem secreto conveniens opera persone, cui condixerat, officium acceptavit; sed mox recordatus est, se hæc super re non fuisse locutum cum Patre nostro, ut ejus ad Deum preces peteret. Quare confestim ad illum venit, remque totam cum ipso contulit, obsecrans, ut oraret Deum, ut hic voluntatem suam manifestaret, an admittendum officium esset, nec ne; siluit tamen, quod fidem suam jam inde obtrinxisset. Cui Pater subridens respondit: Eja jam tempus est. Ehem! Quo responso valde erubuit, quod sciret, non potuisse Patri hoc suum secretum consilium humanitas innotuisse. Hæc omnia prædictus Salzedo e mihimet narravit eodem die, quo contigerant.

fratres suos benigne ac liberaliter alit, et largus in pauperes,

114 Quam verum sit, quod Propheta asserit, nil boni defuturum quærentibus Deum f, demonstravit Deus trienio prioratus illius: nam et hoc pœne totum fuit sterile, et conventus reditus non superabant duo millia scutorum, ac nihilo minus aluit semper centum fratres, et aliquando etiam plures; quos tam benigne et liberaliter tractabat, ut cuivis alteri Priori postea plurimum laborandum fuerit, ut pari modo tractaret; ac propterea severe castigabat ministratores, si suo in sustentandis patribus fratribusque conventus debito deessent. Familiare ei erat dicere: Patres fratresque multis suis laboribus bonisque exemplis lucrantur eleemosynas, quæ conventui dantur: oportet igitur, ut iidem iis etiam honeste fruantur. Neque hæc ratione umquam diminutæ fuerunt

Octobris Tomus V.

eleemosynæ; imo sub illo tantum creverunt, ut hic conventus, nulla obligatione constructus, soluerit stipem dare omnibus, ad januam se offerentibus, qui quidem, collatis inter se diebus, ex mendicis, litterarum studiosis, ac verrecundantibus egenis non pauciores, quam trecenti erant singulis diebus, maxime hyemalibus g.

A. V. J. ANZISTIO.

115 Ad hoc propositum frequenter versabat in ore dictum patris fratris Michaëlis a S. Dominico, qui cum hujusmodi eleemosynas tempore raritatis frugum, quæ anno MDLVI contigit, notabiliter auxisset, mirantibus nonnullis, solebat dicere: Si multum demus hac (indigitabat portam) plus Deus reddet illac (monstrabat ecclesiam.) Verum præter ista soluerat pater Ludovicus insuper secreto dare plerumque duos, tresve aut etiam sex Julios h simul quibusdam personis, honestis parentibus natis, sed calamitosis. Dicebat etiam patri fratri Dominico Anadone, qui vigenti circiter annos eleemosynis præfuerat: Pater, quotiescumque necessarium esse videris, præter stipem ordinariam dato etiam ex pane fratrum, et dato prompte ex amore Jesu Christi; Deus non deerit: noveris etiam, me non minores hic ius dare eleemosynas, quam Tu foris largiaris ad portam. Hisce non obstantibus, inito computo, numquam ille Dei creditor mansit; quia, tametsi ex amore illius multa largiretur, multo plura ab illo recipiebat, etiam in hac vita, non solum in spiritualibus, verum etiam temporalibus; ac speciatim anno MDLXXVI, mense Maio, quando in hoc conventu solemne capitulum provinciale celebrabatur; ingentes ei eleemosynæ collatæ fuere, ac interdum etiam, unde minus expectabantur, ex quibus abundanter provisum fuit omnibus hospitibus, qui huic capitulo interfuerunt.

quo plus largitur; plus accipit.

A

E

116 Quamvis autem, quia, ut diximus, surdaster erat, majori parti capitulo patrum, penes quos erat jus suffragium ferendi, non sit visus aptus officio diffinitoris, quo fere solet fungi Prior conventus; in quo capitulum celebratur; non propterea indignatus est, nec se ægre ferre prætulit; sed ex eo tempore præcepit, ut capitulo fratres etiam benignius haberentur, quam ante mandaverat. Et sane vere generosi viri non est magnam hujusmodi officiorum rationem habere. Finito capitulo summo opere laudata fuit ejus in omnibus necessariis tam largiter tantaque cum charitate suppeditandis cura; verum ipse, quantus erat, exporrectus in terram, ab omnibus capitulo patribus ignosci sibi humillime petiit, arguens se, quod eos non pro meritis tractasset. Solebat etiam infirmis tanta cum charitate prospicere, ut illorum pars major nec tam diligentem curationem, nec benignitatem domi suæ expertura fuisset.

Insignis charitatis et humilitatis specimina edit:

F

117 Sequenti mense Augusto quidam prælatus officio suo privatus aut ab eo suspensus fuit, adeo ut illo recte fungi nequiret, eoque amplius obstrictus non esset: quæ res bonum Patrem justis de causis plurimum affligebat. Cum igitur expenderet divinam Providentiam, permittentem, ejusmodi adversa obvenire iis, qui Deo recte servire desiderant; eaque in cogitatione persisteret, vidit ante cellam suam decidentem passerem, qui, uno crure rupto, volare non poterat, nec incidere. Dum vero, quid hoc

prælato suam dignitatem reddendam pronoscit.

44 portenderet

A. V. J. An-
tistio-

portenderet, meditabatur, audivit vocem (exterioremne, an interiorem, nescio) dicentem :
" Et tamen unus ex eis non cadit in terram
" sine Patre vestro ; " quod dictum Redemptoris est cap. x Matthæi, quo loco Dominus noster Jesus Christus, ut Apostolos suos singularem Dei de ipsis providentiam doceret, hoc argumento usus fuit : Nescitis, duos passeret in Judæa denario venire, ac nihilominus, quamvis tam exilis pretii sint, nullus eorum cadit in terram sine particulari providentia Patris vestri : quod bono Patri summo fuit solatio. Nec admodum multo tempore post miser iste prælatus in pristinam, imo etiam in majorem auctoritatem via prorsus extraordinaria restitutus fuit, ut manifestum fueret, Deum singulari providentia suorum curam habere. Hæc ego ex ipsiusmet patris Bertrandi ore didici, antequam prælatus iste restitutus fuerat.

caelesti visione
ac voce anima-
tur :

118 Dum festa S. Catharinæ martyris i die post meridiem quidam vir devotus hujus Sanctæ Vitæ a Surio scriptam legeret, ibidemque in cella sua adesset pater Ludovicus, hic, levatis subito in cælum oculis, fortiter exclamavit : Ah ! Ah ! Unde exterritus alter iste petiit, quid rei esset ; ipse vero udis oculis respondit : Erat quidem bene, erat quidem bene ; sed ab eodem illo importune adactus, ut, quod erat, diceret, ait : Vidi ego lucem magnam in cælo in splendorem pulcherrimum maximeque mirabilem, ex quo procedens vox mihi dixit, quamvis nunc vivam in tenebris, fore tempus, quo mihi tanta lux tantusque splendor concedenda sunt, ut futurus sim illustratus.

hemisphericam
subito pellit :

119 Subsecuti sacri Adventus tempore quadam vespera, cum eo die vehementer pluisset, compulsus fuit pater Gaspar Valpetrosa e Societate Jesu in hoc conventu pernoctare, quodam malo correptus, quod nec dormire, nec quiescere eum tota nocte permisit. Postridie vero mane tam vehementi hemisphericam hæ torquebatur, velut si caput suum diffissum fuisset, adeo ut etiam oculorum lumine destitueretur. Sic constitutus indicavit socio suo, se desiderare, priusquam ad collegium rediturus esset, portari ad cellam Servi Dei, atque ista factum est. Ingressum eam Bertrandus, qui illum multum diligebat, lætissimo vultu rogavit, quomodo se haberet ; eodemque puncto temporis omni se malo liberum sensit ; quod ipse tunc pro re admodum mirabili habuit, habetque etiam hodie. Ait insuper, se pridie vesperi pluribus horis cum illo locutum de Deo fuisse tanta cum suavitate, ut ne unius quidem horæ spatium fluxisse videretur.

agram, ad
quam vocabatur,
morituram præsu-
git

120 Anno MDLXXVIII Sabbato post Epiphaniam ad hunc conventum venit domina Angela Cunarta, Josephi di Campo uxor, ac multis precibus patrem Bertrandum rogavit, ut veniret lecturus Evangelium super neptem suam, Beatricem Ischerda appellatam, gravissime ægrotantem ; at quamquam Pater eam infirmam numquam viderat, nec cum illa unquam fuerat locutus, dixit : Tua neptis, ech ! certoque modo agitavit caput, quasi diceret : Parum proderit accessus meus ad eam sanandam. Quæ tam graviter dixit fecitque, ut nobilis domina ad suam comitem conversa diceret : Heu ! mea neptis mortua est ! Perseveravit tamen in rogando Patre, ut eam dignaretur invisere ; et causanti valetudinem suam reposuit : Si non possis hodie, veni saltem cras alterove die ;

obtulitque carpentum suum. Respondit benedictus Pater, nihil eo opus esse, se eodem die venturum. Venit igitur jam sera vespera ; et antequam vidisset egram, ejusdem matrem monuit, ut obfirmaret animam, ac patienter ferret, reputans, ita Deo placere. Post lecta apud infirmam Evangelia patrem et matrem, velut filia jam obiisset, consolatus est. Quod illi mirabantur, atque etiam non nihil ægre tulerunt, quod misella ista nondum eo usque perducta illis videretur, sed in pthysim inclinare, ac proinde aliquot menses victura esse. At non erat ita ; paulo enim post sic invaluit morbus, ut post mediam noctem defuncta fuerit. Hoc modo agnoverunt parentes, nihil opus fuisse, ut Pater infirmam postridie inviseret.

121 Domina Francisca Ferrera, nobilis viri Michaëlis Joannis Benedicti uxor, parturiens, nequibat eniti, nec partus sentiebat dolores ; sed advertens, fetum ex nonnullis perturbationibus ante paucos dies habitis semimortuum esse in utero, oportebat eum emittere. Invisit ipsum pater Bertrandus, et eam aliquot preces recitavit : postero die non vocatus ad eam rediit, tantoque in periculo conspicatus, scripsit in charta hanc de beata Virgine Antiphonam : « Nesciens Mater Virgo virum, peperit sine dolore Salvatorem sæculorum, ipsum « Regem angelorum sola Virgo lactabat ubere « de cælo pleno ; » mandavitque hanc una cum accenso cereo illius manus inseri ; ac eodem die peperit filium, qui eo modo prodiit, quo ex medicorum sententia naturaliter non poterat vivus, sed tamen baptizatus fuit.

periclitanti in
partu subvenit

122 Mense Februario pene subito obiit frater Petrus Loret, conversus hujus conventus, qui quamvis pridie sacra Communione in ecclesia refectus fuisset, fratres tamen is eventus plurimum afflixerat, ac peculiariter pater Bertrandus, qui Prior erat, videbatur etiam vultu suo proderi dolorem suum de morte hujus misselli fratris quasi improvisa. Post elapsam mensis magister Rodericus Salzedo, doctor in concilio regio, cum illo colloquens in capitulo, advertit in sermonibus ejus quamdam hilaritatem insolitam ; ac proinde petiit, cur jam esset tam hilaris, qui alias fuerat tam tristis. Respondit ipse, ea nocte in cella sua sibi apparuisse fratrem Petrum, valde hilarem et sua sorte contentum, habentem in ore suo quidquam candidum et admodum dulce ; quibus indicabatur gloria, qua gaudebat.

æterna defun-
cti salus, de
qua fuerat sol-
licitus,

123 Hoc etiam aliis fratribus postea narravit, licet eis non exposuerit istud peculiare de modo apparenti, sed solum dixerit, se valde doluisse de morte fratris Petri Loret ; sed Deum postea sibi solatium tulisse. Alteri vero cuidam patri ait ; quemdam fratrem hujus conventus graviter afflictum sollicitumque fuisse de salute animæ fratris Petri, multisque noctibus orasse pro eo, ac tandem Deum illum ipsi in cælo conspiciendam exhibuisse. Hic frater Petrus fuerat addictissimus cellæ S. Vincentii, diligenter curans, ut recte ornata et cum accensa lampade semper servaretur.

ci revelatur

124 Quoniam de S. Vincentii cella modo incidit mentio, subit in memoriam aliquid, quod jucundum lectori erit. Ferebatur per conventum, dum pater Ludovicus aliquando oraret coram imagine S. Vincentii, in eadem cella posita, indeque abiturus inclinaret se ad illius pedes osculandos, eamdem Sancti imaginem se pariter

orantem ima-
go S. Vincentii
amplectitur et
elevat ;

A pariter inclinavisse eumque elevasse a terra. Spargebatur hoc per conventum, et dicebatur contigisse paulo postquam fuerat Prior constitutus; quia tunc ad istam devotam cellam se contulerat, magnoque cum fervore spiritus istum Sanctum precatum fuerat hoc modo: Pater, sancte Vincenti, vides, ut illi me sine ullo meo merito Priorem hujus domus elegerint, quamvis hodieque in ea sint viri doctissimi et magnæ religionis. Ego Prioratum hunc hoc temporis momento abduco, tibi impono; te Priorem reputa, et impera et rege, prout tibi placuerit; nam ego quidem, quantum ad me, nolo esse, nisi tuus subprior, nec nisi ex tuo nutu quidquam agere: tuncque aiunt, S. Vincentium sese inclinasse usque ad terram, eaque contigisse, quæ mox retulimus L.

quod, quo modo reatum fuerit exponitur:

B 125 Verum longo tempore post, laborante illo postrema infirmitate sua, duo e Fratribus nostris, qui natalibus fratres erant, sed eorum alter clericus, alter conversus, valde sagaciter convenerunt de facto indagando. Ingressi in illius cubiculum cœperunt colloqui de oratione, de solitudine, aliisque similibus rebus; dataque opportunitate, eorum unus rogabat eum: Pater, verumne est, in hoc conventu esse fratrem, qui, dum vellet osculari pedes S. Vincentii, hic ipsemet eum amplexus est? Respondit Pater: Verum est; et post interjectam brevem moram ait alter: Insuper dicitur iste frater fuisse reverentia vestra: Ille autem, inclinata non nihil fronte, hæc retulit: Et quanti ergo vos id esse, putatis? Deus etiam locutus fuit per asinam Balaam m, quæ id nullo modo fuerat promerita.

calati voce recitatur:

126 Anno MDLXXVIII, die S. Petro martyri n dicata, pater Bertrandus post matutinum Officium ad cellam suam regrediens audivit insolitam quandam vocem, sibi dicentem: "Deo magis placet afflictio cordis, contritio et tribulatio, quam dulcedo, solatium et consolatio o." Rogatus autem a quodam sibi benefecto (qui id secreto indicaverat) an ea vox molesta illi fuisset, negavit; imo solatio sibi fuisse asseruit; eaque consolatione tunc maxime egebat, quia magnos animi conflictus patiebatur, quod, cum jam instante hujus Prioratus sui fine, de regressu ad suæ cellæ quietem cogitaret, audisset, se ad alterius conventus prioratum destinari.

secreta novit: multos novitios habitu induit:

127 Eodem anno auditori Salzedo e cella patris Ludovici egredienti sæcularis quidam senex, qui insignis servus Dei erat, ait: Vide ris tu admodum amicus esse huic sancto fratri Bertrando: rogatusque propterea ab eo, unde ipse sciret, eum sanctum esse, respondit senex: Scio, quia, cum semel post mediam noctem essem in oratorio meo, mente orans, Deum instantissime pro illo Patre precatum sum, cumque deinde ad ipsum visendum accessissem, simul ac ejus cellam ingressus eram, ait mihi: Magnas gratias, frater, tibi habeo; ac petenti mihi, Qua de causa, Pater? respondit: Quia tali hora Deum pro me orasti; dumque orabas, brachia in modum Crucis extensa habuisti; quod solus Deus poterat scire. Triennio prioratus sui multos novitios, majorem partem nobiles, sacro habitu induit, nec quisquam alter Prior tam nobiles in hac domo induit, quam ipse, licet nec pro eis acquirendis laboraret, nec quemquam ad id sua suasionem induceret. Cum

aliquando non paucos juvenes simul vestivisset. mihi dixit, inter concionandum visum sibi esse ex illis unum, circulo igneo splendidoque caput circumdatum; se nil præterea hac super re indicavit.

128 Cum hic prioratus ei fuerit postremus, addo, numquam in eo observatum fuisse vel minimum prælaturæ desiderium; nec ullo modo, seu directe, seu indirecte, ullam unquam appetisse; imo, dum hujus conventus prioratu fungebatur, voluit abdicare, ut quiete viveret; usque id sibi liceret, postulavit a patre Generali, magistro Seraphino Cavalli; sed cum hic Generalis esset religiosissimus, qui multos ejus generis Priores habere desiderabat, licet in una epistola sua inuisset, se velle ei hac in re gratificari, deinde in altera eidem præcepit, ne Prioratum dimitteret, nec permitteret, conventum a quodam alio gubernari; ac majorem etiam ei addidit auctoritatem, quam aliis nostri Ordinis Prioribus consueverit concedi. His non obstantibus, petebat a nobis orari Deum, ne permitteret, se mori Priorem, sed omni animarum cura E exemptum.

129 Narrat frater Bartholomæus Penderanda Cartusianus, se, dum sæcularis esset et tonsor, tendendo fratres huic domui inservisse, ac propterea sæpe etiam patrem Ludovicum totondisse, et observasse, eundem, licet ipsum aliquoties sive novacula vitio, sive sua incuria, etiam cum modica sanguinis effusione læsisset, sese tamen semper tam humilem tamque patientem exhibuisse, acsi postremus novitiorum conventus fuisset: id bono sibi exemplo fuisse, profitetur. Refert insuper, se, dum aliquando ejus cubiculum ingressus cum eo loqueretur, ab eodem benedicto Patre rogatum esse, an verum sibi super quadam re dicturus esset; cumque respondisset, sed id omnino facturum, si sciret, dixisse illum: Desiderasne religiosus fieri? Se vero reposuisse: Non: neque enim id sibi propositum esse; tum vero Servum Dei subridens retulisse: Observa tamen, scire me, te Religiosum moriturum. Additque Cartusianus, sibi tunc eam mentem minime fuisse, sed eo ipso temporis puncto tam vehemens Religiosæ vitæ amplectendæ desiderium injectum esse, ut deinceps non quieverit, donec P voti compos factus fuit, admissus in Cartusiam Vallis Christi.

130 Dum prioratum gerebat, quamvis occupatissimus semper esset sui conventus negotiis, quæ quidem tanta erant, ut nonnumquam etiam magnam noctis partem insumerent, ex cura tamen animæ suæ, dimissis vesperi fratribus, arcessebat confessarium suum, eique sua peccata confitebatur, deindeque usque in mediam fere noctem vigilabat; ac nihilominus surgebat ad Officium Matutinum; post quod vix poterat paululum quiescere; imo sæpe etiam de nocte sine lumine palpsans circumibat per conventum, experturus, an servaretur silentium. In hoc prioratu et in omnibus aliis præfecturis, quas gessit, semper fuit ejus opinionis, quam etiam sustinent meliores Thomistæ, non sub peccato mortali obligatos esse ad conferendas prælaturas dignioribus; quæ opinio etiam valde conformis est sacro Concilio Tridentino Sess. xxiv, cap. v et xviii de Reformatione.

131 Quam ob rem ipse non solum in ferendo suffragio,

A. V. J. An-
rismo.

Prioratu re-
nunciare fra-
stra tentat:

consori Religio-
sum statum
amplectendum
prædicat:

inter negotia
se ipsum non
negligit: in
conferendis of-
ficiis

A. V. J. Antistio, religiose procedit.

suffragio, dum eligendus Prior erat, semper intentus erat, ut suum daret illi, quem coram aeterno Iudice dignissimum esse iudicabat; verum etiam in reliquis conventus praefectis, puta, in vicariis, subprioribus, ceterisque similibus, eandem regulam observabat; uti etiam in creandis studiorum praefectis; quia grande peccatum reputabat ista officia committere aliis, quam qui non modo pravam doctrinam, sive ex ignorantia, sive ex malitia, non erant tradituri; sed qui etiam apti essent ad formando discipulos excellentiores et in sacris Litteris magis fundatos.

ANNOTATA.

a *Consentiant Roca et Avignonus atque ipsa etiam ratio; cum Prioratus in Ordine Praedicatorum triennales sint.*

b *Ex Epistola S. Pauli ad Galatas cap. 1, §. 10.*

c *Designantur hic Amator D'Espi et Dominicus de Montemajore, de quibus consulti B potest Diagus in Historia Praedicatorum provinciae Aragoniae lib. 1, cap. 50 et 51, ac in Opere nostro inter Praetermissos ad diem 15 Junii, et 10 Julii, quo posteriori loco haec legere est: Amator d'Espi, et Dominicus de Montemajore memorantur hoc die in Diario sacro Dominicano Marchesii, quorum epitaphium exhibet his verbis: " In hoc tumultu simul conservantur venerabilia ossa beatorum " Christi martyrum, fratris Dominici de Montemajore, ex illustri familia de Corduba, sanctissimi reformatoris, qui auctoritate Clementis PP. VII effecit, ut exacte observarentur nostrae sanctae constitutiones: et fratris Amatoris d'Espi, vigilantissimi hujus conventus " (Valentinensis) Prioris, quorum animae solutae vinculis corporis gladiis iniquorum hominum fortunatissime ad patriam caelestem evolarunt anno hujus seculi " (sexti decimi) " tricesimo, qui est " ipsi " 1534.*

d *Oriola, indigeni Origuela, episcopalis civitas est in regno Valentino.*

e *Salzedo hic et alibi, supra vero Salzedo scriptus est.*

f *Psalm. 33, §. xi: Inquirentes autem Dominum non minuentur omni bono.*

g *De liberali Fratrum egenorumque cura Auditores Rotae in Relatione sua Ms. sic breviter meminerunt: Pauperum necessitati praesto erat; eleemosynas in Religione distribuens nihil fratribus subtraherat, cum Dei providentia fratrum indigentis abundanter subveniret.*

h *Julius certa monetae species est.*

i *Colitur haec sancta virgo et martyr Alexandrina die 25 Novembris.*

k *Vox Graeca est, significans dolorem mediam capitis partem occupantem.*

l *De hisce sic etiam habent saepe laudati Auditores Rotae in Relatione sua: Prioratum monasterii Valentini omni conatu recusabat.... Quod cum obtinere non potuisset, contulit se, (ut fama fertur) ad cubiculum illius sancti viri Vincentii Ferrerii, seque humi postravit, ac fluentibus ubertim lachrymis, dicebat, quod sibi vires erant impares hujusmodi officio et dignitati; et propterea ex corde supplicabat, ut ipse (sanctus scilicet Vincentius Ferrerius) esse Prior, et Prioris officium exercere dignaretur. Post quae cum pedes imagines S. Vin-*

centii vellet deosculari, ut eadem fama fertur, D ille miraculose renuit. Ita illi; unde vero certa hujus rei habita fuerit notitia, mox hic subdit Antistius.

m *Lege Numerorum caput 22.*

n *Hujus sancti ex Ordine Praedicatorum martyris gesta illustrarunt Majores mei ad diem 29 Aprilis, quo colitur.*

o *Haec eadem verba, Latine ibidem ab Antistio relata, mox subduntur Italice, proindeque hic Latine non repetenda, sed omittenda.*

CAPUT VIII.

Gesta illius a deposito Prioratu usque in postremum annum vite suae.

Expleto Prioratu, confestim visus fuit instar minimi fratrum conventus; nec regimini se ullo modo amplius immiscuit, praeterquam quod per unum mensem commissa ei fuerit solita novitiorum ac juniorum cura; et in hac simplicitate perseveravit usque ad mortem, quo tamen interim tempore Deo placuit magna per ipsum mirabilia operari. Anno MDLXXVIII ipsa S. Dominici festa luce postquam pranderat in triclinio inter colloquendum cum fratre Ludovico Primo, qui ipsi inserviebat, cum magno mœrore ac perturbatione animi ait: Frater, dum hodie prandebam, dictum mihi est, regem Lusitaniae esse mortuum, et caesum ejus exercitum; idque verum esse, videbis. Post dies decem de eventu constitit: nam die S. Dominico sacra accidit infausta illius miseri regis mors cum totius exercitus strage in regno Fezzano a.

133 Eodem anno cum quaedam Violanta Junear ex gravi febre decumberet, jamque pronuntiasset medicis, eam in magno periculo versari, ac proinde jussisset eandem sacro Viatico muniri, accessit ad ipsam pater Ludovicus, et gravissime commotam invenit. At priusquam ei quidquam diceret, elevavit oculos ad caelum, junctisque manibus, paulisper oravit; deinde vero demittens oculos, bono eam animo esse jussit, Deum ipsam adjuturum. Tum illa petiit, ut se per confessionem Deo reconciliaret, quod et ipse prompte fecit; eidemque deinde petenti, an eodem vespere, an postridie mane sacrum Viaticum susceptura esset, respondit: Poteris ad sacram Mensam accedere, dum egressura domo es. Eodem temporis momento cepit melius se habere, et sine ullo medicamento in fine bidui sanata fuit.

134 Anno MDLXXIX quaedam famula illustris dominae Violantae Milano, Speranza dicta, cui collum scrofulis penitus perforatum erat, audiverat dici, per patrem Bertrandum ab eodem malo convaluisse in Moncada puellam, quae novennio ante illius curandi causa in Franciam profecta fuerat sine solatio; et post haec orasse pro illa Servum Dei, eandemque coram magistro Bargallo, Moncadae rectore ab illo tactam, infra paucos dies omnino fuisse sanata. Quapropter huic alteri magna affulsit spes, fore, ut et ipsa per ejusdem Patris patrocinium

CAP. XIII.
Mortem regis Lusitaniae, et exercitus eadem a se nescit:

graviter decumbenti promptam convalescentiam praedicit:

scrofulis infectis sanat.

A cinium sanaretur, ac proinde precata est prædictam dominam suam, dominamque Franciscam Ferrera, ut Quadragesimalis jejunii tempore se ad hunc conventum eum in finem conducerent, orarentque Patrem, ut eam suis manibus attingeret. Apparuit ille ad hæc nonnihil turbatus, dicens, hoc officium Sanctorum esse, non peccatorum, qualis ipse esset. Verum iste tandiu institerunt, donec se eam tacturum promisit postquam Missam celebrasset. Ea igitur in sacello S. Vincentii celebrata, attingit collum ægræ, et impertita ipsi benedictione sua, oravit pro illa, quæ mox cœpit melius habere; appositaque ejusdem collo Corona ejusdem Patris, in fine unius mensis perfecte convaleuit.

*mirra visione,
et alias secretis
dictis recrea-
tur :*

135 Die Paschæ Resurrectionis post devotissimam processionem, quæ jam a multis annis in hoc conventu fieri consuevit in aurora, et a non multo tempore etiam haberi cœpit in S. Francisci, aliisque ecclesiis, Pater ad cellam suam regressus est, cumque ibidem aliquantisper fuisset, socio, qui illi serviebat, dixit : O frater, si fuisses hic, vidisses aliquid, quod me mirare recreavit, nempe illinc (indigitabat versus conventum Patrum Jesu) magno numero advolantes aves pulcherrimas et alterius speciei, quam quas ordinariè videmus. O ! si vidisses, quid hodie super hanc ædem acciderit ! Postea quoque cum altero sibi familiari loquens ait, inter easdem aves fuisse velut hirundines, diversas tamen a communibus; quia non erant corpore candido alisque nigris, sed contra *b*. Intra utrumque Pascha devotissime obiit frater Bartholomæus della Costa, sed ex Aldea nova oriundus, confessarius patris Bertrandi, quocum dum postridie de istius morte loqueretur frater Antonius Balestero, respondit ei Pater : Hoc mane, mihi super hac arca sedenti consolationis plena in aurem dicta fuere.

*sterili prolem
masculam ob-
tinet : narrat
insignem ap-
partitionem,*

136 Circa hoc tempus obiit Alphonsus Emmanuel Palombo, qui, dum a cubiculis erat duci Nagaræ *c*, proregi Valentia, multis annis improlis manserat in matrimonio. Quare et ipse et ejus conjux eum unanimiter orabant, ut apud Deum intercederet pro benedictionis fructu obtinendo. Sic domina ista intra mensem gravidam se sensit, et subsequenti Quadragesimalis tempore prolem masculam peperit. Eodem anno, biduo triduo ante festum S. Francisci *d*, accessit ad ædes Auditoris Salzedo (quem interdum adire solebat, ut causas pauperum ei commendaret) et inter colloquendum in iuncto sermone de mirabili sanctitate S. Francisci, dixit Auditori : Ego certo scio, quemdam e nostris, mense Septembris proxime elapso, in festo sanctorum Angelorum, ex Officio Matutino, dum cœperat cantari *TE DEUM LAUDAMUS*, egressum, invenisse in claustro SS. Franciscum et Dominicum, et coram S. Francisco prostratum illius pedem dexterum osculatum esse, atque etiam magno cum gaudio et spirituali voluptate figendis vulnere oculis aliquantisper immoratum esse; dum gloriosus S. Franciscus interea illius caput ambabus manibus sustineret, illudque ac vultum ejus suaviter palpando contrectaret, et magnam æternæ salutis spem ei ingereret. Prostravit etiam se idem frater ad pedes S. Dominici eos osculandi gratia; sed hic Sanctus manum suam ei porrexit, quam devotissime osculatus est.

137 Interim prædictus Auditor, observans modum, quo ille loquebatur, quamque effica-

citer hanc visionem narraret, suspicatus, illum ipsum esse de quo ea diceret, sed unde ergo fit, inquiebat, ut pater iste tam insignibus gratis donatus a Deo, semper videatur esse tam melancholicus? Quod aiebat, quia pater Ludovicus quasi semper mœstus vultu apparbat. Reposuit ille; Imo hoc ipsum est, quod illum mœstum facit. Quamquam autem tunc causam non aliter explicaverit, intellectum postea est, fuisse hanc, quod, dum prorogatur vita corporalis, tanto etiam diutius differretur summum illud bonum, quod tanto cum desiderio expectabat. Inde recedens, in egressu cubiculi vidit in quodam altari imaginem S. Francisci, quam dum paulisper aspiceret, Auditor suspensio gressu accedens, ei se inobservatus adjunxit, audivitque dicentem, illam vere ipsi esse similem; unde clarius cognovit, eundem illum esse, cui S. Franciscus apparuerat : quod etiam certius constitit, postquam ipsemet pater Ludovicus a domino patriarcha, hujus civitatis archiepiscopo *e*, qui factum ex prædicto Auditore audierat, interrogatus, ita esse confessus fuit, dicens : Ego ipsum vidi tam clare, quam E nunc Te video.

138 Prædicti anni mense Novembri Dorothea Garzia, quod nihil de marito suo, Christophoro Peres de Almazano, inaudisset, ad hunc conventum venit, Patrem precatura, ut in precibus sui meminisset; sed priusquam illa verbum protulerat, ipse ait : Domina, ora Deum pro marito tuo, quia precibus indiget. Quibus dictis illa perculsa ait : Itane Pater, fortassis ille mortuus est? Non, reposuit illi Pater; sed redibit Valentiam, eumque revisura es. Non multum transierat temporis, cum litteras a marito suo accepit, quibus nuntiabat, se dum Panormo Neapolim navigaret, in magno fuisse periculo, ne a Mauris caperetur, ac deinde vehementi tempestate jactatum, ut necesse fuerit in myoparonem descendere, ut ad littus appelleret, sed tanto cum discrimine, ut omnes ipsum submersum crederent. Ex die autem signatæ epistolæ dicta domina agnovit, hanc iis diebus scriptam fuisse, quando Pater ea ipsi dixerat; rediitque deinde maritus illius Valentiam, ubi hodieque in vivis est.

*mulieri nobili
viri sui periculum ac felicem reditum vaticinatur :*

139 Anno MDLXXX magistratus Sotabis *f* magno tenebatur desiderio eum per quadragesimam ad populum dicentem audiendi, utque id obtineret, institerat. Sed ille valetudinem male affectam causatus negavit futurum, ut vel tres sermones ad eos posset habere. At repentibus illis satisfactum sibi fore, si saltem semel in ea cathedra dixisset, oportuit, eum illic ire. Deus autem sic eum roboravit, ut tota illa quadragesima, nullo prætermissio die, ibidem concionatus sit. Imo interdum etiam duos eodem die sermones habuit, terminatoque Quadragesimali tempore tam validum se judicavit, ut Valentiam pedes reverti voluerit; quod tamen non potuit.

Quadragesimalis sermones ad populum facit :

140 Ego pro certo habeo, hujus Patris preces mihi sæpe multum profuisse, sed maxime, dum hoc anno profectus in Italiam sum. Egerrime volebam illuc ire, conabarque hoc iter impedire : sed Pater laborabat, ut irem, commisitque mihi quædam sua negotia Romæ tractanda. Illius ergo precibus fretus, obtentaque ab eo Sotabi benedictione, Alone *g* ingressus sum navem . . . . ., quæ, inscisi miseris viaribus, pessime erat affecta, in eamque tam copiosa

narrat auctor præsentissima in mari pericula,

A. V. J. AN-
TISTIO.

copiosa aqua penetrabat, ut miraculo adscribendum sit, quod non fuerit in profundum sinus submersa. Dum in hoc itinere quadam hujus boni Patris miracula narrassem aliquot nobilibus adolescentibus, qui Salmanticae litteris operam dederant, horum aliqui et ego ipsum invocavimus, seu, ut melius loquar, Deum per merita hujus Servi illius, gnari, Deum saepe, ut ait S. Thomas, ob merita minorum Sanctorum concedere, quod non solet largiri propter merita majorum.

que in Italiam
navigans. inde-
que rediens
h

141 Ita nobis in hac protectione contigisse videtur, quia Liburnum h salvi appulimus, ubi in terram expositis nobis, necesse fuit reparari navim, quae penitus hiscebat. Ab eo tempore crevit in me devotio, qua ante erga istum Sanctum affectus fueram. Pari modo in reditu ex Italia in Hispaniam in tantum deveni periculum, in quanto umquam alius in mari fuit. Nam priusquam vela faceremus, exorta terribilis tempestas est in ora Liburnica, quae ultra sex dies tenuit; venitque versus nos navis, Squarcia bocca nomine, quae, amisso gubernaculi manubrio, ruptisque rudentibus, tanto cum impetu transversim ferebatur, ut pene non abesset, quin in nostram impingeret, quae, si ab illa tacta fuisset, dissillisset in frusta. Postridie intra minus, quam unius horae quadrantis spatium duo fulmina e caelo in navem nostram deciderunt, quorum primum per eam aliquamdiu percurrit cum periculo pulverem pyrium accendendi; alterum majorem malum incendit, quae propterea excindenda fuit, atque ita nos, saviente tempestate, in medio sinu sine malo triduum navigavimus.

partim illius,
dum etiam vi-
veret, patroci-
nio evasit

142 Et quia navis destituta malo erat, ferebatur velut lanea sarcina super undas; praeterea arcae, ferrei tubi militares, aliaque impedimenta undiqueolvebantur in mare, non sine periculo, ne cui crura et brachia rumperent, aut etiam totos homines contererent. In hisce omnibus angustiis et periculis praeter gloriosam Virginem Mariam, et S. Raymundum de Pennafort, qui mare a Majorica usque ad Barcinonem in suo pallio monastico trajecit i, sanctumque Petrum Gonzalem Telmum k, et alios patronos meos, solui invocare, meque commendare etiam huic benedicto Patri, donec ex hac infausta navi evasi incolumis. Quamvis autem in aliis quoque itineribus multa passus fuero, non tamen umquam tanta, quam in hoc; adeo ut postridie in profundum ferrer; et ego e tantis periculis ereptus a Deo, felicemque negotiorum successum Romae consecutus, magnam hujus rei partem acceptam referam benedictioni, quam bonus Pater mihi impertitus est Setai, et precibus, quas pro me fudit.

oculo alterius
desiderio satis-
facit :

143 Eodem anno inter geminum Pascha domina Francisca Garzia, soror dominae Dorotheae Garzia, quam supra nominavi,angebatur scrupulis, an deberet pluries per hebdomadam ad sacram mensam accedere; et post aliquot consultos patres confessarios decrevit etiam patris Bertrandi consilium exquirere. Cumque ad ecclesiam nostram accessisset, isque ab illa accessus ad sedem confessionalem venisset, antequam illa verbum protulerat, eidem ait: Hac in re ego soleo esse liberalis, ac libentissime suadeo personis, quae Deo servire desiderant, ut saepius Eucharistiam suscipiant.

CAP. XIV.

144 Eiusdem anni mense Maio Maria Joan-

na Boiglia febris, papulis ac variolis vehementer correpta erat, ejusdemque filia gravida pariter vehementer febricabat. Quam ob causam Martinus Vincentius Folches, filius supra dictae Mariae, oravit patrem fratrem Nicolaum Factorem l, qui in monasterio Jesu habitabat, ut Deum pro illis precaretur. Respondit hic, patrem Bertrandum adiret, ipsique in nomine Dei Deiparae diceret, ut quasdam sacras reliquias ad ambas infirmas deferret. Postridie Pater eas adit, et manu ejus supra caput dictae Mariae posita, ait illa, id sibi magno solatio esse. Id ipsum etiam affirmavit filia: quare rogavit mater, ne manum amoveret a capite: eodemque temporis momento ambae melius se habuere et incolumes manserunt. Hinc praedictus Folches magna devotione erga sanctum Patrem animatus, cum fratrem haberet infirmum, uni ex unctione, ad pudenda per chirurgum illi facta, gravissime laborabat, patrem Ludovicum rogavit, ut eum quoque inviseret. Ivit, aliquas preces fudit, et adhibitis reliquiis S. Vincentii, signataque plaga signo sanctae Crucis, cepit aeger subito convalescere.

febres aliaque
mala

145 Eodem anno festa Deiparae in caelos assumptae luce, dum cum aliis fratribus domi esset in sacello S. Ludovici episcopi m processioni adfuturus, rogatus fuit, ut inviseret dominam Isabellam Castigliona Vaziero, conjugem domini Hieronymi Pasquale, nunc Assessoris gubernatoris hujus regni, quae conflictabatur terribili febre, ex qua in delirium et deinde in tantum animi deliquium incidit, ut mortua crederetur. Accessit ad illam Servus Dei, legitque super eam Evangelia; deinde levatis in caelum oculis, totus mutatus est, stetitque velut in ecstasi plangens; deinde vero dimisso capite, febrientis matri, Beatrici Baiarri dictae, et sorori, Tomasae Bonaventurae Vaziero appellatae, alterique mulieri, quae aderat, dixit: Gaude, quia sancta Dei Genitrix, cujus hodie festum celebramus, hanc praestabit gratiam, ne ista moriatur.

suis precibus
pellu:

146 His dictis, sedit, deque sancta Virgine Maria paulisper devotissime locutus est, infirma interim nullum verbum proferente, sed in suo perseverante deliquio. Ast egrediente e cubiculo Patre, suos sensus recepit, clamavitque: Pater, Pater, per amorem Dei regredere: rediit ergo ipse, et manum suam infirmae capiti cum magno hujus solamine imposuit. Postquam autem Pater abierat, O quam magna, inquit ipsa dolens, peccatrix sum, quod locuta non sim cum tanto Sancto, quantus ille est! Postridie contigit altera accessio febris, putabaturque denuo illam morituram, adeo ut jam inciperent deplorare, atque aliqui de promissis Patris ambigerent. Sed paulo post penitus sana evasit, agnitumque est, Patrem vera dixisse. Eodem pariter anno pater Bertrandus Franciscum Vaziero notarium, praedictae aegrotae patrem gravissime decumbentem invensum jussit eum bono animo esse; nec enim ex hoc malo moriturum: itaque factum est, patre filiaque hodieque superstibus.

et aegrotantibus
pristinam va-
letudinem pol-
licetur :

147 Contra ejusdem anni mense Novembri in morbum lapsus Vincentio Vaziero, supra dictae mulieris fratre, Pater casu transiens per plateam, ubi ille habitabat, rogatus est, ut super eum Evangelia legeret. Ingressus cubiculum eidem dixit: Frater, solare te, quod Deus

cuidam mor-
tem vaticina-
tur; alteri
modicam mes-
sem;

te

A te nolit in hoc mundo, eundemque piis monitis confirmavit. Matri quoque ait, ne contristaretur, si Deus ipsi vellet hunc tollere filium. Posthæc infirmus indies se pejus habuit usque ad mortem, quam duobus tribusve mensibus post obiit. Antequam ista contigerant, ineunte vere, fuerat Pater ad fenestram cellæ suæ, dum plueret, dixeratque ei Alphonsus Manuello, prosperam illam tempestatem sementi esse; sed responderat ipse: Exspecta modo, videbis messem futuram, quæ propter peccata hominum erit admodum modica. Non videbatur istud vaticinium eventu probandum, cum tunc tempestas ita faveret, ut copiosa rerum omnium messis speraretur. Sed omnino contrarium evenit, quia ab Aprili non pluit; unde sementis frumentorum multum passa sit; mense vero Septembris tantum pluit, ut major nvarum pars perierit.

alteri morbum
regis indicat:
caelesti visione
recreatur:

149 Ejusdem anni MDLXXX mense Septembris dux Nasciariæ n venit pro more suo ipsum in sua cella visurus, qui a Patre rogatus, si quæ nova de rege o haberet, respondit, eum optime valere. Tunc Pater reposuit: Optime? Imo ægre; Deusque pro ipso orandus est. Nec quidquam præterea de morbo regis innotuit, nisi post dies aliquot, quando litteræ ex aula allatæ fuerunt. Eodem tempore invisit ipsum quidam doctor consilii regii, illi plurimum devotus, qui cum eum admodum hilarem videret, lætitia causam petiit. Ille vero respondit: Quia Deus singulari gratia me hodie dignatus est: nam paululum ante auroram aperiens mihi fenestram cellæ apparuit Redemptor noster affixus cruci, qualis pendit in monte Calvariæ, meque maxime consolatus fuit.

mortem suam
prædicit:

150 In vigilia S. Dionysii non parum afflictus fuit, quod a quodam iudice postulatus, jussus esset ire in arcem, invisurus in carcere quemdam Maurum, qui suspendendus aut lapidandus erat; putaretque, potius alium, doctiorem aptioremque patrem ad id opus fuisse. Porro dum ut illuc tenderet, ex majori claustro in minus cum Patre magistro fratre Petro Salmanticensi, qui eum comitabatur, transiret, dixit ei: Eja, pater magister, memento hujus diei, quo ego dico tibi, et morte retine, me eo die anno sequenti mortuum fore. Quod et factum eo modo, quo dicturi sumus; quia, licet hæc dixerit in vigilia S. Dionysii, non tamen intendit dicere, nisi de ipso die S. Dionysii, atque altera vice, de sua pariter morte loquens, ejusdem diem tam manifeste indicavit, ut per aliquot menses, priusquam ille obiit, Valentia publice dictum fuerit, ipsum festa die S. Dionysii moriturum.

Ejus consilio
recuperantur
amisso.

151 Die secunda Novembris dicti anni dux Nasciariæ præcepit domino Jacobo Fenero, hujus regni gubernatori, ut duas scripturas, ad negotium maximi ponderis spectantes, quas illius decessor dominus Vespasianus Gonzaga prorex, eidem servandas commendaverat, quibusdam legendas exhiberet. Dicitur autem dominus Jacobus omnia sua scrinia et arca diligentiissime scrutatus, iis non inventis, vehementissime anxius fuit, quod id in magnam honoris rerumque suarum jacturam cedere posset. Nec ausus est hasce animi angustias cum quoquam conferre, nisi cum patre Ludovico, cui ait: nullam sibi spem esse scripturas illas ulla ratione humana reperiendi. Respondit Pater: Do-

mine, dic Orationem, per quam ego vidi magna fieri miracula: Dic nonies canticum Magnificat, idque etiam ego faciam, et aliis quoque hujus conventus fratribus te commendabo. Erat tunc Sabbatum; die autem Lunæ proxime secuto accessit ad dictum dominum quidam presbyter dixitque: Domine, admodum afflictus es de non inventis ejusmodi scripturis: ne turberis; quia ego eas tibi hac vespera afferam; et reipsa attulit. Ratio, cur nonies dicitur Magnificat, hæc est, ut novem Angelorum chori gloriosam Virginem pro reperienda re perditâ precentur.

A. V. J. AN.
17570.

152 Mense Decembri dominus patriarcha p, diœcesim suam visitans in Torre q, ut se cum bono isto Patre paululum solaretur, eumque in diuturna sua solitudine et laboriosis exercitiis, quæ ejusdem valetudini non parum nocebant, nonnihil recrearet, scripsit ad ipsum urgentes litteras, ut ad se veniret. Ivit Pater, ibidemque aliquot dies cum isto Antistite versatus est, perpetuo de Deo pro more suo colloquens. Valentiam deinde redeunti patriarcha instanter commendavit, ut dominum Michaëlem Vich canonicum, qui ægrotabat, inviseret: E verum ille, qui cum eo nunquam fuerat locutus, nec solitus se in alienas aedes insinuare, non curavit eum tunc invisere. Appropinquante deinde Natalitio festo Christi, dictus canonicus ratus sese melius habere, voluit se exhilarare, jussitque domi suæ fieri placentas et lagana, et vina saccharo et cinnamomo condita, et excellentes cappones, aliasque cupedias in festum comparari.

Commendati
sibi canonici
p
q

153 Sed pater Bertrandus in cella sua instantem mortem illius ex visione intellexit; quapropter statuit ipsum eodem die adire, eundemque libere edicere, ut se ad eam præpararet. Adivit ergo, et apprehensa illius manu dixit: Domine Michaël, cura, huc deferri sanctissimum Sacramentum, et illud suscipe, et conde testamentum, resque tuas dispone, nec amplius cogita de festis et recreationibus: appropinquas enim morti, et ante festum Nativitatis Domini ibis ad paradisum. Nec turberis propterea; nam et ego eo tendo, et intra annum finiero meum cursum. His auditis, canonicus sine mora omnes qui aderant, dimisit, solique F ambo secreto egerunt. Egresso deinde e cubiculo patre Ludovico, regressi ceteri domestici reppererunt canonicum sibi pectus percussentem seque coram Deo reum arguentem.

instantem mortem prævidet,
cumque nil opti-
mantem moriens

154 Missis itaque factis omnibus curis aliis, studuit se comparare ad mortem, de qua omnibus reliquis diebus devote semper locutus fuit; in vigilia autem Nativitatis instanter petiit, si jam festum illuxisset, atque ita matutino ejusdem gloriosi diei tempore animam Deo reddidit. Interrogatus a gravibus personis Pater, quo modo hæc se habuissent, respondit, sibi illum in cella sua velut mortuum visum fuisse. Videbatur tamen aliquid præterea vidisse; cum ex eo solo nequiverit determinatum diem mortis cognoscere: proinde secreto petiit ab eo frater Antonius, tiro professus, quo pacto ex conspecto in cella sua mortuo hunc in Nativitate Domini moriturum, noscere potuerit; atque hoc responsum tulit: Fili, sat nosti, Deum, dum aliquid intellectui nostro revelat, etiam concedere gratiam, ad certo cognoscendum, quid significet, quod revelat.

ad pie morientem
disponit:

155 Mane

A. V. J. An-
tistio.
periclitanti in
partu

155 Mane Nativitatis Dominicæ Hieronyma Centella, uxor M. Cosmæ Clemente, jam septem mensibus gravida ex variis indicibus ac defectio- nibus, quæ ipsi accidebant, sensit se partui proximam, totoque illo die cum nocte sequenti numquam cessavit copioso sanguine fluere, ita ut medici illius vitæ veriti, curarint, ut se sa- cra confessione expiaret. Postero die vir ejus, huic Patri plurimum devotus, ad conventum nostrum recurrit, eum precaturus, ut pro sa- lute conjugis suæ Missam celebraret. Sed eo adveniens, intellexit, ipsum jam egressum esse, ut ad altare majus celebraret. Quam ob rem contristatus, propositum suum sacristæ indicavit, conquerens de adversa sibi sorte, quod serius venisset. Consolatus illam sacrista est, bonoque animo esse jussit, quod ad se per- tineret applicare Missas fratrum, et re ipsa illi applicaret eam, quam tunc dicebat Pater.

Missam cele-
brando, inscius
succurrit.

B

156 Ivit ergo, ut eidem Missæ interesset; dumque intererat, uxorem suam devotissime Deo commendabat, dictum Patrem pro illius salute patronum suum allegans. Dum vero ele- varetur sanctissimum Sacramentum, insonuit horologium, et ipse singulare animi gaudium sentiens sine ullo dubio sibi persuasit, uxorem suam extra omne periculum positam. Post Mis- sam convenit Patrem, multumque sollicitus precatus est, ut pro suæ conjugis salute apud Deum intercederet. Ast Pater vix passus mo- ram ad eum auscultandum, quia concionatu- rus in ecclesia S. Stephani properabat, solum respondit, ut Deo gratias ageret, suasque pro infirma preces addixit. Domum itaque redux cognovit, ipsam eodem tempore, quo eleva- tum fuerat sanctissimum Sacramentum, eni- xam fuisse puerum mortuum; certe non abs- que miraculo, quia, teste quidem obstetrice, sic ille situs erat, ut naturaliter nequiret expel- li. Permansit illa infirma, gravi febre correpta, jussitque, se in Patris orationibus denuo com- mendari. Accedenti proinde iterum marito, ipse nihil auscultans, solum dixit, ut bene abi- ret; Hieronymam enim se melius habere, ne cruciaret se, nihil enim mali eidem accessu- rum: uti etiam vere nil contigit.

C

ANNOTATA.

a *Consule, si lubet, historicos de hac infe- lici Sebastiani Lusitanæ regis expeditione Africana, in qua ille, dum adversus Abdelme- lechum, Fezzæ ac Marrochii regem, pugnat, vitam et exercitum suum amisit assignato anno 1578, die 4 Augusti, quæ S. Dominico sacra est. De hoc vaticinio in Relatione Audi- torum Rotæ brevissima habetur mentio his verbis: Miserabilem regis Portugalliæ obitum ante alicujus nuntii adventum cognovit.*

b *Quid hæc sibi velit visio, non intelligo; neque enim angeli videntur hic indicari.*

c *Nagara, incolis Nagera, Hispaniæ urbs est in Castella Veteri, Ducatus titulo or- nata.*

d *Assisiatis nimirum, cujus Acta illustra- vimus die 4 Octobris, quo colitur.*

e *Fuit is Joannes Ribera, patriarcha An- tiochenus, et archiepiscopus Valentinus S. Ludovici, ut per decursum hujus Vitæ con- stabit, amantissimus, eidemque perquam fa- miliaris.*

f *Vide Annotata ad cap. 4, lit. f.*

g *Alone, indigenis Alicante, regni Valen- tini oppidum est cum capaci tutoque portu in ora maris Mediterranei.*

h *Liburnus, seu Liburni, indigenis Livor- no, celebris Etruriæ civitas est portusque in ora maris Tyrrheni, Magno Etruriæ duci parens.*

i *Hujus Sancti, tertii Generalis Ordinis Prædicatorum, gesta apud nos data sunt ad diem 7 Januarii, ubi pag. 111 et sequenti, num. 26 mirabilem illum per mare transitum leges.*

k *Nescio, an hic S. Petrum, ex Ordine Prædicatorum martyrem indicet, an eum- dem, quem subdit, Gonzalem Telmum, mihi ignotum.*

l *B. Nicolaum Factorem Ordinis S. Fran- cisci designat, quem S. Ludovico admodum familiarem vixisse, infra videbimus.*

m *Tolosani scilicet, qui colitur die 19 Augusti.*

n *An Nagara, de qua supra.*

o *Nempe de Philippo II, Hispaniarum re- ge, qui multis annis supervixit.*

p *Joannes Ribera, patriarcha Antiochenus et archiepiscopus Valentinus, ut supra jam annotavi, S. Ludovici amantissimus.*

q *Vide Annotata ad cap. 2, lit. l.*

CAPUT XI.

Quædam alia variis temporibus a Sancto, dum viveret, gesta.

Modo juverit multa alia de hoc Servo Dei narrare, sed alia ratione, quam qua su- periora recensuimus; hætenus enim, quantum licuit, studui notare personas, temporaque et loca, cum quibus, quando et ubi singula contigerunt; verum id in hoc capite raro potero præstare; si enim personas nominavero, velut gravem illis injuriam intulisse censebor. Dein- de itaque passim nec locus, nec tempus, nec alia peculiaria gestorum adjuncta notabuntur, per quæ veniri posset in notitiam personarum a: alias quoque eadem silebuntur, quod ea scire non potuerim, vel non ulterius investiga- verim: præterquam quod in multis quoque, quamvis ea omnia sciremus, et sine ullius de- trimento exprimere possemus, cum eadem ni- hilominus cautione processuri simus, ut obser- vemus istud Sapientis monitum: Non laudabis quemquam in vita sua b; quia non expedit cuiquam umquam occasionem suggerere vane gloriandi, fierique insuper potest, ut, qui ho- die bonus est, postero mane malus sit; nec vo- lumus, ut quisquam, mutata vita sua, huic au- thenticæ historiæ præjudicio esse queat.

158 Duo potentes viri ambo eandem concu- binam publice habebant cum gravi scandalo incolarum loci, ubi habitabant. Noster bonus Pater, postquam eos aliquoties secreto monue- rat, bisque generaliter adversus concubinatum concionatus fuerat, prædicavit peculiariter ad- versus eos asperime, multo sale plagas fricans; quia

CAP. XV.
Monitum au-
ctoris de nu-
tata scribendi
ratione.

F

a

b

Duos concubi-
narios, frustra
monitos,

A quia propter gravitatem scandali publici necesse erat, ut eos argueret in faciem, quemadmodum S. Joannes Baptista arguit Herodem c. Sic autem se res habuit: Dum cathedram concionaturus ascenderet, sensit sibi in animum inspirari omnia, quæ dicenda erant, non secus ac suis auribus audisset; erantque multum diversa ab iis, quæ studiose paraverat et decreverat dicere; sicque ea audiebat, ut manum suam retro aurem teneret, ut solent quidam surdastri d, ut melius audiant; et quicquid ei dictum tunc fuit, ejusdem memoriæ impressum hæsit, uti sigillum impressum ceræ molli recteque dispositæ.

intincto animo publice arguit, ac mirabiliter vincit:

159 Similiter etiam sensit tam firmum cordis propositum, tantamque fortitudinem animi, ut, si adfuisset centum homines ad eum trucidandum, non fuisset omissurus dicere, quæ dixit, aut predicare, quæ prædicavit. Quod quidem quemdam sic exacerbavit, ut jam loco se moveret ad illum precipitandum e cathedra; sed vultum illius intuens, totum igneum videre sibi visus est, nec ausus fuit tam grave nefas committere. Post hæc subito se recipiens ad domum concubinae suæ, visus est sentire circum se ingentem flammam: unde ille plenus terrore ingressus domum est, omniaque, quæ facta fuerant, eidem narravit; quæ mox tam vehementi concussa pœnitentia est, ut ad patrem fratrem Ludovicum accurrens, ad ejusdem pedes se projecit; a quo domum patris sui remissa est. Alter vero eorundem duorum ea predicatione in tantam efferebuit iram, ut Servo Dei aliquid mali moliretur; sed pater Bertrandus, licet eum ad se venire videret, non curavit se recipere in ecclesiam, sed desiderans pro veritate et justitia mori, ivit ei obviam, et benigne salutavit, rogans, si qua re indigeret. Strenuus autem iste vir descendens ex equo, provolutus ante illum in genua insolentia suæ veniam poposcit.

impudicum videt a demone catenis constrictum teneri:

160 Dum quidam alter esset in domo amicae suæ, tam pernicioso terribilique malo correptus fuit, ut nec se movere, nec moveri potuerit e loco, in quo erat; sed ibidem intra paucos dies obierit, pessime affectus et corpore et animo; quamvis extremis Sacramentis ante obitum muniri potuerit. Rogatus autem a me pater Ludovicus, quid de hoc divino judicio sibi videretur, nil respondit, nisi isto in ecclesia colloquente cum femina, superfuisse ibidem quamdam spirituales personam, quæ vidit ipsum gravibus catenis ferreis a demone constrictum teneri. Ego vero suspicor, istam personam spirituales ipsum patrem Ludovicum fuisse, quia ecclesia, quam mihi nominavit, consueverat ab ipso frequentari.

ambitiosus Religioso defectivum a suo Ordine vaticinatur:

161 Quidam Religiosus in una e primariis ecclesiis concionaturus, invitavit patrem Bertrandum, ut audiret accederet; quod ille libenter fecit. Finito autem sermone, traxit illum sorsum, atque: Reverende pater, bene quidem concionaris, sed multum ambitiosus es, et admodum parum humilis. Aliquo tempore post idem iste Religiosus volebat in Italiam proficisci; sed orabat pater Bertrandus, ne id faceret, affirmans, si eo tenderet, ipsum ab officio suo turpiter deflexurum. Ille nihilominus illuc perrexit, cumque jam Romam pervenisset, debebat ibi hilariter sua presententi sorte, et ingenti spe futurae lætus: dum-

Octobris Tomus V.

que doctor Josephus Stephano, qui nunc canonicus Segobrigensis e est, aliquando coram ipso laudabat patrem Ludovicum, pro Sancto ipsum a se haberi asserens, respondit iste frater: Itane? Apposite; imo insulsus et admodum temerarius est, quod ud quam verum sit, scias, ipse vetuit, ne Valentia discederem, prædixitque, si in Italiam venirem, mihi prorsus male cessurum; Maneat sane ipse Valentia; ego hinc contendo non discedere sine mitra, aliave auctus dignitate. Sed mitra ista dignitasque non alia fuit, quam quod in Hungariam profectus, ab Ordine suo defecerit, et post multa commissa flagitia infeliciter mortuus sit.

A. V. J. An-
1570.

162 Intransi in cellam suam cuidam doctori consilii regii sanctus Vir, simulatque ipsum conspexit, ait: Sta fortiter, sta fortiter! Respondit ille: Qua in re, Pater? Reposuit Pater: In tali negotio, quod hodie in tali loco tractatum est: eratque negotium secretissimum. Quod admirans doctor subjunxit: Sanctus Deus! Quis tibi hoc dixit? Pater vero, extensa manu, Crucifixum in cella sua indigitavit, quem postea obtinuit dominus Joannes Buiglio de Arenus, a quo hæc audivi. Altero die idem doctor, observans, Servum Dei obturasse fissuram seræ janua cellæ suæ, subridens dixit: Deus bone! Pater, fortasse id fecisti, ne nos quamdam eximiam apparitionem videremus. Verum ille nihil respondit, sed obverso dorso ad fenestram accedens, elevatis in cælum oculis, dixit: SOLI DEO HONOR ET GLORIA IN SÆCULA SÆCULORUM. AMEN.

doctorem de re secreta monet: spernit inanem gloriam.

163 Servo Dei conciones habente in quadam ecclesia extra urbem sita, quædam auctoritate pollens persona, scire cupiens, an ille nihil adversus suam pravam vivendi normam dicturus esset, uni e turba, quæ ad illius sermones ibat, sub jurejurando commisit, ut, si Pater quidquam adversus se dixisset, sibi referret. Postquam hic abierat, pari juramento obstrinxit et alterum, et hoc dimisso, etiam tertium. Contigit autem, ut, cum dicta ecclesia longe inde distaret, eorum ultimi assecuti sint primum, irentque simul, sed tristes, nec auderet quisquam eorum causam sui mœroris alteri pandere. Tandem eorundem unus dixit sociis suis: Nos omnes incedimus mœsti, et dubito, an non eadem de causa. Dicite mihi per vitam vestram, quare sitis tam tristes. Responderunt illi: Mœroris nostri causa est, quod exploratores nos agere, oporteat adversus sanctum istum Virum; sed et iste subdidit: In eadem ego quoque sum navi. Ita colloquentes pervenerunt ad ecclesiam, ubi Patrem hæc verba in cathedra dicentem audierunt: Pharisei non nisi unicum Judam adversus Redemptorem nostrum Jesum Christum quæsivere; amici autem mei adversus me quæsierunt tres. Quibus dictis, isti hæserunt attoniti.

ocultos verborum suorum exploratores sibi notos esse, significat:

164 Hunc Patrem nostrum quidam vir mundanis rebus addictus cum muliere in ecclesia colloquentem conspicatus, de eo temerarie male opinatus fuit; sed, recedente femina, Pater ad ipsum accessit, dixitque: Domine, tu de me taliter judicasti, sed certum est, te errasse. Quidam Religiosus petiit ab eo facultatem certum locum adeundi, sed non ivit, verum ingressus plateam est, quæ ducit ad Cartusiam, ubi de suo in hunc Ordinem transitu egit cum quodam

secreta, etiani cordium.

A. V. J. VARI-
TISTIO.

quodam patre, qui ipsum monuit, ut caveret sibi, ne forte ea cogitatio diabolica esset. Dominum reducem fratrem rogavit Pater Bertrandus, unde veniret; dicentique, se venire ex eo loco, pro quo adeundo petierat licentiam, respondit: Non ita est: redis tu ex tali loco, ubi talis pater te monuit, ut caveres, ne tentatio esset; qualis re ipsa est.

divinitus intel-
ligit,

165 Quidam hujus civitatis prælatus domino patriarchæ, archiepiscopo Valentino, narravit, quemdam virum ecclesiasticum, cum semel ad invisendum Servum Dei accessisset, auctero ab eo vultu aliquamdiu exceptum esse, nec permissum in cellam ingredi. Quod ubi vidit ecclesiasticus iste, recordatus est cujusdam peccati, cujus reus erat, ac vehementissime penituit, seque emendavit. Postea ad Patrem rediens, lætissime ab eodem susceptus fuit, cum eoque aliquo tempore familiarissime conversatus; unde cognovit, Patrem secreta cordium penetrare. Atque hoc profecto indubitatum est; quin etiam Dominus ipsi sæpe ostendebat spiritum et animum eorum, qui cum illo

B agebant. Unde etiam contigit, ut certum doctorem, de peccatis suis confessum, sacraque Eucharistia, ut Jubilæi indulgentias lucraretur, refectum, fixis oculis intuitus, eidem dixerit: Cave, ne muteris, jam enim te bene habes.

Miræ illius vi-
siones.

166 Quidam vir ad nostrum conventum veniens ut cum ipso loqueretur, invenit eum celebrantem Missam, et ante altare cadaver extensum humi. Post Missam (quamvis nesciret, Patrem pro mortuo celebrasse) rogavit illum, quis iste defunctus esset, qui extensus humi jacebat, dum ille celebraret. Cui Pater respondit: Celebravi Missam pro defuncto. Re vera autem eo die nullus in ecclesia nostra sepultus fuerat; sed fortasse anima illius mortui humano corpore assumpto interfuerit Missæ, quæ ab eo pro ipsa celebrabatur. Sacram Eucharistiam in ecclesia nostra porrigens cuidam sæculari, qui pilos barbæ et capitis admodum prolixos habebat, vidit subito illum vultu mutatum, capillosque capitis modo tam insolito erigi, ut magnopere admirandum esset. Post communionem duxit ipsum seorsum, precatusque est, ut indicaret, quid sibi in sacra communione accidisset. Respondit is se vidisse ex sacra Hostia tantam prodire lucem tantumque splendorem, ut plurimum admiratus, plenusque gaudio permanserit, quod rem tam stupendam in sanctissimo Sacramento suis oculis conspexisset: quæ res deinde etiam in corpore miros istos procuraverit effectus.

Mulierem sa-
pientius impudice
lapsam ad fru-
gem reducit.

167 Quodam die invisit personam hujus civitatis, et digito monstrans certum locum, ait illi hæc verba: Tu ibi offendisti Deum toties cum tali homine. Dieta persona ista audiens (ut jta dicam) mortua concidit; maxime, quod ipse apprime sciret numerum peccatorum illius; subjunxitque Pater: Et quia solus Deus potest tuo malo mederi, vide, quanti mihi constant peccata tua; ac discooperiens collum suum et partem scapularum, ostendit illi carnem suam lividam et sanguinolentam a verberibus, quæ sibi infixerat pro peccatis ejusdem. Hinc illa pudore perfusa ait: Pater, quid me fiet? Ergone in hoc peccato semper perseverabo? Non, reposuit Pater; nunc enim ei præcedemus viam. Tuncque dixit mulieri: Potes hunc in finem curare, ut fiant quindecim Missæ, quas in memo-

riam quindecim mysteriorum Rosarij gloriosæ D Virgini novisti. Obstupuit illa ad hæc; quia soli Deo hoc suum notum erat votum, quod fecerat, ut ex isto peccato emergeret. Hinc patuit, ipsum, ut erat propheta in cognoscendo peccato præterito, ita etiam fuisse in prædicendo remedio futuro: ita enim evenit, ut ipsa, licet cum illa persona Deum sæpissime offendisset, facili negotio se ab eadem removerit, nec unquam in priorem deplorandum statum reciderit.

168 Dum in quodam conventu Prior esset, mulieri, cujus confessionem Sacramentalem ex-
currit: infor-
tunia Religioso
prædicti,
ceperat, ait: Nosti istam Dominam? Adj, obsecro, aedes ejus, et da ipsi hosce duodecim regales. Ivit illa, eamque dominam ea de re turbatam reperit; at, quamvis initio recusaret eleemosynam recipere, deinde tamen audiens, a quo missa esset, admisit, dicens: Vere ego hodie istis nummis egeo; sed indigentiam meam nemo nisi Deus, noverat. Alias cum quodam Religioso loquens, ait illi: Pater, te enixe Deo commenda, brevi enim magnis difficultatibus totque tam corporalibus, quam spiritalibus tribulationibus immergens es, ut etiam E parentes tui inde graviter affligendi sint. Post aliquod tempus eidem patri nec expectanti, nec quærenti, obtigit occasio proficiscendi in Italiam, ubi expertus agnovit probavitque veritatem eorum, quæ noster ei dixerat; eoque modo ipsi cesserunt sua negotia, ut etiam parentes multum passi fuerint.

169 Possemus hic referre aliquot eventus in-
cur Sancti
multa patien-
tur;
solitos, qui illius inimicis obtigere; sed neminem volumus confundere. Quam ob rem de persecutionibus, quas ille passus est, solum dicam, quod ait Ecclesia: " Sancti tui, Domine, mine, florebut sicut liliu. " Non solet liliu fragrare odore simili jasmينو, violæve aut caryophyllo, quæ suaviter fragrant, ac pene omnibus placent; sed odorem spirat tam vehementem, ut non satis firmis capitibus dolorem creet; ut hinc intelligamus, bonos ordinaria quadam bonitate præditos toti mundo solitos placere; Sanctos vero excellenti bonitate vigentes, effundere fragrantiam tam vehementem, ut multi eam nequeant tolerare. Hinc Paulus, excellentissimus Sanctus solebat dicere: Christi bonus odor sumus; sed aliquibus quidem P sumus odor vitæ in vitam, aliis vero odor mortis in mortem f: proinde mirandum non est, si pater Ludovicus quosdam adversarios passus sit g.

170 Jam vero ut ad propositum redeamus, non satis erat dæmoni hunc sanctum Virum aliorum hominum opera persequi, sed etiam ipsemet ad eum male mulctandum prosiliit. Hinc Ludovicus semel dixit socio suo: Mi frater, stuperes; si scires molestiam, qua me afficiunt maligni spiritus: aliquoties me e lecto pertrahunt, cogorque me meis manibus tueri: alias etiam me ingresso in ecclesiam, terribilis dæmon stabat juxta vas aquæ lustralis, quam cum pessime oderit, fortasse voluit me ab ea prohibere.

171 Valentiam advenerant tres religiosi cu-
De tribus Reli-
giosis vaticina-
tur.
jisdam Ordinis, quorum duo patrem fratrem Ludovicum inviserunt, qui eos in cellam S. Vincentii duxit, dicens, ut ibidem non nihil præstolarentur, rediensque ad cellam suam tribus in ea horis moratus est, orationi, ut creditur, semper intentus. Post ad eos reversus, eorumdem unum a dexteris suis, alterum a sinistris

A a sinistris sedere jussit. Tum ad eum, qui a dexteris erat, conversus inquit : Pater, tu es Benjamin, id est, Filius dexteræ, itaque solet te vocare tuus pater Prior ; quod valde miratus hospes est, expendens, quo pacto id illi innotuisset. Posthæc subjunxit ille : Patres, an vos non estis terni ? Responderunt, tertium patrem non voluisse una cum ipsis venire. Quis modo vestrum erit, prosecutus est pater Ludovicus, qui sumpto atramento et calamo scribat, quæ ego ipsi dicturus sum ?

eventu probante.

172 Ego video ibi arborem, tres ramos habentem, quorum unus fuerit, quantum volueris, rigatus aqua, nullum umquam fructum proferet ; quam ob rem recidetur et in loco admodum angusto reponetur ; alter ramus aliquem fructum dabit, sed acerbum ; ac proinde et ipse truncabitur ; jamque videor illum videre in sepulcro. Tertius feret fructus suaves, et conservabitur : hisque dictis, jussit eos secreta habere, quæ dixerat, usus iisdem verbis, quibus Christus ad Apostolos suos Matthæi xvii :
B « Nemini dixeritis visionem hanc, donec Filius hominis a mortuis resurgat. » Petierunt postea ab illo, verene ea effigies beatissimæ Virginis, quæ in ista cella servabatur, locuta fuisset cum S. Vincentio. Affirmavit ipse, ac præterea etiam locutam fuisse cum aliquo fratre, qui in eodem conventu habitabat. Rogarunt illi : Forte is Tu es ? Responditque : Non licet mihi dicere, quis iste sit. Jam vero uni e tribus istis Religiosis tam male cessit, ut in amentiam incidit, et inclusus carceri sit ; nec de eo plura dictu opus est. Alter, quamvis bonus esset Religiosus, erat tamen naturæ asperæ et impetuosa, nec diu vixit : tertius hodieque superest in suo religioso Ordine, multis bonis exemplis præluens.

Multis claruit vaticiniis,

173 Ex hisce aliisque in hoc libro relatis constat, hunc Servum Dei sæpe illustratum fuisse spiritu prophetiæ. Dico sæpe ; quia certum est, quod docet S. Gregorius in Ezechiellem et in libris Moralium, sanctusque Thomas in secunda parte ; nimirum Sanctis non semper in promptu esse spiritum prophetiæ ; sed eos aliquoties loqui ex sua propria prudentia, tuncque posse errare. Nec tamen id obest eorundem sanctitati ; quia, uti S. Thomas ibidem ait, quod Sancti ex proprio sensu et secundum humanam prudentiam, consideratis adjunctis temporum locorumque et testimonio personarum fide dignarum, dicunt, non asserunt, se didicisse ex revelatione divina ; imo student opiniones suas stabilire rationibus humanis ; ut solent alii doctores.

Christum Dominum videt : impudicam ad officium suum reducit :

174 Aliquando rogatus a patre magistro fratre Petro Salmanticensi, hic Servus Dei, ut quippiam singulare sibi a Deo revelatum diceret, respondit, se, cum die Resurrectionis Domini nostri noctu ante alios fratres surrexisset et lecto, et in choro diu fuisset, subito cœpisse horrere, vidisseque Dominum in tanta majestate, ut totus mundus cum eo comparatus nihil esse videretur. Nempe viderit totum mundum instar exilis bullæ aqueæ, uti scribit S. Gregorius de S. Benedicto patre suo. Quodam in loco mulier maritata inhærebat prave consuetudini ; et quantumvis bonus Pater contra istum errorem coram ipsa sæpe concionatus fuisset, nullum ex eadem fructum retulit. Contigit autem quadam nocte, ut ipsa in lecto

suo sola cubans, præter solitum expergisceretur, videretque ingens in cubiculo suo lumen, et in hujus medio Religiosum Dominicanum, id est, patrem Bertrandum, splendidissimum, digito suo ipsi minitantem. Quo viso sic territa fuit, ut ab ea consuetudine imposterum abstinuerit viroque suo adhæserit.

A. V. J. An-
tismo.

175 Dum dominus Franciscus Borgia h fe-
Francisco Bor-
gia fausta præ-
dicat de remis-
sionibus sibi pecca-
tis fit certior
h
bribus aliisque malis laborabat, jamque de illo desperaverat medicus, agebaturque, ut ad condendum testamentum seque comparandum ad mortem induceretur, invisit illum Pater atque, ut Deo consideret ; confestim enim ipsum salvum et incolumem descensurum e lecto, duosque filios, quos habebat, tum etiam cælibes visurum uxoratos : atque ita factum est. Narrat pater dominus Michaël de Vera, Cartusianus, nostrum bonum Patrem aliquando cum persona, divino servitio admodum dedita, colloquentem, magna cum simplicitate, injuncto secreti silentio, dixisse, sese quodam die audivisse vocem, quæ diceret : Frater Ludovice, jam remissa tibi sunt peccata tua ; subitoque conspexisse, non in spiritu, sed corporaliter, advolantem columbam, rostrum suum ejus ori inserentem. Hoc prædicta persona, non nisi post patris fratris Ludovici obitum revelavit.

Francisco Bor-
gia fausta præ-
dicat de remis-
sionibus sibi pecca-
tis fit certior
h

176 Quædam mulier Patri commendavit, ut Deum precaretur pro quodam, qui in malo versabatur statu : rogata autem ab eo, quis is vir esset, dixit, id se non posse dicere. Tum ille ait : Is vir est talis conditionis, tali fungitur officio, talique nomine vocatur. Quod responsum ipsa admirata, quod gestum fuerat, narravit cuidam presbytero, in sacra Theologia magistro : qui ipsi reposuit : Non tibi hoc mirum videatur ; cum pater Ludovicus velut propheta sit. Quadam nocte in spiritu vidit, sepulturam fratrum aperiri, in qua multa cadavera integra jacerent, atque hominem in eam ingredi, eaque corpora irreverenter hinc et inde dejicere. Notabat autem Servus Dei, eadem non male oluisse, mirabaturque vehementer temeritatem illius, qui tam parum reverenter tractabat manus corpora eorum, quos spiritus suus illi significabat esse in cælo.

virum, pro
quo rogabatur,
divinitus cog-
noscit : no-
cturna visio ei
exhibita

177 Sibi postea redditus sollicitè expendit, quid hæc visio indicaret, et subsecuto matutino tempore vocavit sacristam minorem, rogavitque secreto, an sepultura fratrum umquam fuisset iis diebus aperta ; cumque is id negaret, instanter petiit, ut, si forte contingeret, eam aperiri, se moneret. Non transierat biduum, quin certis de causis sepelienda in ea esset quædam domina ; ac proinde monitus a sacrista Pater, dum aperiretur sepulcrum, adfuit, et adhibitis perspicillis per os sepulturæ ea corpora attentissime intuitus est, quorum multa etiam erant integra, quamvis locus iste esset perquam humidus et aliquoties etiam aquæ plenus. Cum hæc sic se haberent, voluerunt immittere scellas, sed non potuerunt propter multitudinem corporum. Quare unus e vespillonibus, qui istud corpus ad sepulcrum portaverat, ingressus est, dictaque integra corpora arripiens huc illucque rejecit, dicens sibi, Quam integra sunt corpora ista, nec fetentia ! At pater Bertrandus ait sacristæ : Nonne jam vides, fili, quod ego tibi altero die dixi : ac valde doluit, in corde suo reputans, ea corpora non debere tam parum reverenter tangi et tractari. Et sa-

de corporibus
in communi
fratrum sepul-
cro non recte
servatis.

A. V. J. An-
TISTIO.

ne sunt in ista sepultura ex iis aliqua, quæ in peculiaribus locis et honoratissimis sepulcris mercantur reponi.

ANNOTATA.

a *Adverte, quam accurate observet, quæ in Prologo num. 9 servanda sibi proposuit.*

b *Ecc. cap. xi, §. 30 : Ante mortem ne laudes hominem quemquam.*

c *Matthæi cap. 14, §. 4 : Dicebat enim illi (Herodi Joannes) Non licet tibi habere eam, nempe Herodiam uxorem fratris ejus.*

d *Fuisse Sanctum surdastrum, jam dictum est.*

e *Per Segobrigam (quidquid sit de situ antiquæ Romanis notæ) videtur hic indicari civitas episcopalis regni Valentini, Segorue vulgo nunc dicta.*

f *Epist. 2 ad Cor. cap. 2, §. 15 et sequenti : Christi bonus odor sumus Deo in iis, qui salvi fiunt, et in iis, qui pereunt : aliis quidem odor mortis in mortem : aliis autem odor vite in vitam.*

g *Pergit hic biographus ex aliis quoque sacræ Scripturæ locis, recta ratione, Sanctorumque exemplis prolixè probare, patiendum iis esse, qui pie volunt vivere in Christo Jesu; quæ cum nullum prorsus S. Ludovici factum doceant, rescidi, et ad propositum meum cum biographo propero.*

h *S. Francisci Borgiæ ex Carolo natu majore filio nepos; qui fuit Gandiæ dux hujus nominis secundus.*

CAPUT X.

Aliquot Sancti insignes virtutes et mores.

CAP. XVI.
Pie afficiebatur
erga Sacramentum altaris:

a

Quemadmodum in Vita S. Vincentii a, a me scripta, quedam peculiaria capita de hujus moribus composui, ita et in historia hujus nostri boni Patris, priusquam ad postremam illius infirmitatem et mortem veniamus, juverit quoddam ejusdem sanctorum morum compendium hic exhibuisse; cum hi ad nullum certum tempus, sed ad totam illius vitam, aut ad magnam hujus partem pertineant. Imprimis tanta devotione ferebatur erga sanctissimum Sacramentum altaris, ut, quo die non celebraverat Missam, nequiret esse contentus; die vero Nativitatis Domini maxime esset hilaris, quia tunc tres celebrandæ erant, uti et in Commemoratione omnium fidelium Defunctorum, in qua tres Missæ similiter dicuntur per totam hanc provinciam, non solum ex antiqua et immemorabili consuetudine, sed etiam ex speciali Indulto Julii III Papæ: verumtamen hæc peculiaris illius devotio etiam clarius patescet capite sequenti.

magna tenebatur desiderio
martyrii

b

179 Flagrabat ardentissimo desiderio martyrii, et quotidie repetebat illam orationem, quam soluerat S. Petrus, martyr Inquisitor d, in Missa ad elevationem Hostiæ et Calicis recitare: "Concede mihi, Domine, ut ego pro te moriar, sicut tu voluisti mori pro me." Crebro etiam versabat in ore ista S. Vincentii

martyris e, hujusque nostræ civitatis protectoris, in mediis tormentis suis verba: "Hoc est, quod semper desideravi; hoc est, quod omni studio semper quæsivi." Hæc autem dicens noster pater Bertrandus, oculos suos in eisdem S. Vincentii imaginem figebat, et aliquoties etiam lacrymabundus cum magno animi sensu recitabat. Solebat etiam dicere: Si omnes tam felices essemus, ut cuncti in unum compelleremur carcerem, et catenis ferreis vincti circumduceremur per plateas, tunc sentiremus quam dulce sit pro Christo pati; tunc apprime caperemus, quod S. Lucas scribit de Apostolis, dum e concilio Judæorum expulsi fuere: "Ibant Apostoli gaudentes a conspectu concilii, quia digni habiti sunt pro nomine Jesu contumelias pati. d."

180 Semel etiam ad hoc propositum amico suo dixit: Ego non mereor martyrium, sed si Deus hanc mihi gratiam faceret, admitterem libentissime, precareque, ut permitteret, me gravissima maximeque insolita tormenta subire: nec dubium est, quin pro amore illius et pro ejusdem Ecclesiæ Romana libentissime moriturus essem. Imo certum est, imo certum est, neque ullum est dubium; fretus Deo hoc dico; nam mihi non confido: tum admota pectori manu, subjunxit: Deus per misericordiam suam interne me corroboravit fide solida et robusta. Dum Valentini auditum fuit martyrium, quod Hierosolymis subitit quædam mulier, quæ antequam hanc peregrinationem suscepit, fuerat illius filia spiritalis, ipse maxime gavisus fuit, et quantumvis tunc vicinus morti esset, videbatur nihilominus ejus cor gestire præ lætitia, aiebatque: O fortunatam feminam, quæ tantum accepit a Deo favorem, si verum est, quod de ipsa scribitur; ego vero miser peccator tantum non merui.

181 Erat sanctissimi Nominis Jesu cultor eximius, quales ceteri quoque Sancti omnes fuere, cunctique boni Christiani, ac peculiariter Religiosi omnes esse debent: certumque est, fratrem S. Dominici, qui ea devotione caret, indignum eo nomine esse; quia præter alios titulos, omnibus Christianis et Religiosis communes, habuimus in Ordine nostro maximos Sanctos, qui eundem peculiariter professi sunt; qui porro inter Sanctos solenniter relati fuere, ii omnes hoc divino affectu maxime eluxerunt, et inter alios præcipue sanctus pater Jordanus e.... Redeamus nunc ad nostrum patrem Bertrandum, qui gloriosæ Virginis, Dominiæ nostræ, cultui pariter fuit addictissimus; nec satis ipsi erat tertiam Rosarii partem quotidie recitare, sed recitabat integrum, semperque penes se habebat, et noctu appendebat collo. Processionibus, quæ singulis primis Dominicis mensium in nostris conventibus fiunt, intererat devotissime, ut ex mandato Pii IV et Pii V sanctæ memoriæ Matrem Dei sic honoraret.

182 Multum diligebat omnes Ordines Religiosos libenterque eos laudari ac de omnibus bonis Religiosis bona referri. De martyrio, quod frater Michaël de Arandiga, presbyter Ordinis de Montesa, Algerii cum magna constantia pertulit f, non secus exsultavit pater Bertrandus, quam si iste nostri Ordinis fuisset. Similiter etiam in omnibus aliis Religiosis Ordinibus consueverat intimam cum aliquot Dei servis amicitiam colere, aggregate serebat libros quorundam

d
cum spe firma
in Deum.

E

cultui quoque
Nominis Jesu
et B. M. V.
erat addictissimus.

F

Estimabat
omnes Ordines
Religiosos: ex
amore solitudinis,

A quorundam, qui, ut suum celebrarent, alios vituperabant Ordines, qui communiter semina-
ria sunt a celo instituta. Cum verissimum sit,
quod olim consueverat dicere Albertus Ma-
gnus, quod, quoties exiret e cella, numquam
sine aliqua facta jactura, nec, ut ita dicam, se
minus homo, rediret; pater noster Bertrandus
tam fuit amans solitudinis et cellæ suæ, ut
etiam post sumptum prandium vix quidquam
raroque cum aliquo colloqueretur; sed magna,
quam de ipso conceperant homines, astimatio
non sinebat ipsum sua desiderata solitudine
frui.

quam non per-
mittebat cura
proximi, co-
luit fieri Car-
tusiensis;

183 Evocabatur creberrime ad suam sedem
confessionalem, nec quisquam infirmabatur, qui
eum non juberet accessi, ut Evangelia super
eum legeret; quod charitatis officium pauperi-
bus æque ac divitibus sine discrimine exhibe-
bat. Nonnumquam etiam vocabatur captandi
consilii gratia in rebus magni ponderis; in-
terdum quoque ejusdem sancto colloquio fru-
endi ergo; erat denique ipse commune omnium

B afflictorum refugium. Quia vero hujusmodi ne-
gotia ipsum plurimum fatigabant, distrahebant-
que, inessit eum desiderium se conferendi in
Cartusiam, ut similibus distractionibus libera-
retur. Quare aiebat, velle se includere Cartusie
Portæ Cæli *g*, unice ut iterum novitius fie-
ret, nec cum quoquam in posterum loqueretur.
Verum id nequirit executioni mandare tribus
de causis. Prima erat amor, quo S. Dominicum
et Vincentium, omnesque sui Ordinis Sanctos,
ac multos patres, qui in eo hodieque supersunt,
prosequeretur. Altera, quod dicerent, non de-
futuros aliquos, qui eum ibidem inviserent;
tertia, quod monitus esset, desiderium istud
facile posse esse immisam a demone tentatio-
nem ad impediendum spirituales fructum,
quem multæ piæ personæ per ipsum capie-
bant.

non tamen fa-
ctus est.

184 Tandem igitur decrevit in primo insti-
tuto suo perseverare, nempe in Ordine Prædi-
catorum, uti in eodem perseverarunt SS. Tho-
mas, Vincentius, Petrus martyr, Antoninus,
iique sancti ac beati patres Jordanus, Reginal-
dus, Humbertus *h*, plurimique alii benedicti
patres, qui tantum amabant solitudinem, tan-
tamque habebant opportunitatem in heremum
secedendi, quantam ille, nec tamen id fecerunt;
imo velut alteri apostoli semper laborarunt in
iis, quæ ad salutem conversionemque pertinent
hominum, pro quibus Christus est mortuus.
Multum idcirco hac in re valuit diligentia mul-
torum patrum, ut ei istam cogitationem exi-
merent: quia tantopere ipsum diligebant, ut
numquam cessaverint, alii quidem verbis, alii
litteris, alii precibus, agere, ut Deus illumina-
ret, nec ipsi perderent. Unum hic minime ta-
cendum puto, scilicet quod in hoc negotio
plurimum obtrecti simus patri fratri Nicolao
Factori Ordinis S. Francisci, qui de hoc argu-
mento eidem efficacissime scripsit, inculcando
fortiter, ne ullo modo istam mutationem exse-
queretur.

Ejus ratio
agens cum
penitentibus

185 Itaque ne nimis negotiis externisque
occupationibus implicaretur, observavit sequen-
tia. Non curabat, sive alii plures, sive pau-
ciores, sibi de peccatis suis confitentes habe-
rent, nec sive, quos ipse audierat, ad se re-
dissent nec ne: neque probabat, quod quisquam
molestus esset aliis, ut in conventu nostro con-

fiterentur; sed gaudebat, dum videret con-
fessarios hac in parte indifferentes ad audiendos
omnes accedentes, sine discrimine pauperum
ac divitum, sine cura filios filiasque spirituales
sibi procurandi. Non permittebat, ut patres fi-
lios, mariti uxores, domini servos, etiam man-
cipia, obstringerent ad confitendum cuiquam
designato; quod ea ratione occasio detur, ut
(immiscente se demone) non integre confi-
teantur. Aiebat, confessarios non debere fre-
quentare domos suorum penitentium; neque
eas adire in gratiam alterius, ac debere tam
libenter excipere confessiones eorum, qui solent
in aliis ecclesiis confiteri, quam qui ordinarie
confitentur in sua. Hæc aliaque multa similia
proposuit ipse in ferventi sermone, quem Valen-
tiæ habuit festa luce S. Michaëlis in actu sacræ
Inquisitionis anno MDLXXIX, poteratque aliis
recte prædicare, sibi optime conscius.

A. V. J. An-
tistio.

186 In sua conversatione ita erat modestus,
ut vix oculos levaret a terra, qui mos non
modo ad honestatem necessarius est, sed etiam
magni meriti; quia, qui se privat visu rerum
pulchrarum, quem oculi naturaliter expetunt,
non solum potest sperare, verum etiam pecu-
liari titulo petere a Deo, ut a rebus creatis,
quæ possent ei laquei esse æternæ damnationis,
videndis in tempore abstinens, post mortem
gaudeat contemplatione Divinitatis, in qua sita
beatitudo nostra; videatque sui corporis oculis
pulcherrimam speciem Jesu Christi Redempto-
ris nostri, ejusdemque benedictæ Matris, et
omnium Sanctorum Sanctarumque in celo, in
quo summum erit nostrorum oculorum gau-
dium.

modestia in
usu oculorum

187 In nocturna quiete se multum afflige-
bat, non modo, quod noctu diu vigilaret, ac
deinde statuto tempore mane surgeret, media-
que nocte, dum poterat, ascenderet ad officium
matutinum, sed quod lectum suum insuper
asperum redderet. Extra conventum vix induci
potuit, ut in lecto cubaret, dum recte valuit;
cujus rei certum testimonium dedit Hierony-
mus Abella, asserens, Patrem, dum ad domum
suam de Moncada accessit, non nisi semel dor-
misse in lecto, et quidem suis non exutum ves-
tibus; aliis vero omnibus vicibus super arca.

corporis affli-
ctatio in quiete
nocturna:

In conventu autem longo tempore dormivit su-
per altera arca, quam ei frater suus presbyter
hunc in finem commodaverat. Cinxit etiam se
aliquo tempore fascia e tela linea, cum insertis
aliquot ex eadem materia globulis durissimis,
ut, cuicumque lateri incumberet, sentiret dolo-
rem. Apparet mihi hæc corporis afflictatio ad-
modum prudens, quod carnem maceret, nec
obsit sanitati.

illius modus
concionandi:

188 In concionibus habendis non pollebat
multa gratia; nec aures delectabat auditorum,
sed perorabat ex spiritu, et movebat vehemen-
ter: et quamvis nec valde sonora voce, nec
tam expedita lingua, quam multi alii, esset,
loquebatur tamen cum tanto fervore, ut eos
defectus pauci observarent. Poterat ille cum S.
Paulo dicere: « Sermo meus et prædicatio mea
» non in persuasibilibus humanæ sapientiæ ver-
» bis, sed in ostensione spiritus et virtutis *i*. »
Non consueverat auditores ad sequentem con-
cionem invitare: dumque ad prædicandum ro-
gabatur, respondebat: Ego non sum conciona-
tor, sed miser surdus. In concionibus suis con-
stanter commendabat usum sacri Rosarii, quod
semper

A. V. J. AXTISTIO.

semper fecit maxime, suadebatque auditoribus suis, ut illud recitarent pro animabus in purgatorio detentis, pro hominibus mortalis peccati reis, et pro statu sanctæ Romanæ Ecclesiæ, matris nostræ; studebatque præterea sæpius adducere aliquod exemplum aliquodve miraculum beatissimæ Virginis Deiparæ, et Sanctorum, imitatus patrem Miconem, qui hac ratione uberrimum fructum fecit in hisce regionis; quodque etiam S. Gregorio Papæ familiare fuisse, ex multis ejusdem Homiliis apparet.

Religiosum statum

189 Narrat frater Franciscus Gutierrez, se, cum a quodam altero sollicitaretur, ut fieret presbyter Jesuita, non potuisse induci, ut id decerneret, et valediceret mundo, multoque tempore precante socio, ut consuleret patrem fratrem Ludovicum, nec hoc quidem facere voluisse, sed quodam die, qui erat sanctæ Virginis visitationi sacer, ab eodem sibi persuasum fuisse, ut saltem concioni patris Bertrandi secum interesset, qui predicaturus erat in S. Catharinæ martyris, atque propter meram importunitatem illius consensisse. Inter concionandum autem querebat Pater, quare diva Virgo inviserit S. Elisabetham, respondebatque, id fecisse, ut eam in partu adjuvaret; atque idcirco bene sancteque facere, qui alios juvant, ut exsequantur bona proposita sua, quæ sunt velut quidam concepti fetus spirituales; ac mox, licet nulla de re monitus, argumentum, quod isti duo socii tractaverant, iisdem verbis sigillatim proposuit, tam efficaciter perorans, ut ambo prorumperent in lacrymas, et eorum alter, qui Spiritui Sancto antea tantopere restitebat, significaret, velle se, priusquam pransurus esset, habitum petere, alterique socio laborandum fuerit, ut id in pomeridianum tempus differret.

varis persuadet: mira Viri humilitas,

190 Iverunt ergo tunc simul, inveneruntque patrem Provinciale jam in procinctu, ut Valentia discederet, adeo ut, si paulo diutius tardassent, non fuissent adfuturi in tempore, oportuissetque, eos deinde sua desideria non paululum differre. Multi etiam alii verbis et sermonibus patris Ludovici variis Religiosis Ordinibus se adjunxerunt. Non memini eum unquam auditum a me esse contemnere ullum concionatorem, utut indoctus hic esset aut incognitus; solebat laudare omnes; nisi tamen in iis quidquam superbiæ, vanamve sui existimationem deprehendisset. Erat denique hac in parte tam humilis, ut non solum devote audiret conciones patriarchæ vel cujuscumque alterius excellentis sacri oratoris; sed etiam non dedignaretur sociare qualemcumque, etiam postremum discipulorum suorum, concionem habiturum. Cumque argumentum sermonis ordinariè probaret, sæpe oblitus signum elapsi temporis dare concionatori, illum ultra constitutam horam in cathedra detinebat.

etiam erga subditos:

191 Cum ex doctrina Concilii Tridentini constet, sine speciali privilegio (quale in beatissima Virgine Maria firmiter agnoscit Ecclesia) nullum hominem esse, quantumvis ille justus sit, qui non aliquoties peccet venialiter; certissimumque etiam sit, quod scribit S. Gregorius, bonis proprium esse timere peccatum; hic Servus Dei, dum quandoque in aliquem defectum, utut levem, labebatur, eum confestim sacra confessione eluebat; et, si videre-

tur sibi ordinaria sua melancholia cuiquam malo fuisse exemplo, sine mora ab eo veniam petebat. Quamquam autem S. Augustinus in sua Regula dicat, prælatum, dum in reprehendis subditis modum corrigendi excessit, non obstringi, ut ab eis veniam precetur, ne suæ noceat auctoritati; sanctus Vir hac non utebatur indulgentia; sed crebro humiliabat, se, veniam a suis subditis flagitans. At nescio, qua ratione factum sit, ut ille numquam visus fuerit, propterea quidquam auctoritatis suæ amis-

192 Non tamen tam familiaris cuiquam fratrum umquam fuit, ut idcirco prætermitteret eum de defectibus suis commonere; imo vero, quos plus amabat, dum oportebat, reprehendebat severius, etiamsi ageretur de defectibus, qui in Constitutionibus nostris leves reputantur. Aiebat, nolle se in gratiam suorum amicorum ire in infernum, vel etiam in purgatorium; et, quamquam soleret gratus esse sibi beneficientibus, non tamen dissimulabat coram ipsis, dum erant reprehendendi. Quantumlibet autem offensus ab alio, non abhorrebat illo, sed facile condonabat injurias, aptabatque se non modo necessitati, sed etiam voluntati eorum, a quibus injurias passus erat; fuitque in eo tam singularis observantia præcepti de diligendis inimicis, ut fortasse cuiquam videri potuerit quædam species stultitiæ, sed ejusmodi scilicet, quæ placuit Sapienti, dum in Proverbis ait: « Stultissimus sum virorum, » et sapientia hominum non est mecum. Non « didici sapientiam, et novi sapientiam Sanctorum ». *E*

193 Sive per suam eximiam virtutem, sive ex bona paterna educatione erat ille bene moratus, venustus ac prudens ubique, noveratque omne genus hominum recte tractare, et tam reverenter gerebat se apud omnes, ut valde admirabilis esset; nec patiebatur, ut quisquam detecto capite secum loqueretur. Ad eum in claustro hujus conventus deambulante accessit aliquando Franciscus Ludovicus Blandes, vir nobilis hujus civitatis, ut ejus manum oscularetur, idque faciens unum genu humi posuit: qua re Servus Dei vehementissime conturbatus fuit, et ipse quoque procumbens in genua, per Deum oravit, ne se sibi parem sic honoraret, quia non decere, aiebat, ita tractare magnum peccatorem, qualis ipse erat, sed Sanctos Dei. Quando Prioratuungebatur, nolebat tam frequenter vocabulis REVERENTIA et PATERNITAS a fratribus appellari; sed dum hi ad ipsum ventitabant, confestim ipsos jubebat sedere, et sacerdotibus sæpe osculabatur manus; ast ægre ferebat, id sibi ab alio fieri.

194 Dum vulnere cruris illius medicabantur, humillime orabat fratres, qui aderant, etiam conversos, ut suam benedictionem illi concederent. Quoties aliquem episcopum salutaturus adibat, vel ab eo visebatur, semper coram ipso procumbebat in genua sua, illiusque manum osculabatur. Hæc omnia proficiscebantur ex magna humilitate, ex qua sese maximum peccatorem, omniumque hominum pessimum reputabat. Idcirco se omnium precibus instanter commendabat, rogabatque omnes sincere, an vere crederemus fore, ut Deus ipsi remitteret peccata sua, et salvaret eum. Ejusdem humilitas porro mirabiliter eluxit in eo, quod nunc

in reprehendendo constantia; dilectio inimicorum

in conversando comitas: fuga honoris.

Ejusdem humilitas

A nunc dicturus sum, aliisque similibus occasio-
nibus. Anno MDLXXXI dixit in cella sua tribus
quatuorve e nobis, quorum unus erat pater
frater Franciscus Palu, lector hujus conventus:
Nescio, quid cause sit (ita ille aiebat) quod ex
ista fenestra viderim omnem eventum belli Lu-
sitani: tum ego dixi: Pater, id esse potest opus
Dei, et etiam opus dæmonis; et ideo oportet,
te serio commendare Deo, eumque precari:
ille autem non nihil humeros stringens, et oculos
ad cælum elevans ait: Necessè est, id commit-
tere Deo.

aliquot exem-
plis

195 Aio igitur, unum e pæcipuis argu-
mentis, quæ mihi hujus Servi Dei sanctitatem
persuadent, esse ejusdem profundam humilita-
tem in relationibus; quia, cum doctrina San-
ctorum sit, e relationibus oriri pericula vanæ
gloriæ; quotiescumque mihi quidquam
ejusmodi narrabat, continuo admonebam, id
quoque esse posse fallaciam diaboli; quamquam
enim magni facerem, quæ mihi dicebat, simu-
labam tamen ea parvi pendere; at nihilominus
numquam deprehendi, ipsum id ægre ferre;
sed probabat omnia, quæ dixeram, multosque
mihi præstitit favores. Nec vero putem, ab
ullo omnino homine auditum illum esse de me
propterea conqueri, aut innuere, hanc meam
insolentiam sibi displicere. Revera tamen ipsum
summa veneratione prosequerbar, adeo ut ex
hoc meo inani timore non fuerim ausus in eju-
sdem postremo morbo vel simpliciter petere, ut
Deum pro me oraret in cælo, sed sequenti usus
sermone sim:

probatur.

196 Pater, confide in misericordia Redem-
ptoris nostri Jesu Christi, et intercessione glo-
riosæ Virginis, et patris S. Dominici, et omnium
Sanctorum, fore ut, licet merita tua pauca
sint, Sanguis Christi, quidquid deest, sup-
pleat; et salvus eris. Omnes quoque hujus
conventus patres, inter quos sunt insignes ser-
vi Dei, orabunt pro te, ut cito libereris e pur-
gatorio, si in illud deveneris; attamen dum
placuerit Deo te conducere in cælum, precare
pro hac domo, et me, qui semper plus quam
filius tuus fui. Tunc ipse respondit: O pater, quid
ais, an id facturus sim, si Deus per suam mi-
sericordiam paradisi mihi donet? Faciam, ac
libentissime. Itaque I, Pater mi, dum (ut Deus
tibi concessurus est) jam fueris in cælo, memo-
to stare promissis tuis, et fac, nobis gratiam
impetres, ut incipiamus fieri genuini filii et
imitatores S. Dominici; et dimitte mihi audaciam
meam, dum in divina essentia jam cognoveris,
illam partim ex inani timore, partimque ex
vero amore profectam esse.

ANNOTATA.

a Scilicet Ferreri, de cujus Vita per eum-
dem Antistium scripta jam memini superius.

b S. Petrum ex Prædicatorum Ordine hæ-
reticæ pravitatis Inquisitorem, et ob hoc mu-
nus sanctissime gestum, ab impio occisum,
designat, de quo supra pariter fecimus men-
tionem.

c Levitæ scilicet, martyrisque Valentini, qui
collitur die 22 Januarii.

d Act. Apost. cap. 5, §. 41.

e De B. Jordano vide superius Annotata ad
cap. 2, lit. K. Post hunc Antistius etiam
alios nominat insignes sui Ordinis viros, qui

sanctissimi nominis Jesu venerationem tum
Opusculis editis, tum sacris sodalitiis institutis
amplificare studuerunt, hanc etiam ipse pro
sua pietate omnibus commendat. Rescidi autem
ista, quia, ad S. Ludovici Vitam, aliunde
satis prolificam, proprie non spectant.

f Animam ejus S. Ludovicus cælos eo tem-
poris articulo subeuntem vidit, quo in op-
probrium fidei combustus a Mauris fuit, teste
Escolano Historiæ Valentiniæ lib. 9, col.
1043.

g De hoc Cartusianorum extra Valentiam
monasterio vide Annotata superius ad cap. 1,
lit. g.

h De hisce nominatis eximiiis viris in Opere
nostro jam actum est; nimirum de S. Thoma
Aquinatè ad diem 7 Martii; de S. Vin-
centio Ferrerio ad 5 Aprilis; de S. Pe-
tro Martyre ad 6 Maii; de S. Antonino ar-
chiepiscopo Florentino ad 2 Maii; de B. Jor-
dano ad 13 Februarii; de Reginaldo, alias
Naldo, inter Prætermisissos ad 26 Septembris;
de Humberto V Generali Ordinis Prædicatorum
magistro, pariter inter Prætermisissos ad
14 Junii.

i Epist. 1 ad Cor., cap. 2, §. 4.

k Proverbiorum cap. 30, §. 2 et 3.

l Ita scilicet Sanctum alloqui tunc prosecu-
tus fuit Antistius.

CAPUT XI.

Sanctus varias patitur corporis
infirmittates: medetur alienis:
sacro Viatico munitur: defer-
tur alio: quæ inter hæc ges-
serit.

Si recte consideres, apparebit, Deum num-
quam voluisse vel unum firmæ valetudinis
diem huic Servo suo concedere, quo ampliori
patientiæ præmio potiretur in cælo; utque,
velut alter S. Paulus posset in suis infirmitti-
bus gloriari, ab ipsa pueritia fuit infirmus; in
Religione autem (cujus præcepta austeriora
sunt, quam appareant) semper ei novæ infir-
mitates accesserunt. Erat myops, et, quia insu-
per erat surdaster, ut sanaretur, multa ipsi ad-
hibenda medicamenta fuere, multique crucia-
tus tolerandi. In altero crurum laborabat plaga
admodum dolorosa et crudescente, quæ eum
multis annis afflixit: patiebatur vehementes ver-
tigines, per quas aliquoties velut in deliquia
prolabebatur; et ideo non poterat incedere
pedibus, nisi magna cum difficultate. Altero
insuper conflictabatur malo terribili, quod vix
sinebat ipsum etiam equo vehi: denique biennio
trienniove passus est vehementem fluxum, cui
nullum umquam reperit remedium.

CAP. XVIII.
Varias infirmi-
tibus afflicto

F

198 Ita erat semper admodum languidus et
afflictus, oculis morbidis maleque affectis, sed
spiritu tam robustus, ut, si vel minime melius
se haberet, mox labores et austeram Religionis
vivendi normam resumeret, media nocte sur-
gens ad Officium matutinum, nullo utens in-
dusio,

nulla prosunt
medicamenta;

A. P. RIBADI-
NEIRA.

duisio, nec panno lineo in lecto, nec vescens carnibus; qua vivendi ratione brevi post in pristinam malam valetudinem recidebat. Præter hæc venenum, quod in Indiis olim hauserat, ipsum etiamnum male afficiebat, ac speciatim ex eo gignebantur in illius stomacho vermes, qui nonnumquam in fauces proserpebant, et prosiliebat ex ore. Jam vero, ut ipsum tot malis eximerent, cognati illius, aliique eidem benevoli varios ordinarios medicos conduxerunt, qui eum diversis atque extraordinariis medicamentis curare tentarunt; sed frustra; imo omnia ipsi in majus tormentum cesserunt. Quam ob rem ipse interdum aiebat cum lacrymis: Si namus modo Deum facere. Fiat voluntas illius.

sed ipse patientissimus multos sanat.

199 Interdum erat magna admiratione divinaque laude dignum, videre, quanta cum devotione advenirent homines sanitatem petitura ab eo, qui erat ipse infirmissimus, neque umquam fuerat sanus; non tamen mirandum erat, quod bonam valetudinem, qua carebat ipsemet, aliis concederet, quia eam dabat non sua, sed Christi virtute, qui omnis salutis nostræ fons

B est. Consueverat autem super ægros recitare orationem, qua olim uti solebat S. Vincentius, præterquam quod aliquot verba adderet. Erat vero hæc: «Signa autem eos, qui crediderint, hæc sequentur. Super ægros manus imponent, et bene habebunt. Jesus, Mariæ Filius, salus mundi et Dominus, qui te traxit ad fidem Catholicam, te in ea conservet, et beatum faciat, et meritis beatæ Virginis Mariæ, et beati Dominici patris nostri, et beati Vincentii, et omnium Sanctorum, te ab hac infirmitate liberare dignetur.» Hæc oratione sanabat multos infirmos; in suis vero infirmitatibus utebatur hæc S. Augustini: «Domine, hic ure, hic seca, ut in æternum parcas; ac frequenter etiam ista: «Domine, hic non parcas, ut in æternum parcas:» quæ eadem significat; et apprime exauditus fuit; quippe qui nullo umquam die bene se habuit, id est, perfecte sanus fuit. Credo equidem, ipsum eximia in suis infirmitatibus patientia meruisse a Deo gratiam curandi alios.

Nimis malis afflictis vires in concionando

C 200 Ineunte porro anno MDLXXXI, postquam in festo Epiphaniæ Domini in ecclesia cathedrali, ac Dominica sequenti (celebrantibus tunc istud festum equitibus Montessæ a) in ecclesia Templi, instanter rogatus a Magistro et marchionissa de Navarres, qui ipsi addictissimi erant, conciones habuisset, solitis infirmitatibus suis usque adeo oppressum se sensit, ut omnino impar esset sermonibus sequenti Quadragesimalis jejunii tempore habendis, quos tamen jam addixerat in ecclesia S. Stephani. Voluit igitur, ut ego suas vices obirem; sed, cum tunc paulo ante reversus ex Italia mortuus potius quam vivus essem ex tempestatibus marinis, aliisque illius itineris adversis, maxime ex aquæ putridæ per integrum mensem in navi usu; neque hactenus vires meas bene restituissem; præterquam quod numquam ante per totam Quadragesimam, aut etiam ter per hebdomadam, concionatus fuisset; nec denique Quadragesimales sermones saltem transcriptos haberem; me imparatum, huicque labori nulla ratione parem deprehendi.

felicitè explet biographus.

201 Monebant me aliqui, quod, si id muneris susciperem, præcipitatus me essem, meumque honorem in discrimen adducturus, ac pro-

inde statui, me non obstringere ad id, quod non poteram. Verum cum jam adesset Dominica in Sexagesima, vocavit me in cellam suam et coram Jacobo Bertrando, fratre suo, ecclesiæ S. Stephani direttore, mihi dixit, ut admitterem, Deum adiutorem fore. Hinc ego, omni missa deliberatione, confestim annui, illius pollicitatione securus; et reipsa postea expertus fui, Deum ad illius preces non negasse mihi auxilium, quia, cum ante id temporis numquam nisi saltem octiduo intermedio, conciones habuissem, eas nihilominus perduxì ad finem, tunc magis robustus, quam dum cœpi; neque ullum diem sine habito sermone prætermisi, quamquam coactus in dies singulos mihi prospicere.

202 Jam cœpta Quadragesima hic benedictus Pater ex infirmitatibus suis tantopere se pejoravit, ut decreverint patres eum, presentibus patriarcha, qui pene semper ejusdem lecto adstabat, episcopo Marocchii, domino Jacobo Ferrero gubernatore, domino M. Martino Ponz, supremi concilii Aragoniæ Regente, M. Roderico Salzedo, aliisque viris primariis, sanctissimo Sacramento per modum Viatici munire. Piusquam communicavit, prolixam sanctæ fidei, omniumque, quæ sancta Romana Ecclesia credit, professionem emisit: deinde Deum enixe rogavit, ne sua corporalis mortis sententiam revocaret; quod autem ad animam suam spectabat, multis perusus lacrymis, misericordiam a Deo precatus est per merita Redemptionis nostri Jesu Christi, et per intercessionem precesque gloriosæ Virginis, sanctorum Angelorum, Archangelorum omniumque Martyrum, uti et S. Dominici et omnium aliorum Sanctorum Ordinis, qui in cælo sunt, ac nominatim S. Petri martyris, S. Thomæ Aquinatis, et S. Vincentii; et ad hujus nomen nonnihil cunctatus, subiecit: O pater, sanctæ Vincentii Pater mi, pater mi, currus Israël et auriga ejus! Deinde etiam S. Raymundum de Pennafort, sanctamque Catharinam Senensem b invocavit; tum ad patrem S. Franciscum conversus, eundem cum omnibus suis generaliter invocavit, ac præterea S. Augustinum, S. Benedictum, sanctumque Brunonem cum omnibus Sanctis Ordinum eorum, ac denique omnium aliorum Confessorum et omnium Virginum, omniumque Sanctorum. Hæc aliaque multa eo spiritu dixit, ut omnes moverit ad lacrymas. Post datum sacrum Viaticum eum amplexus est patriarcha, eique in scio abstulit anellum osseum, quem ratione infirmitatum suarum soluerat penes se gestare.

Sanctus ingravescente morbo, munitur sacro Viatico

203 Circa hoc tempus illustris domina Isabella Boil ex abortu, quem paucis diebus ante passa fuerat, tam male se habebat, ut velut ad extrema esset deducta; qua re turbati medici hærebant, an vena ei secunda esset, nec ne, utrimque stantibus rationibus in oppositum, quæ ambigere jubebant. Hinc magno opere afflictus infirmæ genitor, dominus Joannes Boil de Arenos, nullo verbo facto, discessit a medicis, rectaque venit, cum patre fratre Ludovico acturus; et quamquam responderem non oportere tunc ei quemquam molestum esse, tamen pater magister frater Petrus Salmanticensis, viso illius desiderio, dixit, ut ad cellam ejus accederet. Hanc ingressus observavit, patrem Bertrandum fixis se oculis intueri.

ex abortu periclitantem

sanandam
spondet

204 Hinc sumens animos, ut ad lectum illius accederet, ait: Pater mi, vestra paternitas condonet mihi, quia in maximis versor angustiis, quod filiam meam pene moribundam reliquerim. Proinde, licet vestra paternitas tam male habeat, precor, ut pro ea orare dignetur. Tum Pater, velut nullo morbo teneretur, respondit, et tranquillissime jussit sedere, cœpitque ipsum paulatim interrogare de infirma, partuque illius, atque aliis adjunetis. Tandem ait ille: Vade, domine, et dic illi, ut confiteatur de peccatis suis et sacram Communionem recipiat, Deoque agat gratias, et secunda sit, sese hac vice non esse morituram. Reversus domum iste dominus filiam suam multo melius se habentem offendit, atque illi: Filia, esto bono animo; non pater frater Ludovicus mihi dixit, se oraturum pro te, teque Deo commendaturum, ne morituram ex hoc morbo. Infirma vero pro sua erga patrem Bertrandum devotione maxime lætata fuit, ac brevi post convaleuit.

B
remittente
morbo, quousque
cumque poterat.
Missam celebra-
bat:

205 Cœpit ipse quoque Pater non parum melius se habere, ac resumptis paululum viribus, quoties poterat, surgebat e lecto, et celebrabat Missam in sacello S. Vincentii, quod in dormitorio nostro exstat. Contingebat interdum, ut post dictam Missam deficeret animo: non propterea tamen omittebat postridie, si posset, celebrare; et cuidam Religioso suadenti, ut remaneret in lecto, quia surgendo sibi mortem adsciscerebat, reposuit: Mi frater, sancta Ecclesiæ Sacramenta nullum occidunt; verum etiam prosunt, non tantum salutem animæ sed corporis quoque, quando animæ expedit. Neque est, cur id miremur in postremo ejus morbo, dum videret breviam tempus, quo sancta Sacramenta suscipere posset, cum ille, dum sanus erat, vix unum præteriri diem siverit, quin Missam celebraret, bisque quotidie de peccatis suis confiteretur. Quadam etiam data occasione, ait amico suo, sæpe contigisse, ut, cum se valde tepidum experiretur, post sumptum sanctissimum Sacramentum, subito sensisset internum calorem, ut corpus et anima sua præ ingenti amore accensa fornax sibi viderentur.

erga divinum
Sacramentum
semper piissi-
me, ut ante, of-
fectus:

206 Observet hic Christianus lector, etsi falsum sit, quod aliqui nostri temporis hæretici asserunt, nempe, quosdam corporales fervores indubitatum signum esse præsentis spiritus Sancti, non tamen negari posse, Sanctos aliquando dicere posse cum Davide: « Cor meum, et caro mea exultaverunt in Deum vivum c », ac etiam petere a Deo, quod David petiit, dum ait: « Confige timore tuo carnes meas d »; et quamvis amor et timor Dei principaliter sint spirituale convivium, quo solet Deus reficere animam, eos nihilominus aliquoties etiam redundare in corpus. Aiebat insuper solere Sanctos, sumpta Eucharistia, navigare instar navis, quæ habet ventum in puppi; quapropter suadebat, utposito, quod Servus Dei non posset illam suscipere, iret saltem ad ecclesiam, ibidemque se coram eadem sisteret.

tres pueros si-
bi adductos sa-
na.

207 Uxor Joannis de Cas, lanionis, audito, Patrem rursum cœpisse Missas celebrare, venit ad conventum, et aliquem patrum rogavit, ut curaret unam pro salute filiorum suorum per patrem Bertrandum in oratorio S. Vincentii celebrandam. Habebat hæc filiam, cui enatae erant due tonsillæ in collo, alteraque in

Octobris Tomus V.

digito, instar nucis coryli grandis; quæ licet jam durassent ultra sex menses, cœperant tamen mense Martio magis intumescere, tumque etiam crescebant. Recordati autem parentes hujus puellæ, filium suum non multo ante eodem malo laborasse, ex quo in papulas resolutio ille obierat; cœperunt vereri, ne ita etiam huic alteri contingeret, maxime, quod chirurgus dubitaret, an tonsillæ essent, timeretque, ne ista hoc malum contraxisset a quodam suo fratre majore, qui etiam tum ab anno et medio contactus fuerat a rege Franciæ e, nec perfecte sanatus. Cumque idem malum viderentur etiam alteri filio, jam tum fœda scabie infecto, curarunt, ut pater Ludovicus pro eis Missam diceret, Evangelium super eos legeret, suaque manu eosdem tangeret. Fecit id ipse magna cum devotione eodem tempore matutino ac postridie; cumque idem tertio die præstitisset, dixit patri, nihil amplius opus esse, ut eosdem ad se reduceret: atque ita cœperunt illi convalescere, hodieque omnino vivunt incolumes.

A. V. J. An-
rismo.

208 Relapsus Pater est medio Maio, et ad eum statum redactus, ut per aliquot dies nisi parum liquoris ex cochleari sumere posset. Erat autem magno devotionis incitamento, videre ipsum non solum indies de peccatis suis confitentem, et, dum poterat, sacram Eucharistiam sumentem; verum etiam post fusas ad beatissimam Virginem preces (cujus piam imaginem, a quodam mancipio ex voto Algerio allatam, nunquam intra cancellos ferreos sacelli Rosarii positam, semper habebat ante oculos suos) postque devotam sui apud multos Sanctos canonizatos commendationem, audire ipsum invocantem multos religiosos, tum ante annos quinquaginta defunctos, ac specialiter beatum martyrem, fratrem Dominicum de Monte majore, fratrem Joannem Miconem, fratrem Michaëlem de S. Dominico, fratrem Laurentium Lopez, fratrem Bartholomæum Pavia, fratrem Bartholomæum de la Costa, suum confessorium, et quemdam juvenem religiosissimum, qui mense Septembri tum elapso in ætate viginti annorum mortuus fuerat, fratrem Carolum Tafaglia dictum, sed ab ipso appellatum Angelicum, de quo etiam dicere soluerat: Eripuit eum Dominus, ne malitia immutaret intellectum ejus.

E
Invalescente
morbo, pergit
reliquis prælu-
cere pietate

209 Eximiam quoque suam inter vivos humilitatem exhibebat; dum enim a nobis visebatur, rogabat, ut sibi Evangelia legeremus, poscebatque manum nostram ad osculandum ex reverentia sacerdotii; dolebatque, si quis id fieri recusaret. Sed una in re videtur mihi profundam suam humilitatem præcipue demonstrasse, nimirum, cum ipsi dicerem, quemdam esse hominem simplicem, qui aliquot preces solebat recitare super ægros, quorum aliqui sanabantur; et, si vellet, illum a me arcessendum; ipse humillime annuit, paucisque illis diebus, quibus is ipsum accessit, semper se devotissime gessit, dum istæ preces dicerentur. Interdum etiam amici illius modicam musicam in ejusdem cella fieri curarunt; tum vere ipse prorumpere in planctus, et, quamdiu musicam audiebat, caput suum lecti linteo cooperiebat, quo cælestia melius posset contemplari.

et humilitate
sua:

210 Per aliquot dies prohibitus fuit a medicis cibo potuque, nisi modicissimo, uti: un-

A. V. J. AN-
TISTIO.
ex medicorum
prescripto ve-
hementi fama-
sitique premi-
tur :

de vehementem famem ac intolerabilem sitim toleravit; quia, cum morbus illius valde insolitus esset, admodum hæsitabant medici; hinc omni sanandi spe destituti; inde vero in ea persistentes sententia, ne infirmus, nisi omnino modice, manducaret et biberet. Ille vero, cum interiori febricula, quæ ejus humidum radicale consumebat, laboraret, ingenti fame sitique urgebatur. Quam ob rem ego ab illo aliquando vocatus, ut solus cum solo loquerer, compulsus fui præ commiseratione flere, videns hominem, qui in corpus suum semper fuerat tam austerus, totque miracula patrauerat, petentem ad instar mendicantis, ut per Christi vulnera et per amorem gloriosæ Virginis præcarer medicos, ut in modico liquore, quem ei concedebant, aliquot micæ panis miscerent. Subiit mihi tunc in memoriam Christi, qui in Cruce pendens potum petiit.

refectus non
parvulum con-
valescit :

211 Apprime autem patuit, bonum Patrem ea de re merito fuisse conquestum, quia, cum ipsi quodam die modicum cibi concessum fuit, visus est tanto melius se habere, ut mirum esset, ac paulatim valetudinem suam nonnihil restauraret, cum tamen constaret, eundem paucis ante diebus ad extremum conductum fuisse, ut dux Nagare aliquoties vesperi e conventu recesserit afflictissimus præ timore, ne numquam a se inter vivos revisendus moretur. At vidit ipsum postea eo usque restitutum, ut ei valedixerit, magna cum lætitia rediturus in Castellam. Porro certum est, hunc conventum isti illustri viro esse obstrictissimum, quod is toto diurni morbi Patris tempore consueverit ad ipsum mittere multas delicias et excellentia magnique pretii medicamenta: quod similiter fecit magister Ordinis equitum Montese et marchionissa de Navarres cum aliis præcipuis hujus civitatis nobilibus viris ac feminis; et quamvis ipse ex iis raro quidquam gustaret, recipiebat tamen, ut gratum faceret illis, a quibus mittebantur; et infirmorum præfectus eadem ministrabat aliis ægris cum magno Servi Dei gaudio.

ad nosocomium presbyterorum ductus, ibi multum sanavit.

212 Ut bonus Pater facilius convalesceret, procuravit frater ejus Hieronymus presbyter, ut liceret sibi eum conducere ad confraternitatem beatæ Mariæ Virginis, quæ est nosocomii presbyterorum, cujus ille aliquam curam habebat. Quamdiu autem ibi fuit, non satis ei erat, si quidam e nostris eum aliquando adirent confessionem illius audiendi sacramque Communionem conferendi gratia; verum etiam interdum surgens et lecto ipsemet in superiori claustrum nosocomii Missam celebrabat cum licentia patriarchæ, qui et ipsum sæpissime invisebat, nolebatque tam in hac re, quam in procurandis illius omnibus commodis cuiquam cedere. Dum ibidem versabatur, mulier, quadam infirmitate quadriennio gravissime afflicta, rogavit eum, ut suis illam precibus sanaret; missaque ab illo ad alteram mulierem, ejusmodi infirmitates curare peritam, noluit ad illam ire, eumque per Deum obtestata est, ut ipsemet sanaret. Formavit igitur Vir sanctus versus eam signum Crucis, atque ipsa extemplo cæpit convalescere et quinque dierum spatio omni malo liberata fuit.

213 Duo eximii medici, nimirum Ludovicus Cogliado et Josephus Ruguarte, ipsum

interdum invisentes, observarunt, dum ad explorandum arteria pulsum levaret stragulum, prodiisse inde odorem et fragrantiam extraordinariam, idque testati sunt in Processu, affirmantes non fuisse odorem naturalem, quippe nec similem mosco, nec zybetto, nec succino, aliisque id genus, sed plurimum diversum: ita ut fraudulentum non sit, quod multi ex variis hujus regni partibus, dum ille recte valeret, dixerint ipsum sive inter colloquendum, sive inter osculandum manum, spirasse mirabilem fragrantiam; cum idem ille, quando laborabat malo tam diuturno, tam extraordinario, et ab omni bono odore tam diverso suaviter oluerit. Ad quod propositum dicebat pater frater Franciscus Sala, se, dum Servus Dei hujus domus Prioratu fungeretur, soluisse passim ejusdem cruris plagæ mederi, et obstupuisse, quod nunquam stomacho nausearet, nec ullum experiret fœtorem, imo contra sæpe alliceretur ad eandem osculandum. Altera quoque persona sæcularis, quæ, durante eo longo morbo, illius curam habuit, interposito jurejurando testata est, se, per clausas cubiculi fenestras semel vidisse a Patris lecto, in modum parvi papilionis cooperto, aliquot velut solares radios prodeuntes, crebroque sensisse ejusdem corpus suavissime fragrare.

Suaviter fragrat, uti etiam alias sæpe fecerat.

214 Post aliquot dies judicarunt medici, oportere eum mutare aëra, et, priusquam dies caniculares ingruerent, Valentia excedere. Quod cum audisset patriarcha, curavit, ut ad suam, in qua tum etiam ipse morabatur, villam de Godeglia duceretur; consensitque pater Bertrandus, ut satisfaceret prælato, quem vehementer amabat, et ibidem mansit per duos circiter menses, quod aër ibi esset saluberrimus et regio perquam amœna. Erat sane res divina laude digna optimique exempli, videre, cum quanta charitate, benignitate humilitateque tractaretur a patriarcha, qui non dedignabatur ei ipsemet servire suisque manibus prandium illi cœnamque quotidie ministrare, non secus atque ille alter S. Vincentius fuisset. Ego de me ipso vere dicere possum, hoc exemplum apud me plus, quam unquam ullum aliud, valuisse. At bonus Pater soluerat a quibusdam deliciis extraordinariis tantum abhorre, ut nec archiepiscopus iste, nec ullus ex domesticis illius ausi sint ultra necessaria ei quidquam offerre, veriti, ne eundem cum jactura valetudinis turbarent.

Mutandi aëris gratia ad villam archiepiscopi delatus,

215 Ipse vero magno cum affectu aiebat, se tantum peccatorem ne buccam quidem panis mereri; seque tanta charitate, ut ita dicam, obrutum sensit, ut subjiceret: Scio, quid Deus Dominus noster, illustrissimam Dominationem vestram excitando, ut me tam benigne habeas, sibi velit; neque id aliud est, quam ut me obstringat, ut divinæ Majestati suæ tandem incipiam servire. Patriarcha vero, quæcumque ei adessent altioris conditionis personæ, a quibus crebro invisebatur, simul atque hora prandii Patris advenisset, dimissis omnibus, ibat ei solitam charitatem exhibiturus; ipsemet ei intingebat panem, præparabat cibum, benedicebat mensæ, et recitabat gratias; post quas bonus Pater (qui, nisi interrogatus a patriarcha, semper tacebat) apprehendebat manum illius et osculabatur. Post cœnam patriarcha sæpe de rebus spiritualibus loque-

ab eo benignissime foretur:

CAPUT XII.

*Postrema Sancti gesta, et beatus
obitus divinis prodigijs il-
lustratus.*

A quebatur cum eo ad fenestram, quia Pater multum delectabatur aspectu cæli, quo tandem migraturus erat.

valetudinis
causa ad unum
216 Cumque patriarcha intellexisset ex medicis, modicum corporis exercitium et moderatam per istum montem sine defatigatione ambulationem Patri profutura, jussit fieri sellam, quam duo jumenta possent bajulare; atque ita ille die iv Augusti vectus fuit ad locum Burgiazor, ubi postquam divinam Eucharistiam susceperat, conspiciens ecclesiam belle ornata, Joannem Pellicero, unum e sacristis majoribus cathedralis ecclesiæ Valentiniæ, qui ibidem forte aderat, rogavit, quis istum ornatum fecisset, ac respondenti, fecisse dominam Marianam Bagliares, Bernardi Simonis, ejusdem loci domini, uxorem, subjecit Pater: Vestra Reverentia oret pro ipsa; male enim se habet; dicat tamen ipsi, eam a beata Virgine pro eo, quod ecclesiæ illius fecit, cito remunerandam: nam intra breve tempus morietur; et ego quoque paulo post illi sociabor. Ita evenit; obiit enim illa intra Octavam Assumptionis B. Mariæ

B Virginis, ipse vero die ix Octobris, uti infra dicemus.

alterumque locum
cum velitur,
pergitque con-
valescere.
217 Alio die portatus fuit ad conventum S. Augustini de Rocca-forte, ubi, priusquam sacram Communionem acciperet, accidit, ut magnam maculam haberet in suo scapulari, propter quam induit scapulare patris magistri, fratris Joannis Gregorii Satorres, quod hic, postquam recepit, ait, per octiduum circiter mirabiliter fragrasse. Pie quoque idem pater commotus fuit, dum in festo Assumptionis beatæ Virginis, patriarcha ad concionem habendam Valentiam profecto, solum una eo in loco, ubi Ludovicus versabatur, celebranda erat Missa, usque ad quam cum hic per infirmitatem suam opperiri non permitteretur, mature surrexit e lecto, in Rocca-forte ivit, et de peccatis suis apud eundem magistrum confessus, sacroque Epulo in illius Missa refectus, rediit ad Godeglia, quod manifestum fuit indicium magnæ famis, qua sanctissimam expetebat Communionem. Paulatim eo loci sic convalescebat Servus Dei, ut medici negarint, potuisse id naturaliter fieri: unde affulgebat spes, fore ut omnino sanaretur. At Pater nihilo minus stabat divina revelatione de sua morte sibi facta, et patriarchæ dicenti, a medicis asseri, eum victurum; sed vereri se propter ea, quæ ipse elapso anno patri Salamanca dixerat, respondit: Recte memini maximeque contentus sum, ut fiat voluntas Domini.

ANNOTATA.

a Montesa admodum munita Hispaniæ urbs est in regno Valentiniæ, sedesque Ordinis equitum ab ea dicti, quem Jacobus II Aragoniæ rex instituit.

b Colitur hæc et in Opere nostro data est die 30 Aprilis. De alijs Sanctis hic nominatis jam meminimus in Annotatis.

c Psalm. 83, v. 3.

d Psalm. 118, y. 120.

e De concessio Gallix regibus strumosos curandi dono consulti potest Jacobus Alexander Tenneurius Veritatis Findicatæ part. 3, cap. 5.

Cum eo, ut dictum est, modo pater Bertrandus ægrotaret, toto nisu utebatur, ut ad ecclesiam Godeglia (quamquam aliquantum longe ab ædibus dissitam) se conferret, ibidem communicaturus; et patriarcha pene quotidie celebrabat Missam, sacramque Eucharistiam ei præbebat. Hinc quodam die, tempestate pessima ventisque vehementissime flantibus, tam male se habens rediit, ut oportuerit eum reverti Valentiam. Reductus igitur est ad supra dictum presbyterorum nosocomium, in quo ejusdem frater morabatur. Hic adducta ad ipsum est paupercula puella, Isabella Abarca appellata, cui enatus erat velut carbunculus pestilens; sed chirurgi tonsillarum speciem judicabant. Hæc post recitatas ab eo super ipsam solitas preces confestim asseruit, se sentire levamen, nullaque alia medicina adhibita, intra paucos dies omnimodis convaleuit.

219 Verum cum timeremus, ne ille extra conventum moreretur, pater prior alique patres curarunt, ut domum nostram reduceretur, ubi integro mense in lecto semper decubuit: ac viginti septem continuis diebus, qui ultimum vitæ ejus præcesserunt, Sacramenta Pœnitentiæ et Eucharistiæ mane suscepit. Servabat autem hanc vitæ rationem, ut ante mediam noctem aliquid nutrimenti aut medicinæ admitteret, post mediam nihil, donec orta aurora in nosocomio domus celebrata fuisset Missa, et ipse sacra Communionem refectus. Eo tempore dominus Petrus Cornovicchio, qui titulo ducis Sabaciæ et despota Bulgariæ gaudebat, post multa incommoda et gravissimas adversitates (quæ ordinarie experiuntur mundanis rebus impliciti) æger advenerat in Torrente, locum tribus milliariis Valentia dissitum; vehementer dolens et afflictatus, quod in flore ætatis suæ, id est, annorum triginta octo, ac in regione tam longinqua a patria sua se mori videret.

220 Sed postquam hic deinde de peccatis suis confessus et sacra Eucharistia a magistro Natali, ejusdem loci rectore, refectus fuisset, singularem quandam lætitiæ et solatium testatus fuit. Cumque iste rector ei aliquando diceret, ut sumeret animos, fore ut, Deo propitio, sanaretur, respondit is princeps: Non, domine, ego hoc in loco moriar. Interroganti rectori, unde id sciret: reposuit: Fuerunt hic duo, qui me ad Valentinum conventum Prædicatorum in cellam ejusdam sancti Monachi (ita ipsum semper vocavit, quoties de nostro benedicto Patre locutus est) asportarunt; qui me consolatus est, dixitque, moriendum mihi ex hoc morbo esse die Dominica: quod rector vehementer admiratus est, quia a multis diebus princeps ille non surrexerat e lecto suo.

221 Quare

A. V. J. An-
rystio.
mortem prædi-
cit.

221 Quare, ut verum inquireret, ipsemet Valentiam ivit, idque nonnullis fratribus aliisque sæcularibus narravit; deinde ipsum Servum Dei invisens, ab eo petiit, si quis princeps ad eum alloquendum accessisset. Respondit ipse (sed jejune) multi veniunt ad me. Ex hisce rector advertens, nolle ipsum istud manifestare, inde recessit. Ast patriarcha, quem Pater semper magnopere venerabatur, id ipsum ab eo secretissime petiit; et ille fassus, id ita esse, addiditque: Est iste homo bonus, unoque ex hisce diebus migrabit in cælum. Patriarchæ ulterius petenti, an cognosceret duos illos, qui cum principe venerant, reposuit: Non. Cumque jam advenisset dies Dominica, et princeps non obiisset, multi admirati sunt; sed immerito; quia hoc vaticinium non denotaverat Dominicam primam Octobris, qua festum Rosarii celebratur, sed Dominicam secundam, uti infra dicemus.

Incescente
morbo, diem
sui obitus in-
dicat,

b

c

222 Interea ipse quoque pater Ludovicus magnis passibus properabat ad mortem, ac die vi Octobris post mediam noctem de suis confessus peccatis rogavit, quæ dies esset. Responsum ei est, esse diem Veneris *b*. Deinde petiit, in quem diem festum S. Dionysii incidere, responsoque accepto, incidere in diem Lunæ *c*, cœpit digitis suis computare diem Veneris, Sabbatum, Dominicam, Lunæ, atque: O benedictus Deus, qui quatuor mihi dies etiam concedit! Fiat igitur voluntas Domini. Cumque ex præscripto medicorum indusium lineum ante induisset, enixe postulavit interulam laneam (quæ est indusium, quo solent indui fratres recte valentes, in eoque mori debent, si permittant medici in Hispania, uti faciunt in Italia) acceptamque interulam osculatus est, et magno cum gaudio induit, rejecta lineam: atque hinc etiam eluxit vetus ejus desiderium asperè tractandi corpus suum, ut consueverat.

a S. Vincentio,
quem etiam
alius viderat,
invisitur;

C

223 Cum admodum surdaster esset, aliquoties multi intrabant cellam ejus ab eo non observari, audiebantque ipsum devotissime cum Crucifixo ac beata Virgine colloquentem. Voluptate quoque erat patriarchæ non nunquam integris horis cum ipso solo in cella obserata versari, ac semel ab eo petiit, an S. Vincentius ipsum in sua illa infirmitate umquam invisisset. Respondit Pater affirmans, invisisse semel, moxque adjecit: Etiam nunc ibi adstat, extenso digito versus locum, ubi ille stabat. Nec quisquam id miretur, cum, missis aliis, quæ in hac historia jam retulimus, bonus iste Pater aliquando consolans quamdam dominam, afflictissimam morte mariti sui, quam hic die Jovis Sancto ex ecclesia egrediens obierat, dicensque, maritum illius jam esse in cælo, ut id etiam certius faceret, addiderit hæc verba: Ne dubita, domina, quia S. Vincentius Ferrerius id revelavit cuidam Fratri, quocum ille locutus fuit, ut ego nunc loquor tecum. Certum porro est, Ludovicum hic de semetipso egisse, seque denotasse: jam vero, si bene valenti hos favores exhibuerit S. Vincentius, facile creditu est, otiam invisisse in postremo morbo suo; maxime cum tunc tam graves tamque continuos dolores pateretur, ac peculiari consolatione egeret.

mira patientia
eluceat.

224 Inter alia aiebat, sentire se in ossibus suis cruciatum continuum, quasi illa singillatim rumperebantur: verum tamen est, Deum

ipsi eam gratia concessisse, quam Pius V *d* in supremo morbo petebat a Domino his verbis: " Domine, auge dolorem, dummodo augeas et patientiam. " Solebat interdum ipsi dicere patriarcha: Pater, an non multum gaudes, quod Deus hanc tibi præstet misericordiam, ut exiguam partem eorum, quæ ille passus est, vestra Reverentia patiat, quo purgator ex hoc mundo discedas? Respondit: Vere, domine, non commutarem hoc cum quocumque alio mundi bono; et vehementer confundor, quod Dominus hanc gratiam præstet, quam ego, qui tantus peccator sum, non mereor: ac confestim cum magna exultatione in hæc illi tam familiaria verba prorupit: " Domine, hic seca, ut in æternum " parcas! "

225 Ut modo ad prædictum principem revertamur; hic Sabbato sequenti, quod fuit dies vii Octobris, aut die Veneris proxime præcedenti, præsentè rectore, eduxit manus suas e lecto, dixitque: O domine rector, non vides gloriosam Virginem cum tanta gloria æterna in hoc cubiculo? O benedicta, o gloriosa, o pulcherrima Regina cæli, o Domina mea, o Dulcedo cordis mei, quo pacto ego mereor a te invisus? At quid ego dicam de te, pulcherrime Puer. qui in illius gremio es, cujus pulchritudo omnem superat pulchritudinem? Hisce aliisque similibus verbis spiritualiter exultabat de isto cælesti consortio. Dominica vera subsecuta, dixit: Hodie dies Dominica est, dies lætitiæ, dies consolationis, nunc ista est, qua Deum certo videbo! Postea ad nonam noctis horam ait rectori: Domine rector, quantumvis jam confessus peccata sim, nihilominus propter defectus, quos ego interim possum commisisse, cupio denuo generaliter confiteri; atque ita fecit. Post horam decimam, dum jam abierat rector, princeps obiit, piissimis semper inhærens affectibus sæpeque repetita hæc brevi, devota doctaque prece: " Jesu, esto mihi " Jesus; " id est, Jesu, esto mihi is, quem tuum nomen significat, sive, Salvator; placeat tibi salvare me.

226 Paulo antequam moreretur, expertis a dæmone est vehementem assultum, quem ille repulit manu sua, quemdam psalmum recitando, tam submissa voce, ut vix moveret labia nil ultra potens. Quia vero hic princeps admodum devotus esset S. Mariæ sub titulo de Monte Carmelo, et obstrictus voto ejusdem habitum gestandi, quo re ipsa indutus erat, præterquam quod non gestaret cucullum album, delatus Valentiam est ad ecclesiam Carmelitarum, ibidemque sepultus. Vere felix reputandus iste princeps est, cum inter tam manifesta veræ contritionis indicia ad consequendam animæ salutem mortuus sit, et Deus illum e tam longinqua regione illuc coduxerit, velut peculiare instrumentum ad manifestandam sanctitatem patris Bertrandi, quem ipse nunquam viderat, aut cognoverat. Post illius mortem inter ejusdem scripta repererunt brevem orationem S. Thomæ Aquinatis, typis editam cum hoc prefixo titulo: " Oratio divi Thomæ Aquinatis doctoris Angelici ad imaginem Jesu Christi Crucifixi. Absorbeat, quæso, Domine Jesu Christe, mentem meam ignita et melliflua vis amoris tui ab omnibus, quæ sub cælo sunt, ut amore amoris tui moriar, qui amore amoris mei dignatus es in ligno Cru-

" cis

Principis au-
prædicti felix
obitus,

E

sepultura alia
que ad eundem
spectantia
F

A « cis mori. » Visum mihi est, hanc Orationem hic apponere, quod perquam devota sit, nec alibi eam typis editam viderim. Nunc ad Historiam nostram redeamus.

Cum mori videretur monet, id eo die non futurum

227 Eadem Dominica, de qua supra, vesperi verebatur, ne pater Ludovicus jamjam moreretur. Quam ob rem solito tabulae signo dato, convenerunt fratres, lachrymisque perfusi eum ad bene moriendum adjuverunt, praesentibus adhuc patriarcha et episcopo Marrochiano: verum ille post aliquantulum temporis apertis oculis ait, Dimittite eos; aderunt in tempore. Hic auditis, patriarcha ait: Recedant, nec enim nunc morietur; tamque certam fidem Patris dictis habuit, ut, licet constituisset, affirmassetque, se ibidem vigilaturum tota ista nocte, tamen ad palatium suum reversus sit, nihil omnino suspicatus, Amicum suum interim moriturum; neque rediit, nisi postridie clara luce. Paucis horis post curatur infirmorum petiit a doctore Hieronymo Almenara (qui tunc advenerat cum filio petiturus benedictionem a Patre) quid expediret ei postridie B praeparare in prandium; quod Pater audiens ait: Non oportet quidquam cras mane praeparare; recteque monuit; postridie enim ille ante horam prandii ad meliorem vitam transivit.

postero mane, de observantia Regulae adhuc sollicitus, moritur,

228 Postero mane, cum jam inciperent sensus notabiliter deficere, eaque interula, qua ipsum biduo ante induerant, perquam mollis et commoda esset, timuit, ne esset linea, eaque suspicione ductus cepit enixe flagitare, urgentissimis verbis utens, ut sibi illam tollerent, darentque solitam sui Ordinis interulam, obortis lachrymis, dicens: Per amorem Dei, et per charitatem, et per amorem Jesu, tollite mihi hanc interulam, et date tunicam S. Dominici; totiesque iteravit preces, ut solandi gratia oportuerit ista eum exuere, ac deinde eandem reddere; indicantes, ut vere erat, eam esse tunicam, quam petierat; quod fuit ei gratissimum; et hinc clarissime patuit, quantum ipsi toto vitae tempore placuerit sui corporis afflictatio. Hora decima matutina ad patriarcham conversus dixit: Domine, expedi me; quia jam morior; voluitque, ut sibi C Evangelium legeret, caputque ac pectus signaret.

et prodigiis divinitus illustratur.

229 Dato proinde denuo per tabellam signo, omnes fratres concurrerunt, Symbolum fidei de more recitantes; simul et aliquot saeculares erga eum pie affecti, in quorum omnium praesentia animam suo reddidit Redemptori. Inter eos, qui aderant, circiter quatuor aut quinque Religiosi, et aliqui saeculares, ac nominatim Franciscus Ludovicus Blanes, qui anno praecedenti fuerat Auditor Valentiae, qui cum interposita jurisjurandi religione testati sunt, se vidisse lumen ad instar lampadis lucidissimae eo temporis momento, quo mortuus est e. Praeterea in Processu varii sunt testes, qui asserunt, ex ejusdem cadavere tantam prodixisse fragrantiam, ut stupeant f; idemque etiam contigit fere in omnibus illius vestimentis, sed magis in tunica.

Auctoris de ejusdem aeterna salute observatio.

230 Quamquam autem ex omnibus hisce signis, conjunctis cum bonis operibus, quibus, quamdiu vixit, nobis praevit, moraliter certi essemus de illius aeterna salute; maxime quod paulo ante ratione СВЯТАЯ (quam sibi

soluerat quotannis acquirere) gratiarumque ac privilegiorum Ordinis nostri, de peccatis suis generaliter absolutus fuisset; recordati tamen, ipsum, paulo antequam animam redderet, humillime petisse, ut post obitum suum nos Religiosi singuli diceremus sexies PATER et AVE cum GLORIA PATRI, ut anima sua ex purgatorio, si in eo degeret, liberaretur ex privilegio, quo Ordines S. Dominici sanctique Francisci gaudent, procidimus omnes in genua, nostrisque enervibus precibus id exiliale obsequium in conspectu divino ei praestitimus.

A. V. J. ANTISTIO.

ANNOTATA.

a *Apud Avignonum Dominus Petrus Angelus Cernovicus pariter vocatur; at, licet aliunde ignotus mihi is princeps sit, nesciamque, quae ratione Bulgariae despote titulo fuerit gavisus; non tamen factum istud in dubium revocandum est, cum tradatur ab Antistio, scriptore synchrono, in loco praesente ac sincero; nec sane ista sine sui nominis dispendio fingere potuisset.*

b *Recte; factum enim id est anno 1581, quo littera Dominicalis erat A.*

c *Recte pariter; nam S. Dionysius colitur die 9 Octobris, proptereaque, uti ex eadem littera Dominicali constat, festum illud eo anno incidit in diem Lunae.*

d *Sanctus hic ex Ordine Fratrum Praedicatorum Romanus Pontifex colitur die 5 Maii, ubi de eodem, priusquam a Clemente IX canonizatus fuit, cum Beati titulo egerunt Majores mei.*

e *Vide haec ex Relatione Auditorum Rotae Romanae et Bulla Canonizationis solide confirmata in Commentario praevio § III, a num. 46.*

f *Consule eundem Commentarium loco mox citato, num. 53.*

CAPUT XIII.

Sacri corporis mox ab obitu veneratio, populi ad illud concursus; sepultura et exsequiae: Viri sanctitas probatur.

Simul atque hic insignis Servus Dei exspiraverat animam, patriarcha prorupit in lachrymas, quod hujus benedicti Amici sui praesentia destitutus esset; nos vero perstitimus in consuetis precibus recitandis. Ast ubi ejus rei rumor sparsus in urbe est, coeperunt incolae ad conventum devotissime concurrere. Primi adfuere dominus Hieronymus Pasquale Regens, et judex Salzedo, qui prostrati in terram ipsius pedes osculati sunt, quod similiter fecerunt dominus Mathias Pallas canonicus, et aliquot alii, partim presbyteri, partim saeculares, donec illum intulimus in ecclesiam, ubi patuit, quam bene David dixerit: « Nimis honorati

CAP. XIX. Sacrum cadaver in ecclesiam deferretur, inde in sacristiam,

A. V. J. An-
tistio.

norati sunt amici tui, Deus a. Multæ enim dominæ, quæ circumstabant, ejusdem pedibus manibusque inter lachrymas et singultus pia oscula figebant; sed cum deinde subito accrevisset turba, cœperunt etiam vestimenta rescindere: cumque advertissemus, aliquos etiam tentare, ut ei digitum amputarent, sacrum cadaver in sacristiam amovimus, donec prorex adveniret.

232 Interea, qui manipulatim accurrerant, lamentabantur, quod illud nequirent videre: quocirca per secretam viam, quæ a sacristia ducit ad claustrum, multis facultatem fecimus ejusdem manum osculandi. Cum jam adessent excubiæ, relatum fuit humeris archithalassi Aragoniæ, Commendatores majores Montessæ, domini Joannis Borgiæ, domini Michaëlis Mercader presbyteri, aliorumque virorum illustrium et piorum. Sed tanta fuit populi devotio, ut necesse fuerit, corpus in summitate graduum, per quos ad altare majus ascenditur, collocare, circumstantibus feretrum multis spiculatoribus

B cum fratribus. Interea clerus ecclesiæ cathedralis, aliarumque parœciarum, adveniens, ob nimiam turbam difficillime potuit usque ad sacrum corpus penetrare, ut psalmos solitaque Responsoria caneret: cumque cerneremus, nos illud vix posse tutari, denuo in sacristiam reportavimus.

233 Huc ad illius manus osculandas venire prorex et proregina cum suis filiis et filiabus, dux Cardonæ, marchio de Comares, comes Albaidæ, alique illustres viri ac equites primarii, cum pene omnibus consilii regii doctoribus. Post duas elapsas horas, ne tot primariæ personæ, atque inter has duæ comitissæ, aliæque nobiles femine virique, qui in sacello majori præstolabantur, indignabundi remitterentur, tertio translatum corpus fuit e sacristia et in choro ecclesiæ depositum, dimissis ante ex ecclesia omnibus, qui dimitti potuerunt, et obseratis foribus, ne plures intrarent. At quamquam jam admodum sero esset, impediri nequirit, quin egredientibus aliis, aliæ multæ personæ piæ ingrederentur, quæ magno numero ante ecclesiam convenerant. Oportuit tamen, iterum ecclesiæ fores reserari comitissæ de Navarres, aliis multis comitatæ dominabus et viris nobilibus, personisque honoratis, quibuscum etiam numerosa aliorum copia ingressa fuit, quos spiculatores non potuerunt arcere. Perdixerunt hæc usque ad nonam noctis horam, desiderantibus nobis, diminui turbam, ut defunctus posset depingi, eaque ratione superesset impressa animo effigies ejus, cujus eximie virtutes sanctaque exempla numquam possent nobis excidere.

234 Aurora vix apparuerat postridie, quin innumera multitudo hominum, corpus tangere gestientium, præ foribus steterit; recteque ea nocte provisum fuerat, ut ante chori introitum pegma funebre erigeretur, super quo illud in feretro, panno filis aureis intertexto cooperto, repositum erat; nam etiam hac ratione sex fratres, quorum trini hinc, trini illinc, in eodem pegmate stabant, non potuerunt cohibere illius manum osculari et Rosaria applicare expetentes; inter quos erant aliqui sæculares, qui Rosaria sua summis virgibus affigerent, ut sic ad illud possent pertingere. Cum post Missam solennissime celebratam corpus jam hu-

Postridie, viz
coërcito popu-
lo, festinanter
tumulatur,

mandum esset, ingens in ecclesia ortus tumultus est ab audentibus auferre vestimenta ejus, quæ extra sepulcrum seposita erant; et quamvis accensis facibus multorum manus adurerentur, non tamen potuerunt prohiberi, ne ex desiderio aliquid auferendi e vestibus partem corporis denudarent. Hæc sepulturæ cæremonia tam festinanter peracta est, ut necesse fuerit prætermittere aliquos psalmos precesque ex nostrarum constitutionum præscripto dicenda, priusquam corpus imponatur sepulcro. Paulo ante patriarcha ad cadaver accedens, lacrymabundus amplexus est; deinde sepulcrali lapide cooperuerunt, ut sæcularem turbam ab eo coërcerent. Versus vesperam cœperunt plurimi e circumjecta regione adventare, dolueruntque vehementer, quod jam esset sepultus.

235 Subsecuta nocte, obseratis foribus ecclesiæ et conventus, introductis solis patre magistro fratre Francisco Maldonato, generali Fratrum de Mercede, Priore Carthusiæ Portæ cæli domino Laurentio Zamara, et magistro fratre Georgio Olivat commendatore de Mercede Valentia, cum eorumdem comitibus, et aliquot aliis sæcularibus, finivimus officium sepulturæ, in quam quatuor nostrum hujus conventus ingressi notabili tempore mansimus, admoventes sacro corpori maximo numero Rosaria, annulos, et gemmas, a variis personis missa. Ibidem intra ego accurate observavi, quod omnes magnopere jam observaverant, priusquam ille sepeliretur: nimirum cum soleant homines post obitum suum obscuri coloris et deformes visu cum membris rigidis manere, hic non tantum permanserat pulcher, ut videntibus magnam devotionem inspiraret, habens vultum angelicum, manus, pedes et ungues instar alabastris candentes, et ad modum ceræ molles; verum etiam manus, pedesque et brachia et caput, ac si vivi calentisque corporis fuissent, in omnem partem mobilia.

236 In eodem cœmeterio (quod non est commune omnibus fratribus, sed destinatum aliquibus sanctitate illustrioribus) invenimus in quadam arca lignea corpus beati magistri fratris Joannis Miconis, et juxta hujus caput ossa fratris Michaëlis de S. Dominico, speculi veræ perfectæque religionis, qui soluerat hunc beatum patrem fratrem Ludovicum multis crebrisque commendare verbis, dum conciones haberet in capitulo. Visebantur etiam ibidem duo capita recisa duorum gloriosorum martyrum, magistrorum et reformatorum hujus provinciæ, fratris Dominicæ de Corduba de Monte Majore, ejusdemque socii, fratris Amatoris Espi, Prioris hujus domus b; aliudque caput, quod cujus esset, nequivimus cognoscere: sed, si Deo placeat, spero fore, ut istos omnes sex in magna gloria in extremo judicii die videamus.

237 Subsequenti die Veneris exsequiæ ipsius solennissime celebrate fuere; et quia infinita aderat hominum multitudo, necessum fuit, aliorum Ordinum Religiosos per portam conventus ingredi, ascendere per nosocomium et ambulacra chaustrorum, seque recipere in chorum superiorem, ut ibidem Responsoria canerent. Missam cantavit episcopus Marrochanus, orationem funebrem dixit patriarcha, in qua propter nimiam turbæ strepitum non potuit quedam notabiliora de hoc Sancto, ut statuerat, referre, dixit tamen, licet hic Pater non esset

Eadem nocte
corpus instar
vivi deprehen-
ditur:

E

alia corpora in
eodem loco vi-
sa

F

b

In exsequiis
patriarcha
orationem fune-
brem habuit.

in

A in Sanctorum album relatus nec pro inde illius sanctitas tam certa, quam canonizatorum (quorum gesta et miracula ab Ecclesia Romana accurate expensa sunt) concurrere tamen tot indicia, ex quibus illius sanctitas et gloria in conspectu Dei possit probari, ut nihil ipsi præterea deesset, nisi ut in Sanctorum album relatus fuisset.

cujus honorificam de eo sententiam ex illius virtutibus indicis,

238 Et vero prudentissime ille locutus est. Etenim si hujusce Servi Dei virtutes expendere velimus, deprehendemus in ipso fidem vivam, ac peculiariter de Sanctissimo Sacramento; spem securissimam, et ardentissimam charitatem, qua et honorem Dei enixe procurabat, et salutem proximi ardebat vehementer. Erat insuper castissimus, et obsequentissimus prælatis suis, nec cujusquam rei, dum præerat, tam accuratam habuit rationem, nec tam severe castigavit, quam inobedientiam. Erat humillimus, paupertatis amans ac supra modum abstemius; mundus porro, ut aurum, ab invidia et malevolentia, et ab ambitionis vitio maxime alienus. Si autem miracula quæramus; ea multa sunt, quæ partim jam memoravimus, partim in sequentibus capitibus dicturi sumus. Si signis ac conjecturis credendum sit, quod majus indicium desiderabimus, quam quod de principe supra memoravimus; quodque ipsemet mortem suam, antequam accidit, prædixerit, adeoque hoc ejusdem vaticinium invaluerit, ut multo tempore ante obitum illius publice diceretur Valentia ipse dies, quo ille erat moriturus.

cælesti apud corpus audita musica,

239 Quid dicemus de cælesti musica, quam audivimus eo tempore, quo corpus ejus expositum fuit in ecclesia, et dum celebrabantur ipsius exsequiæ; cum certum sit, nec ab eo temporis puncto, quo illud in ecclesiam fuit illatum, usque ad id, quo fuit traditum sepulturæ; neque etiam ipso die exsequiarum ejusdem, usquam in tota urbe Valentia musicam habitam fuisse; idque eo etiam fuit mirabilius, quod multi eam in ecclesia audierint, atque aliqui etiam putaverint, conductos a nostro patre Priore fuisse tibicines, qui canerent: verum id falsum esse, convincitur ex ipsomet eorumdem tibicinum testimonio, qui, licet multi sint, jurare possunt, se supra dicto tempore nec in conventu nostro, nec in alio circum hunc loco cecinisse c.

a de qua hic disseritur,

240 Si quis vero me roget, qui fieri poterit, ut tam sonoram musicam non omnes, sed solum aliqui, audierint; respondebo, nos etiam anno MDLXIV, in festa die Corporis Christi, dum sanctissimum Sacramentum e vico Lucente portarem ad conventum nostrum (qui fundatus est in eodem monte ac loco, ubi consecrata fuere Hostiæ Corporalium Darocensium *d*) audivisse e caelo musicam, quæ per integræ horæ spatium duravit; et audisse plures quam mille, qui diversis et locis ad eam sollemnitatem concurrerant; ut constat ex Processu ea de re confecto, qui in sacristia supra dicti conventus et ecclesiæ collegiæ Darocensis servatur: at fuisse nihilominus aliquot, qui eandem non audiverunt, nosque errare reputarunt. Verum ego, qui coram sanctissimo Sacramento thus adolebam, evidenter scio, non fuisse errorem, censuique ex divina providentia factum, ut non ab omnibus perciperetur, scilicet ne res naturalis fuisse judicaretur, dicere-turque fuisse aliqui post quercus absconditos,

d

qui instrumenta musica pulsaverint. Hæc eadem ratio allegari potest in musica, a Deo ad hunc Servum suum honorandum concessa.

241 Si testimonia humana expetamus, quodnam certius desiderari potest, quam sancti patris fratris Joannis Miconis, qui de eo asseruit, fore illum Valentia velut alterum S. Vincentium? Si famam publicam audias, deprehendes, ipsum ab omnibus pro viro apostolico vereque religioso in morte aequæ ac in vita habitum fuisse. Et quis est, qui non admiretur devotionem, reverentiam et amorem, quibus eum diversis temporibus prosecuta fuerunt personæ tantæ auctoritatis, quantæ erant, quas jamjam nominabimus, et quarum pars hodieque vivit? Nam non solum fuerunt, atque nunc sunt erga ipsum devote affecti prorex dominus Franciscus de Moncada, Aitonæ comes, alterque prorex, decessor ejus dominus Manricus de Lara, Nagaræ dux, et patriarcha Antiochenus, archiepiscopus Valentinus, dominus Joannes de Ribiera, qui benignum in Dei Servos animum peculiariter soluit profiteri; verum etiam multi alii prelati et illustres viri eundem velut sanctum semper venerati sunt; ac nominatim archiepiscopus Hydruntinus *e* dominus Petrus de Coderos; episcopus Cordubensis *f*, qui anno proxime elapso obiit, dominus Franciscus Martinus de Corduba; et episcopus Dertosanus *g* dominus F. Joannes Isquierdo, qui hujus provinciæ provincialis fuit, eumque Patrem sibi subditum habuit; episcopus Marrochianus *h* dominus Michaël de Spinosa; magnus Commendator Montesa *i* dominus F. Petrus-Aloysius Galzeran Borgia.

A. V. J. An-tistio.

fama publica, magna illius tam vivo, quam mortui

E

e

f

g

h

i

242 Pari modo omnes Inquisitores et Sanctæ fidei defensores, quos, quo tempore pater Bertrandus vixit, hoc regnum habuit, eundem velut insignem Dei Servum æstimarunt; ac specialiter licentiatus dominus Joannes de Rogis, qui postea factus est episcopus Agrigentinus *k*, doctor dominus Petrus Zarate cum suis collegis in sacro Officio, licentiatus dominus Joannes de Zugnega, licentiatus Reinosso. Ex statu seculari dux de Cardona, marchio de Comares, dominus Didacus de Cardona, dominus Carolus Borgia dux Gandiæ *l*, dominus Christophorus de Cardona architalassus Aragoniæ, dominus Joannes Milano comes Albaidæ, domina Eleonora Manuella marchionissa de Navarres, comitissa Albaidæ, de Concentaina, et de Almenara, vice-comitissa de Chelua, ac demum quotquot dominos dominasque aliquo titulo illustriores in hoc regno reperire erat.

apud illustres personas estimatione,

k

l

et post obitum generali veneratione

243 Eadem sanctitatis illius fama præterea probatur ex ingenti concursu hominum ad sepulcrum ejusdem honorandum, qui tres continuos dies maxima semper cum devotione duravit; quantumque apparuit, multos peccatorum suorum prænituit, dum expenderent quam magnum præmium Deus præparaverit electis suis, cum tantopere eos honoret in terra. Notatu quoque dignissimum est, quod, cum hujus civitatis feminae sint naturaliter nonnihil meticulosa et publicum fugitantes, maxime dominæ suis commodis et deliciis assuetæ, soleantque a cadaveribus abhorretere, non satis illis fuerit osculari manus; verum etiam suis manibus vultum, caput et collum devotissime contrectaverint.

244 Probatur insuper communis illa de ejusdem

A. V. J. AN
TISTIO.
biographus
confirmat.

dem sanctitate opinio ex desiderio, quo omnes expetierunt, non solum osculari manus, sed etiam aliquid habere ex ejus reliquiis, lace- rantes vestes illius; et aliquid eorum, quæ in celle remanserant, vel librum, vel scriptum vel litteras flagitantes, avideque acceptantes etiam lascinias et lentes, quibus ad medicandum cruris plagam usus fuerat: idque fecerunt non soli sæculares, sed etiam ecclesiastici, prælati quoque et illustres titulis domini: nec solum ii, qui illius humationi adstiterunt, verum etiam absentes, qui aliquid ex hisce per litteras petierunt, quin et ipsi quoque denique fratres, qui tota vita sua cum illo fuerant conversati (quam ob rem, nisi ille fuisset tam eximius Dei servus, non tanti facturi fuissent res ejus; nam, ut habet proverbium, familiaritas contemptum parit) simul ac ille obierat, scripta illius aliæ e cella ejus devotissime, certaque præterea cum æmulatione flagitarunt, ita ut patri Priori multum in iis distribuendis laborandum fuerit. Mirandum pariter est, cum quanta devotione fratres hujus ædis hodieque sepulcrum ejus invitant; sed multo mirabilius, quod multi gravesque concionatores, tam presbyteri sæculares, quam Religiosi, Franciscani, Augustiniani et Jesuitæ, de ejusdem Patris sanctitate publice disseruerint.

quam venera-
tionem neque
ex Inmanis
suasionibus

245 Jam vero ego peto, quis illorum omnium corda moverit. Certum est, ea non fuisse mota a nobis; nam, dum pater obiit, nulla pro ipso cæremonia usi fuimus, quam quæ pro quovis fratre solet adhiberi; non pulsavimus pro defuncto diutius solito æra campana; non induimus novis vestibus; nullum peculiare sanctitatis indicium circa ipsum reposuimus; non concionati sumus, priusquam inhumaretur; non excitavimus populum, ut illius manus osculetur, nec ut sua illi admoveret Rosaria, aut eum invocaret, non sumus egressi conventu, ut quemquam sæcularium appellaremus; imo jam inde a principio conati sumus cohibere eos, qui similia faciebant; quin et ipsum corpus occultavimus. Tam morosos denique ac difficiles nos hac in parte præbuimus, ut quinque mensium post illius obitum spatio nihil illic dari vel offerri permiserimus, quæque a nonnullis allata fuerant, in quadam cella reposita occultaverimus. Pari modo in translatione corporis nos ita gessimus, ut fere tota civitas indignaretur, ac singulariter quidam viri dignitate illustres læsos se dicerent, quod, licet, nobis addicti essent, nostramque ecclesiam frequentarent, noluissemus eos arcessere.

captam esse,
neque ex arte
diabolica

246 Tam studiose vitatus fuit concursus populi, ut pater Prior, non nisi duobus tribusve hujus ædis patribus, diem, quo corporis translatio peragenda esset, indicaverit, simul vetans, ne cui id manifestarent sine sua particulari licentia; quod etiam tam religiose fuit observatum, ut unus ex iis matutino tempore diei translationis cum magnis obstestationibus interrogatus a multis dominabus et aliquot consanguineis, an eodem die facienda esset, noluerit dicere, indeque factum, ut, id altero die futurum rati, inde recesserint una hora, antequam fieret. Atque hinc manifeste probatur, nos horum omnium motuum non fuisse auctores, beatumque Bertrandum nihil nobis propterea debere. Certi quoque sumus, non evenisse illos opera dæmonis; quia vidimus, multos fuisse ea occasione peccata sua confessos, et

sacra Communionem refectos, quod non soluerant ante, multosque restituisse aliena; alios firmiter decrevisse mundana deserere qua de re prius minimè cogitaverant; ac denique omnes ad laudandum Deum excitatos fuisse. Notandum porro est, hunc Servum Dei post mortem suam nullum contulisse miraculum cuiquam, qui non fuerit peccata sua confessus, aut aliquem particularem actum contritionis excitaverit, vel ante, vel paulo post acceptum beneficium. Proinde, cum sciamus, quantum displiceat dæmoni, si hæc recte expendantur, deprehendemus, dæmonem hoc favore seu injuria numquam affecisse quempiam, qui, dum vixit, pro bono sanctoque apud Catholicos Deique Servos habitus fuerit; sed eos, qui malo exemplo publice fuerant notati, quemadmodum legitur ille persuasisse, ut pro Sancto haberetur quidam latro, donec Martinus fallaciam detexit *m*, Simile quid accidit tempore Alexandri III, atque etiam longius processisset, nisi laudatus Pontifex, inventum diaboli redarguens, auctoritate sua sustulisset e medio. In Vita quoque Pii II scribit Campanus, qui fuit episcopus, quosdam Hispanos apud prædictum Pontificem importune instituisse, ut inter Sanctos referret quendam principem, qui in regem patrem suum rebellaverat, volueratque ei regnum suum auferre; Papam vero eorumdem postulata aspernatum mandasse, ut imposterum abstinerent, nec istius principis miraculis moverentur; quia, inquebat, qui inter Sanctos referendi sunt, hos non solum oportet, post mortem patrasse miracula, verum etiam eorumdem vitam fuisse miraculosam. Pater quoque frater Paulus de Leon comperit, in quodam Asturiæ *n* vico certo tempore quendam mulierem, quæ meretrix fuerat, velut sanctam virginem cultam fuisse.

proficisci
potuisse

247 Multo etiam magis, etsi in aliqua Historia legatur dæmon curasse, ut homines simplices et ignorantes honores Sanctis debitos quidam personæ mortuæ, quæ vere non erat sancta, deferrent, si hæc recte expendantur, deprehendemus, dæmonem hoc favore seu injuria numquam affecisse quempiam, qui, dum vixit, pro bono sanctoque apud Catholicos Deique Servos habitus fuerit; sed eos, qui malo exemplo publice fuerant notati, quemadmodum legitur ille persuasisse, ut pro Sancto haberetur quidam latro, donec Martinus fallaciam detexit *m*, Simile quid accidit tempore Alexandri III, atque etiam longius processisset, nisi laudatus Pontifex, inventum diaboli redarguens, auctoritate sua sustulisset e medio. In Vita quoque Pii II scribit Campanus, qui fuit episcopus, quosdam Hispanos apud prædictum Pontificem importune instituisse, ut inter Sanctos referret quendam principem, qui in regem patrem suum rebellaverat, volueratque ei regnum suum auferre; Papam vero eorumdem postulata aspernatum mandasse, ut imposterum abstinerent, nec istius principis miraculis moverentur; quia, inquebat, qui inter Sanctos referendi sunt, hos non solum oportet, post mortem patrasse miracula, verum etiam eorumdem vitam fuisse miraculosam. Pater quoque frater Paulus de Leon comperit, in quodam Asturiæ *n* vico certo tempore quendam mulierem, quæ meretrix fuerat, velut sanctam virginem cultam fuisse.

F
ac proinde
Deum habere
auctorem
ostendit.

248 Hos aliosque hujusmodi curabit quidam dæmon a populo pro Sanctis haberi, quia sic hic audacior redditur ad peccandum, dum videt, velut Sanctos honorari, de quorum prava vita publice constabat, sed nequaquam de digna eorumdem poenitentia sed ut vir poenitens, pauperatis amator, austera vitæ, castus, humilis, in laboribus suis morbisque patiens, præceptis divinis et Ecclesiæ obsecundans, quique, quamdiu vixit, nulli præbuit offendiculum, post mortem suam honoretur, numquam procurabit dæmon; quia in illius honore simul honorantur omnes virtutes, redarguantur vitia, hominesque ad Dei servitium magis animantur, dum illius servos vident tantopere honorari. itaque, si ista tanta devotio, qua homines B. Bertrandum prosecuti fuere et prosequuntur, non sit inventum humanum, nec diabolicum, consequitur, esse opus divinum; cumque Deus summa sit veritas summaque bonitas, manifestum est, honorem patri Bertrando exhibitum in vera sanctitate fundamentum esse.

ANNOTATA.

ANNOTATA.

- a *Psalm. 138, v. 17.*
 b *Adi Annotata superius ad cap. 7, lit. e.*
 c *Hanc caelestem harmoniam ex Relatione Auditorum Rotæ Romanæ confirmavimus in Commentario prævio num. 51 et seq., ejusdemque etiam meminit Clemens X Papa in Bulla Canonizationis inferius danda.*
 d *Daroca Hispaniæ oppidum est in regno Aragoniæ, sacris corporalibus, miraculo claris ibidem assercatis, celebre.*
 e *Hydruntum, incolis Otranto, regni Neapolitani civitas archiepiscopalis est in oramaris Adriatici, in provincia Hydruntina.*
 f *Corduba Hispaniæ episcopalis civitas est ad Bætium fluvium in Vandalitiâ.*
 g *Dertosa, Dertossa et Dertusa, incolis Tortosa, episcopalis civitas Hispaniæ est in principatu Cataloniæ.*
 h *Marrochium vel Marochium urbs Africae est, ac cognominis regni caput et sedes regia.*
 i *Vide Annotata ad cap. xi, lit. a.*
 k *In Sicilia. Eum Roca Joannem de Rojas; Rocchus Pirrus tom. 2 Siciliæ Sacræ pag. 313 Joannem Roxas vocat.*
 l *Fuit hic primogenitus filius S. Francisci Borgiæ, ex Gandiæ duce tertii Societatis Jesu Præpositi Generalis.*
 m *S. Martinum Turonensem episcopum indicat, qui, teste Severo Sulpitio in Vita ejus cap. xi, sacris adjurationibus latronem, cui tanquam sancto martyri allare dicatum stabat, coëgit conditionem æternamque damnationem suam edicere.*
 n *Asturia Hispaniæ regio, regniq; Legionis pars est, principatus titulo illustrata.*

CAPUT XIV.

Quædam visiones et apparitiones ad Sancti gloriam manifestandam factæ recensentur.

CAPUT XX.
 Cuidam pte mulieri divinitus conceditur

a

b

Præter ea, quæ jam diximus, ut hujus boni Patris sanctitas diversis modis fieret in mundo certior, Deus illam variis personis, præter principem, de quo supra meminimus a, revelavit, quemadmodum in hoc et sequenti capite dicemus. In vigilia S. Dionysii b infirmorum curator ingressus, ut patrem fratrem Ludovicum inviseret, audit ipsius velut gemebundum vel admirabundum dicentem: Intrans huc femina? Dubitavit proinde custos, an fortasse deliraret; cum certissimum esset, non potuisse tunc ullam feminam conventum ingredi. Quapropter advenienti patriarchæ verba, quæ ab Infirmo audiverat, narravit: patriarcha vero ad eum visitandum ingressus ipsi ait: Quomodo te habes? Respondit ille: Intrans huc femina? Quæ femina? dixit patriarcha. At ille reposuit: quædam mulieres, quæ hoc mane intrarunt, ordinario pallio indu-

Tomus V. Octobris

tæ. Rogavit ergo patriarcha: Quid dixerunt tibi, pater frater Ludovico? Sed ille respondit: Nihil; quod patriarcha plurimum miratus est.

250 Postridie quædam femina admodum spiritualis, ex Ordine S. Francisci, ait patriarchæ: Deus mihi heri mane hanc præstitit gratiam, ut, dum pro patre fratre Ludovico enixe orarem cum desiderio ipsum videndi, confestim mihi potestas facta sit, licueritque ejusdem pedes osculari. Mox intellexit patriarcha, referenda hæc esse ad ea, quæ pridie a Patre audierat, petiitque ab illa: An quidquam ei dixisti? Respondit illa: Nihil, domine. Diligenter tamen, ait patriarcha, memoriam consule. At ipsa in negando perstitit; Quia, inquit, nihil aliud mihi fuit concessum, quam osculari pedes; unde consequitur, illam solam spiritu in conventum fuisse delatam. Quod autem pater Ludovicus dixerit FEMINAS in numero plurali, neminem debet morari, quia tam Latino, quam vulgari sermone, interdum pluralis numerus pro singulari usurpatur: præterquam quod dici possit, Deum eandem gratiam, quam huic fecit, etiam aliis concessisse, quamvis id nesciamus, desiderium enim eum ante mortem videndi ingens erat in civitate, quod persuasum haberent, sese ea ratione illius postrema benedictione potituros.

251 Hanc ob rem præcipuus labor eorum, qui illius curam gerebant, erat invigilare ad portam cellæ illius: tantus eorum erat numerus, qui concurrebant ad videndum illum, tam nobiles, quam plebei, tam ecclesiastici, quam sæculares, multique diversorum Ordinum Religiosi, qui eadem quoque de causa illuc confluebant; quorum alii desiderabant sibi ab eo benedici, alii eum tangere, quidam etiam ex præcipuis felices se reputabant, si ante ejusdem lectum flexis genibus aliquantulum manere liceret. Inter multos dignitate præstantes viros, qui ipsum sæpe inviserunt, fuit Magister Equitum Montesæ; qui cum Valentia abire cogeretur, metueretque, ut reversus vivum reviseret, considerabat, fore ut post illius obitum non posset eidem eam exhibere venerationem, quam alii illustres viri delaturi erant; ac propterea postquam cum eo paulisper fuerat locutus, ejusdem pedes amplexus et osculatus est; quod post ipsum etiam fecit illius filius, dominus Joannes Borgia, major commendator Montesæ; quantumvis benedictus Pater, qui se movere amplius non poterat, alta voce clamaret: Ne feceris, illustrissime domine: peccator enim sum! Et sane res digna visu erat hujus illustrissimi domini planctus ex veneratione, qua in ipsum ferebatur, et magna Servi Dei humilitas. Porro quibus non patebat ingressus, ii mittebant Coronas suas Marianas, ipsi clam, ne adverteret, admovendas; oportebatque quotidie vesperi bonum earundem numerum illius pulvino supponere; ut adeo constet, multos desiderasse ipsum videre. Fortasse igitur Deus eam gratiam non soli supra dictæ mulieri, sed etiam aliis, concesserit. Aliquot diebus ante Patris obitum eadem ista mulier viderat cælum apertum supra hunc conventum rectaque supra cellam Patris.

252 Alteram magni momenti visionem ad nostrum de illius gloria propositum breviter referam, tacito nomine Religiosi, cui obtigit, quia noluit mihi permittere, ut se nominarem;

47 imo

A. V. J. VASTISTIO

ipsum ante obitum videre

E

Biographi ad hæc observatio: visio eidem mulieri oblata.

F

Cujusdem Franciscani, pro illo ad extrinsecum deducto

A. V. J. An-
ristio.

imo nec factum ipsum dicere voluerat, nisi in confessione; verum ego audire illum nolui, nisi coram quodam docto hujus conventus patre, concessaque mihi facultate, eum nominandi saltem apud patriarcham, et quamdam aliam similem personam. Res sic habuit: Quidam pater presbyter Ordinis S. Francisci per biennium desideraverat patrem Ludovicum, de quo tanta mirabilia audierat, cognoscere; nec potuerat desiderii sui compos fieri ante proxime elapsum mensem Augustum, in Codeglia in villa e patriarchæ; quamquam nec aliter cum eo locutus fuerit. Jam vero dum idem Religiosus in vigilia S. Dionysii, quæ in diem Dominicam tunc incidit, post Matutinum Officium esset in choro, cœpit orare, Deum ferventissime pro illo precans, quem audierat esse moribundum.

orantis mira-
bilis visio

253 Dum id ageret, vidit quamdam ecclesiam splendidissimam, ex qua multi clarissimæ lucis radii prodibant; ad eamque ecclesiam propius accedens vidit ejusdem parietes e crystallo auroque factos, et in illius loco medio elevatum tumulum, panno serico filis aureis intertexto coopertum, supraque illum patrem Bertrandum mortuum; circum vero tumulum vidit multas cruces aureas, et quatuor fratres Ordinis S. Dominici, duos ad caput, hique videbantur admodum senes, alios autem duos ad pedes ejus, qui juniores apparebant; et hi omnes quatuor habebant facies splendidissimas e quibus velut solares radii, non æquales tamen, procedebant. Nam qui ad caput stabat a dextris, ex hujus fronte emittebatur radius ceteris multo clarior altiusque progrediens, quam esset ipsa ecclesia; ab eo autem, qui stabat a sinistris, prodibat alter radius similis; sed ex ore; ab eo, qui erat a pede dextero, promicabant duo radii e manibus, qui similiter altius extendebantur, quam ecclesia, isque habebat apertas manus, eratque velut totus admirabilis; ex quarti pectore prorumpbat similis radius, et ille gestabat palmam in manu.

de ejusdem
æterna salute
pridie mortis
illius;

254 Post hæc vidit per ecclesiæ fastigium versus altare subito adventantes duos angelorum choros, faces candidas manu gestantes, canentesque: " Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabahot, pleni sunt cæli et terra gloria tua: Osanna in excelsis! " Exhibebant hi angeli profundam corpori venerationem, deinde progressi in binos divisi sunt choros, retro quos accesserunt magno numero viri et feminae, alta voce cantantes; venerabanturque sacrum illud corpus, manus pedesque ejusdem osculantes; hisque cessantibus, ceperunt demum canere angeli: " Benedictus, qui venit in nomine Domini, Osanna in excelsis! " tuncque iste pater suis sensibus restitutus fuit. Proinde matutino tempore inquisivit, si quid novi de patre Ludovico haberetur; sed nihil intellexit usque in diem Martis. Petiit ergo veniam Valentiam adeundi, adiitque, ac die Veneris ejusdem interfuit exequiis; ut adeo Deus sancti Patris mortem ei significare voluerit pridie, quam moreretur.

quam visionem
Franciscanus
iste compulsus
biographo in-
dicavit

255 Non voluerat iste Religiosus revelationem hanc cuiquam, præterquam confessario suo manifestare; verum ille jussit eum ista omnia nobis enarrare. Distulit tamen per aliquot dies id facere; donec, arguente conscientia sua, ut sibi hunc scrupulum eximeret, statuit ire Valentiam, de eadem visione cum altero sui Ordinis fratre, qui in conventu Jesu habita-

bat, simulque de nonnullis aliis ad salutem D animæ spectantibus rebus collaturus. Sequenti autem nocte apparuit ei in somnis predictus frater ex conventu Jesu, aitque: Fili, surge, et vade ad Prædicatores Valentiam, eaque omnia, quæ de beato patre fratre Ludovico Bertrando nosti, istis patribus confestim dicito: quod ad alterum negotium, de quo me consulere volebas, pertinet, sic ac sic agito; quibus verbis eidem Religioso super altero proponendo dubio respondit. Post biduum itaque venit Valentiam, totamque visionem inter suas lacrymas mihi narravit coram patre fratre Hieronymo Baptista della Nuzza, magistro in Theologia hujus conventus, qui a tenera ætate sua singularis semper filius patris Bertrandi fuit; nobisque ambobus visum est, non solum visionem, verum etiam somnium hic referre; quippe qui ex sacra Scriptura novimus, Deum interdum multa in somnio revelasse.

256 Rogavi etiam, qui essent isti quatuor alii; sed eos nequit mihi indicare, quia Deus ipsi non revelaverat; ego vero existimo, duos istos seniores, qui stabant ad caput, fuisse sanctum patrem Dominicum et S. Vincentium Ferrerium; qui vero stabant ad pedes, S. Thomam Aquinatem et S. Petrum martyrem. Ut ita censeam, inducor, quod ætas et radii hæc apprime conveniant. Simili modo S. Dominicus, quamvis in ætate annorum quinquaginta et unius mortem obierit, multis tamen itineribus ex Hispania in Franciam et Italiam ultro citroque sæpe repetitis, corporis afflictationibus et laboribus in bello, Catholicum exercitum adversus hæreticos Albigenes decennio secutus, exantlatis sic atritus erat, ut credibile sit, ipsum omnino canum obiisse. Sanctus autem Vincentius Ferrerius sine omni dubio fuit senior omnium, quos nos inter Sanctos relatos habemus. S. Thomas Aquinas annorum quinquaginta mortuus est; ex archetypis tamen effigibus illius non præferbat tantam moriens ætatem: denique S. Petrus martyr annos quadraginta quatuor numerans occisus est.

Ejusdem bio-
graphi de per-
sonis,
E

257 Pari ratione convenit S. Dominico habere radios in fronte, non solum, quia, dum etiam infans esset, in illius fronte visa stella est, verum etiam, quia e sacro illo capite, Spiritus Sancti gratia illuminato, et Apostolicæ Sedis auctoritate adjuto, tam grandia plenaque lucis et auctoritatis prodierunt. Primum fuit Ordo Prædicatorum, tam ample per universum mundum dilatatus. Secundum est Officium sanctæ Inquisitionis, quod ubi floret, floret fides; ubi vero non est, ibi non tantum periclitatur fides, sed etiam omne aliud bonum vergit in præcipitium: isque vir fuit primus Inquisitor, quem Ecclesia Christi habuit. Tertium fuit sacri palatii magisterium, quod semper tantæ auctoritatis officium apud summos Pontifices fuit ut nulla coram illis concio haberi possit, nisi prius a patre magistro sacri palatii examinata et recognita fuerit. Quartum est sanctissimi Rosarii sodalitium, res tanti momenti et utilitatis, ut nec Pontifices umquam illud desinant laudare, nec Deus illustrare, nec beata Virgo fovere. S. Vincentio optime congruit lux in ore, quippe qui admirandis suis concionibus Ecclesiam multum illuminavit. S. Thomas Aquinas, qui scriptis confutavit hæreses, docuit in cathedris, subministravitque tot tamque eximiis doctoribus argumenta concionandi et scribendi, dici potest

quæ in eadem
apparuerunt,
F

A potest radios habuisse in manibus; sed S. Petrum martyrem, cujus pectus fuit fornax charitatis, adeo ardens, ut ille priorum Inquisitorum vestigia secutus martyrio potitus sit, quia sacri Officii adversus hæreticos exercitium cordi habebat, decuit habere pectus ornatum luce, et palmam in manu.

conjectura.

258 Utut sit de hac, aliisque multis visionibus, quæ, in gravium auctorum libris leguntur, ex eo, quod Sanctus aliquis a dexteris stare videatur, argui nequit, cum majori gloria gaudere, quam qui a sinistris; nec ex eo, quod quis stet ad caput, prestare illi, qui ad pedes est; Sancti enim, dum in hunc mundum veniunt, fortasse eo modo se gerunt, quo solent viri nobiles, quando inter rusticos versantur in villa, ubi nihil curant, quis cui præcedat, et salutationes, aliasque id genus cæremonias negligunt. Ceterum dici etiam potest, quod, quemadmodum hic noster Pater sanctum nostrum patrem Dominicum venerabatur præ S. Vincentio, sanctumque Vincentium præ S. Thoma, ac denique hunc præ S. Petro martyre, illi eodem ordine ad ejusdem honorandas exsequias adfuerint; Deus autem novit, quis eorumdem præcedat in gloria.

B

xxi.
Eadem nocte
qua obiit, ap-
paruit in glo-
ria.

259 Quamvis, qui Deo fruuntur in cælo, nostris minime egeant obsequiis, ac parum illorum interset, suam gloriam nobis notam esse; solet nihilominus Deus eam nonnumquam Religiosis personis manifestare ad animandos consolandosque eos, qui in hoc mundo vivunt. Non inhærebo hic multis exemplis de hoc argumento referendis; cum pleni sint libri Dialogorum S. Gregorii, Opera Venerabilis Bedæ et Historiæ virorum illustrium, variorumque Ordinum Religiosorum. Quod vero Deus fecit elapsis temporibus, faciet etiam futuris usque ad finem mundi, dum ipsi placuerit, uti fecit pro gloria hujus Servi sui. Quædam pia persona, nocte S. Dionysii orationi intenta, vidit animam corona aurea redimitam a duobus angelis ferri ad cælum; viditque in ecclesia nostra eadem nocte erigi pegma, in quo sandapila cum ejusdem beatæ animæ imposito corpore reponenda esset. Mane autem audito, patrem Bertrandum obiisse, venit ad conventum nostrum, reperitque funebre pegma, quod in spiritu viderat, intuensque vultum ejus, qui cubabat in sandapila, certius cognovit, animam, quam viderat, patris fratris Ludovici fuisse.

C

Quatuor men-
sibus post obi-
tum suum ap-
paruit

260 Quator mensibus post, die v Februarii obiit Guilielmus Raymundus Catalano eques, multis magni momenti officiis publicis, quæ gessit, in hoc regno clarus, et ex judicio omnium, tam ecclesiasticorum, quam sæcularium, qui morienti adstiterunt, obiit pie ac feliciter. Quia vero in eo morbo beatus Pater ei sæpe apparuit, juverit hic retulisse, quæcumque se vidisse, affirmavit. Sic ea se habent. Postquam hic jam confessus fuisset peccata, ac deinde etiam leviora aliquoties eluisset apud patrem Barci e Societate Jesu, sacraque Euchari- sta refectus esset, et condidisset testamentum suum, quadam nocte deprehensus est parum loqui, tum paululum auscultare, ac deinde magno cum gaudio respondere. Quam ob rem, qui hoc adverterat, propius accedens rogavit, qui rei esset, cui ille respondit: Parcat vobis Deus: jam enim mihi aderant Virgo, Domina nostra, et S. Vincentius cum patre Bertrando.

Aliquanto post vocavit eandem personam, dixitque: Per amorem Dei obsecro, ne quidquam alteri dicas: sed deinde iidem Sancti ipsi rursus apparuerunt, et, quantum conjicere licet, jussus est omnia dicere. Narravit ergo hæc aliquibus, ac nominatim dominæ Francisæ Vives de Canamas, conjugi suæ, et domino Francisco Vilterra, aliisque, qui adverant, S. Vincentium Ferrerium, sanctumque fratrem Ludovicum veneraturi. Habebat ille caput tectum pileo, Coronam Marianam suspensam e collo et sub pulvinari cingulum, quæ hujus benedicti Patris fuerant; ajebatque, patrem fratrem Ludovicum de hisce locutum fuisse, et dixisse, ut secum veniret.

A. V. J. As-
tistio.

261 Paucis horis post narravit tribus personis alterum eorumdem duorum Sanctorum cum multis accessum, asserens, venisse ad se in modum agminis supplicis Sanctos ejusdem Ordinis, qui circum lectum dispositi legebant Litanias, seque etiam ipsos nominabant; sic, ut uno dicente, SANCTE DOMINICE, ceteri omnes responderent: ORA PRO EO. Ita illi prosequen-
E
tibus, nominantes non solum alios ejusdem Ordinis inter Sanctos relatos, sanctumque Raymundum, cujus ille nomen gerebat, et altare in ecclesia nostra pie visere soluerat, sed insuper multos alios nostri Ordinis Sanctos, quos nunquam amplius memorari audiverit; sed speciatim ab iis nominatos ait, nostri conventus martyres, videlicet sanctum patrem fratrem Dominicum de Corduba de Montemajore, sanctumque fratrem Amatorem Espi; audivisse item nominari Pium V cum aliis summis Pontificibus, et patrem Miconem. Aiebat etiam, Pium V in eodem accessu magnum sibi præstitisse favorem, proptereaque rogabat cognatam suam, dominam Hieronymam Vives de Canamas, ut, dum ad ecclesiam Prædicatorum accessura esset, multas Pio V gratias ageret.

variis vicibus
cum aliis San-
ctis

262 Asserebat insuper, dum Litanie Sanctorum ordinis Prædicatorum ab iis legebantur, comparuisse etiam S. Nicolaum Tolentinatem d Ordinis S. Augustini, peculiarem patronum suum. Narrabat præterea, se petiisse a Sanctis istis, ut vitam sibi impetrarent; verum illos id ægre tulisse et indignatos esse; patremque fratrem Ludovicum parumper turbatum
F
manu sua ejus collum percussisse. Quod conjugi suæ referens, multum exaggeravit, dicens: O domina, quam vehemens ictus! quantum mihi dolet! Et quamvis ei tum non fuerit creditum, apparuit tamen postea, recto dixisse, quia percusserat ipsi collum, in eaque parte cruciabat eum tam grave tuber, ut intra biduum mortuus fuerit. Cumque eo interim tempore, ne viri nobiles dominæque, qui aderant, animum ab eo, quod tanti ipsi momenti erat, avocarent, oculos fere semper clausos haberet, dixit ei semel domina (Hieronyma, ne dormiret; cui ille respondit quamquam valde submissa voce) Ne existimes, domina, me dormire: adstat enim sanctus pater Dominicus, qui scipionem suum suo capiti imposuit, * et ita illius consolatione fruor e.

viro nobilitate
que, gravissi-
me infirmo;

d

263 Porro pridie, quam e vita excessit, terribilem febris accessionem passus, cum jam adesset parochus, ut extrema ipsum sacra unctione muniret, suæ menti restitutus est, dixitque, se Sacramentum illud libenter suscepturum, responditque ad Litanias et omnes
preces,

e
quæ an vera
esset visio,

A. V. J. An-
ISTIO.

preces, quasi non esset ipsimet Sacramentum illud jamjam conferendum. Deinde multas preces sponte sua recitavit devotissime; tum alterum morbi accessum passus est, ac denuo sibi restitutus fuit, sed numquam præterea loqui potuit. Intentis versus pulvinar duobus digitis, manu dominam Hieronymam Vives advocavit; at nequibant intelligere, quid vellet indicare; propter quod ipse suum innuebat mœrorem. Tandem quidam presbyter, Franciscus Aguilar appellatus, advertens, eum sæpius ac studiosissime indigitare versus dominam Hieronymam, quæ fuerat patris fratris Ludovici filia spiritualis, ait infirmo: Fortasse vult dominatio vestra dicere, ibi stare dominæ Hieronymæ Patrem? Ad quæ ipse caput hilariter inclinavit, quod jam incepisset ab isto intelligi; perrexitque duos digitos suos in eundem locum extendere, ut significaret, non unum solum, sed duos ibi esse. Rogatus ergo, an alter iste esset S. Vincentius Ferrerius, annuit.

B
diligenter in-
quisitum est:
cumque ad eos-
dem invitavit.

264 Cum tamen dubitarent, an diabolica illusio esset, cervical aqua lustrali conperse- runt, rogaruntque, an diceissent, quod ille nutibus negavit. Tunc frater Joannes Vincen- tius Catalano, infirmi filius, illusionem pariter veritus exhortatus illum est, ut corde saltem diceret: VERBUM CARO FACTUM EST, ut visio, nisi vera esset, evanesceret. At infirmus, licet ante non potuisset loqui, clarissime respondit: " Et habitavit in nobis, et vidimus gloriam ejus, gloriam quasi Unigeniti a Patre, ple- num gratiæ et veritatis. Laus tibi, Christe." Hisce non contentus iste filius ex studio, ne falleretur pater suus, addidit: Domine, ut constet, istos non esse dæmones, dic eis, ut dicant: " Jesu Christe, Fili Dei vivi, miserere nobis." Tunc reposuit æger: Satis est, fili, satis est: nihil opus est tot experimentis. Rogatus autem, quid hi Sancti ipsi dicerent, ait, se ab illis vehementer urgeri, ut cum iis iret: tum, quid ipse iisdem respondisset, interroga- tus; dixit se libenter iturum: cumque tan- dem diceretur: Quis igitur dominationem vestram detinet? Vos omnes, reposuit, vere- que id dixit; nam quotquot aderant, illius vitam a Deo flagitabant: sed Deus hanc ei præstitit gratiam, ut illas preces non exau- dierit.

C
Biographi de
hisce

265 Multa quoque alia felix iste ægrotus vidit, dixitque, quæ, ne longior sim, præter- ibo, sed bona eorum pars in processum relata est; ac nominatim doctor Hieronymus Garzia in eo testatur, prædictum dominum inter hæc omnia integerrimi sensus sanæque mentis fuisse. Porro notatu dignum est, quo modo Deus remuneret eum, qui ex amore illius aliquid boni præstat: hæc dico, quia tunc a quatuor annis eodem tempore ejusdem domini filius primogenitus, ejus futurus heres, quem magno- pere amabat jamque vanis mundi studiis im- buerat, clam ipso nostri Ordinis habitum petierat a beato fratre Ludovico Bertrando, tunc Priore, qui et intra paucos dies ei annuit. Qua de re pater ejus gravissime doluit; sed tandem sic acquievit, ut hunc primogenitum suum ano proxime secuto in festo Purificationis B. Mariæ Virginis volenti animo Deo obtulerit, certior factus a nemine ipi persuasum fuisse, ut Religiosam vitam amplecteretur, sed ipsum- met sponte sua, suaque pietate motum id fe- cisse. Ut autem sciret genitor, hoc suum sa-

crificium gratum fuisse divinæ Majestati, for- tasse hæc voluit, ut eodem tempore et in ex- tremo vitæ suæ spatio eundem Sancti nostri, ac præsentem eodem filio, consolarentur.

265 Credo insuper, Deum hanc ipsi concessisse gratiam, quod soluisset frequenter de- vote invisere Sanctorum nostrorum altaria; sed specialiter existimo, id Deum fecisse ad gloriam patris fratris Ludovici multis manifestandam per illustrem istum virum, qui, quamdiu vi- xerat, semper fuerat bene Christianus, since- rus, fidelis, et usque adeo orationi vocali ad- dictus, ut ecclesiasticus potius, quam munda- nus videretur; et ad monstrandum denique, patrem Bertrandum suis stare promissis, quæ quadrudo ante mortem suam ei dederat, dum is ad Sanctum Avisendum, ab eoque benedi- ctionem postulandam venerat: tunc enim eidem dixerat iste benedictus Pater: Abi modo, do- mine Catalano, securus: ego certo certius re- cordabor dominationis vestræ, ac reipsa expe- rieris. Simili ratione opinor, Pium V eidem gratificatum fuisse, quod ille paulo ante capiti suo impositum habuisset istius pileolum, quem ejusdem dilectissimus nepos, Cardinalis F. Mi- chaël Bonellus Alexandrinus, mihi donaverat præter alios favores, quibus me dignatus est in gratiam hujus conventus, quem ille primo pie inviserat ad honorandam S. Vincentii mem- oriam anno MDLXXI, quo a sancta Sede Apostolica in Hispaniam venit comitatus patri- archa Alexandrino Riario, nunc Cardinale mer- itissimo, F. Bartholomeo de Lugo, episcopo Interamnensi f, et F. Vincentio Herculano, tunc Sarnensi g, nunc Perusino h in patria, ambobus Ordinis nostri, una cum præposito Generali Jesuitarum Francisco Bor- gia, magno hujus regni decore i, aliisque præla- tis et doctoribus, ac nominatim doctissimo reli- giosissimoque patre magistro fratre Joanne Gallo bonæ memoriæ Invisit et alias præter jam dic- tas personas hic Servus Dei post obitum suum; sed suffecerit hæc retulisse.

ANNOTATA.

- a Nempe cap. 12.
b Id est, die 8 Octobris.
c Quo scilicet S. Ludovicussalubrioris aëris spirandi gratia æger vectus fuerat, ut supra dictum est.
d Colitur hic Sanctus Ordinis Eremitarum S. Augustini die 10 Septembris, quo ejusdem gesta in Opere nostro illustravimus.
e Aliquod hic discrimen est cum ratione Avignoni in vitæ subdendæ lib. 3, cap. 1, num. 4, quem locum, si lubet, consule.
f Interamna, Italis Terni, episcopalis civitas est Ditionis Pontificiæ in Umbria.
g Samum, vulgo Sarno, regni Neapolitani civitas episcopalis est in provincia Principatus Citerioris.
h Perusia et Perusium, incolis Perugia, ditionis Pontificiæ civitas episcopalis et Um- briae caput est.
i Est hic Franciscus Borgia, patria Hispanus, cujus Acta ad hunc ipsum, quo colitur, et Romano Mri, inscriptus est, diem dedimus supra.

A

CAPUT XV.

Instructus Processus de miraculis a Sancto post mortem suam ante translationem corporis patris, quæ hic referuntur.

CAF. XXII.
Instructur processus de miraculis ejus, quæ biographus,

a

b

c

post refutatos
binos

d

e

C

f

g

h

i

Deus hunc benedictum Patrem non solum, dum vixit, plurimis illustravit donis, prophetiæ scilicet, discretionis spirituum, linguarum et miraculorum, sed post ejusdem obitum honorare perexit, multis beneficiis per illius intercessionem variis personis collatis. Hinc factum est, ut hujus civitatis *a* magistratus, Jurati appellatus, die *xxix* elapsi *b* mensis Novembris apud patriarcham et archiepiscopum nostrum multis institerit, ut juberet instrui processum de miraculis, quæ per illius opem quotidie fiebant; itaque patriarcha id commisit domino Michaëli de Spinosa, episcopo Marrocciano *c*, in cujus prudentia multum confidebat. Ex hoc Processu atque aliquot aliis particularibus relationibus, ab iisdem, qui in isto examinati fuerunt, acceptis, deprompta sunt pene omnia sequentia miracula, quæ fideliter referam, postquam duos vulgi errores confutavero.

268 Primus est, quod putent, nulla nostris temporis miracula in mundo fieri, isque error manifestus est; cum nondum septuaginta octo anni sint, ex quo mortuus est S. Franciscus de Paula, Minimorum pater, eumque Sanctis adscripsit Ecclesia *d*; ac proinde, ipsum miracula patrasse, necesse sit. Similiter nondum ultra annos septuaginta et octo obiit B. Osanna Mantuana, de eaque tamen cum summi Pontificis facultate ecclesiasticum Officium legitur *e*, atque adeo fecit miracula. Eadem licentia abhinc paucis annis ab Apostolica Sede facta fuit in gratiam multorum aliorum Beatorum, quod tamen nisi propter insignia miracula, non solet concedi. Egomet ad hoc propositum possum affirmare, me vidisse Romæ Processum, a patribus nostris Polonis eo allatum ad postulandam a Sanctissimo Domino nostro Papa Gregorio XIII solemnem canonizationem unius e sociis S. Dominici, Hiacynti *f* appellati, de quo nihilominus in ista provincia dici potest Officium ex facultate a Papa Clemente VII, die 2 Februarii anni *mdxxvii* concessa. In hoc processu reperi, ipsum præter miracula vetera, ab anno *md* usque ad *mdx*, patrasse (ut ita dicam) infinita, de quibus processus publici instructi fuerunt tempore Leonis X et Adriani VI *g*, et examinatos fuisse testes quadringentos et novem, qui multa ejusdem Sancti miracula asseruerunt. Idem, imo etiam plus dici potest de nostro patre S. Gonzalvo de Marante *h* Lusitano, cujus Officium Pius IV *i* legi permisit in toto dominio Lusitano.

269 Denique, qui dicunt, non fieri nostris temporibus miracula, compellantur ire peregrinatum ad S. Mariam Lauretanam, vel ad

Annuntiatam Florentiam, aut ad B. Mariam Virginem de Quercia apud Viterbiu *m*; aut, si nolint ex Hispania excedere, eant ad Montem Serratum, vel Aquas Lupias, vel ad B. Mariam Lanciæ Oppidanæ *h*, aut ad alia hujusmodi loca, et brevi videbunt, an etiamnum fiant, nec ne. Aliud, quod quidam sibi imaginantur, est, oportere, ut vera miracula subito, non autem lapsu temporis, fiant: quæ opinio nititur quodam Venerabilis Bedæ dicto in caput *iv* Lucæ. Ast non tam generaliter id dixisse credendus est, quasi id numquam, imo non sæpissime accidisset: nam Christus Redemptor noster, dum cæcum natum sanavit, non sanavit illum in unico momento, sed paulatim *l*; idque fecit, uti Cardinalis Caietanus in ultimo suo Jentaculo recte observavit, ut doceret, non omnia miracula in momento fieri, ut quidam volunt. Ad propositum nostrum revertamur.

270 Primo: Gaspar Gari, Valentia habitans, sed natus Lucenæ *m*, ex quadam infirmitate in pueritia sua odoratum penitus amiserat, ita ut ne fœtorem quidem olfaceret brutorum, quæ in plateis mortua putridaque jacebant. Habebat præterea in naribus velut fontem perpetuo pure taboquæ manantem, ut admodum fastidiosum esset cum eo agere vel loqui. Jam triginta sex continuis annis eo malo laboraverat, quo interim tempore necesse fuit aquas fortes aliaque acria medicamenta ter in dies singulos adhibere; nec tamen tam molesta terribilique distillatione potuit liberari. Porro dum pater Ludovicus nostri conventus Prior erat, vir iste honestus venit ad cellam ejus, ac quater petiit, ut manum illius osculari sibi liceret, sed numquam obtinuit; de qua repulsa doluit, veritus, ne eam peccatis suis meruisset.

271 In hac tam gravi permanens infirmitate, cui nullum reperire erat humanum remedium, ut intellexit, patrem Ludovicum obiisse, venit ejusdem manum osculaturus, et ingressus ecclesiam duabus personis, qui ipsi aderant, dixit: Ego volo hujus sancti Patris manum osculari, ut ipse me adjuvet; sicque accessit ad funebre feretrum, atque ambas manus osculatus est, interna voce eum precans hoc modo: Pater frater Ludovice, ego credo, te esse in cælo; obsecro te, ut, si non volueris me consolari, dum viveres, velis nunc me consolari, dum mortuus es, orando Deum, ut me tam gravi malo liberet. Eodem autem momento temporis sensit magnam fragrantiam, magnamque levamen in capite, in naso et in oculis; nec eam infirmitatem, qua ultra triginta et sex annos laboraverat, umquam deinceps passus est, hodieque omnes sentit odores, nec cuiquam fastidio amplius est fœtore, qui ex ea fistula olim prorumpebat.

272 Francisca Ferrera, uxor Michaëlis Joannis Benedetto, viri nobilis in hoc regno, eodem die, quo hic pater mortuus est, venit eum visura, ejus corpus venerandi gratia: quæ cum domi reliquisset filiam suam Viuentiam, prægravi febre continua ac vehementi pectoris angustia laborantem, reversa domum ejusdem digito inseruit anulum, quem dictus Pater, nescio, quo tempore, ob infirmitates suas portaverat; moxque febris eam dimisit, et angustia pectoris cessavit. Ursula, Antonii Joannis Salastre conjugii, jam triduo intolerabili dentium

A. V. J. An-
tistio.
quorundam
errores, inci-
pit recensere.
k

Vir gravi na-
rium malo
multis annis
afflictus.
m

E

Sancti mortui
manus oscu-
latus subito sa-
natur

F

Febris, dolor
dentium,

tium

A. V. J. An-
tistio.

tium dolore cruciata, ad januam illius veniens cæcus quidam dixit, se beati fratris Ludovici corpus veneratum fuisse, et habere sudarium, quod ad Servi Dei manus vultumque fuerat admotum. Accepit hæc illud ab eo, eodemque vultum suum leviter fricuit, ac mox dolor omnis abscessit. Uno mense post idem malum eandem corripuit; sed reordata, se habere Coronam Marianam, quæ sudarium istud attigerat, eandem sibi applicuit, et spatio, quo quis bis terve symbolum Apostolorum recitasset, eo malo libera evasit.

tuber, aposte-
mata, oculi
malum, sangui-
nis fluxus

273 Joannæ Villalba, puellæ annorum octodecim, sub aure dextra enatum fuerat tam fedum carnosum tuber, ut altera auris esse videretur; jamque tribus quatuorve mensibus laboraverat illud sub sua calantica celare. At ipso, quo Pater humatus fuit, die postquam illa ipsius pedes semel, manus autem quater osculata fuerat, ejusdem manum ad malum admovit, idque extemplo cessavit. Deinde vero post aliquod tempus deprehensum sub ejusdem puellæ sinistro brachio excrevisset, eodem usa remedio sanata fuit. Isabella Esserila graviter laborabat ex oculo dextero, sed manum Servi Dei eodem, quo sepultus fuit, die osculata, eodem momento sanata fuit. Quædam vidua, appellata l'Arenosa, fluxum sanguinis triennio passa, post datum die sepultura Patris manus soculum confestim pariter incolumis facta est.

ac vomitus cu-
rata: infans
periculo exem-
ptus.

274 Sperantia, filia Petri Tudo, sanguinis vomitu laborans, nullum reperiebat tanto malo remedium; sed postquam Dei Servi pedi oscula fixit, stetit sanguis deinceps, cum malum istud antea octodecim mensibus passa fuisset. Eodem die in Musero Vincentius Matthæus, puer duorum annorum, naribus suis inseruit Chufam (est quædam radix dulcis, quæ in hoc regno gignitur) itaque ipse e matutino tempore usque ad vespertinum in maximo cruciata fuit, nec mater, nec avia, post multa tentata ullum, quod prodesset, repererunt remedium. Puero itaque in summo versante periculo, pater ejus Simon Alvarado recordatus est patris Bertrandi, cujus mortem tunc intexellerat, dixitque: O pater frater Ludovice, si tu sanctus es, ut ego credo, noli permittere, filium meum sic mori; ac subito vidit chufam istam e pueri naribus prodeuntem; isque omni periculo exemptus fuit.

Papule, varicelle
que alia

275 Gregorius, filius Joannis Marci notarii, puer quatuor annorum, cum jam triginta dies puerilibus papulis laborasset, quibus in vultu totoque corpore erat plenus, nec videre posset, nec loqui; tandem etiam crura sic contraxit, ut genua pectori admoventur. In latere quoque sinistro tantum patiebatur dolorem, ut nequiret quiescere, sed diu noctuque clamaret. Cumque nulla salutis spes affulgeret, non deerat, qui ejusdem mortem a Deo precaretur, ut cessaret pati. His mota soror ejus, dicta domina Anna, tertii Ordinis S. Francisci, patre fratre Ludovico freta, postridie sepulturam illius vesperi frustum tunicæ, in qua se-

pultus fuerat, lateri pueri applicuit, recitans interim PATER NOSTER et AVE MARIA; atque ita pro ratione applicati centonis cessavit dolor, noctuque ille extendit crura, non secus atque nihil mali passus fuisset, ac postero mane a nemine adjutus, per domum incessit. Quam ob rem soluerat puer iste dicere, se a patre fratre Ludovico sanatum fuisse; et quotiescumque aliquem ejus doloris pruritus sentiret, advocabat sororem, ut illius reliquias parti, quæ dolebat, applicaret; quo factis, mox erat incolumis, idque sæpe evenit. Denique jam omnino sanatus voluit eum tunicæ centonem semper penes se habere.

276 Eadem infirmitas cum gravissima febri ejusdem Gregorii fraterculum annorum septem postea invasit (vocabatur hic Blasius, et S. Dominici habitu induebatur) maximeque circum oculos gravabat. Prædicta itaque soror aliquid ex patris Ludovici vestibus ipsi imponens recitavit PATER NOSTER et AVE MARIA, vovitque, fore ut etiam altero anno eumdem habitum gestaret: nec mora siccate sunt papule circum oculos, cessavit febris, et reliquæ papule sine ulla febri eruperunt. Paucis diebus post mortem Patris dominus Joannes Buil de Arenos, toparcha de Alसार, tradidit dominæ Isabellæ, filiæ suæ, frustum tunicæ patris Ludovici conservandum. Quod cum audivisset quædam illius serva, gravissime infirma, dixit dominæ Isabellæ: Domina, illudne est ex habitu illius boni Fratris, quem dicunt obisse? Et, affirmante illa, serva eo in manu accepto caput et vultum suum perfricuit; et dolor omnis confestim recessit, ipsaque convalluit. Hoc audito, quidam puer rustici de Alसार, in eodem lecto e gravi tertiana febre decumbens, eodem se frusto attingens, subito evasit sanus.

mala, usu la-
cintie vestis il-
lius

277 Idem dominus Joannes quodam vesperere domum reversus, offendensque nutricem unius filiarum suarum oculis tam graviter afflictam, ut oporteret, eam semper in obscuro loco morari; eodemque malo etiam teneri ejusdem nutricis filiam, quæ decem circiter annorum erat, alteram insuper ipsius domini Joannis eodem morbo cœpisse conflictari; ipsemet duas puellas iisdem reliquiis attigit, et illius filia nihil amplius mali sensit; altera, quæ nutricis erat, mox oculos aperuit, et postridie omnis mali expertus fuit; nutrix vero, quæ servum Dei non noverat, non curavit eisdem reliquiis uti; totaque nocte sequenti, quamquam medicinam aliquam adhibuisset, præ gravi oculorum dolore clamavit. Postero mane ait illi dominus Joannes: Nutrix, exigua tua fides et parva devotio, quam erga hunc sanctum Virum concepisti, fecit, ne sanata sis, sed, si recitaveris AVE MARIA, ego per devotionem, qua in ipsum feror, te sanabo: itaque eodem tunicæ frusto ab ipso tacta cœpit convalescere, ejusdemque diei vespertino tempore omnis mali expertus fuit. Hisce ita gestis, cum ejusdem filia Isabella gravi unius genu malo torqueretur, ex quo non poterat, nisi difficillime, se movere, et interlunio etiam immobilis hærebat; nec cessaret plangere præ vehementi dolore, nec medici ullum huic malo scirent remedium, maritus illius Dassier, Valentiniæ civitatis syndicus, eam memorem fecit prædictarum reliquiarum patris Bertrandi, quas simul atque illa sibi applicavit, nullum amplius dolorem sensit.

a variis abacta

A 278 Dominus Bathasar Escriva ex uno oculo laborabat gravissime, et jam duobus mensibus nequiverat domo egredi, aut aliquod levamen reperire; nataque in eodem oculo periculosa albugine, cepit etiam dolere ex altero. Domina Catharina mater ejus pro certo habebat, eum cæcum futurum; sed Franciscus Aguilar, presbyter beneficiatus in S. Joannis, geminum conspiciillum, quo pater Ludovicus usus fuerat, ei attulit, quod ille osculatus suis oculis magna cum devotione sæpe imponens cepit subito sentire levamen, neque ullum aliud volens admittere remedium, quatruiduo omnino factus incolumis est.

B 279 In vigilia Omnium Sanctorum cum Melchior Josephus de Castro scalam in modum cochleæ factam ascenderet, hæc sub ejus pedibus rupta est, et ipse suis manibus suspensus hæsit ex uno gradu, qui jam motus erat et velut avulsus a pariete; quare ipse in magno labendi discrimine versabatur; habebatque præterea crus gravissime læsam a lapidibus, qui deciderant. Ita ille constitutus vovit Deo, se visurum fratris Ludovici sepulcrum, ibidemque oblatum imaginem ceream, si istud periculum evasisset, et convalesceret a vulneribus. Post hæc ingressus lectum est, admodum fatigatus ex labore, plagisque et metu, quo correptus fuerat. Postridie autem mane expergefatus vidit quemdam in cubiculo suo splendorem, et confestim sanus effectus est, nullo etiam superste plagarum vestigio; sed solum deprehensum est, ipsum in somnis multum sanguinis fuisse.

C 280 Mense Novembri tantus lateris dolor Mariam Annam Benedetti corripuit, ut manus pedesque subito fierent frigidissimi, et totus vultus mutaretur; sed imposito ipsi a matre sua Francisca Ferrera hujus sancti Viri annulo, de quo supra meminimus, extemplo restituta sanitati fuit. Euphemia Fontana, Philippi Fusero conjux, ex continuo terribili fluxu sanguinis se habebat pessime. Quam maritus ejus jam admodum debilem mortique propinquam conspiciens, dedit ipsi frustum vestis Servi Dei, quod devotissime recipiens, sese ipsi lacrymabunda commendavit, eodemque momento sensit, sibi reddi vires suas, nihil amplius sanguinis emisit, et postridie e lecto salva descendit.

C 281 Soror Anna Marca Tertiaria, Ordinis S. Dominici, non poterat in animum inducere, ut pro patre Ludovico, sicut pro aliis defunctis fieri solet, oraret; sed multo magis semetipsam commendabat, illi, ut pro se Deum precaretur. Qua ex re quæpiam persona ipsi injecit scrupulum de peccato mortali, asserens, quod, quia ille nondum erat inter Sanctos ab Ecclesia relatus, non liceret ipsum invocare. Quo audito, ipsa vehementissime doluit, nullamque animi quietem inveniens, sese ad Patrem convertit his verbis usa: Pater mi, ego credo, te esse in paradiso beatum, tibi que promitto, me ad tuum sepulcrum portaturam cor argenteum, si me hac tanta amaritudine liberet: nec mora, liberam se hilaremque sensit. Quod vero ad scrupulum pertinet, aptius in ultimo capite loquimur.

282 Angela Melchiora Garzia, puella triginta duorum annorum, gravi dextri brachii dolore affligebatur, ut eo vix uti posset; cumque lavisset linteum, nequirit amplius tractare, timuit

que, ne ejusdem usu penitus distitueretur: sed quia laborabat cum aliis, non poterat sibi parcere. Quam ob rem dedit ei domina Beatrix Diffar frustum scapularis hujus sancti Viri, quod ipsa suo brachio devotissime applicuit et post triduum sanata fuit. Hæc eadem asserit, se, cum tantum sibi dolerent oculi, ut viderentur e capite prosilire debere, eos iisdem reliquiis tetigisse, et subito sanatas esse, Catharina Occagna, puella ætatis annorum sedecim, facta fuerat omnino surda, itaque per octiduum mansit gravissime afflicta semperque dolens et plangens, quod reliquo vitæ suæ tempore sic esset permansura. Hinc pater ejus tantum contristatus est, ut pro ea sananda, quidquid possidebat, libenter fuisset expensurus. Sed quodam vespere accesserunt patrem fratrem Joannem Ferrero, conventus syndicum, qui ipsi Euangelia legit, ejusdemque fronti paululum e vestibus patris Bertrandi admovit; et frustum fasciæ, qua ipse plagam cruris sui obligare soluerat, applicuit auribus, formato cum eodem frusto signo Crucis. Confestim puella cepit audire, retulitque, quæcumque illi dicebant. Paucis diebus post eadem gravissime doluit e capite, impositoque ei earumdem vestium frusto, sine mora convaleuit.

283 Dominus Michaël Sanz, adolescens annorum tredecim, totum collum suum ulceratum habebat scrofulis, quibus uno anno ac dimidio cruciatus fuerat: avia autem ejus, domina Castellana Sanz, multa in medicos et medicamenta expenderat sine fructu. Venit tandem adolescens ad hanc domum, ibique de peccatis suis confessus frustum tunicæ patris Bertrandi suo collo apposuit; nocteque subsecuta cepit melius se habere: deinde ter legit Officium Defunctorum ad sepulcrum illius, ac postridie, quæ erat Vigilia Nativitatis Domini, omnia ista colli foramina conclusa et bene sicca comperit. Quod sane ingens miraculum fuit.

284 Quædam mulier, elocata sibi domus domini Joannis Mugnozzo inquilina, Saia nomine correpta malo fuit, quod hic Valentia PELODI MAMBELLA appellatur, biduoque acri febris laboraverat cum acutissimo dolore pectoris, in quo admodum durum tuber patiebatur; ac præterea brachiorum alterum sic contractum erat, ut id nequiret extendere. Verum cum domina Magdalena Mugnozza Borgia paulo ante simili malo laborasset, sanataque fuisset usu frusti vestium patris Bertrandi, suavit hæc domina, ut ipsa eodem remedio uteretur. Fecit hoc illa libenter, et, quo temporis spatio Symbolum Apostolorum recitari potest, cessavit dolor, potuit extendere brachium, et febris quoque paulo post eam deseruit, resolutoque deinde dicto tumore, omni ex parte incolumis facta est. Hoc advertens domina Magdalena cepit angere scrupulo, quod, ut soluerat, istas reliquias tam sancti Viri collo suo appensas haberet, ideoque inde sustulit, alioque in loco servavit; sed pristinus ei dolor rediit, ac propterea ipsa quoque eas resumpsit, et denuo convaleuit.

285 Mense Decembri anni MDCXXXI Francisca Ferrera, uxor Michaëlis Joannis Benedetto, cum nullum invenisset vehementi distillationi, multo cum dolore e capite procedenti, remedium, frustum scapularis dicti Patris eidem imposuit, et subita sanatione gavisa fuit.

A. V. J. AN-
TISTIO.

E

et ab illustri
adolescente
scrofulæ ablata

Insignis dua-
rum femina-
rum sanatio.

F

Cuidam fluxus
e capite, alteri
vulnus cura-
tur

Cum

A. V. J. AN-
TISTIO.

Cum Petrus Monclus, litterarum studiis operam dans, qui supra dictam Coronam Marianam penes se habebat, forte veniret circa domum, ubi erat quidam vir graviter ac periculose vulneratus in capite, rogatus a nonnullis, ut ægrum inviseret, accessit, factaque Coronæ mentione, æger eam inflicto vulnere cum pio animi sensu imposuit, eo cum successu, ut subito cœperit convalescere, promteque incolumis, mirantibus chirurgis, evaserit.

ab aliis mala
uberum,

286 In die Innocentium Gaspar Periz reliquerat domi suæ Joannam Vasquez optime se habentem; sed eodem reversus mortuam potius, quam vivam, comperit; vehementi quippe correptam feбри, gravique pectoris et unius mamillarum dolore, et contracto insuper brachiorum altero. Qua de re vehementer attonitus rogavit eam, ut sese patri Ludovico commendaret; verum illa eo non contenta, curavit sibi præterea afferri particulam habitus ejusdem Patris, ac confestim se melius sensit, obdormivitque, et post somnum plane sanata fuit.

B Angela Vera, conjux Corvo notarii, tribus vicibus, quibus pepererat, semper graviter laboraverat ex mamillis, ut velut fureret præ dolore, nec, nisi una mamma prolem suam umquam lactare potuerat. Peperit quarto ante festum Nativitatis Domini proxime elapsum, fidemque solitus pectoris dolor eam quinque vel sex dies cruciavit. Quare filius ejus illam tam afflictam videns, ait: Mea mater, cum tam multa dicantur de patre Bertrando, commenda te ipsi: repertumque paululum e scapulari ejusdem in illius pectore deposuit. Ita dolor simul et infirmitas subito cessarunt, potuitque ipsa utraque mamilla suum filium commodo lactare.

ab illis morbi
oculorum alia
que infirmita-
tes

286 Mater soror Agullona Tertiaria, Ordinis S. Francisci, postquam aliquot annos laborasset ex oculis, eaque de causa plus ducenties (quod, etsi fieri nequissime videatur, certum tamen est) detractus ei sanguis fuisset, visum amisit, ita ut pene nihil amplius videret, et admodum male se haberet. Sortem illius miseratus episcopus, dominus Michaël Spinosa p, signavit oculos ejus ora cinguli patris Bertrandi; ipsaque

p

C confestim cœpit videre, nec amplius oportuit sanguinem ex ejus oculis elicere. Die x Februarii domina Maria Costa post sumptum medicamentum vehementer commota tantoque malo correpta fuit, ut, impedita lingua, nullum posset verbum proferre, totaque tremere; accessit etiam tantum animi deliquium, ut nec sciret, quæ dicerentur, nec ipsum, quo affligebatur, malum adverteret. Hæsit sic circiter duabus horis, post quas Servi Dei recordata, areulam, in qua erant quædam reliquiæ leviri sui, nutibus petiit. Itaque maritus ejus Jacobus Bertrandus eidem procumbenti in genua et gemebundæ, utque poterat, Patrem invocanti frustum tunicæ illius ad guttur admovit; nec mora, ipsa recte et distincte locuta est, desitque tremere, mirantibus omnibus, ac peculiariter doctore Reguart, factumque pro grandi miraculo habentibus.

graves simili
remedio depel-
lantur.

287 Domina Anna Guasco, matertera q Servi Dei, graviter decumbebat ex feбри quotidiana; sed etiam magis affligebatur ex intensissimo dolore, quæ intra decem dies eam omni sensu in dextra parte capitis privaverat. Ut huic malo mederentur, abscederant ei capillos, et oeties detraxerant sanguinem sine ullo profectu; imo

se mori et deficere, sentiebat. Accessit ad eam, D ejusdem confessionem excepturus, unus e patribus hujus conventus, qui miraculum, quod paucis diebus ante pater Bertrandus patraverat, ei enarravit. Hinc ipsa ex consilio mariti sui Galeranni Bou, non solum illius opem invocavit cum voto offerendi, si sanaretur, capitis argentei, verum etiam caput suum pileolo Servi Dei tetigit. Quo tempore bis recitari posset psalmus MISERERE, diminutus est dolor, et nocte penitus cessavit. Contigit hoc die x Februarii.

288 Ultima die Octobris dominus Joannes de Castelvi, puer trium annorum et dimidii, erumpentibus cum acri feбри puerilibus papulis, totus contremuit, nec pedibus consistere potuit; quam ob rem illius amita domina Maria de Castelvi imaginem S. Michaëlis, quam pater Bertrandus soluerat in Breviario suo circumferre, illius capiti imposuit, isque mox quievit. Cum deinde post biduum triduumve magno dolore brachiorum cruciaretur, instanter rogavit, an iis in locis non fuisset tactus. Tunc iis involutis fascia, facta ex linteo, E Pater in postremo morbo suo usus fuerat, omni dolore statim liber fuit. Post aliquot dies jam febris expertem suis vestibus induere voluerunt, sed eum media sui parte deorsum captum comperere, maxime pedibus et cruribus, quibus dum insistere jubebatur, dolebat febratque amarissime. Adverterunt insuper, in dextro ejusdem lumbo os quoddam notabiliter prominere, quæ res admodum difformis apparebat. Recordantes ergo prædictæ fasciæ, ea pedes obvolverunt, moxque se melius sensit. Interea vero dum sanaretur, dixit matri suæ: Domina, liga pedes meos fascia sancti Patris; fortasse sanabit pedes meos, ut sanavit brachia. Nec spe sua puer iste falsus fuit; nam intra paucos dies non solum potuit incedere, sed, ut ante, currere; nec ullo alio adhibito remedio, os quoque illud suo repositum loco compererunt. Diligenter etiam observarunt, easdem fascias, mundandi causa bis lotas, nunquam amissis fragrantiam, quam contraxerant, ex quo Pater in eo linteo dormiverat.

Varia benefi-
cia collata il-
lustris pueri,

289 Multa præterea alia miracula aliis ejusdem domus personis contulit, ac peculiariter dominæ Mariæ, ad quam illius, dum viveret, dicta juverit observasse. Nam aliquando ipsam in adversis consolans, ei ait: Domina mea, utere mea opera; quotiescumque volueris, semper me invenies paratum ad solandum te; cumque ipsa illum, dum vixit, nihil umquam rogasset, voluit ille post obitum suum eidem benefacere ejusque preces exaudire. Domina Raphaëla de Castelvi grandi dolore in una aurium cruciatæ die xviii Martii is etiam in altera tam vehementer crevit, ut jam nihil penitus audiret; indoluitque, quod ab ipsa juventute sua surda maneret; sed recordans, se habere quandam Patris fasciolam, quam ob alias infirmitates soluerat circa cor suum gestare; unam ejusdem oram uni auri, alteram alteri admovit, cum ex earumdem altera multa sanies subito manavit, ipsaque penitus salva mansit. Triduo post eodem usa remedio est adversus sanguinis fluxum ex suo oculo dextro; atque hic quoque Servi Dei opem experta fuit.

in ejus fami-
liam ille etiam
aliam fuit bene-
ficus.

290 Laborabat dominus Joannes Vives de Canamas tam gravi stomachi oppilatione, ut nec cibum digerere, nec aquam frigidam bibe-

Oppilatio sto-
machi et sur-
ditas curate

re

A re posset, ac proinde in senectute sua vehementer affligeretur: verum ejus filia, domina Hieronyma, dedit ei bursam, quæ Patris fuerat, eaque imposita stomacho sine mora ille melius se habuit, et cessante oppilatione omnino incolumis factus est. Cum domina Ludovica Borgia, domini Joannis de Cardona conjux, multo tempore surda fuisset, curavit novem Missas ad sepulcrum Servi Dei fieri, quæ nondum omnes lectæ erant, quando jam optimo auditu gavisa fuit.

ANNOTATA.

- a Valentia scilicet, ubi Antistius scripsit.
 b Nempe proxime elapsi, dum scribebat biographus.
 c De quo supra jam crebra facta est mentio.
 d Obiit S. Franciscus de Paula anno 1507, anno 1518 a Leone X Sanctis adscriptus, colitur die 2 Aprilis, quo ejusdem insignia gesta ac miracula in Opere nostro legere est.
 e De B. Osanna Mantuana; B egerunt Majores nostri ad diem 18 Junii, ubi ostenditur illa anno 1505 defuncta esse, et anno 1515 a Leone X permissa coli.
 f Hujus quoque Sancti, a Clemente VIII sanctorum Confessorum Catalogo adscripti, gesta ac gloriam posthumam illustrata apud nos habes ad diem 16 Augusti, quo colitur.
 g Horum prior Leo X Universæ Ecclesiæ præfuit ab anno 1513 usque ad 1521; Adrianus VI, ejusdem proximis successor, ab anno 1522 usque in 1523.
 h De hoc Beato etiam actum apud nos est ad diem 10 Januarii.
 i Pius IV summum Pontificatum tenuit ab anno 1555 usque 1559.
 k De hisce celeberrimis sanctissimæ Dei Genitricis sacrariis hæc pauca accipe: Laurentum, incolis Loreto, parva Italiae civitas episcopalis est, ditionis Ecclesiæ in Marchia Anconitana: Florentia, Italis Florentia, ampla et elegantissima Etruriæ civitas archiepiscopalis, Magnique Ducis sedes: Viterbium, vulgo Viterbo, episcopalis item civitas est in ditione Ecclesiæ, et Patrimonii caput: Mons Serratus, vulgo el Montserrat, in Catalonia, Hispaniæ principatu: Aquæ Lupiæ, vulgo Guadaloupe, oppidulum Hispaniæ in regni Legionensis provincia Extremadura: ac denique Lancea Oppidana, vernacule la Pena di Francia, in regno item Legionensi. Ceterum hæc loca omnia sanctissimæ Virginis cultu ac miraculis celeberrima sunt; sed non est hujus loci de iisdem agere.
 l Lege caput 8 Marci; quamquam cæcus ibidem a Christo sensim curatus non dicatur cæcus natus fuisse.
 m Lucena Hispaniæ oppidum est in Vandalitia.
 n Fortasse aut hic vel supra legendum est: dextero.
 o Mamillarum morbus est.
 p Episcopus Marrochianus scilicet, de quo jam aliquoties superius facta est mentio.
 q Vel amita, seu patris, seu matris; Italice enim est: Seconda zia.
 Octobris Tomus V.

CAPUT XVI.

Sacri corporis translatio, et miracula vel beneficia aliquot, per illius invocationem post translationem obtenta.

Cum hujus Servi Dei miracula in dies singulos multiplicarentur, antequam novum illius sepulcrum perfectum esset, studuit pater Prior ejusdem corpus transferre, ne introumendi in chorum essent, qui Missas ibidem celebrandas commissuri continue accurrebant. Decevit autem hanc translationem secreto exsequi in nocte Vigiliæ Annuntiationis B. Mariæ Virginis, non pluribus, quam viginti aut triginta, iisque omnibus illustribus personis presentibus; sed nescimus, qua ratione id consilium per universam civitatem sparsum fuerit. Hinc cæpit magna hominum multitudo confluere, ut non licuerit ei facere, quod volebat; maxime quod patriarcha minus recte se haberet. Quapropter cum ejusdem bona gratia remissum negotium fuit in diem posterum; sed, cum jam multi prævidissent, id futurum noctu, et adesse statuissent, patri Priori expedire visum est eos prævenire, idque paulo ante meridiem circa horam prandii facere, quod crederet, ea hora neminem illic affuturum præter eos, qui peculiariter advocati fuissent, nec numerum triginta essent completuri.

292 At populus conspicuus, ejusmodi hora patriarcham intrasse per portam conventus, et per ecclesiæ portam proreginam, dominam Lucretiam de Gralla et de Moncada, cum minori, quam solito, comitatu, subito intellexit, quod res erat. Cum patriarcha nulli veniebant, quam episcopus et aliquot famuli et domestici ejus; cum proregina vero filius ejus, dominus Gasto, pedisseque, dominus Hieronymus Ruiz de Corrella, ejusdem gener, et aliquot famuli: sed non potuere tam cito occludi fores, quin plures quingentis vel sexcentis personæ adessent, atque inter eas multi nobiles et illustres viri, multæque dominæ et doctores.

293 Aperto sepulcro corpus inventum est integrum, omnis corruptionis ac fœtoris expers; itaque inde exemptum est non sine uberrimis lacrymis circumstantium, dum illud viderent; vique ac verbis contententium id osculari et Coronas Marianas eidem admovere. Postquam vero patriarcha et episcopus noster magna cum humilitate, devotione ac spirituali gaudio illius pedes osculatus fuerat, illud sollicitè et difficulter, veriti, ne quemadmodum antea duo resecti fuerant digiti, tota manus abscinderetur, ad novum portavimus sepulcrum. Postero die statim post meridiem, cum sepulchrale saxum male aptatum esset, oportuit illud amoveri, eaque occasione corpus secundo inde extulimus; quod quamvis tam secreto agitatum fuisset, ut id eo usque difficulter sciverint aliquot conventus fratres, adfuerunt nihilominus

CAP. XXIII.
Differtur translatio in diem crastinum,

quo coram magna populi turba

corpus integrum transferretur: postmodum iterum levatur e tumulo

A. V. J. AN-
TISTIO.

plures ducentis sæculares; fuitque spectaculum multæ devotionis, cum omnes sigillatim perfusi lacrymis manus ejus oscularentur, Deo gratias agentes: quod etiam fratres conventus devotissime fecerunt.

et abscinditur
ab eo digitus,
moribunda
mox salutaris.

294 Quia vero die sequenti, quo minimus alterius manuum illius digitus ruptus jam fuerat jussit me Prior eundem resecare, ut aliquæ illius reliquæ haberentur; accidit, ut, dum hunc digitum abscinderem, thecæ argenteæ includendum, audiverim, dominam Isabellam de Escriva in periculo proximo mortis versari, medicosque velut omnem de ejusdem salute spem abjecisse. Proinde rogatus ab illius matre eundem digitum ipsius capiti imposui, cæpitque ipsa illico convalescere, ut intra paucos dies lectum reliquerit.

Auctoris de in-
corruptis ve-
stibus observa-
tio,

B
C
295 Nunc referam aliquid, quod post translationem contigit. Pater Provincialis et pater magister, frater Joannes Vitale, ipso, quo ille translatus fuit, die primum sepulcrum ingressi in eo paulo minus media hora permanserunt, exuentes corpus vestibus, in quibus fuerat humatum, quæ erant omnino lacerae et incisæ (quod factum ab iis fuerat, qui easdem voluerant ex devotione sibi rapere) illudque aliis candidis mundisque induentes: neque ullum ibi olfecerunt odorem; quod ipsos plurimum exhilaravit. Contra dum vespere post translatum corpus eas veteres vestes inde amovebamus, ipsissimo infectæ odore erant, qui vestium cadaverum esse solet; erantque plene vermibus albis et nigris, quod non exiguum mihi admirationem movit. Nec dubito, quin hoc ex divina providentia factum sit, ut adverteremus, magnum esse miraculum, quod corpus manserit tam integrum fœtorisque expertum in loco, qui cum propter perpetuo in eum stillantem aquam humidus sit, potuit putrefacere vestes, nec tamen putrefecit carnem, quæ naturaliter facilius putrescit; quodque vermes, quorum innumeri illius vestimenta comederant, se non paverint corpore. Magna denique admiratione dignum est, quod eadem vestes intolerabili suo putore omnia infecerent, ita ut, dum in nostræ cellæ horto explicate erant, nullus ad eas valuerit accedere; ac nihilominus prædicti patres, quamdiu in illius sepulcro fuere, nullum senserint fastidium, nullum fœtorem, nullamque immunditiam in iisdem contrectandis compererint; imo non solum nullum olfecerint putorem, sed etiam aliqui, dum sepulcrum aperiebatur, suavissimum odorem experti fuerint.

et pia admoni-
tio.

296 Ego tam hosce, quam illos, qui in illius obitu splendorem viderunt, atque etiam istos, qui cantus audierunt, ac denique omnes alios, quibus Deus voluit aliquid peculiare, quod ad hujus sanctissimæ animæ gloriam spectet, monstrare, moneo, ne propterea sese aliis præferant: neque enim id a majori vel minori merito solet procedere, sed ab arbitrio Omnipotentis: at studeant hujus sancti Viri imitari humilitatem, patientiam, amorem solitudinis, modestiam, corporis castigationem, ac denique puritatem et castimoniam; ne de ipsis dici possit, quod Christus dixit apud S. Matthæum et S. Lucam: « Væ tibi, Corozain; » « væ tibi, Bethsaida: quia, si in Tyro et Sidone factæ essent virtutes, quæ factæ sunt » in vobis, olim in cilicio et cinere pœnitentiam egissent a. » Modo aliquot miracu-

la, quæ post translationem contigerunt, subjiciamus.

297 Quidam officialis, Portero nomine, in Alventosa natus, jam viginti duobus annis in carpo manus suæ velut vesicam magnitudinis nucis mediocri gestaverat, quæ frigente aëre plurimum inflabatur tanto cum dolore, ut laborare nequirit. Huic die festo S. Vincentii Ferrerii b in mentem venit de sanctitate patris Bertrandi, et postquam peccata sua apud patrem fratrem Hieronymum Gasco, Ordinis Minimorum, confessus fuerat, oravit patrem Bertrandum, ut per amorem Dei in cælo sui recordaretur, et sanitatem sibi impetraret. Post duas noctes somniavit, intrasse in cubiculum suum illum benedictum Patrem, in eodem corporis habitu vultuque benigno, qualem ipsum viderat, dum ejusdem defuncti manum osculatus fuit. Dum autem sic dormiret, manum versus Patrem extendit, sensitque vesicam illam a digito admodum molli sibi rumpi a parte inferiori; quod dum fieret, experrectus est, seque unico temporis momento perfecte sanatum comperit, nullo ejus mali relicto vestigio: quod subitanum miraculum fuit.

Sanctus appa-
rens virum
malo manus.

298 Catharina Augustina Borgia die III Aprilis cæpit terribilem infirmitatem sentire, quam suspicabatur, fortasse quamdam rabiei speciem aut saltem initium esse; propterea precabatur Deum, ut tam intensum dolorem levaret, aut se mori permitteret. Dominica sequenti, quæ Olivarum c fuit, venit in tempore ad ecclesiam nostram, ut pro more suo benedictioni olivarum interesset; sed tam conturbata, ut, dum stabat, sedere vellet; dum sedebat, se erigere in pedes. Statuit ergo redire domum, dumque id facere vellet, offendit aliquos ad beati Patris sepulcrum orantes, taciteque sibimet dixit: Oportet, istum Fratrem sanctum esse, cum illum invocet: ac proinde et ipsa quoque eundem precata fuit, ut sanitatem sibi a Deo obtineret. Reversa nihilominus domum est, ut venerat, id est, eodem dolore afflicta.

mulierem peri-
culosò morbo.

299 At nocte subsequenti, postquam sese Patri denuo commendaverat, obdormivit, dormiensque vidit in cubiculo suo tantam claritatem, ut solaris huic comparatâ valde exigua ipsi videretur, conspexitque sanctum patrem fratrem Bertrandum, qui manum ipsius capiti imposuit, tria verba proferens, sed admodum submisse; et idcirco, ait, se illa non intellexisse, maxime quod tota in eo esset, ut ipsum, quique ex ipso prodibat, ingentem splendorem, et alterum ejusdem comitem intueretur. Aliquanto post ista lux magna evanuit, ipsaque suis sensibus reddita omnino incolumem se deprehendit. Interrogata eadem domina, an illum Patrem cognovisset, dum viveret; negavit: sed asseruit, eundem sibi tunc probe notum fuisse, quamvis nesciret, qua ratione. Ait insuper, ab eo tempore, quotiescumque illius meminit, se multa cum consolatione suspirare, nec posse assuescere, ut eundem FRATREM BERTRANDUM, sed bene ut SANCTUM BERTRANDUM appellet.

pariter appa-
rens subito li-
berat.

F

300 Magdalena Meca solita multum ex angina pati, ex qua in discrimen vitæ adigebatur, et in Hebdomada Sancta easdem sentiens ingruere angustias, in magna afflictione metuque versabatur; cum Matthæus Comes, nota-

Altera ab an-
gina, altera ab
apostemate su-
bito convales-
cent;

rius

A rius ejus, eam admonuit, ut se beato patri Bertrando, qui tanta miracula patrabat, commendaret, et aliquas ejusdem vestium reliquias collo suo alligaret: quo facto, ipsa paulo post sanata fuit. Testatur eadem mulier, se, invocata ejusdem Servi Dei ope, etiam duabus aliis infirmitatibus liberatam fuisse. Joanna Angela Spina, puella duodecim vel tredecim annorum, laborabat tumore in ventre, qui deinde totus niger factus est, creabatque ipsi vehementem dolorem et febrim, neque ullam permittebat quietem. Pater materque hinc graviter solliciti mandarunt ei, ut patrem fratrem Bertrandum invocaret, et Coronam Marianam, quæ ipsius fuerat, ex illius collo suspenderent. Obsecuta puella cœpit preces suas pie recitare; subitoque matri dixit, se nullum amplius malum doloremve sentire. Inspexerunt ergo illam, et apostema illud apertum, multoque pure fluens deprehenderunt. Nec mora, sine aliis emplastris plane convaluit, et egressa e lecto est, in quo jam ultra quindecim dies decubuerat: quodque miraculum etiam certius facit, nulla in ipsa cicatrix, nullum mali vestigium reliquum fuit.

item alter, de
cujus vita des-
perabatur.

B 201 Vincentii Chenco filius, ætatis quindecim sedecimve annorum, jam multis diebus ægrotaverat, et, malo semper crescente, eo fuerat perductus, ut die ultima Aprilis doctor Ludovicus Almenara ejusdem matri dixerit, non superesse spem ullam in remediis humanis, desperatam filii vitam esse, eumque Deo et alicui Sanctorum commendandum. Hoc audito, cœpit ipsa plangere, maxime quod in filio suo manifesta indicia eorum, quæ medicus dixerat, conspiceretur; sed recordata, se modicum e patris Bertrandi tunica habere, accepit illud et panno candido involutum filio obtulit, dicens: Fili, habe fiduciam in sancto patre Bertrando, fore ut te sanet: at adolescens cœpit flere. Mater igitur illud ejusdem fronti alligavit; ipse autem illico dixit, jam se melius habere, et postridie venit ad ecclesiam nostram Deo gratias acturus, non sine admiratione vicinorum, qui ejusdem infirmitatem noverant.

Mulier lac
concessum:
viri paralysis,

C 302 Catharina Dazza, Petri Andreæ, lini mercatoris, uxori, paulo post partum desiccata sunt ubera, et integro mense lacte caruit, prole interim commissa nutrici. At postea certa de causa voluit recipere infantem suum; dolensque, quod sibi lac deesset, vovit patri Bertrando, curaturam se novem Missas celebrandas; itaque in uberibus lac recepit. Petrus Cyprianus auriga ultra annum paralysim in brachiis passus, deinde in tantum aggravatus eo malo est, ut, licet posset uti manibus, brachia nequiret amplius movere; et, si vel capillus decidisset in terram, non poterat, nisi procumbens in genua vel prostratus humi, tollere. Die xvi Aprilis, quæ fuit feria secunda Paschæ d, audiens, quam multa de patre Bertrando narrarentur, decrevit venire ac conventum nostrum, sperans, fore ut sepulcrum tangens sanaretur. Venit igitur, tactoque, ut potuit, sensit, sibi crepuisse brachia, et antequam domum suam reversus esset, omnino fuit incolumis. Mirati sunt vicini, quod brachiis suis sanorum more uteretur.

303 Macciana Morilla, puella annorum decem vel undecim, filia Pauli Morillo, infirmitate oculorum triennio afflicta, ut nonnumquam etiam non videret, quid manducaret,

post multa adhibita remedia ad purgandum corpus, et post diminutum sanguinem, nihil, quod prodesset, experta fuit. Verum quædam bonæ vitæ femina suasit ei, ut novem Missas ad B. Bertrandi sepulcrum fieri curaret. Facit id ipsa, iisdemque discalceata interfuit: atque ita peractis Missis, salva evasit. Anna, filia Antonii Vasquez, postquam graves in manu dextra continuos dolores biennio passa fuisset, nec eam movere posset propter tuber, instar nucis grande, in eadem enatum, videns, nihil prodesse medicamenta, magna cum devotione arripuit Coronam Marianam, quæ Servi Dei fuerat, dumque eam eadem manu teneret tractaretque, malum istud abactum fuit.

A. V. J. An-
tistio.

puella oculo-
rum morbus;
alterius ma-
lum manus cu-
rantur;

304 Isabella Joanna Sapena spinam a tredecim aut quatuordecim diebus in faucibus transversam habens, quam nec eximere, nec ferre poterat, timere cœpit, ne suffocaretur, maxime quia totum collum inflammabatur. Tandem a bonæ vitæ muliere inducta collum suum modico frusto scapularis patris Bertrandi tetigit, eademque nocte omnis doloris expers dormivit, dumque expergefata fuit, collum suum E omni inflammatione liberum deprehendit, nec eam spinam umquam sensit, ignara, quo hæc devenisset. Die xix Martii filius dominæ Stella, Marcus-Antonius nomine, laborabat febris lethifera, et colli inflammatione tanta, ut medici magnopere timerent, ne suffocaretur: fuitque biduo sine cibo, præter modicum lactis e cochleari in os infusum. Eo tandem perductus fuit, ut ipsum sacro oleo inungendum confestim curaverint. Deinde eum profundissimus somnus corripuit, vidensque ejusdem avia et mater, puerum humana ratione desperatum esse, quemdam patrum e ejus, litterarum studiosum, sine mora candido involutum filio obtulit, dicens: Fili, habe fiduciam in sancto patre Bertrando, fore ut te sanet: at adolescens cœpit flere. Mater igitur illud ejusdem fronti alligavit; ipse autem illico dixit, jam se melius habere, et postridie venit ad ecclesiam nostram Deo gratias acturus, non sine admiratione vicinorum, qui ejusdem infirmitatem noverant.

spina faucibus
inhærens exi-
mitur: puer
pene moribun-
dus sanatur:

305 Quædam puella grandem habebat tumorem in collo, quem chirurgi secare volebant: sed Mattheus Comes notarius suasit matri ejus, ut frustum scapularis Servi Dei collo illius apponeret; et postero mane sana fuit. Navarra Albizia, cujusdam piscatoris uxor, cum triduo nequivisset urinare, se Patri commendavit, eo malo libera mansit. Eadem mulier testatur, quemdam puerum, ætatis annorum quatuor, velut hydropicum fuisse; sed post impositam ejusdem ventri fasciam, qua pater Ludovicus usus fuerat, nihil amplius mali sensit; atque alterum puerum, istius fratrem, nequivisse incedere; sed, facto ipsi scapulari habitus S. Dominici f, sanatum fuisse et cœpisse incedere.

ab aliis tumor
colli, urinx
difficultas, hy-
dropsis, pe-
dum incom-
modum,

306 Domina Hieronyma Vives de Canamas, plaga frontis e lapsu, dum gradus ascenderet, phialam vitream manu tenens, instar plumbi prolapsa est, impacto in quamdam arcam capite; cumque manus naturaliter soleant periclitanti capiti succurrere, ipsa brachium suum sic extendit, ut caput in manum impulsam eam phialam vitream fregerit, et armilla aurea, quam in eodem brachio gestabat, in tres partes disrupta sit; unde et frontem ab isto vitro læsam, et magnum in capite tuber retulit. Quam ob rem, cum non solum a læsione, verum etiam a consternatione illius vitæ timeretur, sine mora doctor

A. V. J. Antistio. doctor Hieronymus Garaia arcessitus fuit. Interim ipsa curaverat capiti suo imponi quædam frusta vestium Patris, quæ penes se habebat; dumque adveniens prædictus medicus læsam partem detegeret, velut nullum læsionis vestigium invenit; cum nihilominus certum sit, non potuisse tumorem istum tam brevi tempore dissolvi.

malum brachii et periculosum apostema depulsa, 307 Ultimo die Paschatis quædam vetula uno brachio contracta, sepulcrum Patris invisit, ipsumque precata, brachium istud ferreis clathris ibidem applicuit, et illico illud extendere cœpit, et digitos movere. Raphaëla Almenara, puella annorum undecim, acri febre grandique colli tumore laborans, vitæ suæ verebatur, sed multo magis ejusdem pater, doctor Ludovicus Almenara, cui periculum erat prospectius; maxime quod chirurgi decrevisset tumorem istum postridie incidere. At cum hic Servum Dei, quem in omnibus infirmitatibus suis inviserat, pio affectu prosequeretur, eundem enixe invocavit; quod pariter fecit mater infirmæ, quæ frustum cilicii patris Bertrandi super eundem tumorem posuit. Postero mane, cum jam incidendum apostema esse, et abactum tumorem: quod illi vehementer admirati fuere, quia ejusmodi apostemata ordinarie aperiantur cum periculo eorum, qui ea patiuntur.

Multa alia hic præterit auctior, quod non sibi de hæc constaret, 308 Multa etiam alia miracula fecit hic Servus Dei, sanando cæcos, surdos et membris captos; et recurrentes ad se liberando febribus, apostematibus, melancholia, aliisque adversis et periculis mortis; quam ob rem ad sepulcrum ejus multa centena votiva donaria visuntur, sed, cum de hoc argumento nullum abhinc quinque mensibus fuerit institutum examen, nec instituendum sit, nisi post festum S. Lucae, atque ego jam hac conscribenda Historia, aliisque negotiis a Superioribus meis mihi commissis occupatus, non potuerim in eadem indagare; quemadmodum (quantum humana fragilitas, quæ errori semper obnoxia est, mihi permisit) de ceteris, quæ scripsi, me certiore facere conatus fui, quapropter licet potiora jam relatis supersint, ea tamen præteribo

C g h 309 Omnia hæc dicta probant, quam recte de illo pronuntiaverit pater Micon, eum Valentis alterum S. Vincentium futurum: nam in vita quidem studuit illum, quantum tamen per infirmitates suas ipsi licuit, imitari; et post obitum summam sui reliquit existimationem, quæ assidue etiam crescet. Nec mysterio caret, quod per resectionem decem dierum ex mandato Sanctissimi Patris Gregorii XIII factam i, nondum integro a die obitus illius usque ad xix Octobris diem elapso anno tam late per totum orbem terrarum divulgatum sit nomen ejus, atque ipse in patria sua tanta in veneratione habeatur; quamquam certum sit Christi dictum, nulli prophetam minus, quam in patria sua honorari. Hæc eadem ratione satisfit quæstioni, quam Servus Dei solnerat nonnumquam proponere, dum novitios juvenesque

Religiosos, suæ curæ commissos, adhortabatur; nam postquam quædam S. Vincentii mirabilia narraverat, honoremque ac gloriam, quam ille huic conventui totique civitati contulit, verbis exornaverat, adjunxit hæc: Videamus modo, filii mei, quis nostrum illius futurus sit socius: ex prædictis enim præsto est responsio, hunc illum ipsum esse. k.

ANNOTATA.

a Matth. xi, §. 21; et Lucæ 10, §. 13.

b Id est, die 5 Aprilis.

c Sive Palmarum, quæ anno 1582 incidit in diem 8 Aprilis.

d Recte: nam anno 1582, de quo hic agitur, Pascha die 15 Aprilis celebratum fuit.

e Vel avunculum: Italice enim est zio, quæ vox et patrum et avunculum significat.

f Ex voto similiter S. Ludovico nuncupato; ut sanatio huic accepta referri queat.

g Si omnes Sanctorum biographi eadem in scribendo cautela usi fuissent, non tot fabulis oneratas Sanctorum Vitæ haberemus.

h Re ipsa idem Antistius Additiones ad hanc Vitam deinde scripsit, ediditque anno 1593, uti num. 3 Commentarii prævii dictum est, quæ ad manus nostras non pervenerunt; verum jacturam hanc resarciat Vita subdenda. Vide Commentarium prævium num. 15.

i Indicat vulgo notam Calendarii correctionem, qua Gregorius XIII Papa, ut æquinoxium vernalis lunamque xiv Paschalem suis locis restitueret, anno 1582, quo scripsit Antistius, decem dies e mense eximi jussit, sic ut dies v Octobris dies xv computaretur.

k Sequitur hic apud Antistium Caput ultimum, in quo respondetur ad quædam dubia circa honorem huic Servo Dei post mortem exhibitum; quod caput cur prætermittam, lectorem monui in Commentario prævio num. 13.

VITA AUCTION,

Auctore Bartholomæo Avignono, F
Ordinis Prædicatorum, procuratore causæ canonizationis.

Ex versione Italica, ipso auctore curante, Romæ edita.

PROLOGUS.

Primus, qui vitam ac miracula B. Ludovici Bertrandi, Ordinis Prædicatorum, conscripsit, fuit pater magister frater Vincentius Justinianus Antist a, olim Prior conventus Prædicatorum in civitate Valentia, vir admodum religiosus sanctorumque morum, et ob virtutem suam doctrinamque magni æstimatus: utque

cap. 1.
Biographus,
cur post Antistium et Romanam